HENRIETTE YVONNE STAHL

MAREA BUCURIE

roman

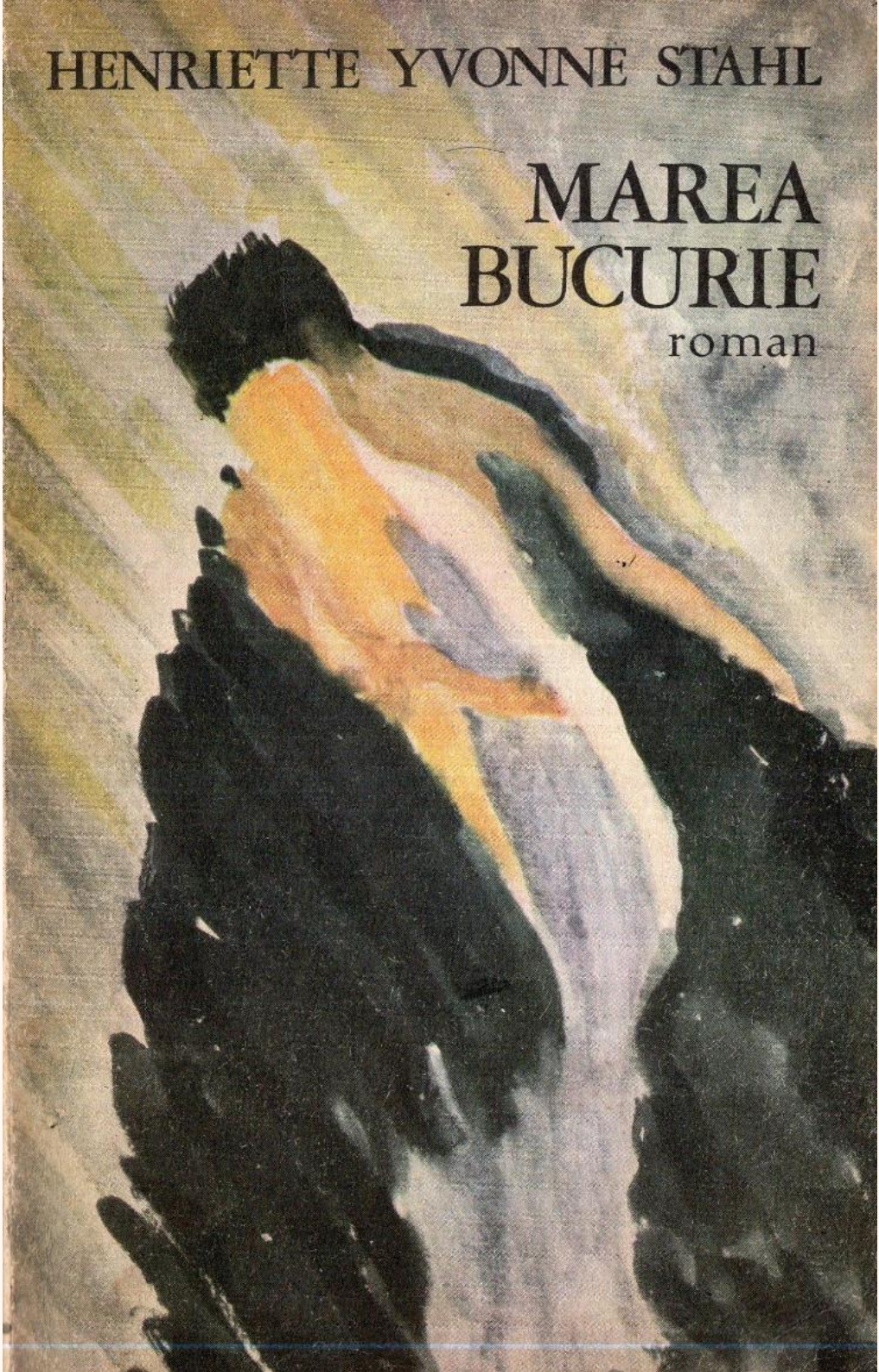

Henriette Yvonne Stahl

Marea bucurie

Roman

EDIŢIE NE VARIETUR

Editura MINERVA

Bucureşti, 1974

Copertă şi portret: Maria Dima

Versiune electronică:
[V1.0]

Corectură [V1.0]: ianuarie 2018

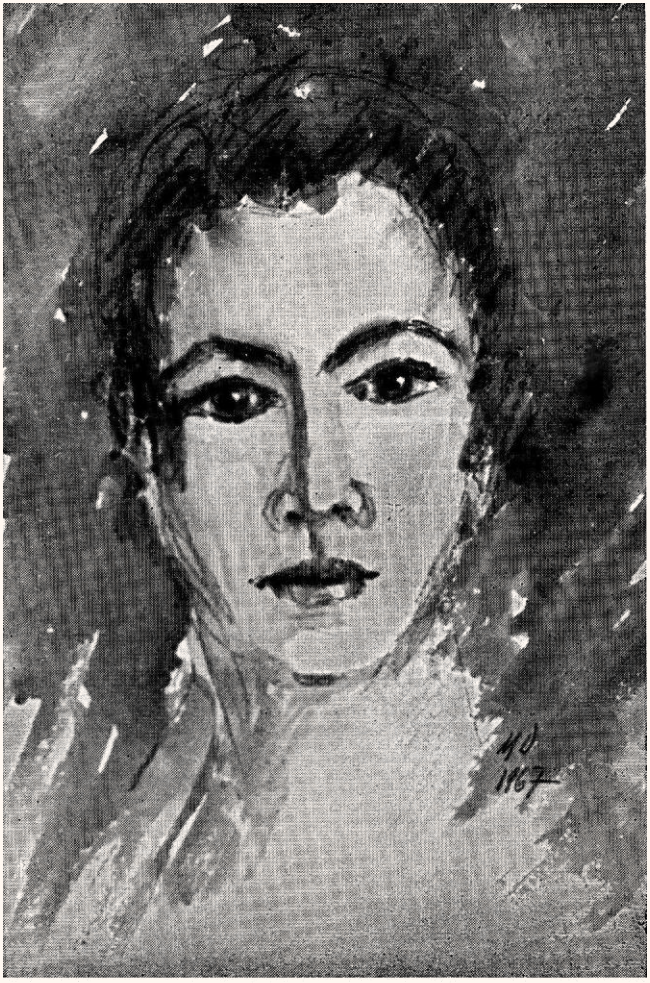

Henriette Yvonne Stahe —

Dedic aceasta carte
lui
Dimitrie Monko

Capitolul I

O bătaie în uşă. Petre Cristian tresări. Deschise uşa. În prag sta înaltă, nemişcată, Tereza. Îi privea cu ochii ei de foc negru, sumbri şi grei. Faţa îi era palidă, dar părea liniştită. Nu spunea nimic: aştepta. Petre Cristian se dădu la o parte şi-i făcu loc să intre în odaie. Tereza intră. Pasul ei atât de armonios şi mlădios era acum şovăitor. Foarte elegantă, apariţia ei contrasta cu odaia banală – una din acele odăi ieftine, închiriate gata mobilată – banală şi în dezordine: ceşti de ceai murdare, scrumiere pline de mucuri, haine răvăşite pe scaune…

Tereza intră şi se aşeză pe marginea patului, fără să spună nimic. Abia acum Cristian îşi putu da seama că, într-adevăr, Tereza era neobişnuit de palidă.

„Oare de ce o fi atât de palidă? Nu e întâia oară că se întoarce la mine după ce se desparte de un amant…”

Într-adevăr, se împlineau două luni de când Tereza, soţia lui, plecase, lăsând pe masă un bilet – aşa cum ar fi făcut dacă s-ar fi dus până la croitoreasă sau la o prietenă – că pleacă definitiv, ca să-şi refacă viaţa.

Mai plecase în acelaşi fel şi acum doi ani, şi, tot aşa, după patru-cinci luni, se întorsese. O făcuse simplu, ca o regină care se reîntoarce la reşedinţa principală după o scurtă călătorie la un castel din provincie.

Acum părea tristă. Petre Cristian o privi cercetător. Nu simţea împotriva ei niciun resentiment. O găsea mai frumoasă, mai patetică, mai stranie ca oricând. Părul ei de un negru desăvârşit era aşezat ca o coroană grea împletită din cozi.

Tereza se ridică încet, cu oboseală, şi începu să aşeze şi să cureţe masa, să pregătească tot ce trebuia pentru ceai. Puse două ceşti, ca de obicei: pentru ea şi Cristian.

Cristian era mulţumit că reîntoarcerea Terezei se făcuse fără scene patetice, fără chin. Acum, viaţa lor de toate zilele va reîncepe. Aceeaşi apăsare care dura de zece ani, aceeaşi neînţelegere liniştită… Desigur că, după un timp mai scurt sau mai lung, Tereza va încerca să scape de mizerie şi nesiguranţă – viaţa lor de exilaţi.

Femeia aceasta mlădioasă ca un şarpe, cu ochii de foc adânc, îl torturase cu desăvârşita ei inconştienţă. Asta încă de la început. Niciodată nu înţelesese nici cea mai umilă fărâmă din sufletul lui,

niciodată nu bănuise, nici nu încercase să bănuiască ce se petrece în sufletul lui, sau dacă măcar are suflet, el care, dintru început, dorise o contopire a vieţii lor, a fiinţelor lor. Îl tratase ca pe un obiect, ca pe orice obiect din casă. Niciodată privirea ei nu se aşezase asupra lui, orice ar fi făcut, orice sacrificiu ar fi adus. Nici măcar nu-l dispreţuia: era un sclav. Primise să se mărite cu Cristian cu nepăsare, ca şi cum n-ar fi fost vorba de ei, ci de lucruri întâmplate altora. Desigur că niciodată nu se întrebase dacă Cristian suferise sau nu din pricina ei, şi niciodată Cristian nu avusese puterea să-i spună ce gândeşte. Ajunsese foarte devreme la concluzia că acest lucru ar fi inutil.

Tereza nu era în stare de vreun sacrificiu oricât de mărunt, şi nu din răutate, ci dintr-o ciudată opacitate, care o izola cu totul de oameni, întărindu-i în acelaşi timp personalitatea, delimitându-i-o astfel perfect.

Petre Cristian îşi aminti că, într-o vreme, Tereza întrebuinţa un parfum atât de pregnant, atât de violent, încât o rugase insistent să-l schimbe, căci îi dădea dureri de cap. Nu izbutise s-o înduplece. Niciun argument nu ajungea până la ea. Când asculta, avea o privire goală, şi continua să se parfumeze cu acelaşi parfum cu cea mai deplină linişte. Într-o zi, enervat, Cristian voise să azvârle sticla pe geam. Tereza prinsese sticla din zbor, dopul căzu şi tot parfumul se risipi pe divan. Parfumul deveni atât de violent, încât Cristian îşi dădu seama cu groază că-i va fi imposibil să-l scoată din încăpere. Şi, nemaiavând nicio putere de împotrivire, se învăţă cu parfumul care pătrunsese în perdele, în cufere, în rufe, în perne, în saltele… Acum când Tereza intrase în odaie, recunoscuse acelaşi parfum… Toate acestea nu constituiau pentru Tereza o victorie: puteai crede că nu observă nimic. Avea un aer uimit când i se cerea ceva, de somnambul deşteptat din somn. Singurele momente când părea că s-ar trezi din inconştienţă erau clipele când cânta. Glasul ei de contra-alto, sălbatic şi amplu, desfăşura înălţări superbe de imense doruri neîmplinite. Privirea Terezei se aprindea atunci cu o intensitate înfricoşătoare. Era într-adevăr o forţă a naturii care se dezlănţuia. Glasul părea că izbucneşte din corpul ei întreg, ca dintr-un izvor misterios. Dinţii, şirag de un alb uimitor, întregeau viziunea de o forţă subtilă şi de triste nostalgii. Dar Cristian îşi dădea bine seama că, în loc de trezire, cântul nu făcea altceva decât s-o ducă pe Tereza într-altă lume. O lume inaccesibilă şi mai îndepărtată de realitatea zilnică, decât chiar însăşi obişnuita ei inconştienţă.

Acum, Cristian o privea cum se mişcă prin odaie, aşezând totul…

„Căci, la urma urmei, se întoarce de la amantul ei şi eu sunt soţul! E a doua oară. Oare, îşi închipuie că va putea să plece şi apoi reveni la infinit, şi că eu nu sunt făcut decât pentru a ierta mereu? Nu-şi dă seama că nu există iertare, şi că numai şi numai mila mă face s-o primesc în casă? Ştiu că n-are pe nimeni în lume, ştiu că e ca un câine gonit şi mai ştiu că n-aş avea puterea să mă supăr pe ea, din milă şi numai din milă. Toată viaţa mi-a fost milă de ea, de ea care m-a chinuit atâta… Dar cum să-i explic ce simt? N-ar înţelege…”

Petre Cristian îşi aminti şi plecarea lor din ţară. Punct dramatic şi crucial al vieţii lui. O putea oare învinui pe Tereza de faptul că el nu avusese puterea să i se opună şi că, cedând insistenţelor, lacrimilor, rugăminţilor, panicii, implorărilor ei, îşi schilodise fundamental viaţa? Poţi învinui pe altul de slăbiciunea ta, chiar dacă slăbiciunea este mila?

Transpiraţia umezi fruntea lui Petre Cristian la amintirea scenelor de atunci. Îşi părăsise patria, poate tocmai când ar fi fost necesar, cu orice risc, să rămână acolo. Au fost oameni care au murit eroic pe câmpul de luptă pentru patrie. El dezertase ca să-i fie soţiei lui şi lui mai uşor. Tereza îl convinsese că trebuie să le fie uşor. Atunci, ca să-i faciliteze o stare de spirit tolerabilă – argumente-narcoză pentru a-şi adormi remuşcările – îşi spusese că „pleacă provizoriu” până se mai liniştesc lucrurile; îşi mai spusese că el nu „militase” niciodată politic, că fusese întotdeauna neutru, că deci el, ca „artist”, nu este necesar să fie „implicat”…

Pedeapsa fusese cruntă: suferise ca transfug mai mult decât ar fi crezut în ceva şi ar fi luptat. Cunoscuse dezastrul inutilităţii, pedeapsa inutilităţii, până în rădăcinile vitale ale fiinţei lui.

Câteodată, dorul de ţară îl durea atât de tare de i se părea că are ţipăt în inimă; i se părea că şi-a lăsat acolo copilul bolnav, orfan, părăsit, care are nevoie de el. Copilul acela era patria lui. Patria devenise copilul părăsit…

Cristian îşi dădea seama că, decât viaţa pe care o trăia acum, despărţirea lui de Tereza ar fi fost ceva mai simplu, mai firesc, şi s-ar fi petrecut foarte repede după căsătoria lor: dar împrejurările exterioare, fuga lor din ţară, apoi viaţa de transfugi, mizeria cu obsedanta căutare de mâncare, de lucru, şi goana dintr-o ţară într-alta, făcuse ca legătura lor să devină mai necesară decât era firesc. Tereza şi Petre Cristian ajunseseră să cunoască acea legătură mai grozavă şi mai profundă decât oricare alta: obişnuinţa. Şi acum o vedea mişcându-se prin odaie şi i se părea firesc, i se părea natural

că Tereza se întorsese la el, după ce nu se mai învoise cu amantul ei. Prezenţa ei i se părea un lucru natural.

Acum, totuşi, ar fi putut jura că era ceva schimbat la Tereza. Avea în mişcări o resemnare, o linişte duioasă şi atentă, o supunere nouă. Aşeza masa, punea ceaiul în ceşti cu grijă, ca şi cum ar fi îndeplinit o datorie sacră, ca şi cum ar fi oficiat o taină…

Cristian o privea cu uimire: da, ceva era schimbat. Se hotărî totuşi să n-o întrebe nimic, să lase totul să se împlinească de la sine. Poate Tereza dorea o explicaţie, poate avea ceva de spus, dar lui Cristian îi era groază de scene penibile, de inutilele explicaţii. Acum o privea cu multă blândeţe. Îi făcea plăcere că o vede din nou în casă. Mişcările ei armonioase, glasul ei, atmosfera de rafinament pe care o răspândea în jurul ei îl mulţumea. Faptul că nu se înţelegeau ca îndrăgostiţi nu i se mai părea important în această clipă. Tereza era legată de el, avea nevoie de el. Un sentiment de ocrotire faţă de ea îi umplea sufletul. Era liniştit. Suferise nebănuit de mult numai prima oară când îl părăsise Tereza. Atunci, tot ce-l lega de ea fusese cutremurat şi dezrădăcinat. Se rupsese legătura trupească, se distrusese orice tresărire de gelozie. Acum legătura era parcă mai adâncă, dar de la om la om, nu de la bărbat la femeie. Apoi faptul că ştia că aceasta femeie are nevoie de el, că se întoarce la el cu atâta încredere, îl făcea să se simtă mai puţin singur pe lume, decât era în realitate. O iluzie poate, totuşi o iluzie care îi umplea viaţa. Îşi putuse desluşi acest lucru în cele două luni cât lipsise ea, când viaţa îi fusese şi mai grea.

Într-adevăr, viaţa lor reîncepu din nou fără sforţare, fiecare îndeplinindu-şi rolul de totdeauna. Şi totuşi, mereu, fără nicio clipă de dezminţire, Cristian observă că ceva era într-adevăr schimbat la Tereza. N-ar fi putut spune din ce reiese acest lucru. Poate din neobişnuita ei supunere şi blânda ei atenţie. Sau, se putea oare ca numai, pur şi simplu, să-şi fi dat seama că păcătuise plecând de la Cristian. Deziluzia despărţirii ei de amant s-o fi umanizat? Sau o înfricoşa altă taină? Îl iubea pe omul acela şi el o gonise?

Într-o seară, după masă, la ceai, Tereza păru şi mai tulburată. Avea o privire neobişnuită, de copil părăsit pe stradă şi rătăcit. Cristian nu se mai putu stăpâni – tăcerea lui i se păru un mijloc de a o chinui – şi o întrebă:

— Ce ai, Tereza? Vrei să-mi spui ceva? De ce nu vorbeşti?

Numaidecât ochii Terezei se măriră şi lacrimi începură să-i curgă pe faţă.

Tereza nu plângea ca celelalte femei. Părea că nu-şi dă seama că plânge. Niciodată nu-şi ştergea ochii, lacrimile ei curgeau uşor şi din belşug. Niciodată nu hohotea şi faţa îi rămânea tot atât de liniştită. Putea plânge aşa ceasuri întregi, şi mai târziu suspina atât de sfâşietor, încât în clipa aceea Cristian ar fi cedat şi ar fi admis orice, ca s-o vadă liniştită. Acum, că plângea, înţelese cu groază că va urma o astfel de scenă. Tereza îl privea ţintă, dar părea că nu-l vede. Lacrimile curgeau.

Cristian îi cuprinse mâna cu spaimă:

— Ce s-a întâmplat?

O clipă Tereza rămase fără glas şi cu privirea rătăcită. Cristian o lăsă să se reculeagă. În privirile ei, în gesturile ei, Cristian întrezări iarăşi forma aceea de demenţă ciudată, liniştită şi totală inconştienţă care-l speria.

După câteva clipe, Tereza îi spuse în şoaptă, privindu-l drept în faţă:

— M-am căsătorit…

Avea pupilele mărite ca ale unui om înspăimântat de ce vede.

La început, Cristian nu înţelese despre ce e vorba. Întrebă simplu şi blând, cum se vorbeşte nebunilor:

— Cum te-ai căsătorit? Suntem căsătoriţi.

— Nu, nu despre noi e vorba. M-am căsătorit cu altcineva…

— Dar eşti căsătorită cu mine…

— Tocmai asta spun şi eu, nu înţelegi?

Dar Cristian nu înţelegea încă.

— Şi te-ai căsătorit şi cu altcineva?

— Da…

— Dar nu se poate, nu se poate! Vino-ţi în fire, doar nu eşti nebună! strigă deodată Cristian, cuprins de o panică nestăpânită şi de o revoltă sălbatică.

Tereza rămase tot atât de nemişcată. Cristian se linişti brusc. O mai întrebă o dată, răspicat:

— E adevărat că te-ai căsătorit cu altul… cu altcineva?

— E adevărat.

— Îţi dai seama ce-ai comis?

— Da.

— Eşti bigamă. Auzi: bigamă!

Cuvântul din urmă, Cristian îl strigă iarăşi tare, scos din fire. Tereza privi speriată în jurul ei, ca şi cum s-ar fi temut, mai ales, să nu fie auzit de cineva. Lacrimile îi curgeau pe obraji tot atât de

îmbelşugat. Nici nu-i înroşeau ochii. Privirea însă îi era înfricoşătoare.

— Pentru ce ai făcut aşa ceva?

Glasul lui Cristian se făcuse, fără voia lui, şoaptă.

Tereza spuse:

— Nu se putea altfel. Ca să judeci, trebuie să ştii tot... tot. Şi adăugă încet: Cred că sunt însărcinată...

Glasul îi era atât de firav şi privirea atât de umilă, încât Cristian înţelese numaidecât că Tereza minte, că mai ales pe celălalt bărbat îl minţise, îl convinsese că este însărcinată, dar că lui, Cristian, nu îndrăzneşte să-i afirme acest lucru cu prea multă vehemenţă. Simţea desigur că nu e nevoie ca şi Cristian să creadă această minciună, care, cu celălalt, fusese hotărâtoare.

— Şi, totuşi, nu poate merge aşa! E imposibil, murmură Cristian parcă mai mult ca să se convingă pe sine. Oricât de tolerant aş fi, oricât de gata să te iert, oricât de desprins de prejudecăţi... Bigamia e un lucru grav. E ceva intolerabil. Nu pot primi...

— Nu ştie nimeni nimic. Numai tu şi cu mine.

Tereza nu-l privea. Vorbea ca şi cum ar fi fost singură în odaie, ca în vis.

— Nu, nu, nu. Trebuie găsită altă soluţie. Nu se poate aşa. Nu se poate. Nu se poate!

O revoltă mare îl cuprinse, revoltă şi spaimă. Nu avea timp să gândească, dar îşi dădea seama cât e de primejdios.

Tereza şoptea încă:

— Crezi că nu m-am gândit la toate? Crezi că nu am avut nopţi de insomnie, zile de groază? Dar nu pot ieşi din impas în niciun chip...

— Atunci?

— Atunci...

Tereza făcu o pauză mare, tăcu timp îndelungat, apoi şopti:

— Atunci, ori primeşti să taci, ori mă omor. Ai de ales. Nu există altă soluţie, nicio ieşire. Nici nu va fi prea greu. Sunt absolut hotărâtă să termin într-un fel sau altul. Viaţa e atât de insuportabilă pentru mine, încât îmi va fi uşor să mă omor.

— Nu-ţi dai seama că purtarea ta e îngrozitoare, că e monstruoasă? E un şantaj: ceri în schimbul vieţii tale să primesc de bună voie să fiu ca înmormântat de viu...

— Totuşi, n-am vrut să fac acest gest, cel din urmă, fără să-ţi spun. Faptul că nu ştie nimeni, nimeni pe lume... am crezut... Dar nu face nimic. Îţi spun, n-o să fie prea greu. Sunt atât de obosită... A,

dac-ai şti cât sunt de obosită… Am obosit… am obosit… am obosit…

Cristian începu să se plimbe prin odaie. De câte ori se întorcea, o zărea pe Tereza în acelaşi loc, nemişcată. Lacrimile îi curgeau cu o regularitate de izvor. Părea împietrită. Şi, totuşi, o mare durere, o mare dezolare se desprindea din fiinţa ei. Atunci, Cristian înţelese că, de fapt, această femeie suferise mult, mai mult ca el, de tot ce se întâmplase, de toată viaţa lor vagabondă de transfugi. Pentru această femeie, faptul că nu mai avea cămin, casă, familie, şi nicio siguranţă pentru ziua de mâine, împlinise o dramă desăvârşită, pe care nicio ameţire n-ar fi putut-o atenua sau răscumpăra. Cristian se simţi el vinovat. Iertările lui comode nu fuseseră ceea ce ar fi trebuit să-i dea ca s-o liniştească. Probabil înţelesese că o iartă din milă, că n-o mai iubeşte. Plecările ei nu fuseseră decât încercări disperate de a-şi crea un cămin…

O milă neţărmurită îl cuprinse pe Cristian, acum când îşi dădu seama că e prea târziu. Din nou mila îl stăpâni. O milă atât de acută, încât ştia că ar fi făcut orice ca s-o ajute pe Tereza. Orice sacrificiu, dar s-o ajute, să răscumpere… Îşi da seama că mila lui nu era creatoare de viaţă, nu salva nimic, era slăbiciune. Trebuia s-o refuze şi să-şi ia responsabilitatea vieţii lor schiloade. Să ducă, împreună, până la sfârşit pedeapsa. Cu alte cuvinte: consecinţa caracterului lor. Îşi simţi gândul strâns de emoţie, ca şi cum, în clipa aceea, s-ar fi materializat în faţa lui, izbitoare, strigătoare, nu numai durerea acestei femei, ci a tuturor femeilor, cu toată slăbiciunea lor, cu toată patetica lor nevoie de a fi ajutate, susţinute. Un sentiment de cavalerism, de nevoie de a lua asupra-şi toate responsabilităţile, i se înălţa în suflet, fierbinte şi eroic. Era ca şi cum ar fi găsit-o sub dărâmături, înăbuşindu-se, şi s-ar fi repezit mai întâi s-o salveze şi abia apoi să judece cum şi de ce a salvat-o, şi pentru ce se află acolo.

Se apropie de ea:

— Tereza… Nu trebuie să te zbuciumi atât. Poate că vom putea ieşi din încurcătura asta…

Privirea Terezei, în clipa aceasta, răscumpără tot ceea ce suferise ani şi ani lângă ea: o privire de animal recunoscător, de animal îndelung bătut, chinuit şi salvat acum pe neaşteptate de la moarte. Din nou, Cristian simţi fiorul remuşcărilor întârziate şi nevoia de a se sacrifica. Da, da, poate el fusese de vină de toată neînţelegerea lor… de toate păcatele Terezei.

O întrebă:

— Ce ştie despre noi?

— Că suntem… divorţaţi demult… că mă ajuţi ca un frate…

— V-aţi căsătorit demult?

— De o lună.

— Ştie că eşti aici?

— Da. Am spus că vin să iau nişte lucruri… Acte.

Şi, deodată, patetic, strângându-i mâinile între-ale ei, Tereza imploră:

— Să nu mă laşi! Să nu mă laşi! Am să-ţi explic. Ai să-nţelegi… Nu se putea altfel. Sunt catolici toţi, toată familia. Foarte cinstiţi. Bigoţi… Dacă nu mă căsătoream acum cu el, poate că nu se mai putea niciodată. A crezut… cred… c-am rămas însărcinată. I-am spus. Am hotărât să ne căsătorim. Dacă-i spuneam adevărul despre tine, că sunt căsătorită… n-ar fi vrut cu niciun chip. Ar fi luat copilul, poate… Noi suntem dintr-o lume de artişti, boemi, ei sunt… burghezi. Înţelegi ce-am simţit când m-am gândit c-o să trebuiască să vin la tine cu… copilul?

Din nou apăruse copilul. La un moment dat, nici Cristian nu mai ştiu dacă acest copil este sau nu o născocire. Dacă într-adevăr Tereza e însărcinată? Poate că şi în clipa asta Tereza credea în acest copil de care avea atâta nevoie ca să fie iertată.

— Şi acum, ce vrei să fac? o întrebă Cristian, ameţit.

— Numai atât: nu trebuie niciodată să dezminţi ce i-am spus…

Tereza făcu o pauză, ridică ochii către el, îl privi ţintă printre lacrimi şi repetă somnambulic:

— Niciodată!

Cristian primi cuvântul foarte târziu, la început nu putu să fie atent decât la lacrimile care curgeau din ce în ce mai îmbelşugate şi mai mari pe faţa ei, în clipa aceasta extraordinar de frumoasă. Faţa unei martire, resemnată, liniştită, luminată de o credinţă lăuntrică. Cristian înţelese că această femeie se integra atât de perfect cu ceea ce-şi dorea, încât nu-i mai rămânea nici posibilitatea să gândească, nici să aibă remuşcări, nici să-şi dea seama că minte, nici să ştie spre ce merge.

— Da? întrebă glasul ei, glasul acela atât de adânc, atât de înviluitor.

— Ce? întrebă Cristian dezmeticindu-se din adâncuri, unde nu fusese nici aer, nici viaţă.

— Că nu mă vei dezminţi niciodată. Că niciodată nu vei spune nimănui adevărul…

Cristian o privi, uluit.

— Altfel… nu se poate? Nu putem divorţa fără ştirea lui?

— Nu, atunci abia s-ar afla. Atunci abia devin bigamă…

— Totuşi, am putea divorţa în taină.

— Nu se poate. Actele ne sunt încurcate. Încercarea noastră ar putea dura luni de zile. Ar afla şi el şi nu m-ar ierta. Nu, nu, nu. Niciodată nu trebuie să afle.

Şi glasul ei se zvârcoli din nou ca pe jar, ca în chin.

— Dacă totuşi ar afla, din întâmplare?

— Nimeni nu poate şti că nu suntem divorţaţi. Numai tu…

— Bine, bine, şopti Cristian, şi în clipa aceasta îl cuprinse o mare oboseală, ca şi cum s-ar fi deşteptat bătrân, după un somn de zeci de ani.

I se păru că nu mai are ce face cu viaţa sa, şi că e absolut indiferent orice ar promite. Totul era sfârşit. Cel puţin, aşa va mai putea împlini acel gest bun faţă de femeia care fusese a lui şi care acum plânge implorând. Într-o ultimă lumină, Cristian îşi dădea seama că Tereza nici măcar nu-l iubea pe omul acela, şi că n-avea să fie fericită nici acolo. Totul era foarte trist.

— Nu voi spune nimănui nimic, şopti Cristian.

— Nimănui? Niciodată, Petre?

Glasul ei tresărise, readus la viaţă, patetic înălţat.

— Niciodată, nimănui, nimic!

— Jură!

— Jur!

Tereza îl privea atât de intens, încât Cristian se simţi stingherit. Mulţumirile îi păreau nemeritate. O întrebă brusc, ca să sfârşească de-a mai simţi asta:

— Ai să mai cânţi? O să-ţi dea voie?

O ceaţă trecu prin faţa ochilor ei, o umbră care-i întunecă privirea, dar numaidecât totul se lumină de un fulger de dorinţă:

— Mai târziu. Înţelegi? mai târziu. Altfel, nu pot… nu pot trăi.

Da, Cristian înţelegea, înţelegea perfect. Tereza nu se schimbase câtuşi de puţin. Da, nu-l iubea nici pe omul acela.

Asta a fost tot.

Câteva zile, Tereza a mai stat cu el, a fost aceeaşi ca de obicei: se mişca prin odăi cu aceeaşi graţie, cu aceeaşi nostalgie vagă şi indiferentă, sosită din altă lume decât cea omenească.

Apoi a plecat.

Cristian a condus-o la gară. Înaintea plecării, pe peron, s-au sărutat. Tereza a înălţat faţa, apoi, brusc, a întins gura. Cristian, pe

neaşteptate, a cuprins-o sălbatic în braţe şi sărutarea cea din urmă le-a fost poate singura adevărată, singura fără minciună. Abia atunci Cristian înţelese până-n adâncul sângelui, că această femeie fusese totuşi a lui. Când Tereza s-a desprins, când n-a mai avut-o în braţe, a simţit un gol rece, de moarte.

Tereza a intrat în vagon. Cristian i-a ajutat să-şi aşeze bagajele, apoi a coborât din nou. Trenul a plecat, Tereza n-a venit la geam. Nu era femeia care flutură o batistă inutilă, poate atât de consolatoare, la fereastra unui tren care dispare în zare, chiar dacă omul rămas jos şi-a sacrificat întreaga lui viaţă pentru ea. Poate, singură în vagon, neştiută de nimeni, plânsese acele lacrimi ale ei, atât de îmbelşugate… atât de frumoase, pe faţa ei palidă, îngustă, stranie.

După plecarea ei, Petre Cristian îşi dădu seama că nici măcar nu-i cunoştea adresa. Ştia numai că plecase în Belgia. El îi cumpărase biletul.

Astfel îl aruncase pentru totdeauna în singurătate.

Capitolul II

Glasuri ce se certau cu vehemenţă o treziră pe Lilo din somn. Înţelese numaidecât că mătuşa ei Luiza da afară pe unul din chiriaşii pensiunii. Vocile căpătară atâta violenţă, încât Lilo se ridică, aşezată în mijlocul patului, ca să asculte mai bine şi să-şi dea seama dacă e nevoie sau nu să intervină. În somn i se păruse că e vorba chiar de o bătaie în toată legea. Dar, în realitate, până una alta, darea afară a chiriaşului se mărginea la un schimb activ de răcnete şi insulte de o parte şi de alta.

Lilo recunoscu şi vocea chiriaşului. Era un bavarez destul de sălbatic în apucături. De aproape două luni nu plătise chiria. Era într-adevăr din fire obraznic, grosolan, şi nu lăsa să se cureţe la el în odaie, unde, pătrunzând, aveai impresia mai mult că te afli într-un grajd decât într-o locuinţă omenească…

Glasurile se auzeau desluşit:

— Afară! Afară!

— Să taci! Ce strigi aşa la mine.

— Cum de ce strig? Să-mi plăteşti chiria!

— Am s-o plătesc…

— De două luni spui la fel.

— Şi asta ţi se pare un semn că n-am s-o plătesc? Eşti

superstiţioasă?

— Încurci vorbe fără noimă. Eu vreau desluşit: să-mi văd banii, auzi, banii, şi să pleci!

— De ce să plec dacă plătesc? Atunci nu mai ai niciun motiv să mă dai afară…

— Cum nu am niciun motiv? N-ai plătit de două luni!

— Vorbeşti anapoda. E vorba că dacă plătesc…

— Plăteşte atunci… şi nu mă mai bate la cap!

— Păi, de ce să plătesc dacă spui că tot o să mă dai afară?

— Am spus să plăteşti şi să pleci, dacă vrei!

— Şi dacă nu vreau?

— Ce, nu vrei să plăteşti? Nu vrei să plăteşti?!

Glasul Luizei Schultze răcni atât de violent, încât Lilo crezu că de data asta mătuşa ei fusese lovită de bavarez. Ascultă cu şi mai mare încordare, dar fără să se mişte. Îi era penibil să meargă acolo, îi era silă de scenele acelea care se repetau veşnic cu toţi locatarii, cu fiecare în parte şi cu fiecare pentru alte motive, mai mult sau mai puţin absurde. Lăsaseră lumina aprinsă toată noaptea la closet. Vorbiseră prea mult la telefon. Găseau că mâncarea nu era de-ajuns sau nu destul de bună. Veneau cu musafiri gălăgioşi şi noaptea sau, păcatul suprem, întârziau cu plata chiriei…

— Ho, ho! strigă bavarezul cu mojicie.

— Să nu vorbeşti aşa cu mine! Nu-ţi permit!

— N-am spus nimic! Vreau numai să te potolesc.

— Să mă potoleşti pe mine… dumneata?! Ba să te potoleşti dumneata! Eu n-am nevoie să mă potolesc. Bine mi-ar merge dacă m-aş potoli. Nu vă permit să fiţi obraznici cu mine la mine-n casă, pe socoteala mea, pe banii mei! Să plăteşti imediat, că altfel chem poliţia pentru scandalul pe care-l faci şi pentru că nu vrei să plăteşti chiria!

— Dă-mi cheia să-mi iau lucrurile!

— Vezi să nu! Cheia e la mine şi îţi reţin lucrurile, ca să am cu ce mă despăgubi dacă pleci fără să plăteşti.

— Cum să plătesc dacă ai încuiat uşa odăii? Banii îmi sunt acolo. Auzi purtare de femeie, să profite că merg la closet ca să-mi încuie uşa odăii!

Se auzi râsul acidulat al Gretei, servitoarea adusă de la ţară.

— Tu să taci, tâmpito! Ce râzi? răcni Luiza Schultze scoasă din fire.

Apoi continuă pe un ton amar şi violent:

— Ba îţi închipui că am să fac pe delicata… Delicată cu un om ca

dumneata! În fiecare zi dispari cu noaptea-n cap şi vii cine ştie când, ca să nu te prind... Nici nu te speli, nici nu te schimbi...

— Fac economie la apă!

— Nu-mi pasă! Apa tot trebuie s-o plăteşti... ai să plăteşti tot sau...

— Dă-mi, femeie, cheia ca să pot plăti.

— Las' că te cunosc eu! iar o tuleşti!

— Femeie, am treabă în oraş! Nu pot pleca aşa, în cămaşă de noapte, femeie, înţelege!

— Fiecare cu interesele lui! Şi te rog să nu-mi mai spui „femeie". Ştii prea bine că sunt domnişoară!

— Vai de capul dumitale! Nu te felicit! Dar eu atât îţi spun: femeie, sau domnişoară, dă cheia încoace, că acuma sparg uşa!

— Afară! Afară! răcni deodată Luiza Schultze ca jupuită de vie.

— Taci, zgripţuroaică bătrână!

— Cum? Te ţin pe gratis şi mă insulţi la mine-n casă?

— Ce pe gratis? Nu vezi ce scandal faci dacă întârzie omul cu chiria?

— Prin urmare recunoşti că n-ai plătit? Grete, eşti martoră. Am să chem poliţia să-l dea afară. Grete, Grete!

— Poftim, poftim! se auzi vocea fetiţei.

— Fugi şi cheamă sergentul. Mă insultă. Mă ameninţă, e în stare să facă o crimă, să mă omoare! Sunt sigură că vrea să mă omoare. Ajutor! Grete, ai să fii martoră la proces!

— Să taci, că te omor! Şi tu să nu te mişti că te omor şi pe tine! Nebunelor!

— Ajutor! Ajutor! strigă Luiza Schultze cu disperare.

Grete ţipă şi ea, dar cu toate că la ora asta atât de matinală toţi chiriaşii erau acasă, nicio uşă nu se deschise, nimeni nu se mişcă.

Lilo începu să se îmbrace alene. Îi era teamă ca nu cumva mătuşa ei Luiza să nu vină brusc în odaie şi s-o găsească în pat impasibilă. De altfel, se apropia ora când în orice caz s-ar fi trezit. Îi era greu să înceapă o zi nouă. Scandalul acesta voia parcă să trâmbiţeze câtă dreptate avea dorind o altă viaţă decât a pensiunii. Înţelegea însă cu spaimă că viaţa ar putea să continue aşa cum fusese până acum, cu aceleaşi plimbări anoste la cinematograf sau cu tramvaiul prin împrejurimile Berlinului, cu aceleaşi certuri în pensiune, cu aceleaşi mobile de prost gust în jurul ei, totul ieftin, totul sărac, meschin...

În casă, cearta se desfăşura după tipicul obişnuit: răcnete, cuvinte grele şi nefolositoare, cuvinte murdare... Apoi glasurile se îmblânziră, prevestind sfârşitul scandalului. La un moment dat, se auzi vocea

chiriaşului care strigă din răsputeri, imitând foarte bine un cocoş în zori de zi:

— Cucurigu!

Şi glasul Luizei Schultze, din nou furioasă:

— La balamuc! La balamuc!

Râsul Gretei în hohote... apoi nu se mai desluşiră cuvinte, ci numai un murmur neîntrerupt care dovedi că, în fine, s-a ajuns la o înţelegere.

Lilo era bucuroasă că nu ieşise din odaie şi nu se amestecase în ceartă. Observase că mătuşa ei se întărâta cu atât mai mult cu cât avea public mai numeros. Şi, desigur, că aceeaşi observaţie o făcuseră şi ceilalţi chiriaşi, deoarece nimeni nu ieşise din odaie ca să-i vină în ajutor, cu toate că răcnetele ei, la un moment dat, fuseseră într-adevăr disperate. Acum domnea o linişte deplină... Probabil că mătuşa ei şi chiriaşul intraseră într-altă odaie.

Lilo profită de această acalmie, şi, luând un halat pe ea, se îndreptă iute spre baie, de unde, în timp ce se spăla, auzi cum întreaga pensiune se deşteptă la viaţă. Uşi, glasuri, paşi, un murmur îndepărtat, o melodie monotonă şi cunoscută. Apoi bătăi în uşa odăii de baie îi grăbiră mişcările. Ordinea era strictă: fiecare dispunea de un timp limitat pentru a ocupa baia. Ora fixată era afişată pe uşă. O întârziere ducea în mod fatal o avalanşă de strigăte, revolte, supărări... Lilo reuşi să se introducă la ea în cameră, scăpând şi de data asta nevăzută. Ştia totuşi că, mai curând sau mai târziu, va asculta explicaţiile plicticoase ale mătuşii ei, explicaţii întotdeauna fără sfârşit... aceleaşi...

Apoi Lilo merse în sufragerie ca să-şi bea cafeaua. Era un ritual obligatoriu, nimeni nu avea dreptul să fie servit la el în odaie decât dacă era bolnav, cu febră.

În sufragerie, Lilo îi găsi pe toţi ai pensiunii adunaţi pentru masa de dimineaţă. Grete, mărunţică, uşoară ca un fulg şi zăpăcită, servea, alergând de colo-colo. Mâncau cu toţii în tăcere şi fiecare îşi ţinea ostentativ nasul în farfurie, în timp ce domnişoara Schultze, cu faţa roşie, umflată de o mândrie reţinută, ascunsă sub un aer de modestie arţăgoasă, vorbea singură, enervată că nimeni nu o bagă în seamă şi că nimeni n-o întreabă nimic despre scandalul din zori, pe care, bineînţeles, ştia că toată lumea îl auzise. Din timp în timp, fără să se jeneze, făcea observaţii dezagreabile fiecăruia. Nu i se răspundea decât printr-un mormăit.

— Totuşi bavarezul a plătit până-n cele din urmă, spune în fine

bătrânul Braun, un pensionar văduv, care era întrucâtva rudă cu domnişoara Schultze.

— Măgarul ăla?! Voia din nou s-o tulească fără să achite. Dar i-am luat-o înainte: s-a dus la closet, i-am încuiat odaia, am luat cheia şi… să te vedem!

Se auziră câteva râsete.

— Vasăzică asta a fost baza distracţiei de azi-dimineaţă, spuse Edmond Uleind.

Faţa lui nervoasă, prea slabă, palidă, avea un surâs neplăcut.

— Poate să te distreze pe dumneata aşa ceva, dar aş vrea să te văd dac-ar trebui să te lupţi cu toţi nebunii sau necinstiţii care trec pe la mine prin pensiune!

— Mulţumim!

— N-a vrut să te jignească, domnule Uleind, spuse bătrânul Braun, împăciuitor.

— Acum o să trebuiască să pun din nou biletul de închiriat!

Şi imediat după această reflecţie, făcută pe un ton de nostalgie romantică, domnişoara Schultze strigă cu o violenţă neaşteptată şi plină de o hotărâre eroică:

— Grete! Grete!

Chemata sosi ca vântul, puţin speriată.

— Ia biletul de închiriat de la mine din odaie, de după dulap şi du-l la portar să-l puie!

Grete dispăru. Domnişoara Schultze strigă în urma ei:

— Să nu rămâi acolo! Vino repede că avem treabă! Vezi să nu spargi ceva!

Apoi îl privi lung pe tânărul Lemke cum mănâncă, şi-i spuse rece:

— Domnule Lemke, dumneata confunzi untul cu pâinea. Stratul de unt e mai gros ca felia de pâine…

Lemke se înroşi. Nu răspunse nimic, dar împinse brusc castronaşul cu unt din faţa lui.

— Sau poate, continuă domnişoara Schultze cu o ironie greoaie şi amară – ai astăzi vreo întrunire politică a partidului dumitale şi te pregăteşti să vorbeşti pentru binele poporului pe socoteala mea?

— Domnişoară, vă rog să nu vă amestecaţi în aceste lucruri care… nu vă privesc şi pe care nici nu le puteţi măcar înţelege!

Lemke era roşu de furie stăpânită.

— Dacă le înţeleg sau nu, asta nu poţi şti dumneata. N-ai ajuns încă să mă judeci…

— În orice caz, sunteţi din ce în ce mai amabilă în dimineaţa

aceasta, spuse Mihaels mestecând fără grabă, dar cu mare poftă.

— Poate, scumpa mea, ai o mică indigestie, sugeră Braun. Puţin bicarbonat face totdeauna bine. Calmează…

— Sau, poate, o insomnie rebelă vă chinuie nopţile, şopti Uleind, mieros.

— Ceai de floare de portocal, simbol al purităţii, şopti Mihaels.

— Ia să mă lăsaţi în pace! Ce v-am întrebat de vorbiţi atâta? Acum săriţi cu toţii, dar dacă are omul nevoie de voi, poate să crape şi nu vă mişcaţi. Să strige numai omul ajutor! Vă întoarceţi pe partea cealaltă ca să dormiţi mai bine.

Se făcu tăcere câteva clipe.

Pitschau, cu un glas monoton şi plictisit, spuse:

— Când Voltaire a mers la Potsdam în călătorie de nuntă cu prima lui nevastă, care era, de altfel, surdă, i-a şoptit tandru că nimic pe lume nu-i mai presus de viaţa agreabilă pe care o poate răspândi în jurul său o femeie zglobie şi drăgălaşă.

Nimeni nu-l asculta şi nici nu surâse, fiecare fiind învăţat cu felul lui de a glumi pe seama celebrităţilor. Numai domnişoara Schultze spuse cu tristeţe:

— Domnule inginer, dumneata ştii foarte bine că mama lui Lilo era de origine franceză…

— Nu ştiu ce legătură poate fi între mama lui Lilo şi Voltaire, spuse Braun.

Părea încurcat, atent şi supărat că mintea nu-l ajută.

— Dragă Braun, se petrec în sufletul femeii multe lucruri pe care bărbaţii nici nu le bănuiesc, spuse Luiza Schultze cu un ton profund.

— Amin, adăugă Uleind, care părea că se distrează de minune.

Pitschau continuă privindu-l pe Edmond Uleind:

— Filosoful Otto Weininger nu şi-a putut încă găsi liniştea în mormânt. E frământat de problema pentru ce oare pe el îl cheamă Otto Weininger, iar pe fratele lui siamez îl cheamă Edmond Uleind?

Uleind nu-şi putu stăpâni o mişcare de enervare. Se înroşi puţin. Braun însă întrebă cu mare interes:

— Otto Weininger? Filosof? A existat? Cine? Când a trăit?

Se întoarse cu încăpăţânare către Edmond Uleind, care ripostă foarte enervat:

— Adresaţi-vă domnului Kurt Pitschau, văd că e cult şi bine informat…

— A existat un filosof Otto Weininger, domnule inginer? Ce susţinea acest filosof?

— Filosof... antisemit... misogin... moarte tragică! Sinucidere, mormăi Kurt Pitschau, mestecând.

— Filosof... moarte tragică... misogin!... murmură Braun, căzut pe gânduri. Trebuie să-l citesc şi eu...

— În orice caz, continuă domnişoara Schultze, ca şi cum n-ar fi auzit ce se vorbea, ştiu că domnul Lemke se supără imediat ce vorbeşte cineva de politică. Nimeni nu poate glumi cu dânsul...

— Nu e supărăcios. E tânăr. Crede în idealuri. Are idei filosofice, zise Braun cu tonul lui împăciuitor, domol şi tâmpit.

— Crede în binele poporului, în progres, adaugă Pitschau, imitând tonul. În evoluţie... E mistic...

— Chiar şi în revoluţie... adăugă Uleind, imitând şi el tonul blajin al lui Braun.

— Să mă lăsaţi toţi în pace, atâta vă rog! urlă Lemke aprins la faţă. Nu sunteţi în stare să înţelegeţi ce se petrece. Veţi înţelege când va fi prea târziu... dar va sosi momentul... Auzi... eu şi mistic... eu mistic!...

— Interesant... interesant, spuse Uleind, aşezându-şi cotul pe masă, ca să-şi poată sprijini faţa în palmă, într-un gest plin de ironică atenţie şi admiraţie exagerată. Din ce în ce mai interesant!

— Dumneata, domnule Uleind, nu iei niciodată apărarea cuiva decât dacă poţi să jigneşti pe altcineva, decretă Mihaels fără să privească în jur şi mâncând tot atât de liniştit şi cu poftă.

— N-am nevoie să-mi ia nimeni apărarea şi mai ales nu domnul Uleind! Ideile mele n-au nevoie să fie apărate! strigă Lemke.

Surâsul lui Uleind se transformase în rânjet.

— Iar aţi început cu discuţiile politice? Vreţi să vână poliţia să ne percheziţioneze şi să ne aresteze pe toţi? spuse doamna Luiza.

Toate acestea Lilo le auzea ca din depărtare şi i se păreau atât de cunoscute încât avea impresia că ar fi putut răspunde pentru fiecare din ei, cu toate că niciodată nu desluşise, şi nici nu dori să desluşească ce anume cred aceşti oameni şi nici ce vor.

După câteva clipe, bătrânul Braun se ridică, mulţumi şi ieşi din odaie. Apoi Mihaels plecă de la masă, masiv, greoi, încă mestecând, mulţumind printre dinţi. Faţa lui trăda obişnuita bună dispoziţie şi sănătate. Lemke şi, foarte curând, Luiza Schultze, părăsiră şi ei sufrageria. Lilo nu terminase încă de băut cafeaua. Pitschau continua să mănânce ostentativ de încet şi să mai ungă fărâmituri de pâine cu straturi invizibile de unt. Din când în când o privea pe Lilo cu un aer foarte absent. Edmond Uleind însă, care-şi băuse demult

cafeaua, îi supraveghea pe amândoi, obraznic şi batjocoritor. La un moment dat, Kurt Pitschau îi spuse:

— Am impresia, domnule Uleind, că aţi terminat cafeaua…

— Stimate domn, şi eu am aceeaşi impresie…

— Şi doriţi să vă faceţi digestia în sufragerie?

Lilo abia se uita la ei. O plictisea peste măsură tonul agresiv cu care-şi vorbeau întotdeauna aceşti doi oameni. Ştia că Edmond Uleind avea darul să-l scoată din fire pe Pitschau şi că Uleind căuta înadins să-i fie dezagreabil.

— Nu văd de ce nu, spuse Uleind, şi începu să fluiere uşurel printre dinţi. Sau poate, stimate domn, aveţi… secrete de vorbit cu domnişoara Lilo?

— Da, răspunse Pitschau răspicat.

— O, atunci, mii de scuze, dragul meu domn. Mii de scuze. Nu ţin câtuşi de puţin să vă deranjez. Îmi închipui cât de interesant va fi şi cât de bine se va distra domnişoara Lilo în *tête-à-tête* cu dumneata…

Şi Uleind se ridică în picioare, împingând cu mult zgomot scaunul îndărăt.

— Pe mine să mă lăsaţi în pace! spuse Lilo maşinal, dându-şi seama imediat că vorbeşte ca Lemke.

— Poate aţi remarcat, din întâmplare, că am toată grija să vă las în pace… Mi-ar părea bine să fi remarcat, cu toate că nici asta n-are multă importanţă. În ceea ce-l priveşte însă pe domnul inginer Kurt Pitschau… e cu totul altceva… După câte am observat în ultima vreme, am motive să sper că vă va spune lucruri foarte interesante… foarte interesante, dacă nu neaşteptate…

— Am să spun singur ce am de spus! N-am nevoie de introducerile dumitale! Sunt de părere să ne laşi în pace.

Pitschau era atât de furios, încât Lilo nu s-ar fi mirat să-l vadă repezindu-se la Uleind.

— O, fără supărare… dar eram atât de obişnuit să ne distrezi, încât…

— Glumesc când vreau eu, domnule Uleind, nu când vrei dumneata. Nu sunt bufon la stârpituri!…

Faţa lui Uleind deveni, neaşteptat, palidă. Buzele lui, brusc albite, se crispară. Lilo tresări. Într-adevăr, Pitschau întrecuse limitele îngăduite. Uleind făcu o sforţare supraomenească, se stăpâni. Surâsul crispat se adânci.

— Iar eu nu mă supăr decât când vreau eu, nu când vrei dumneata. Azi, de exemplu, mă distrezi tocmai pentru că nu-ţi arde

de glumă. Seriozitatea dumitale şi motivele ei au pentru mine efecte hilariante…

Şi Edmond Uleind râse tare, un râs mecanic, mai mult zgomot decât glas de om, apoi, după ce-l privi drept în faţă cu o curiozitate obraznică, ieşi din odaie.

Rămas singur cu Lilo, Kurt Pitschau exclamă cu o furie nepotolită:

— Imbecilul!

Apoi, brusc, cu încăpăţânare, tăcu. Lilo continua să mănânce, fără măcar să ridice privirea către el. Simţea totuşi o mare uşurare de când plecase Uleind. Nu-l putea suferi. Prezenţa lui îi provoca o repulsie trupească. La masă, se ferea să şadă lângă el, se ferea ca mâinile lor să se atingă, fie chiar şi din greşeală. O enerva faţa lui şi felul lui de a-şi privi mâinile prea albe, prea fine, prea îngrijite, prea des spălate, ca şi cum Uleind s-ar fi temut mereu să găsească pe ele urme suspecte, revelatoare. O enervau glasul lui, respiraţia lui, râsul lui… De fapt, acest om nici nu prea avea ce căuta la ei în pensiune. Părea mai bogat, mai mofturos decât ceilalţi, pe care îi şi dispreţuia făţiş.

Lilo era adâncită în aceste gânduri, când, la urmă, ridicând privirea, uimită de prea lunga tăcere a lui Pitschau, de obicei aşa de bine dispus şi vorbăreţ, văzu faţa lui tânără, sănătoasă, cu ochi frumoşi, calzi, privind-o atent, foarte atent… De aproape un an de zile de când Pitschau locuia la ei în pensiune, Lilo se învăţase să cunoască pe dinafară fiecare expresie a acestui om. Acum, ceea ce vedea în privirea lui Pitschau nu corespundea cu nimic cunoscut. Nici dacă ar fi avut bilete de cinematograf, nici dacă ar fi fost încă supărat, nici dacă plănuia o excursie pe duminică în afara Berlinului…

În timp ce Lilo îl privea, Pitschau, din ce în ce mai muncit, făcu o sforţare vizibilă şi se hotărî să vorbească. Glasul lui păstra enervarea provocată de insultele lui Uleind. O întrebă deodată:

— Lilo, vrei să te căsătoreşti cu mine?

— Glumeşti?

— Nu glumesc… de ce-aş glumi? Nu vrei?

— Nu ştiu… Nu m-am gândit niciodată…

— Când ai să ştii?

— Nu ştiu…

— Atunci aştept. Nu sunt grăbit. Când ai să ştii, să-mi spui şi mie.

— Bine.

— Dar îmi dai voie ca, din timp în timp, să-ţi amintesc… şi să sper

că răspunsul tău va fi afirmativ… şi nu prea întârziat…

— Cum vrei…

Pitschau o privi şi adăugă pe un ton ce cuprindea şi ironie şi enervare:

— Dacă nu era idiotul de Uleind să mă scoată din sărite, poate că cererea mea în căsătorie ar fi sunat altfel.

— Poate…

— Aş fi îndrăznit să-ţi spun lucruri care mi-ar fi făcut plăcere să le afli. Că te iubesc şi că nu-mi pot închipui viaţa fără tine…

Aici Pitschau se opri o clipă, surâse şi apucă mâna lui Lilo, care sta nemişcată pe masă.

— Vezi, Lilo, tot am reuşit să-ţi fac aproape o declaraţie de dragoste. Da, aş fi vrut să ştii că te iubesc. Mai ales asta voiam să-ţi spun… şi iată… în sfârşit… A, şi uitam să-ţi spun ceva tot atât de important: am fost avansat. Asta aşteptam ca să pot vorbi serios cu tine. De acum încolo cred că am să câştig bine şi ai să poţi fi destul de mulţumită. Acum am putea chiar locui într-altă parte, dacă ai vrea… Să avem căminul nostru, ceva liniştit, ceva al nostru…

Kurt Pitschau vorbise ca şi cum cuvintele lui n-ar fi fost tocmai importante, ca şi cum totul ar fi fost o glumă. Lilo se simţea enervată. Îşi da seama că toată scena era ridicolă şi că propriile ei răspunsuri fuseseră fără noimă. Îl vedea pe Kurt în faţa ei, înalt, sănătos, frumos. Îi cerea să-şi lege întreaga viaţă de a lui şi totuşi cererea lui izbutise să fie caraghioasă. Să fi fost numai Uleind de vină?

— Ce te uiţi aşa la mine, Lilo?

— Nu…

— Nu te jena, Lilo. Eu sunt. Acelaşi ca de obicei. Şi acum, iartă-mă, te rog, trebuie să plec. E târziu. Imediat după avansare n-ar fi momentul să întârzii, ce zici?

Surâse, îi sărută mâna lui Lilo şi apoi o întrebă foarte drăguţ, cu tonul de bun camarad pe care-l avusese întotdeauna cu ea:

— Mergi diseară la cinematograf cu mine? Iau bilete? Mi-ar face plăcere să fim împreună…

— Nu ştiu… poate că da… sau nu, nu ştiu…

— Bine, bine. Eu în orice caz cumpăr biletele. Filmul cu Conrad Veidt e extraordinar!

Şi Kurt Pitschau plecă.

Rămasă singură, Lilo simţi o mare deprimare. Ar fi voit să plângă. Totul fusese ridicol în dimineaţa aceea, începând cu deşteptarea în scandalul cu chiriaşii, care sunase ca o goarnă într-un balamuc

condus de nebuni, şi terminând cu cererea în căsătorie a lui Pitschau, atât de anapoda.

Cu Pitschau fusese împreună de zeci de ori, de sute de ori, singură ceasuri întregi, la spectacole, în excursii, în casă, şi niciodată nu-i făcuse curte, complimente, sau măcar n-o lăsase să bănuiască ce gândea. Iar acum, probabil pentru că se hotărâse să vorbească, vorbise, deşi ar fi trebuit să simtă că momentul nu e bine ales. Nici măcar ironiile lui Uleind nu-l dezarmaseră. Uleind îşi bătuse joc de amândoi. Ştia că Pitschau îi va face o declaraţie de dragoste şi se distrase pe socoteala lor…

În mintea lui Lilo încă răsunau cuvintele lui Pitschau, spuse ca la şcoală, se ferise să fie sentimental şi reuşise să fie ridicol. Bineînţeles, ar fi fost şi mai ridicol să fi fost patetic şi plângăreţ; totuşi ar fi putut întrebuinţa un ton mai puţin bufon ca s-o ceară în căsătorie…

Dar ce o enerva mai mult pe Lilo, până la lacrimi, era că-şi da seama că totuşi, în cele din urmă, va fi nevoită să se căsătorească cu Pitschau. Ce altceva ar putea face? Era într-adevăr sătulă, peste măsură sătulă, de viaţa din casa mătuşii ei. Pitschau îi vorbise de un cămin al lor, o casă pe gustul ei, liniştită… Într-adevăr, Kurt avea calităţi excepţionale, de seriozitate, de blândeţe… Dacă n-ar fi fost idiotul de Uleind, totul s-ar fi petrecut altfel. Diavolul acela parcă stă la pândă ca să strice orice bucurie…

Grete intră în odaie. Începu să strângă ceştile de cafea şi să deretece. De câteva ori se uită mirată la Lilo, care, nemişcată în faţa ceştii goale, privea foarte absentă ce se petrece în jurul ei.

Grete o întrebă:

— Azi staţi toată ziua în sufragerie?

Lilo tresări. Se ridică şi plecă repede. Se hotărî să meargă în oraş. Avea nevoie de nişte note de pian.

Pe drum, Lilo se linişti într-atât, încât se trezi chiar râzând singură pe stradă de stilul în care Kurt Pitschau îşi făcuse cererea în căsătorie. Simţi în suflet duioşie pentru el. Într-adevăr, ţinea la el, se obişnuise cu el. Unul mai cinstit, mai curat va fi greu de găsit. Un om sănătos, frumos şi bun. Va putea duce alături de el o viaţă plăcută. Se vor plimba mult, vor face excursii, vor merge la concerte şi, bineînţeles, vor avea copii. Lilo ştia că el o admiră, că o crede superioară lui, că întotdeauna va avea multă răbdare cu ea… Ştia că deseară vor merge la cinematograf. În întuneric, el îi va lua mâna şi vor rămâne aşa, înţeleşi, fără să fie nevoie de cuvinte patetice, care de atâtea ori nu ascund decât sentimente dacă nu de suprafaţă, în orice

caz departe de a fi eterne.

Capitolul III

Petre Cristian se simţea cuprins de o mare tristeţe. Era tristeţea puterii lui neîntrebuinţate. Soarele dimineţii, biruitor, îi colora strident starea de spirit.

Plecase devreme de acasă, în aerul curat şi rece, deşi nu avea nimic de făcut în oraş. Odaia lui mică de la mansardă îi devenise odioasă. O odaie strâmtă, atât de strâmtă încât nici nu se putea mişca fără să se lovească de mobile, de pereţi. Nu îşi găsea loc decât lungit pe pat. Acesta era singurul chip în care trupul lui puternic putea să se întindă cu totul. Culcat, fără să aibă ce face, fără o carte nouă de citit, fără un plan pentru viitor, fără să-şi dorească ceva, îşi simţea creierul înfierbântându-se dureros până la exasperare, până la sleire, de frământări care nu rezolvau nimic. Patul devenise loc al suferinţei, un loc unde îşi regăsea automat firul aceloraşi gânduri care îl munceau. Îşi vedea trapul întins. Se simţea legat de trupul lui, confundat cu el, dar fără să-i poată înţelege rostul. Pentru ce se afla aici, puternic şi inutil? Pentru ce cuprindea atâtea gânduri chinuitoare? Şi apoi, gândurile astea ce erau? Pentru ce nu le putea opri? Dacă ar fi putut să nu mai gândească nimic, absolut nimic, ce s-ar fi întâmplat? Ar fi murit? Gândurile care nu rezolvau nimic, care nu puteau rezolva nimic pentru ce nu le putea opri? Nu erau ale lui? Când un lucru este al tău nu poţi face ce vrei cu el? Şi, dacă erau ale lui, pentru ce nu le putea opri? Cine nu le putea opri? El, tot el. Dar cine era „el” care gândea fără voie şi care nu-şi putea opri gândurile?

Dacă, la început, când fugise din ţara lui, totul fusese făcut din spaimă, în numele unui provizorat comod, cu timpul, acest provizorat căpătase nuanţe tragice de viaţă fără rădăcini, de viaţă alcătuită dintr-o permanentă aşteptare, o viaţă de irealitate, de ameţeală, iar acum, de când plecase Tereza, viaţa lui căpătase ceva total himeric. Cuprins, mai violent ca niciodată de dorul ţării, îşi da seama cu oroare că, dacă până acum aşteptase să se reîntoarcă „acolo”, acum acel „acolo” nu mai exista nicicum. Surveniseră „acolo” atâtea schimbări la care nu participase, încât acum şi „acolo” tot atât de străin ar fi fost ca oriunde.

Unii exilaţi reuşiseră, cu timpul, într-o oarecare măsură, zbătându-se, să-şi înjghebe un simulacru de viaţă. Însă el, Petre

Cristian, nici măcar atât. Un destin ciudat îi complica singurătatea, nu numai în liniile mari şi naturale tuturor refugiaţilor, ci până în cele mai umile amănunte personale. Petre Cristian îşi da seama că la marea şi comuna tragedie, el, prin caracterul lui, adăugase cu prisosinţă ce trebuie pentru ca soarta lui să capete iremediabil pecetea vieţii singulare. De multe ori se întreba dacă, rămânând în patrie, nu ar fi fost tot un om aparte, un om cu o viaţă alături de cea a tuturor. Răspunsul cinstit era afirmativ. Da, pretutindeni ar fi fost frământat de probleme, care, de obicei, nu fac decât să-i atingă pe oameni fără să-i rănească. Pentru ei împrejurările exterioare desăvârşiseră până la absurd, până la tragic, o stare de lucruri care, altfel, s-ar fi putut păstra în nuanţe estompate. Era singur, părăsit, convins că totul e iremediabil fără rost; fără rost chiar şi faptul de a fi înţeles că totul e fără rost.

Nopţile fi erau căderi masive în somnul scurt al unei oboseli care nu avea nimic sănătos, oboseala lâncedă a omului nemuncit. Nicio caznă de ocnă nu i se părea pedeapsă mai mare ca lipsa de activitate, starea pe loc la care era supus până la o adâncă sleire. Cum şi-ar fi putut petrece timpul? Învăţase, cu sârguinţă, dar fără plăcere nemţeşte, numai pentru că se afla momentan în acea ţară, ştiind că într-o bună zi va fi izgonit de acolo, ca de pretutindeni. Căutase să deseneze, dar lucrul fusese searbăd până la dezgust. Încercase să scrie literatură, să ţină un jurnal intim. Dar i se păruse ridicol să-şi frământe gândurile nu numai în creier, ci şi pe hârtie, şi nu numai pentru el, ci şi pentru alţii. Ce să spună lumii? Că nu înţelege nimic din ceea ce se petrece în el şi în jurul lui? Să spună poate în mod banal, că este singur şi inutil ca un câine ud, ca un câine râios, ca o zdreanţă umană şi că e conştient de inutilitatea lui? De inutilitatea fără leac a întregii existenţe? Ce să spună oamenilor că noaptea, în lungile lui nopţi de insomnie, dacă deschide geamul ca să răsufle şi vede cerul înstelat, simte, violent, adunată în fundul pieptului, nevoia de a plânge, pentru că nu înţelege rostul netăgăduitei măreţii? Pentru ce soare, pentru ce stele, pentru ce aceste gânduri şi pentru ce s-au găsit oameni care şi-au dat viaţa afirmând desăvârşirea eternităţii, a destinului, şi bucuria, nemărginita bucurie?

Petre Cristian, după plecarea Terezei, se încăpăţâna să rămână singur. Voia să vadă până unde merge răbdarea, puterea lui de a fi singur, şi ce se va întâmpla cu el în această singurătate pe care şi-o impusese, exagerând-o tocmai pentru a-i cunoaşte limitele şi puterea. Îi era silă de sporadicele şi ieftinele cunoştinţe cu care ar fi putut

schimba câteva cuvinte anoste şi-i era şi teamă să se lege mai profund, ştiind că, peste câteva luni, pe neaşteptate, va fi din nou nevoie să părăsească şi Germania, aşa cum părăsise de atâtea ori alte ţări şi continente ca să-şi cedeze locul şi câştigul unui alt şomer şi să simtă din nou în suflet sfâşierea despărţirii, veşnicilor despărţiri...

Petre Cristian îşi da seama că nu pereţii strâmţi ai odăii erau de vină de starea sufletească de nesuferit în care trăia. O odaie, oricum ar fi ea, nu este de ajuns ca să plictisească până la durere pe un om dacă el cuprinde destul avânt interior ca să uite ce-l înconjoară. Şi fuseseră într-adevăr clipe când Petre Cristian, aşezat pe marginea patului, pe un locşor mic şi incomod, simţise pe neaşteptate şi fără pricină un elan psihic atât de intens, o putere atât de violentă, încât lumea înconjurătoare fusese anulată.

Dar dacă aceste clipe de gratuită fericire existaseră şi dacă din proprie experienţă Cristian ştia că ele pot exista, totuşi, pentru că sosiseră fără motiv şi dispăruseră la fel şi pentru că nu le putea nici opri şi nici chema când voia, viaţa rămăsese tristă, fără înţeles, revoltătoare. Dorul exaltării îi era însă o lumină îndepărtată în întunericul unui drum greu. O speranţă vie, o însetare. Acolo, în exaltarea aceea gratuită păreau să se rezolve probleme, acolo era viaţa desprinsă de temeri, meschinării, moarte, limitări, inutilitate... Se simţea bâjbâind de zile şi nopţi, de ani întregi. Şi, totuşi, lumina acelei bucurii inexplicabile avea grijă, din timp în timp, să apară fugar şi miraculos ca să reînnoiască chemarea la viaţă. Dar care era mijlocul să se apropie de lumină, să pătrundă în acea rază, aşa cum un om ştie să pătrundă la el acasă, cunoscând strada, numărul şi având şi cheie potrivită la uşă?

— Prin alcool căutase să învie o stare de euforie, dar clipa de exaltare era atât de şubredă, de calitate atât de joasă şi urmată de atâta dezgust, încât renunţase uşor la băutură, mânat de imperioasa nevoie de a se simţi sănătos şi curat. Dar pentru ce trebuie să rămână curat? Viaţa pentru el va mai putea vreodată să aibă un înţeles? Sau viaţa are înţeles oricum ai trăi-o, sau n-are niciodată, niciun înţeles?

Şi-i era silă mai ales de compromisul sinuciderii. Fără să poată explica de ce, i se părea că gestul nu rezolvă nimic, dimpotrivă, acel imens necunoscut al morţii se deschide plin de pericole pentru cel ce-l înfruntă voit. Credea că i-ar fi fost mai uşor să se omoare, dacă n-ar mai fi avut nimic de descurcat, dacă totul i-ar fi fost frumos şi

limpede în minte, dacă viaţa lui ar fi avut un sens, sau un scop. Credea că, dacă nu ştie pentru ce s-a păstrat, nu are nici dreptul să se distrugă. Dacă, omorându-se, va comite împotriva unor legi, vaste ca însăşi viaţa, o greşeală iremediabilă? Fiorul abisului, al vastităţii îl cutremura.

Aceste sentimente erau atât de nedesluşite pe cât de puternice, aşa cum pot fi remuşcările pricinuite de un lucru pe care l-ai săvârşit, de care eşti sigur că niciodată nimeni nu-l va cunoaşte şi pe care crezi că tu însuţi ţi l-ai iertat. Există stări de conştiinţă care nu se pot explica, dar care, printr-o putere ascunsă, întrec orice judecată, un instinct obscur dar înrădăcinat, asemenea puterii care, dimineaţa, te trezeşte din somn şi tind la continuitatea fiinţei tale.

Oare, starea pe loc la care viaţa îl constrânsese şi la care acum se supune, singurătatea exagerată pe care, din însuşi miezul ei, o pândea ca pe un fenomen curios, îl va putea duce la ceva nou? Şi ce ar putea fi nou pentru un om care nu mai are nici patrie, nici casă, nici familie, nici bani, nici posibilitatea de a munci, niciun fel de speranţe, nimic din ceea ce constituie legăturile cu pământul? Cu ce va putea înlocui toate acestea ca să nu se simtă mort între vii? Din ce sentimente se va putea adăsta ca să ştie că trăieşte, că moartea nu va sosi ca ultima, şi cea mai desăvârşită, inutilitate? Ce-i mai putea spune o problemă morală sau sentimentală când fusese aşezat la răspântie, singur? Îl mai puteau interesa cărţile, teatrul, cinematograful unde se dezbăteau lucruri care lui îi erau refuzate şi care nu-l mai priveau? O contopire cu aceste lucruri, străine lui, îi dădea în suflet o goliciune rece, ca şi cum ar fi asistat la propria lui înmormântare.

Grădinile tuturor oraşelor pe unde trecuse erau marea şi trista lui mângâiere. Grădinile... Ajunsese să le cunoască de parcă ar fi fost oameni, să le revadă ca pe cunoscuţi. Ştia fiecare copac. Cu unii se împrietenise. Simţea seva crescând în ei, ca o căldură răsfrântă în ei, ca o căldură răsfrântă în inimă, şi le-ar fi dorit îmbrăţişarea ca a unor fiinţe conştiente. Nemişcarea lor nu-i era înstrăinare, nici scoarţă aspră, izolare. I se părea că pomii îi povestesc tot felul de întâmplări petrecute în lipsa lui: vântul, dezlănţuit primejdios, le răvăşise frunzele, le îndoise trupul până aproape de pământ... Luna, mângâiase cu lumina ei cele mai înalte crengi. Câte o stea tremurase pe cer. Vântul şoptise, cu răbdare de ceasuri, taina despărţirilor... plecărilor... Cristian îşi regăsea prietenii, pomii şi păsările de cum intra în imensele parcuri din orice oraş al lumii. Un uşor fluierat şi,

imediat, din crengi o pasăre răspundea. Firimiturile de pâine din buzunare dezlegau începuturile. Păsările se aşezau pe banca lui, ciuguleau aproape de el ciripind obraznic, cerând mereu cu neruşinare... Petre Cristian se simţea un sol venit să aducă dintr-o grădină într-alta, din lumea întreagă vestea unei misterioase înfrăţiri. Un limbaj tainic şi peste fire de sentimental. O mângâiere strecurată gândurilor de deznădejde, ca alunecarea vântului rece peste aprinderea frunţii...

Iarna însă, frigul încremenea totul în tăcere şi nemişcare, îl gonea cu cruzime, şuierând gheaţă prin haine până la sânge, până la oase. Foarte rar, câte un drum scurt prin parcuri, ca să ducă hrană prietenilor zgribuliţi în pene. Păsările, ele singure pe lume, îl aşteptau. Aşeza pâinea pe bănci, apoi fugea, înspăimântat de tăcerea moartă a pomilor, de gestul misterios al crengilor. Zăpada sub călcâie gemea apăsat.

Petre Cristian, mânat de spaima singurătăţii, intra în prima cafenea întâlnită.

Se liniştea imediat în mijlocul murmurului catifelat al sălilor calde, înţesate de oameni care mişunau neîntrerupt, dându-i astfel prilejul să creadă că nu e singur, păstrându-i în acelaşi timp anonimatul. Cunoştea fiecare privire a chelnerilor, fiecare gest al oamenilor de serviciu care, la timpuri hotărâte, soseau să cureţe, să strângă, să aerisească. Cunoştea la fiecare oră, fiecare lumină. Totul era cuprins de un ritm liniştit, de o atmosferă odihnitoare, în care gândurile lui Cristian nu se despărţeau de el, ci dimpotrivă, cuprindeau prin contrast o condensare a vieţii. Se amplificau, după cum cadrul aduce unui tablou o valorificare nouă şi izbitoare. Totul devenea acut. Se gândea că poate, dacă ar avea bani destui, nu mulţi, dar de ajuns ca să ştie că va avea întotdeauna o haină corectă, rufe suficiente, mâncare şi o odaie curată, atunci viaţa asta ar putea reprezenta o desăvârşire. Să nu ai nicio grijă pe lume, pe nimeni pe lume, nemişcat zile şi zile, şi tot timpul ca să gândeşti, nu ar fi de ajuns ca să-ţi petreci viaţa ca o perfecţiune? Trebuie neapărat să te zbaţi, să vrei ceva, să te lupţi, să munceşti? Nu poţi trăi viaţa pomilor, a florilor? Şi, totuşi, era atât de legat de oameni, încât i se întâmplase că odată, citind în cafenea ziarele, să afle de soarta a mii de chinezi oare mureau de foame, ochii i se umpluseră de lacrimi şi trebuise să se stăpânească, ca să nu plângă în hohote.

Cristian, voit, răbdase cândva de foame, apoi, răzbit, mâncase. Se dispreţuise, iar lucrul acesta i se păru şi el inutil.

Din lipsă de bani şi cafenelele îi deveneau inaccesibile. Nu putea răbda privirile chelnerilor, a patronului de la casă, care, în mod automat, socotea ceasurile proporţional cu consumaţia. Cristian se simţea obligat ca, din timp în timp, să comande câte ceva de care nu avea nevoie. Îşi spunea că poate chelnerii şi patronul sunt învăţaţi cu oameni ca el, fără căpătâi, că l-au identificat şi că, poate, l-ar fi tolerat şi fără să consume atâtea cafele enervante... Dar orice judecată rămânea inutilă. După câteva ceasuri se simţea prost, îşi pierdea răbdarea, se gândea că nu va mai putea veni a doua zi, că va trebui să caute iarăşi o cafenea unde aceeaşi poveste se va repeta...

Nu putea explica fiecăruia în parte cum şi de ce fugise din ţara lui, cât era de grea viaţa de transfug, cum nu găsea de lucru, cum era gonit ca un câine dintr-o ţară într-alta, cum îl părăsise şi nevasta după ce-l lăsase în afara legii prin bigamie, şi mai ales cum el, el în primul rând, suferea de starea pe loc în care avea atâta timp ca să gândească, până la înnebunire, la lucruri ucigătoare. Ar fi putut explica cum fusese în stare să primească şi s-o facă cu plăcere, orice muncă, numai şi numai ca să scape de viaţa în care ceasurile se scurgeau atât de încet şi trist. Odată, în America, acceptase un angajament de parchetar...

Era prima dată când Tereza fugise de acasă. Trădarea aceasta neaşteptată din partea unei fiinţe care era singura lui legătură cu viaţa, şi în care avea încredere, a fost adâncă. Erau sosiţi de foarte puţină vreme în America. Nu cunoşteau pe nimeni şi încă nu vorbeau decât foarte prost limba acestei ţări. Petre Cristian se simţise fără Tereza singur, căzut pe o altă planetă. Pe ceilalţi refugiaţi îi evita dintr-o pudoare aproape bolnăvicioasă. Nu avea niciun prieten, un prieten care să vadă în ceea ce i se întâmplase o durere, iar nu ceva senzaţional pentru lumea lor strâmtă de intrigi mărunte. „Ştiţi, Tereza Cristian a fugit de la Petre Cristian. L-a părăsit. Abia sosită în America, şi-a găsit un amant. Şi el nici măcar nu bănuia. L-am întâlnit azi-dimineaţă. Arăta ca un idiot."

În timpul acela, într-o zi, stând pe o bancă într-o grădină publică, intrase în vorbă, cu vorba primitivă a omului care a învăţat de curând o limbă străină, cu un bărbat care sta şi el pe aceeaşi bancă. Omul era simpatic, curat, vesel. O veselia sănătoasă, odihnitoare. S-au înţeles foarte repede. Petre Cristian i-a spus că nu are de lucru, că pentru un refugiat va fi greu de găsit ceva, că nevasta l-a părăsit, cât suferă şi cât da ameţitor de singur se simte. Nu avea nevoie să fie înţeles, ci numai ascultat. Vorbea cu însetare, ca după o tăcere

lungă, îi era uşor să se destăinuiască, tocmai pentru că omul îi era atât de străin. Omul îl ascultă liniştit, apoi îi propuse să-l ducă la patronul său ca să-i dea şi lui de lucru. Era parchetar.

— Cu toate că mâinile îţi sunt fine, ai umeri laţi. Se pare că ai putere multă.

Şi omul îi privi umerii cu admiraţie, cu o candoare binefăcătoare.

— Da, am.

Au izbucnit amândoi în râs şi Cristian a simţit deodată o încredere, un avânt, o dorinţă de a trăi, de a nu se mai lăsa pradă unei neurastenii care vroia să pună stăpânire pe el.

— Ai să te obişnuieşti cu munca noastră. O să fie greu numai primele zile.

Şi, într-adevăr, primele zile au fost grele. În zori de zi, gol până la brâu, cu rindeaua în mână, trebuia să dea gata atâţia metri de parchet. O muncă în plin curent, cu transpiraţia care curgea şiroaie pe trup. Seara cădea zdrobit, frânt, dar cel puţin nu mai avusese timpul să se gândească la Tereza, la plecarea ei atât de nepotrivită, la singurătatea zdrobitoare în care îl lăsase aşa cum ai lăsa pe un om încuiat într-o odaie în care aerul se va sfârşi repede. Irespirabilă singurătate... Într-adevăr, curăţirea parchetului avea darul să potolească toate zbuciumurile, toate problemele, toate nostalgiile. Era o disciplină de fier, din care ieşea limpezit. Duminica veneau camarazii şi-l luau cu ei la plimbare. Erau veseli şi simpli, ca nişte copii. Cristian se simţea bine cu ei. Mergeau la cinematograf, meciuri de box, jucau biliard, popice. Lângă ei, complicaţiile sufleteşti fuseseră golite de sens. Viaţa era cinstită, fără abisuri...

Totuşi, Cristian îşi da seama că nu va putea rămâne toată viaţa parchetar şi că nu toată viaţa ar putea fi fericit aşa. Căută deci să-i atragă pe ei în lumea preocupărilor lui, dar realiza cu dureroasă uimire că, pentru a reuşi o astfel de schimbare în aceste făpturi ţinute departe de o lume de artă şi gândire, ar fi fost necesar timp lung, efort susţinut. Îşi imagină cu remuşcări că, poate acolo de unde fugise, ţara lui, şi deci unde nu se mai putea întoarce, se elabora pe măsură decisivă şi definitivă „omul nou". Poate! Momentan însă, printre prietenii lui actuali, Cristian se odihnea sufleteşte. Era numai o pauză între două eforturi. Ştia că dacă cineva i-ar fi şoptit: „De acum înainte, niciodată nu vei mai trăi decât narcoza muncii fizice, fără posibilitatea de a mai merge pe la expoziţii ori concerte, că niciodată un gând nu te va mai frământa şi vei muri aşa, parchetar", s-ar fi simţit deodată atât de trist, încât viaţa i s-ar fi părut un iad.

Câteodată, frecând la parchet, străfulgerări de doruri ale unei vieţi mai înalte treceau ca fiori prin trup, dar totul era lăsat pe altă dată, amânat, pentru ca narcoza acestei vieţi de efort fizic să dureze până când adâncurile sufletului vor fi vindecate. Fusese prea multă vâltoare, prea mult extraordinar, ca să nu dorească un timp de odihnă, fie chiar în abrutizare.

Acum, la Berlin, cu ultima plecare a Terezei, Petre Cristian era din nou singur, singur aşa cum nu mai fusese niciodată. La amintirea scenei de despărţire, Cristian se cutremură. „Este nebună, este nebună!" îşi spuse. Nu simţea pentru ea decât tot milă, mereu milă, niciun fel de ură, numai milă. Totuşi, toate scenele, plânsetele, jurămintele îl obosiseră până la sleire, îl dezgustaseră până la anihilarea oricărei dorinţe. Câteodată, un sentiment de panică îl cuprindea. Îi era teamă de viaţă, ca unui om care înaintase prea mult în largul mării, luat de lumina soarelui, de jocul valurilor. Acum se trezise prea departe de ţărm şi singur. Dacă nu mai avea forţa reîntoarcerii, a drumului înapoi spre oameni?

În mijlocul Berlinului atât de violent animat, Petre Cristian se simţea singur până la demenţă. Se putea plimba zile şi zile pe străzile Berlinului şi nu-l saluta nimeni decât din greşeală şi nu-i vorbea nimeni decât pentru a-l întreba de o stradă sau ca să-i ceară un foc. Era în furnicarul Berlinului mai singur ca un pustnic în mijlocul pădurii. Gândul că trebuie să experimenteze până la marginile ei această singurătate îl cuprinsese cu o amară dar însetată dorinţă. Voia să cunoască într-adevăr puterea singurătăţii şi ce cuprinde această singurătate în adâncurile ei.

Adesea, ca şi azi, se deştepta chiar în clipele zorilor, înainte ca soarele să răsară, acele clipe care par că suspendă timpul în spaţiul nemărginit al cerului, în culoarea misterioasă a zilei care începea. Petre Cristian se ridica repede de pe pat şi, după un duş rece făcut în grabă în sala de baie care servea tuturor celor care locuiau la mansardă, pleca pe drumuri, străzi lungi, mânat de imperioasa dorinţă de aer, mişcare. Oraşul era mort, adormit încă, obosit, cenuşiu în lumina care sosea ca o şoaptă peste oraşul imens, oraşul care până târziu frământase mii şi mii de oameni exasperaţi sau plictisiţi pe străzile lui monumentale, oraşul cu toată durerea omenească cuprinsă în cuştile odăilor lui, oraşul cu luxul lui exorbitant, destrăbălat, oraşul cu mizeria lui sordidă în care oamenii se târăsc înfometaţi ca lupii. Cristian cunoştea eroismul şi virtuţile latente, viţiul şi laşităţile din mirosul pavajelor, cafenelelor,

subsolurilor care exalau, ca din guri căscate, tristeţea mâncărurilor sărace. Ar fi recunoscut cu ochii închişi un oraş văzut o singură dată, cum ar fi recunoscut o femeie în noapte după parfumul trupului ei. Ah, mirosul toamnei la Berlin, mirosul primăverii la Paris, al ceţii la Londra… New York… Moscova… Varşovia… Odesa… Marsilia… Haga… Roma… În fiecare oraş, pavajul străzilor miroase altfel, benzina automobilelor altfel, aerul dimineţii altfel, praful altfel…

„Oraşul acesta cu câteva milioane de locuitori din care nu cunosc pe nimeni!… Am sosit într-o zi cu un tren. O gară luminată, organizată, dar îmi părea că am căzut în acest oraş, printre aceşti oameni ca din altă planetă. Nimeni nu mă cunoaşte. Nu cunosc pe nimeni. Nimeni nu mă aşteaptă. Spun *merçi* taxatoarei de la tramvai, ca să-i mulţumesc că mi-a dat un bilet. Ea nici nu se uită la mine. La cafenea comand chelnerului consumaţia. Îi spun şi lui *merçi* când mi-o serveşte, dar nici el nu se uită la mine. Aş putea să nu le mulţumesc şi ei n-ar observa. Nici spălătoreasa, când îmi aduce rufele şi-i dau banii nu-mi surâde. N-are timp. Ce am comun cu aceste câteva milioane de oameni ai oraşului ăsta? Şi chiar şi cu ceilalţi locuitori ai pământului, miliardele de oameni ai acestui pământ? Câteva miliarde de oameni în jurul meu! Nimic, absolut nimic comun, nimeni nu se bucură de mine, nimeni nu suferă din pricina mea. Sunt un om-plantă ca un pom, ca o vegetală. Aş putea merge la bordel să-mi dau iluzia – aşa cum o fac atâţia alţii – că trăiesc, că exist, că iubesc, dar eu nu accept această minciună. Cum? Chiar într-atât să mă mint pe mine însumi? E drept că nu înţeleg nici de ce m-am născut, nici pentru ce respir şi nici pentru ce voi muri, implacabil voi muri. De la naştere sunt implacabil pedepsit cu condamnarea la moarte, dar totuşi nu pot accepta să mă mint. Beat să fiu şi tot lucid aş rămâne de aberanta mea situaţie pe această planetă. De fapt, cum este situaţia oricărui om pe pământ, numai că ceilalţi oameni, locuitorii acestui pământ, au posibilitatea să se narcotizeze, alcool, morfină sau cu propria lor viaţă biciuită de ambiţii. Unii fac chiar cură de întinerire, ameţiţi de viaţă, familie, copii, amoruri disperate, dureri şi bucurii; speranţe şi deziluzii, ca să-şi poala imagina că într-adevăr *trăiesc*. Şi nu toată lumea are nevoie de stupefiante ca să-şi imagineze că totul este perfect, sau ar putea fi perfect pe pământ, şi să-l accepte pe Dumnezeu ori alt ideal incomprehensibil. Să-l accepţi pe Dumnezeu fără a-l înţelege!…

Berlinul, căci, din întâmplare, în Berlin mă aflu, duhneşte a mort,

un mort care-şi imaginează că este viu. Parcă nicăieri, în peregrinările mele – America, Africa, Asia – nu mi-a mirosit ca aici a mort. Să fie numai pentru că nicăieri ca aici nu am rămas atât de perfect singur? De aceea văd, cu spaimă văd, ceea ce văd în jurul meu. Destrăbălarea dezlănţuită. Şi asta este o narcoză. O beţie. Păcatul ca narcoză, ca beţie. Lucrul nepermis îţi dă iluzia că eşti liber să faci ce vrei, că ai importanţă, că însemni ceva. E spectacolul obişnuit al oraşului acesta, la care asist: cârd de femei – douăzeci sau mai multe – trecând pe înserate pe trotuare, îmbrăcate extravagant, ostentativ demodate, cu trenă, peruci, penaje colorate, pantofi cu tocuri bătute în pietre, mănuşi până la subţiori trase pe pielea goală… Cârd de femei care sunt pur şi simplu… bărbaţi în travesti. Bărbaţi deghizaţi. În fruntea lor – o pancartă uriaşă: *Frau oder Mann?* Sodomia afişată, clamată. Boala devenită sfidare. Alături, la alte ore dar pe aceleaşi trotuare ale oraşului, defilează sadistele. Cu biciuşca în mână, cu masca pe ochi, cu cizme colorate până la genunchii goi, fardaţi în roşu aprins, ca sângele. Caută clienţi, clienţi care aspiră la suferinţă, ca să mai poată simţi că trăiesc…

Dacă s-ar scoate moaştele vreunui sfânt, ar urla lumea de nerăbdare şi s-ar răscula împotriva superstiţiei.

Dar cine ştie ce este un sfânt? Un om care l-a acceptat pe Dumnezeu fără a-l înţelege?! Ce rost are un sfânt, un martir, un erou, pe pământ? Un om care crede ceva până dincolo de fiinţă? În ideea izbăvirii omenirii plăteşte cu viaţa credinţa lui. Cuvântul *sfânt* a fost inventat de cine? Şi pentru ce? Altă narcoză?! Sau lui, sfântului, Dumnezeu i-a răspuns? Are oare sfântul certitudini, formule incomunicabile? De altfel, şi matematica este incomunicabilă. Ermetică pentru *nespecialişti*. Şi pentru ce nu poate un pianist, care a exersat o viaţă opt ore pe zi, să-şi dea virtuozitatea altui om, copilului lui?

Dumnezeule, aş vrea să mă deştept la o realitate inteligibilă cu orice sacrificiu, dar să mă deştept la o lumină, alta decât aceste bâjbâieli lirice (oamenii scriu chiar sonete) ale unei omeniri încă în stare să înfăptuiască orice monstruozitate.

Ieri, în timp ce un şomer cerşea (cui? mie, mai sărac decât el), au trecut care pline de manifestanţi, care cereau pâine. Nu se înţelegea ce spun, dar ei urlau. Iar poliţia i-a alungat – pe ei nu pe sadişti şi morfinomani – cu gaze lacrimogene, bâte de cauciuc şi furtunuri cu apă. S-au risipit. Apoi, mai târziu, în întunericul înserării, au trecut alte camioane. Şi ele pline cu oameni cu torţe aprinse şi strigau şi au

fost şi ei risipiţi. Cine va câştiga? Şi cum se va putea şti cine are dreptate? Şi din lupta asta se va ivi ceva nou, proaspăt, mai bun, sau totul va fi durere zadarnică, cu sfinţi şi martiri?

Dar ce ruşine pregăteşte acest neam al pământului? Ce ruşine, mai mare ca oricând?

Poate ar trebui să mor înainte ca această ruşine să se înfăptuiască, sau poate îmi va fi dat să asist, să fiu martor la ea, implacabil, să particip ca martorul unor oameni pe care nu-i cunosc. Singur, izolat, să asist şi să mă simt om şi iremediabil legat de oameni. Se poate oare muri de ruşine?

Dacă rămâneam la mine în ţară…

Simt că mintea nu mă ajută decât să înţeleg că nu înţeleg. Iar răbdarea visceralã, încăpăţânarea vitală, tot atât de implacabilă ca mersul stelelor pe cer, răbdarea oamenilor de a se frământa în albia lor fără să se reverse, mă face să trăiesc încă…”

De forţa Berlinului se simţea atras şi îngrozit în acelaşi timp, această forţă care căuta să-l înghită, să-l cuprindă, să-l usuce, purtându-l prin exagerarea lui ca într-o uzină de voinţe, labirint de dorinţe… Într-adevăr, în niciun oraş din lume nu simţise, tocmai prin contrast, nevoia să rămână singur şi mai ales curat de orice atingere carnală. Se împlineau câteva luni de când se despărţise de Tereza. Cristian se ferea de orice femeie. Voia şi aici să se cunoască pe sine. Voia să cunoască nu numai acea singurătate a sufletului, dar şi singurătatea trupului. Oare, ceilalţi oameni erau mai puţin singuri pe lume ca el, Cristian? Faptul că ei căutau să se ameţească în braţele unei femei care-şi face datoria mângâind, pe el l-ar fi putut mulţumi? Nu se simţise şi alături de Tereza, pe care o iubise, singur până la durere? Dar ce fel de femeie ar putea fi aceea lângă care să nu se mai simtă singur?

Gândurile acestea îl făcuseră pe Cristian mai dornic să poată, cine ştie cum, atinge adâncul sufletului lui, acel adânc care, o dată atins, s-ar fi luminat poate orbitor, răscumpărător. Da, da, voinţa de a sta singur îi da putere să rabde această singurătate.

Şi totuşi, de câtva timp, această singurătate, pentru că nu adusese nicio lumină sufletului lui, nicio liniştire, începuse să-i fie apăsătoare, şi tot felul de gânduri stranii, contradictorii, de om maniac să-i obsedeze mintea. Erau clipe, şi multe, când nu-şi mai aducea aminte că el hotărâse să experimenteze singurătatea lui, şi că

ar fi putut, ca oricine, să stea de vorbă cu primul venit, şi să se amestece în viaţa celorlalţi. Din singurătate nu făcuse o putere, ci, în liniştea omului care nu vorbeşte cu nimeni, pătrunsese straniul gând al persecuţiei nemeritate.

Când, după nenumăratele luni, întâlni din întâmplare un cunoscut şi-l văzu cum îi surâde şi se îndreaptă spre el, Petre Cristian avu o neaşteptată emoţie, aşa cum probabil avusese Robinson Crusoe în insulă, când îl zărise pe Vineri. De altfel, foarte repede, căută să se despartă de omul întâlnit, ca şi cum un pericol l-ar fi pândit stând cu el de vorbă. Cristian îşi dădu perfect seama că, purtându-se aşa, pare nebun şi că prietenul îşi grăbise brusc plecarea, dar ce ar fi putut vorbi Cristian cu acel om? Că vrea să rămână singur tocmai pentru că este singur, că vrea să vadă cât poate trai aşa, fără să înnebunească şi că, mai ales, vrea să vadă până unde poate duce singurătatea experimentată până la ultimele ei limite?

Dacă ar fi murit, nimeni nu ar fi întrebat de el. Numai proprietăreasa, dacă ar fi trecut termenul plăţii chiriei, l-ar fi căutat. Atât. Odaia şi-o curăţa singur, mânca ici şi colo, la întâmplare, iar rufele şi le ducea la o spălătoreasă modestă care le lua, numărându-le, fără să ştie cine le-a adus.

Petre Cristian îşi da seama că ceilalţi oameni aveau ritualul vieţii astfel constituit, zi de zi, ceas de ceas, ca să nu poată gândi dincolo de ce înfăptuiesc mâinile lor, să nu gândească la aceste lucruri care pot duce la nebunie, dar care erau acum pentru Cristian atât de esenţiale încât totuşi voia să rişte încercarea lor.

Oare se poate ca aceste lucruri să nu ducă decât la nebunie? Se poate ca mintea omenească să gândească în adâncul ei la lucruri care distrug? Şi dacă nu, atunci înseamnă că aceste întrebări pot avea şi răspuns, şi atunci mai înseamnă că au existat sau există oameni care au găsit acest răspuns? Dar unde sunt aceşti oameni? Unde îi poţi întâlni ca să-ţi comunice şi ţie acest răspuns? Sau nimeni nu poate găsi răspunsul decât numai şi numai pentru el? Mereu, pentru fiecare om care vrea să ştie, e nevoie de aceeaşi caznă, fără posibilitatea de a comunica şi altora răspunsul, aşa cum nu poţi da nimănui în suflet un sentiment pe care nu-l are, oricât i-ai explica în ce constă acel sentiment.

Dar pentru ce au fost totdeauna oameni care au părăsit lumea ca să se retragă, fie în mănăstiri, fie în munţi, fie în pustiu, fie chiar în casa lor pentru a studia, a încerca să gândească, să pună la cale?

Deci acum, el, Cristian, era în situaţia, fără voia lui, a celor care s-au retras, care au renunţat la tot ce este lumesc ca să dezlege misterul vieţii.

Da, dar „fără voia lui”.

Petre Cristian simte că această diferenţă, „cu voie sau fără voie”, constituie un abis atât de mare încât experienţa devine complet altceva. Acei ce se retrag de bunăvoie, care renunţă pentru că ştiu sau cred că vor găsi ceva ce va înlocui cu prisosinţă tot ce au părăsit, pe când el, Cristian, nu a renunţat la nimic, ci pur şi simplu viaţa, printr-o fatalitate dramatică, se retrăsese din faţa lui ca apele unui râu din matcă, lăsându-l singur, părăsit şi cu o revoltă în suflet, cu o durere care îl covârşise şi pe care numai dintr-o încăpăţânare voia s-o cunoască până la capăt.

„Dacă nu sunt legat de nimic, dacă nu am un ţel, nu am un ideal de împlinit, şi dacă această retragere a mea, ceea ce fac acum nu e prin voinţa mea, dacă izolarea mea nu a fost făcută prin voinţa mea, ci împotriva mea, atunci aceasta nu se mai poate numi dezlegare, ci o stare mizerabilă. Numai acei ce părăsesc de bunăvoie lumea se por numi liberi.”

Ce-i lipsea, era bucuria renunţării. Şi Cristian ştia că în acest punct al vieţii lui, al înţelegerilor lui ajunsese la un punct crucial şi că ar depinde desigur de el, de puterea lui sufletească şi mintală, ca întreaga lui făptură să se întoarcă asupra ei însăşi şi să descopere o realitate nouă, o realitate lăuntrică, o realitate indestructibilă. O bucurie în sine, esenţială, de aceea renunţarea e ca o cale a beatitudinii. Nimeni nu renunţă la nimic decât pentru ceva mai mult. Sfinţii, dacă au părăsit bunurile lumii, a fost pentru că probabil au găsit ceva mai mare în loc. Totul e să nu te amăgeşti, să nu greşeşti în alegere, din pricina uşurinţei şi a iuţelii cu care îţi închipui că poţi căpăta ceva în loc. Câteodată înlocuirea unor bucurii cu altele cere un efort atât de mare, de atât de lungă durată încât, la un moment dat, pare inaccesibilă… Atunci zvârcolirea începe iară…

Se simţea într-adevăr singur pe lume. Absolut singur. Nimeni şi nimic nu-l mai lega de vreun lucru şi, totuşi, întreaga lui fiinţă părea prinsă de adâncuri neobişnuite prin nenumărate şi subtile legături. Ca o navă oprită într-un port părăsit, împotmolită în pături adânci de alge cleioase. Răsărituri imense, apusuri tragice şi clipele toate de-a rândul, fiecare cu lumina ei; dar niciodată o întâmplare, oricare ar fi ea, niciodată nimic. Astfel treceau zilele.

„Dacă aş putea gândi, îşi spuse Cristian, că această desăvârşită lipsă de legătură cu viaţa, în care m-a azvârlit e soartă ciudată, ar putea fi un noroc, adică să mă bucur că pot duce viaţa pe care alţii numai cu mare trudă au putut-o realiza, atunci întreaga problemă a vieţii mele ar fi dezlegată. Cei care vor să renunţe, numai printr-o încordare supraomenească, izbutesc să se dezlege de orice responsabilităţi faţă de ţară, familie, societate, avere, nume, mândrie... Pe când eu sunt, sau aş putea fi, cu totul liber, absolut liber, în sensul metafizic liber, dacă aş avea putere să mă bucur de această libertate; dar iată că nu ştiu pentru ce această libertate mă apasă ca o povară. Ca un câine, caut un stăpân să mă lege din nou cu vreo legătură, oricare ar fi ea. Pentru că nu am familie, patrie, pentru că nu ştiu ce voi face mâine, pentru că nimeni nu întreabă dacă sunt sănătos ori bolnav, pentru că nimeni nu se interesează dacă mai trăiesc sau am murit, am pierdut înţelegerea plăcerilor omeneşti, fără să fi avut puterea să înlocuiesc toate acestea cu altceva. A, unde este acel avânt care mi-ar da o fericire statornică, supraomenească, o tresărire a inimii care trăieşte într-o intensitate aproape dureroasă dar susţinută, o inimă care să bată conştient, violent, pentru un ţel, ca o rană a dragostei, mai vie decât orice viaţă, mai caldă decât orice sărutare? Acea inimă care te poartă conştient, violent, pentru un ţel, ca o rană a dragostei, mai vie într-o lume în care lucrurile strălucesc ca nişte simboluri ale legăturii tale cu divinul? Inima aceea atât de aprinsă încât prin ea trupul devine străveziu?... Dar bucuria asta nu poate fi comandată chiar dacă o presimţi şi o aştepţi, nu poate fi simulată oricât ai dori-o... Şi fără bucurie, niciun gest de altruism nu are valoare. Dacă lipseşte bucuria, renunţarea nu aprinde nimic. Numai bucuria reuşitei sfinţeşte sforţarea. Nu e nevoie pe pământ de încă o tristeţe, de o tristeţe impusă cu sila, de o asceză a tristeţii... eroism impus... Eroismul fără bucurie nu este eroism.

Acum mă simt uscat, trist şi părăsit. Toate gândurile despre bucurie nu-mi aprind nimic în suflet. Sunt sterp de bucurie, părăsit de Dumnezeu, şi gâtul mi se strânge sugrumat de plâns înăbuşit, ca sub un pumn...”

I se întâmplase odată (şi gestul îl înspăimântase ca un gest făcut în preajma nebuniei), să-ţi scrie singur o scrisoare de încurajare, absurd de caldă şi patetică, pe care o pusese la cutie, după ce scrisese pe ea propria lui adresă. O primi peste două zile. Întâi nu

îndrăzni s-o deschidă. Apoi, totuşi, cu o curiozitate de chirurg, desfăcu plicul. Citi hârtia cu un dezgust care i se urcă în trup cu o amărăciune insuportabilă… Era o oglindă apărută neaşteptat în faţa lui. Îşi văzuse în clipa aceea toată urâţenia. Atunci plânsese. Lacrimi pe care niciodată nu le va uita. Lacrimi care despărţiseră viaţa lui în două. Până atunci, şi de atunci încolo.

Cu toate că trupul i se muiase în lacrimi, totuşi în suflet simţise deşteptându-se o limpezime nouă, o răbdare nouă şi roditoare. Pricepu că se căzneşte greşit, că nu trebuie să siluiască nimic, că se schilodeşte şi astfel strică totul pentru totdeauna. I se păru că însăşi slăbiciunile lui cunoscute şi necunoscute îi stau în faţă ca o piedică pusă unei libertăţi, pe care o presimţise dincolo de fiinţa lui actuală, şi că această libertate o va putea căpăta numai întrecându-se vreodată pe sine, întrecând umilitoarea milă de sine.

Atunci cunoscu din nou acea exaltare în faţa neînţelesei nemărginiri ce i se deschidea în faţă, acea exaltare ce părea nemotivată şi fără sens. De atunci începu o descătuşare, o libertate nouă. Nu libertatea aşteptată până acum, libertatea amintirilor, ci aceea de a trăi ca toată lumea şi de a aştepta ca viaţa să-i aducă ceea ce îi era hotărât. O libertate care nu excludea nici vreo viitoare durere, nici o stingere a sensibilităţii, dar prin care totul devenea viu, echilibrat: crisparea isterică, în care alunecase în ultimul timp, scăzu. Taina în care trăia – taina în care trăieşte orice om – nu-l mai înspăimânta, cu toate că nu dezlegase încă nimic. Totuşi i se părea ca acum aşteaptă ceva sigur, o bucurie infinită, care-l chema şi-l ademenea în fiece clipă, cu răbdarea veşniciei. I se părea că necunoscutul cuprinde o făgăduinţă de fericire încă nedescoperită, nerealizată, dar care, cu o răbdare de neînvins, sta în faţa lui cum stă cerul cu infinitele stele aprinse în spaţiu. Resimţea, gândindu-se la lucrurile acestea, aceeaşi ameţeală, aceeaşi emoţie stranie ca atunci când ridica privirea spre stele. Ştia că încă nu are puterea să se azvârle în acel mister al necunoscutului, al singurătăţii depline, al reîntoarcerii spre rădăcinile sufletului pur, spre starea dezlegată de orice comentariu. Ştia în acelaşi timp că necunoscutul, viaţa cuprinde în ea o armonie atât de desăvârşită, încât este totodată şi fericirea cea mai deplină. Ştia…

Ceea ce rămăsese pentru el nedesluşit era numai faptul că nu ştia pentru ce, înţelegând toate aceste lucruri, nu avea şi puterea să le trăiască imediat. Ce aştepta?

Câteodată i se păruse că poate nu suferise încă destul şi gândul

acesta îl cutremura. Ce nu se împlinise încă?

Îi rămâneau prea puţini bani şi nu voia să-şi vândă hainele, încă foarte bune. Se hotărî să-şi caute de lucru, găsind astfel posibilitatea să se reîntoarcă printre oameni. Va căuta neapărat o odaie mai încăpătoare, fie chiar şi la periferie, căci se simţea în stare să facă bucuros drumuri cât de lungi, numai ca să nu mai stea în odăiţa de la mansardă.

Umblând pe străzi, Petre Cristian zări la o poartă un bilet de închiriat. Se apropie, citi. O odaie mobilată, cu sau fără pensiune. După o mică şovăire, se hotărî să intre, să vadă odaia. Dacă ar fi mai mare şi nu prea scumpă, ar putea o închiria. Cartierul îi plăcea.

Chiar peste drum de casă se afla o mică gradină publică ademenitoare, liniştită gradină de cartier, cu un havuz la mijloc. Faptul că odaia putea fi luată cu pensiune nu i se părea acum lui Cristian lucru de dispreţuit. O pensiune are oameni, are o odaie unde lumea se adună, vorbeşte, discută... un simulacru de familie.

Portarul blocului îl îndreptă către apartamentul cu odaia de închiriat, la etajul VI. Petre Cristian urcă, sună.

Grete îi deschise uşa. Domnişoara Schultze apăru şi ea în sufragerie.

De cum o văzu, Cristian simţi că se află în faţa unei adevărate zgripţuroaice. Statura înaltă, pieptul mare, braţele lungi şi subţiri, părul blond, cărunt şi bogat, trădau o forţă masculină, iritată.

— Bună dimineaţa, îi spuse dânsa cu un surâs profesional. Doriţi să vedeţi odaia?

— Bună dimineaţa. Dacă se poate, da...

— Doriţi pensiunea completă?

— Da, mi-ar conveni...

— Sigur, e mai bine; şi mie-mi convine să dau odăile cu pensiune. Am mâncare foarte bună. Gătesc cu unt proaspăt...

— 2,20 litra, şopti Grete.

— Cât? întrebă Cristian, maşinal.

Grete se fâstâci şi şopti mai încet:

— 2,20 litra...

— Nu, eu întrebam de preţul odăii...

Domnişoara Schultze spuse pe nerăsuflate, azvârlind o privire duşmănoasă Gretei:

— Camera cu pensiune, lumină, gaz, apă, prosoape, aşternut, costa 150 mărci pe lună. Gândiţi-vă cât plătesc eu proprietarului

meu: chirie, apă, gaz, electricitate, încălzit, luminat… apoi spălatul prosoapelor şi aşternutului… Vorbesc cinstit, Grete e martoră, n-am să mint în faţa ei, eu nu stau la pândă să văd cât de târziu arde lumina în odaie sau câtă apă întrebuinţaţi, sau cât de des vă spălaţi. Numai vizitele noaptea nu sunt permise la mine în casă. Am o nepoată tânără. Dumneavoastră aveţi poate o prietenă…

— Nu… nu… n-am, spuse Cristian cam ameţit.

— Mă bucur! Oamenii sunt atât de stricaţi în ziua de azi! Nu sunteţi german? Aveţi accent străin.

— Nu, nu sunt german…

Luiza Schultze îl privi cu neîncredere, cu o uşoară teamă.

— În fine, fleacuri. Mai bine să vedeţi odaia. E mai interesant…

Şi domnişoara Schultze surâse, mulţumită de sine.

Într-adevăr odaia era neaşteptat de mare, luminoasă, nu prea scumpă. Cu banii pe care-i mai avea, Cristian putea plăti o jumătate de lună rămânându-i destul şi de buzunar. Cine ştie… va găsi poate de lucru. Dacă nu… va pleca… în fine, până una alta, nu vroia să piardă odaia. Va sta poate numai cincisprezece zile… I se întâmplase să stea şi mai puţin… Clipa în care trebuia să spună că se mută, fiindcă nu mai are cu ce plăti, era desigur destul de neplăcută, dar se învăţase cu atâtea lucruri neplăcute încât nu le mai băga în seamă, mai ales când ştia că va avea cincisprezece zile liniştite.

— Îmi place odaia…

— Cred şi eu, spuse Luiza Schultze cu mândrie. Dacă te muţi la noi o să fii foarte bine îngrijit. Mă ocup personal de gospodărie şi gătesc cu unt proaspăt. Am foarte multă grijă de chiriaşii mei…

— Sunteţi foarte amabilă.

Domnişoara Schultze era într-una din clipele rare ale vieţii ei, când se simţea mulţumită. Omul acesta era într-adevăr încântător.

„Voi trece peste faptul că e străin”, gândi ea.

— Atunci ne-am învoit. La întâi şi la cincisprezece plătiţi chiria pensiunii. Plătiţi totdeauna înainte. O să fiţi la noi ca în rai.

— Bine, atunci asta e camera mea, doamnă.

— Sunt domnişoară…

— O, iertaţi-mă, nu ştiam.

— Numaidecât vă dau şi o chitanţă.

— Nu, nu e nevoie.

— Sigur, cuvântul pentru mine e lucru sfânt, are tot atâta valoare cât o chitanţă.

Petre Cristian numără banii pentru o chenzină, i-i dădu Luizei

Schultze, care îi primi cu o satisfacţie vădită: chiriaşul nu se tocmise.

— Diseară vin cu bagajul.

— Vă aşteptăm. Luăm masa la opt seara. Până atunci, curăţim odaia. Sunt foarte pedantă. Dumneavoastră ce meserie aveţi?

— Am fost actor şi regizor… pe vremuri…

— Actor?! La teatru?

Luize Schultze îl privi cu uimire şi teamă, apoi şopti:

— Da… da… parcă s-ar cunoaşte ceva… Semănaţi cu Mojukin…

— Mi s-a mai spus…

— Aţi jucat… chiar pe scena?

— Da. Acum vă spun la revedere. Am întârziat.

— La revedere, pe diseară la opt fix. Grete, condu-l pe domnul şi scoate biletul de închiriat de la poartă. Vezi să nu spargi ceva!

Cristian plecă. Era mulţumit: odaia era încăpătoare, centrală, destul de ieftină. Singura greutate va fi zgripţuroaica, dar el ştia că astfel de femei le poţi îmblânzi având din când în când mici atenţii. Nefiind învăţate cu ele, se simt deosebit de măgulite.

„Dacă nu-mi va conveni, îşi zise, sau dacă nu mai am bani, plec numaidecât… Nu mă sileşte nimeni să stau dacă nu-mi place şi nu va fi prima oară când mă mut.”

Când Grete se întoarse în apartament, domnişoara Schultze o întrebă:

— Ai scos biletul?

— Scos…

Şi Grete îi arătă cartonul.

— Pune-l bine în dulap. Vezi să nu spargi ceva! Cine ştie, poate să-mi trebuiască în curând…

Grete plecă în bucătărie.

„În definitiv, se gândi domnişoara Schultze, dacă nu-mi place, nimic nu mă obligă să-l ţin, îl dau afară numaidecât. N-are să fie nici primul, nici ultimul chiriaş care zboară de-aici…”

Capitolul IV

— Mi se pare că povestea cu chiriaşul dumitale e o născocire. De când îi aşteptăm apariţia senzaţională, şi încă n-a venit, spuse batjocoritor Edmond Uleind.

— Ce să nu vie! strigă Luiza Schultze cu furie. Mi-a dat banii pe două săptămâni şi încă vă asigur c-a plătit bine şi fără să se

tocmească… Nici chitanţă n-a vrut!

— Lasă arvuna şi dispare… Ca un Făt-Frumos. Ţi-a dat un cadou deghizat. Cine-a mai auzit să intre, aşa, un om de pe stradă, să lase chiria pe două săptămâni fără să se tocmească, fără să ceară chitanţă, fără să ceară detalii, fără să ştie unde intră?

— O fi vreun spion… spuse Pitschau.

— Ce spion? Ce să spioneze aici? Pe Grete? Sau ce gătesc eu pentru stomacurile voastre? Ia lăsaţi fleacurile! Nu mă prostiţi pe mine aşa cu una, cu două!

— Totuşi, e ora nouă şi jumătate şi încă n-a venit, spuse Uleind.

— Dacă ţi-e somn, du-te şi te culcă!

— Poate nu i-ai explicat că ne culcăm devreme…

— Poate a uitat adresa…

— Poate şi-a stricat stomacul la vechea pensiune…

— Poate vine peste cincisprezece zile să plătească din nou o mică arvună…

— Tot aşa proceda şi Cagliostro, spuse Pitschau. Plătea chiria pe cincisprezece zile şi dispărea. A doua zi, proprietăreasa observa că banii erau falşi.

Se auziră câteva încercări de râs neizbutite.

— Nici eu n-am încredere în oameni de aceştia, spuse cu glas domol domnul Braun. Cine ştie ce-a vrut…

— Ce interes a avut să vină aici ca să piardă bani? Părea foarte cumsecade, bine crescut şi deloc intrigant, spion… Vă spun că e mult mai bine decât voi toţi la un loc! strigă Luiza Schultze exasperată.

— Seamănă cu Mojukin, spuse Grete în şoaptă.

— Adevărat că seamănă… se miră Luiza Schultze, dar e mai… mai…

Toţi aşteptară, atenţi.

— Mai cum?

Luiza Schultze făcu un gest vag.

— Mai frumos? întrebă Uleind.

— Nu, nu, dimpotrivă.

— Atunci e mai urât, decretă Lemke.

— Nu, nu asta am vrut să spun. E mai… În fine, e mai serios… Dar nu asta am vrut să spun. E mai… Nu e atât de uşuratic…

— E mai uman, corectă Uleind.

Domnişoara Schultze îl privi cu uimire.

— Cum ai ghicit? Şi, mai ales, cum te-ai îndurat să vorbeşti fără să-ţi baţi joc de cineva? Vezi să nu te îmbolnăveşti…

— Fiţi fără teamă. O dată nu contează…

— În orice caz, refugiaţii ăştia, care n-au putut înţelege nimic din ce s-a petrecut în patria lor, tocmai când ţara lor avea nevoie de oameni, şi au fugit… de… nu-i a bună, explică Lemke cu dispreţ.

— Trebuia să înfrunte pericolul? întrebă Pitschau cu un glas exasperant de candid.

— Trebuia să stea şi să lupte! răspunse Lemke cu hotărâre.

Uleind mormăi:

— Te sfătuiesc să taci, domnule Lemke.

— De ce să tac?

— Pentru că eşti atât de mediocru încât poţi compromite chiar o idee frumoasă.

— Trebuia să stea şi să lupte contra! spuse liniştit Mihaels.

— Contra ce?

— Contra orice.

— Pe mormântul lui Tutankamon scrie: „Discuţiile politice sunt interzise sub pedeapsă cu bătaia”, decretă Pitschau.

— Sunt de aceeaşi părere cu el, spuse Luiza Schultze.

— *Les beaux esprits se rencontrent*, mormăi Uleind.

— Eu cel puţin vă spun sincer că nu mă bucur de loc de noua achiziţie a pensiunii, spuse Lemke.

Se gândi puţin şi adăugă:

— Nici nu ştiu dacă am să-i întind mâna…

— O să leşine, spuse Pitschau.

— Poate e înfometat, zise Mihaels. O să vedeţi, domnişoară, cât are să mănânce de mult la masă… O să ne ruineze.

Toată lumea râse. Mihaels mânca proverbial de mult.

— Cel puţin, după câte mă pricep eu, are să-şi ţie odaia mai curată, exclamă Grete, veselă.

— Tu să taci! strigă Luiza Schultze din ce în ce mai enervată. Ce te-amesteci? Tot timpul ai vorbit astă-seară. Asta mai lipseşte! Şi, la urma urmei, ce vă amestecaţi cu toţii? V-am cerut eu sfatul? Dacă-mi convine am să-l ţin, dacă nu o să zboare şi el ca atâţia alţii… De obicei, seara, după ce mâncaţi, dispăreţi cu toţii mestecând încă ultima îmbucătură… Nimeni nu stă puţin de vorbă cu mine, măcar aşa… de-o politeţă… Azi v-aţi adunat ca o haită de lupi!

— Doamnă! protestă Uleind.

— Domnişoară… rectifică cu demnitate Luiza Schultze.

— Spune drept, zise Mihaels, scumpă domnişoară, niciodată… măcar aşa, de curiozitate… Nu?

Luiza Schultze îl fulgeră cu o privire înspăimântătoare.

— Iertaţi-l, domnişoară… spuse Uleind. Credeţi-ne că apreciem cu toţii în chip deosebit această virtute a dumneavoastră… Virginitatea dumneavoastră ne emoţionează… Dar ce voiam să spun… a, da! în definitiv, dumneavoastră sunteţi de vină de aşteptarea noastră febrilă. Ne-aţi făcut o descriere senzaţională a noului chiriaş… a noului nostru coleg de suferinţă. Dacă nu v-aş cunoaşte, aş crede că v-aţi îndrăgostit. Ar fi fost pentru noi un spectacol înduioşător…

Luiza Schultze se înroşi. Sub privirea ei furioasă, toţi cei din odaie îşi stăpâniră râsul.

— Nu permit nimănui… auziţi?! strigă ea violent.

— Mă rog… mă rog…

Şi Uleind o privi cu atâta răceală şi curiozitate încât domnişoara Schultze se înroşi şi mai tare.

— Ce te uiţi aşa la mine?

— Am şi eu plăcerile mele… aici în pensiune. Curiozităţile mele. O simplă investigaţie, aş putea spune… ştiinţifică. Nu vă jenaţi, domnişoară, de privirile mele. Aveţi amabilitatea de a le suporta.

— Naiba să te înţeleagă!

— Văd cu plăcere că nu e posibilă o înţelegere între noi. E prima impresie plăcută pe care am onoarea s-o resimt în această casă.

Lilo, care tăcuse până atunci, interveni:

— Nu crezi că ajunge, domnule Uleind? Astă-seară ai întrecut măsura!

— La ordinele dumneavoastră, stimată domnişoară. Dar tocmai voiam să vă întreb şi pe dumneavoastră ce părere aveţi şi cu ce sentimente aşteptaţi apariţia noului şi misteriosului chiriaş, prinţ-actor-exilat?

— Crezi că am motive să-ţi destăinui sentimentele mele?

— Nu, deloc. Poate chiar dimpotrivă. Aveţi dreptate, sunt indiscret. Vă cer iertare. Îmi voi permite totuşi în acest caz să-l întreb pe domnul inginer Kurt Pitschau, pe care-l văd mult mai tăcut decât de exemplu, azi-dimineaţă, cu ce sentimente aşteaptă apariţia noului chiriaş, prinţ-actor-exilat?

— Nu te obosi cu mine. E drept că astă-seară ai o criza de isterie vocală, pe care văd că trebuie s-o suportăm cu toţii… De o jumătate de ceas nu se aude decât vocea dumitale…

— Dezagreabilă voce, mormăi Mihaels.

— În orice caz, domnule inginer, nu-ţi voi face plăcerea ca azi-dimineaţă, să părăsesc odaia tocmai când lucrurile devin interesante.

Astă-seară, te anunţ, voi avea satisfacţia să asist la această mică distracţie familială: primirea noului chiriaş-prinţ-actor-exilat. Aşa că n-are rost să încerci să mă enervezi. În acelaşi timp, îţi atrag atenţia că nici dumneata n-ai renunţa pentru nimic în lume să asişti la apariţia prinţului-actor-exilat. Trebuie să recunoşti că spectacolul va fi interesant, dacă va avea loc... Mojukin în carne şi oase. Îl aşteptăm cu toţii cu înfrigurare. Nu-i aşa, domnule inginer?

Pitschau îi întoarse ostentativ spatele şi se depărtă fluierând. Se apropie de Lilo şi o întrebă în şoaptă:

— Nu vrei să vii la cinema?

— Ştii bine că, dacă aş pleca, s-ar supăra mătuşa Luiza. Vine noul chiriaş: nu-i place să fie singură...

— E Braun aici. Sunt toţi aici.

— Nu, nu insista.

— Are dreptate Uleind. Spectacolul e aşteptat cu nerăbdare.

— Ce vrei să spui?

— Nimic, nimic... Glumesc, ca totdeauna.

Luiza Schultze spuse:

— Nu ştiu ce aveţi astă-seară... Nimeni nu spune nimic interesant. Mârâiţi aşa, prin colţuri...

— Kant spunea adesea lui Cristofor Columb că prea multă vorbă şi filosofie poate chiar strica stomacul, şopti Pitschau distrat.

— Ce tot vorbeşti, dragă Pitschau. Filosofia... filosofia... nu e o glumă...

Şi bătrânul Braun făcu un gest vag cu mâna.

Lemke mormăia:

— Probabil, un derbedeu... Asta ne mai trebuia în casă! Atârni biletul de închiriat în stradă: orice necunoscut, orice individ suspect intră aşa peste noi. Parcă n-ai putea să ţii câteva zile odaia goală până ai găsi un om cumsecade, recomandat de cineva cunoscut...

Luiza Schultze îl privi liniştită şi dispreţuitoare.

— Dacă dumneata îţi închipui că există vreo diferenţă între un om sau altul, apoi te înşeli amarnic. Un singur lucru vreau să ştiu: plăteşte? asta-i! Ori, el a plătit: prin urmare îl primesc. N-o plăti? Îl dau afară...

Lemke începu să strige neaşteptat de tare, ca la o întrunire publică:

— Bani, numai bani! Bani! Bani! Bani! Sărmană femeie! O să vezi poate chiar cu ochii dumitale cum această monstruozitate care face din om neom are să fie nimicită! O să se azvârle banii pe stradă!

— Să mă anunţi să vin să-i strâng…

— Îţi spun că banii n-o să mai aibă nicio valoare!

— Ce? Cum? Banii să nu mai aibă nicio valoare? Să nu uiţi ce-ţi spun eu, *eu* domnişoara Schultze: banii întotdeauna o să rămână bani, şi eu am să dau odăile mele cui mi le-o plăti mai bine. Auzi vorbă!

Lemke făcu un gest enervat, arătând că nu-i pasă de părerea altora şi continuă cu vehemenţă:

— Mai bine să tăceţi, domnişoară Schultze… Sau vreţi să vă dau să citiţi…

Scoasă din fire, Luiza Schultze lăsă tonul ponderat de până acum şi izbucni:

— Ce? Să citesc? Te-ai obrăznicit într-atât încât îmi propui în casa mea să citesc cărţile dumitale? Vrei să vie poliţia să percheziţioneze? Nu-ţi permit nici dumitale să citeşti prostii în casa mea! Auzi, banii să nu mai aibă nicio valoare! Dacă n-aş fi eu aci să te pun din când în când la punct, demult erai dat afară din slujbă! Atunci să te fi văzut!

— Nu permit… Nu permit…

Începură să strige sălbatic amândoi deodată:

— Nu-ţi permit să strigi aşa!

— Nu permit să-mi vorbeşti pe tonul ăsta!…

Dar deodată, Luiza Schultze se opri şi, devenind foarte atentă, ridică arătătorul şi ciuli urechea:

— Ssst! Ia tăceţi! Mi se pare că sună! A venit!

În odaie se făcu deodată o tăcere deplină. Într-adevăr, se auzea soneria de la intrare sunând deosebit de lung.

— Grete! Grete! strigă cu putere Luiza Schultze către Grete, care se afla în odaie şi care tresări, speriată… Mergi şi deschide! N-auzi că sună? Cine ştie de când! Ce te uiţi aşa la mine?

— Păi era zgomot în odaie. Nimeni n-a auzit. Cum era să aud…

— Taci! Du-te şi deschide, şi vezi să nu spargi ceva!

— Unde să sparg, în antreu?

— Mergi şi deschide, îţi spun! Ia te uită ce obraznică! Ăsta e rezultatul exemplului pe care i-l daţi cu toţii… Straşnică educaţie!

— Aţi spus să nu sparg ceva: am întrebat unde să nu sparg. În antreu n-am ce sparge. Orice vorbesc, spuneţi că e obrăznicie…

Se auzi din nou soneria, mai lung, mai insistent.

— Du-te! O să plece omul!

Trupul uşor al Gretei trecu glonţ şi dispăru în antreu. În

sufragerie, fiecare sta cu privirea spre uşă. După un minut, Petre Cristian apăru. Avea două valize mari în mână, iar Grete în urma lui ducea una mai mică. Valize foarte elegante, din piele de porc, de culoare deschisă şi pline de tichete de hoteluri din diferite ţări. Deşi Petre Cristian era îmbrăcat destul de simplu şi mişcările lui erau foarte ponderate, totuşi intrarea lui avu ceva teatral. Se opri o clipă în faţa uşii. Era înalt, cu părul uşor cărunt la tâmple, cu ochii mari, verzi, foarte luminoşi. Un surâs de voie bună îi lumină faţa. Lângă el, firavă, Grete se oprise şi ea intimidată. Cristian simţea toate privirile acestor oameni aţintite asupra lui.

— Bună seara… spuse.

Lăsă valizele jos, chiar lângă uşă, şi se îndreptă către domnişoara Schultze. Pasul îi era liniştit, amplu, uşor legănat.

— Am întârziat. Proprietarul nu era acasă, aşa că nu am putut pleca la timp. De altfel, am sunat mult la dumneavoastră. Am crezut că nu sunteţi acasă, era să plec… Ca să-mi iertaţi întârzierea… o cutie cu bomboane…

Domnişoara Schultze, înroşindu-se, luă cutia din mâinile lui Cristian. Aruncă o privire victorioasă celorlalţi.

— Vai de mine… Nu face nimic. Sunteţi prea amabil… Pentru ce v-aţi deranjat… Daţi-mi voie să vă prezint. Domnul Braun, un chiriaş, dar în acelaşi timp o rudă şi un bun prieten al nostru. Domnul Cris… Crist…

— Cristian. Petre Cristian.

— A, da… aşa e. Numele străine sunt atât de greu de reţinut… Cristian…

— Cristian.

— Îţi prezint şi pe nepoata mea, Lilo. Lise-Lotte Schultze.

În clipa asta, Cristian simţi în inimă o tresărire neaşteptată. Ochii lor se întâlniră. Lilo îi întinse mâna. Cristian se înclină. În timp ce-i sărută mâna, îşi spuse: „Ar trebui să plec de-aici imediat…”

Apoi, Cristian auzi câteva nume pe care Luiza Schultze le spunea tare, desluşit, ca o profesoară care strigă catalogul, dar Cristian nu reţinea absolut niciun nume, nicio figură. Era cuprins de o nelinişte, un vălmăşag de sentimente contradictorii, de duioşie, bucurie exaltată, teamă şi revoltă. În acelaşi timp se înălţa şi gândul lămurit că trebuie să plece numaidecât şi neapărat, că trebuie să găsească un motiv – motive se găsesc întotdeauna când doreşti puternic un lucru – şi să plece. Să lase chiar bagajul pierzând arvuna şi lucrurile, să spună că se reîntoarce a doua zi şi să nu se mai reîntoarcă

niciodată. Un bagaj se poate uşor reface, o viaţă, o lovitură, o libertate, nu…

Cristian ştia că toate aceste gânduri îi dau un aer aiurit. Simţea privirile tuturor asupra lui şi, cu cât se gândea mai febril că trebuie să plece, cu atât încerca să nu pară zăpăcit sau beat, ci cât mai natural. Se aşează în faţa mesei, copleşit de intensitatea a ceea ce simţea. Tăcu.

— Poate doriţi o ceaşcă de ceai? întrebă Luiza Schultze spre uimirea tuturor.

Luiza Schultze nu oferea ceai decât dacă erai bolnav cu febră.

— Mulţumesc da, răspunse Cristian.

Îşi auzi glasul cu spaimă, ca pe un glas străin.

— Grete! Grete, pune de ceai! Vezi, Lilo, să-l aducă repede, şi să nu spargă ceva din serviciu. E apă fiartă pe reşou.

— Dacă vă deranjaţi, prefer să renunţ…

— Nu se deranjează nimeni. Tocmai voiam şi eu un ceai. Parcă mi-a căzut ceva greu la stomac, spuse Luiza Schultze, amabilă.

Lilo se ridică. Cristian o privi. O zărise atât de fugar încât îşi da seama că, întâlnind-o pe stradă, n-ar recunoaşte-o după trăsături ci, probabil, din pricina acelei ciudate emoţii pe care o simţise din prima clipă şi care, era convins, s-ar fi ivit în orice împrejurare a întâlnirii lor. Emoţia îi sta şi acum vie în suflet. Gândea cu spaimă: „Numai de n-ar avea defecte fizice, de n-ar fi vulgară sau rea…” Îşi da seama că emoţia lui are rădăcini atât de adânci în inimă, încât nimic, nici timp, nici defecte n-ar fi fost în stare să schimbe ceva din ceea ce simţea. „Aş iubi-o oricum ar fi, în orice transformare a ei, numai să fie ea. Şi asta până la sfârşitul vieţii mele”, îşi spuse. Şi rămase nemişcat, copleşit de căldura acestui gând.

Niciodată nu trăise o astfel de clipă. Încă voia să creadă că ce simte nu este decât ceva din care, imediat ce va rămâne singur, se va putea sustrage, aşa cum te sustragi la deşteptarea dintr-un vis… Da, mâine va pleca, va pleca… va purta toată viaţa chipul ei în suflet, privirea ei, dar va pleca.

De ce nu i se putuse aprinde această scânteie în suflet pentru căutarea libertăţii lăuntrice? Pentru ce fusese atât de steril în căutare, atât de trist, iar acum de ce fusese de ajuns să apară această şubredă fiinţă ca totul să se lumineze şi să fie răscolit clocotitor? Aceasta îi dovedea calitatea inimii lui, căreia îi trebuia legături şi plăceri pământeşti ca să tresară, nefiind încă în stare să simtă bucuria dezlegată de omenesc. De ce nu iubise omenirea

întreagă, de ce nu se dăruise unei munci, unei idei, unui ideal? Se simţea înjosit de gândul acesta şi totuşi exaltat de neobişnuita căldură a sufletului îndrăgostit. Întâlnise atâtea femei, sute, mii, în drumurile lui, cu atâtea din ele schimbase zadarnice mângâieri... niciuna nu-i cutremurase inima în adâncurile ei. Pentru ce acum fiinţa asta trezise în el aşteptări, speranţe, exaltări ascunse? Fiinţa asta pe care n-o cunoştea, care părea tot atât de banală ca oricare alta...

Grete sosi cu tava de ceai. Lilo îl turnă în ceşti. Era în picioare, înaltă, subţire, graţioasă. O voinţă emana din făptura ei, o voinţă de viaţă. O aşteptare...

Petre Cristian o privea mereu cu aceeaşi încordare. Mâinile îi erau frumoase şi cu mişcări sigure. Părul castaniu deschis, bogat. Sprâncenele delicate se ridicau cu nobleţe asupra unor ochi mari, puţin mai întunecaţi ca părul. O privire de înger speriat ce se află printre oameni.

— Zahăr? întreabă vocea ei, o voce care-l izbi pe Cristian ca ceva neaşteptat.

O voce caldă, inconştientă, pasionată, leneşă, întârziind pe silabe. Vocea nu semăna cu a Terezei, totuşi, prin calitate, o amintea. Vocea Terezei era mai sălbatică, mai solitară, sosind din mister pentru a nu destăinui niciodată nimic... Cristian îi întâlni privirea şi-i surâse. Lilo îl privi o clipă. Părea ameţită. Surâse şi ea ca în vis.

— Nu, fără, adăugă Cristian repede, văzând mâna lui Lilo cum aştepta asupra ceştii de ceai cu o bucată de zahăr prinsă în cleşte.

Mâna se trase înapoi.

Cristian bău ceaiul fierbinte, cu sete. Avea nevoie de o senzaţie care să-l scoată din visurile în care se pierduse ca un halucinat. O senzaţie, o întâmplare cât de şubredă, de care s-ar fi prins ca un om care vrea să se salveze de la înec, agăţându-se de lucruri prea uşoare.

Nu vorbise de atâta vreme cu nimeni, gândise totul atât de adânc, încât acum îi era greu să intre în vorbă cu nişte oameni pe care nu-i cunoştea, oameni care nu ştiau că în clipa asta se petrecea lucrul cel mai extraordinar pe care îl trăise vreodată: se îndrăgostea... El – care niciodată nu realizase această aprindere totală, acea violenţă a inimii care tresare, inima care strigă a victorie... Fata asta... Pentru ce atâta emoţie? Pentru ce întâlnirea asta miraculoasă şi totuşi atât de absurdă? Poate că ea niciodată nu va şti ce se întâmplase din pricina ei! Când se aprinsese scânteia care durea atât de plăcut în inimă? În clipa când privirile lor sau când mâinile lor se întâlniseră?

Lilo servea. Îi era teamă să nu scape ceştile. Simţea privirile tuturor aţintite asupra ei, privirile lui Pitschau, ale lui Cristian, ale lui Uleind…

— Vasăzică sunteţi apatrid… spuse Braun, simţind că trebuie să întreţină conversaţia.

— Da.

— Aţi fugit? întrebă Lemke cu hotărâre şi cu un dispreţ bine marcat.

— Da.

Şi Petre Cristian adăugă brusc:

— De altfel nu e o faptă glorioasă din partea mea.

— Cred şi eu, şopti Lemke, printre dinţi.

— N-am plecat din niciun fel de convingere. Din păcate, nu sunt în stare să particip la niciun fel de atitudine de acest soi.

— Da, da, înţeleg, spuse Braun. Sunteţi o fire filosofică…

— Nu ştiu, dar politica nu m-a interesat prea mult.

— Atunci de ce-aţi plecat de-acolo?

— O, pentru că i-a fost frică nevestei mele.

Toţi izbucniră în râs.

— Nu e de râs. Eu aş fi rămas. Preferam să rămân. Îmi dau din ce în ce mai bine seama. Era datoria mea să rămân. Mi-a fost milă de ea.

„Deci este însurat, îşi spuse Lilo care asculta cu încordare. Mâine, poimâine, soseşte şi ea aici…”

Glasul lui Cristian avea mlădieri calde. Când îi sărutase mâna avusese o privire atât de ciudată încât Lilo tresărise. O privire care cuprindea o intensă înflăcărare, o izbândă şi totuşi privirea era sensibilă până la a fi dezarmată, sensibilă până la umilinţă în faţa unui destin nemilos… Acum părea căzut pe gânduri.

— Dar pe dumneata ce te interesează? îl întrebă Uleind pe Cristian.

Cu toate că întrebarea lui era legată de ce vorbise puţin mai înainte, totuşi Lilo avu impresia că Uleind, indiscret, profită parcă de neatenţia lui Cristian ca să afle taine ascunse.

— Nu ştiu… Atâtea lucruri…

— Ce anume? întrebă Lemke.

— Lucruri pe care încă nu le-am definit.

— Cum te pot interesa lucruri pe care nu le-ai definit încă? întreabă Uleind cu glasul lui moale, ca zborul liliecilor în noapte.

— Totuşi, aşa este…

Se făcu o linişte ciudată în odaie.

— Foarte interesant, foarte interesant, şopti Uleind batjocoritor. Te interesează lucruri pe care nu le-ai definit. Interesant!

Cristian răspunse, după ce se gândi adânc. Din nou surâsul sensibil care contrasta cu puterea lui fizică îi apăru pe buze. Şopti:

— Am fost mult timp singur, mai ales în ultimul timp, aci, la Berlin… Am rămas şi am voit să fiu singur. Singur – te gândeşti altfel decât dacă eşti printre oameni. Singurătatea îţi aduce probleme ciudate, forţe de gândire neaşteptate. Ar fi interesant să ai puterea de a pune la încercare aceste gânduri la extrema lor limită, dar singurătatea…

— Dar despre ce e vorba, despre ce lucruri? întrebă Lemke, enervat.

— Nu ştiu… încă.

Cristian vorbea ca şi cum n-ar fi fost oameni în jurul lui, care ascultau. Părea cu desăvârşire neatent la cei din odaie, care-l priveau cu o indiscretă curiozitate. Dar deodată ochii lui se aprinseră cu o intensitate atât de uimitoare încât toţi deveniră atenţi. Cristian spuse:

— E ceva la care mă gândesc de ani de zile.

— Te gândeşti de ani de zile la lucruri pe care încă nu le-ai definit? Stai bine, n-am ce zice, exclamă Pitschau şi râse încet, ca pentru sine.

— O, dacă omul ar spune tot ce crede şi mai ales tot ce-i trece prin minte, poate fi uşor crezut nebun.

— Nu te jena. Suportăm! mormăi Pitschau.

— Dacă tot te-ai gândit asupra acelor lucruri, de ce nu le spui? Poate te putem ajuta, îl încurajă Uleind cu o vădită răutate.

Dar Cristian continuă nestingherit:

— Nebun eşti numai când nu ai control asupra gândurilor tale, nu când îţi trec nebunii prin minte sau chiar crezi în nebuniile pe care le gândeşti, ca element experimental.

— Cum aşa? Cum aşa? se interesă Lemke.

— Omul are dreptate. Dacă-ţi dai seama că ceea ce crezi sau gândeşti, poate fi sau poate să pară o nebunie, şi ai stăpânirea de sine de a controla ceea ce gândeşti, nu mai eşti nebun, orice-ai gândi, afirmă Uleind, devenit deodată serios.

— Dar dacă-ţi dai seama că eşti prost, atunci eşti deştept? îl întrebă Pitschau fără să surâdă.

Uleind îi răspunse sec:

— Nu. E trist lucru, dar nu te pot amăgi, scumpul meu prieten: poţi să-ţi dai seama că eşti prost şi să nu fii deştept. Nu-ţi mai vorbesc de cazul când nici măcar nu bănuieşti cât eşti de prost şi crezi că, punând astfel de întrebări, eşti deştept.

— Atunci… întrebă Mihaels, după dumneata, omul poate gândi orice nebunie şi, dacă se stăpâneşte şi nu vorbeşte nimic cu nimeni, înseamnă că e zdravăn?

— Da, da, exclamă Cristian cu o neaşteptată vioiciune, căci ce control pot avea ceilalţi că ceea ce crezi tu sau gândeşti este adevărat sau nebunie? Niciun control. Te priveşte personal. Să vă spun o anecdotă…

— Aşa da, şopti Braun cu satisfacţie. O anecdotă, să ne distrăm…

— Un nebun a chemat doctorul ca să-i explice că nu este nebun şi într-adevăr l-a convins de acest lucru. Doctorul, plecând, i-a spus: „Vin joi ca să te scot de-aici”. Dar nebunul i-a răspuns: „Nu joi. Alege altă zi, căci joi vine Maica Domnului la mine”. „Bine că mi-ai spus”, a exclamat doctorul şi a plecat. Şi dus a fost.

Toată lumea râse.

— Vasăzică, spuse Pitschau, dacă n-ar fi spus că vine Maica Domnului, chiar dacă el credea acest lucru, omul n-ar fi fost nebun?

— Exact. De unde ştii dumneata că nu venea Maica Domnului la el? Dar omul, dacă ar fi fost zdravăn, trebuia să ştie că asemenea lucruri nu se spun. Şi cu atât mai mult când vrei să ieşi din casa de nebuni.

— Cum, dumneata crezi că Maica Domnului putea veni la el? îl întrebă Lemke, uluit.

— Dar dumneata crezi că sunt nebun, ca să răspund unei astfel de întrebări?

Toată lumea râse din nou.

— Nu zău, fără glumă, crezi că aşa ceva e posibil? întrebă domnişoara Schultze căscând ochii mari la Cristian. Ai vorbit cu un ton…

— Domnişoară, domnul probabil crede, ca şi Shakespeare, că: „Între cer şi pământ se petrec lucruri pe care nici cu gândul nu le gândeşti”, declamă Uleind.

Cristian continuă:

— Da, trăim neîncetat în mijlocul miracolului, totul este miracol, numai că nu ne dăm seama şi, din pricina aceasta, credem că trăim înconjuraţi de banal. Oamenii fac şedinţe de spiritism. Aşteptând ca mesele şi scaunele să zboare în jurul lor sau să vorbească, fără să-şi

dea seama că, însuşi faptul că mesele şi scaunele există, că soarele răsare, că noi existăm şi gândim, este de ajuns de minunat pentru cel ce vede... În orice caz, puţin nebun trebuie să fiu şi eu de am vorbit totuşi de lucruri care mă privesc personal şi de care nu trebuia să amintesc... acum. Dar am fost multă vreme singur. Am tăcut mult timp, şi atunci se întâmplă aşa... Dar... e foarte important pentru mine să se lămurească gândurile de care vorbeam. Simt. Ştiu. E ceva mai important decât lucrurile trecătoare... O stabilitate interioară intangibilă...

— Nu există decât lucruri efemere, şopti Uleind.

— Da, dar care sunt importante pentru fiecare din noi. Fiecare gândeşte ceva important pentru el însuşi. Faptul că ţi se pare că totul e efemer este important pentru dumneata... Şi aşa mai departe.

— Se poate, totuşi, să ţi se pară că nimic nu e important, nici chiar ceea ce gândeşti dumneata, murmură Uleind, veninos.

Cristian îl privi, ca şi cum l-ar fi văzut pentru prima dată şi-i spuse:

— Atunci, e foarte grav... pentru dumneata.

Cristian rămase cu privirea legată de Uleind, cu uimire, aproape cu spaimă. Se întoarse cu tot corpul către el ca să-l vadă mai bine.

Uleind se ridică dând din mâini, enervat.

— Prostii... prostii, murmură.

Şi-şi privi mâinile cu atenţie încordată.

Se făcuse tăcere în odaie. Cristian începu să bea încet din ceai. Deodată Lilo auzi vocea lui Pitschau, aproape de urechea ei, şoptindu-i:

— Acum vrei să mergem la cinematograf? Mătuşa ta nu mai are nevoie de tine. Chiriaşul mult aşteptat a sosit, s-a instalat, se simte ca în sânul familiei...

Imperceptibil, Lilo tresări.

— Nu, nu pot pleca aşa. Vezi bine că am treabă.

— Eu te rog, totuşi, să vii. Te rog, Lilo, vino!

Lilo surâse, crispat.

— Nu... nu astă-seară.

— Eu aş dori tocmai astă-seară.

— N-are sens...

— Vom discuta altă dată, dacă are sau nu sens. Acum te rog să vii.

Dar Lilo se revoltă. Insistenţele lui Pitschau o plictiseau.

— N-am făgăduit că vin. Am spus: poate. Acum spun: nu!

— Lilo, pentru mine ar avea o importanţă extraordinară... dacă ai

vrea să vii. Întrucâtva... ar fi un răspuns la ce ţi-am spus azi-dimineaţă.

Lilo se tulbură, nu răspunse.

„Tânărul e desigur logodnicul ei", se gândi Cristian văzându-i cum se ceartă în şoaptă. „O pereche frumoasă. Oare se ceartă?" Îl cuprinse o mare melancolie. Se simţea foarte obosit de viaţă şi absolut fără rost în casa aceasta. Adineauri, în jurul lui, toţi îi vorbiseră ca unui duşman, căutând să-l facă ridicol. Încă îi vuia prin minte dorinţa de a pleca, de a fugi... Se simţea împotmolit în duioşii imense, sentimente contradictorii. Era el, cel din lunile din urmă, cel care gândise cu atâta ascuţime nefolositoare: „Eu, dar cine e Eu? Cine e acel care spune Eu, gândurile *mele*, voinţa *mea?* când toate aceste gânduri şi sentimente sunt atât de schimbătoare?"

Acum, mecanic, întrebările i se perindau prin minte, aprinse: „Pentru ce n-am puterea să plec? Unde e acel Eu, care mi-ar putea comanda să plec, să fug? Orice om are un instinct de apărare: când vede că ceva ameninţă să-l strivească, sau o prăpastie în faţa lui, se dă înapoi... Acum, dacă e pericol, de ce nu fug? Pentru ce, în fiecare clipă, cu fiecare bătaie a inimii mele, mă adâncesc în acest pericol absurd? Fata se va căsători în faţa ochilor mei cu acest tânăr şi eu voi asista nemişcat, cu inima strivită, dându-mi seama în acelaşi timp şi de prostia mea şi de cât de normal se desfăşoară lucrurile. Voi înţelege tot şi nu voi suferi mai puţin. Voi muri oare suferind?"

Lilo îşi da seama de încăpăţânarea lui Pitschau care, bineînţeles, era altceva decât un simplu capriciu. Dacă, de dimineaţă, avusese o atitudine degajată, puţin ironică, acum, în schimb, părea tulburat. Lilo simţea şi privirea lui Cristian asupra lor, adâncă, atentă, tocmai acum când se certau şi-i era neplăcut şi lucrul acesta. Dar gândurile fiindu-i foarte nelimpezi, se simţea prinsă într-o bruscă lipsă de voinţă...

Câteva clipe, Pitschau o privi cu atenţie, apoi îi şopti:

— Ţin să-ţi repet ce ţi-am spus azi-dimineaţă. Voi aştepta. Un lucru hotărât de mine e bine hotărât. Să nu-ţi închipui că ce ţi-am spus era un lucru la care nu m-am gândit... mult. Şi nu pentru că mi s-ar părea comod, avantajos, ci... pentru că într-adevăr... ţin la tine... te iubesc. Voi aştepta, Lilo.

Pitschau se înroşi.

— Cât de stupid îţi par! E parcă o fatalitate împotriva mea... Azi-dimineaţă, Uleind, acum... noul venit...

Tăcu. Îi întoarse brusc spatele şi se îndepărtă.

Lilo avu impresia că se certase cu Pitschau pentru totdeauna, că toată prietenia, camaraderia lor se sfârşise, că ceva murise... Îi spusese oare că niciodată nu va fi soţia lui, că niciodată nu-l va putea iubi?

Când ridică ochii, Lilo întâlni în faţa ei privirea intens batjocoritoare a lui Edmond Uleind, care părea că urmărise toată scena dintre Pitschau şi ea. Privirile lui Uleind îi dădeau oricând senzaţia neplăcută că i se descoperă în văzul tuturor defecte trupeşti şi morale, pe care până atunci nu le ştiuse.

Cristian părea absent, izolat. Bea încet ceaiul. Profilul lui puternic, ochii de un verde foarte deschis, într-un ten palid, părul tăiat foarte mărunt, alb la tâmple, dădea înfăţişării lui ceva intens romantic. Lilo îl găsi în clipa asta de o frumuseţe care o exalta...

Luiza Schultze oferi lui Cristian o felie de pâine cu unt şi marmeladă. Cristian refuză. Privirea îi era absolut străină şi de pe altă lume...

Mihaels spuse, destul de tare, ca să fie auzit de cei din jurul lui:

— Dacă şi mâine refuză, mă împrietenesc cu el. Devine interesant.

— Numai la mâncare te gândeşti, domnule Mihaels, îi spuse bătrânul Braun, surâzând binevoitor.

— Fiecare om are o idee fixă. La mine e stomacul.

— Stomacul, idee fixă, murmură Uleind.

— Eh, eh, domnule Mihaels, dumneata, în felul dumitale, eşti un filosof, spuse Braun şi-şi aprinse, cu gesturi pline de satisfacţie, un trabuc.

În fiecare seară, Braun fuma un trabuc. În fiecare seară, domnişoara Luiza Schultze îi oferea o scrumieră. Era un ritual bine stabilit. Într-adevăr, şi azi, Luiza Schultze, auzind zgomotul chibritului aprins, deveni atentă şi, ca un câine care aude în somn zgomote ce prevestesc o datorie de împlinit, întoarse capul, văzu trabucul aprins şi întinse, cu un surâs care voia să fie fermecător, o scrumieră bătrânului Braun.

Încet, Cristian se potolise. La urma urmei, alesese o pensiune tocmai ca să se simtă mai puţin singur, ca să întrerupă tăcerea în care trăise primejdios în ultima vreme. Acum domnea în odaie o atmosferă destul de agreabilă. Oamenii păreau liniştiţi. Nu era motiv, pentru că se îndrăgostise ca un nebun, să şi pară nebun. Trebuia să aibă puterea de a se purta normal măcar un ceas, apoi, singur la el în odaie, va avea timpul să hotărască ce trebuie să facă.

— În fiecare seară vă adunaţi aici? o întrebă Cristian pe Luiza

Schultze.

— Da…

— E familia noastră, spuse Braun.

— Tocmai de aceea am căutat şi eu o pensiune. Te simţi mai puţin singur câteodată. Căutam o casă liniştită…

În odaie se făcu o tăcere bruscă. Se auzi râsul stăpânit al Gretei, care, iute, îşi afundă faţa în şorţ.

Mihaels spuse desluşit, cu glas răspicat şi grav:

— Nici că puteai nimeri mai bine, chiar de-ai fi căutat în tot Berlinul. Tocmai asta spunea şi fostul chiriaş, care a plecat azi-dimineaţă. Regreta pensiunea tocmai pentru liniştea asta atât de… agreabilă.

Luiza Schultze îi aruncă o privire furioasă şi se înroşi peste măsură.

— Domnule Mihaels, poate vrei o felie de pâine cu unt? spuse Lilo repede, crezând că mătuşii ei o să i se facă rău sau că va izbucni, după obicei, în răcnete nestăpânite.

— Pâine cu unt? De ce nu? Oricând, cu plăcere. Chiar vă rog să-mi puneţi şi un strat mai gros de marmeladă. Nu-i aşa, iubită domnişoară Schultze, că permiteţi? Cred că în clipa asta domnişoara Schultze mi-ar da orice aş cere, scumpii mei prieteni.

— Astupă-i gura cu mâncare! E cel mai bun mijloc ca să tacă, spuse Lemke.

— Oricine tace când mănâncă, spuse Mihaels.

— Idealişti! exclamă Braun, mişcând cu blândeţe din cap. Idealişti, filosofi, oameni care se jertfesc pentru binele omenirii…

Uleind privi fix pe bătrânul Braun, cu ură… Dădu enervat din umeri, îşi frecă mâinile repede apoi le privi din nou, cu privirea lui de maniac. Spuse, adresându-se într-un târziu lui Cristian, ca şi cum acesta ar fi trebuit să ştie pentru ce tăcuse şi la ce se referă:

— Aşa e, domnule Cristian, aşa deci, aceasta este părerea dumitale!

— Părerea mea? Părerea mea? Văd că te obsedează părerea mea privitoare la lucrurile la care mă gândesc şi pe care încă nu le-am lămurit… Uite ce aş spune: Eu cred că trebuie să existe o fericire atât de simplă şi mai ales atât de firească, la fel de simplă ca şi creşterea plantelor, schimbarea anotimpurilor, legea gravitaţiei, încât toată lumea va fi uimită când va afla, o fericire intrinsecă, pe care oamenii cu răutatea, nerăbdarea, obscuritatea lor, o pierd, o scapă, o deformează. Cred că acesta este principalul păcat al oamenilor: că nu

ştiu să fie fericiţi, că se înverşunează să caute fericirea în fleacuri, care nu dau decât o amintire, un „erzatz” al fericirii.

— Bine, dar dacă ar fi aşa, şi mai ales atât de simplu, de ce oamenii n-au descoperit încă această lege a fericirii?

— Pentru că, probabil, lucrurile cele mai simple nu sunt cele mai uşoare. Pentru că, probabil, se cere mai întâi o creştere a conştiinţei umane până la înţelegerea lucrurilor naturale. După ce ai înţeles, abia atunci ţi se pare simplu. Aşa cum ţi se pare simplu ca piatra din mână să cadă spre pământ, dacă-i dai drumul, nu s-o ia spre cer. Se poate chiar ca acea lege a fericirii naturale care ar lumina pământul să ne fi fost dată, dar n-o înţelegem, şi trecem pe lângă ea de mii de ori fără să ştim că atingem tainele cele mai mari ale lumii, tainele care conduc natura, tainele fericirii, desigur… Poate că totuşi acel: „Iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuţi” e cheia. Poate că legile sociale şi cele morale nu sunt decât unul şi acelaşi lucru… Poate chiar şi legile sociale, cea mai perfectă lege poate fi greşit interpretată, greşit aplicată, poate… Şi matematica, ştiinţa cea mai exactă şi dacă cuprinde şi ea un calcul greşit, făcut de o minte insuficientă, poate aduce inutilităţi sau dezastru…

— Deci?

— Deci, important este standardul mintal şi moral al oamenilor…

— Oul sau găina întâi…

— Practic, problema oului şi a găinii nu are importanţă, – important este cazna umană spre mai bine şi totodată… răbdarea lor… Dar nu suntem destul de copţi ca să înţelegem, şi ni se pare un lucru sentimental, siropos, un lucru duios, bun pentru cărţile de citire din clasele primare, pe când, dimpotrivă, ar fi lucrul cel mai greu de înţeles şi de împlinit, cel care cere eroismul cel mai deplin şi conştiinţa cea mai luminată, voinţa cea mai aprinsă… E poate o pedeapsă că n-am înţeles încă, dar poate că e numai o întârziere firească faţă de mintea noastră copilărească încă, în ciuda mândriei noastre intelectuale… De fapt, trebuie să recunoaştem că nici măcar să trăim bine nu ştim, nici individual, nici colectiv, darmite să cunoaştem legea fericirii esenţiale… Sau poate legea de care vorbesc e prea periculoasă pentru a fi dată în mâinile oamenilor. Nu vedeţi cum strică tot ce au? Ce-au făcut din ştiinţă? Tunuri. Poate că există legi mai periculoase decât cele de care ascultă electricitatea, legi pe care, dacă le-ar întoarce tot împotriva lor înşişi, uitând că sunt un singur popor pe acest pământ şi că acest pământ e numai stea printre stele. Nu? Nu e de ajuns că există câţiva idealişti, sfinţi ori martiri, cum

spunea adineauri domnul Braun, dacă masa, mulţimea, e încă neluminată... Şi din pricina asta va fi încă multă durere pe pământ. Oamenii cred că li s-a dat conştiinţa şi libertatea ca să facă orice cu ele. Nu ştiu că libertatea nu poate fi decât în cunoaşterea legilor şi în integrarea noastră în ele.

— Atunci nu mai e libertate, spuse Pitschau.

— Pentru o minte frivolă, aşa se pare: constrângerea, dar sunt mulţi care înţeleg libertatea împlinind legea, libertatea în interiorul legilor. Numai cunoscând poţi construi. Totul e ierarhic, totul evolutiv, totul armonie, totul nu poate fi decât lupta pentru a înţelege armonia şi a trăi în armonie. Atunci totul devine simplu... Atunci poţi chiar crea legi...

— Eşti înduioşător, îi şopti Uleind, privindu-l cu o uimite voită şi plină de dispreţ.

— E mistic, şopti Pitschau cu acelaşi ton.

— E filosof, spuse Braun.

— De ce mistic? Şi pentru ce spuneţi acest cuvânt ca pe o insultă? strigă Cristian destul de tare şi cu patimă. Nu pot vorbi despre un lucru care încă n-a devenit o realitate de laborator, fără să fiu tratat drept mistic? Adică tratat oarecum de escroc intelectual sau cel puţin de slab de înger? Felul acesta de a judeca ne-a încercuit într-un sistem de gândire strâmt, mediocru, lipsit de îndrăzneală, nemişcat şi sărac... Trebuie să mi se dea dreptul de-a gândi orice, dacă nu ar fi decât pentru a putea în urmă respinge – numai aşa se va putea ieşi din obscurantism, cercetând, discutând – nu batjocorind, interzicând...

Petre Cristian vorbise cu o aprindere ciudată. Îşi da seama că tot ce gândise de luni de zile, de ani de zile, sosea acum în mintea lui, tumultuos.

— Aveţi deci o părere bine stabilită despre mistici? întrebă Pitschau.

— Da, am!

— Sunteţi poate şi dumneavoastră un mistic? îl întrebă Braun, cu o privire uluită.

— De ce nu? Poate că da. Nu m-am gândit niciodată să etichetez felul meu de a gândi. Dar acum, dacă mă întrebaţi, de ce să n-am curajul să recunosc: da, aveţi dreptate, domnilor, sunt un mistic. Cred în posibilitatea fericirii, cred că omului i s-a dat libertatea de-a căuta fericirea.

— Atunci de ce nu vă duceţi la mănăstire? îl întrebă Uleind cu o

prefăcută, exagerată duioşie.

— Îi vorbeşti ca Hamlet, Ofeliei! strigă Pitschau. Dar întrebarea dumitale a adus la lumină o idee foarte bună care ar rezolva totul: într-adevăr, de ce omul nu merge la mănăstire?

Petre Cristian le răspunse foarte serios:

— Întrebarea asta mi-am pus-o şi eu. Se vede că iubesc prea mult viaţa, senzaţiile, că n-am vocaţie pentru mănăstire…

Toată lumea izbucni în râs. Cristian îi întrerupse, continuând cu seriozitate şi din nou căzu pe gânduri:

— Problema e foarte grea… Dar am ajuns la concluzia că nici nu e nevoie să intri la mănăstire, dacă ai avea cu adevărat vocaţie… să nu-i zicem mistic, nu-mi place cuvântul, dar de sfânt…

— Dar la ce bun aşa ceva?

— Pentru puterea pe care o capeţi. Puterea care nu a fost risipită în exterior se adună interior. Orice om, care a vrut realmente să facă ceva, începând cu sportivii, şi terminând cu intelectualii, toţi au căutat, mai mult sau mai puţin, aşa ceva, moralitatea.

— Dar dumneata de ce nu ai realizat nimic, dacă zici că ai încercat?

— Pentru că eu, din păcate, nu am găsit niciun scop, mă gândesc la problema în sine.

— I s-ar mai putea spune şi altfel decât sfânt.

— Cum? Cum?

— Altfel, spiritual, erou.

Cristian respiră adânc, făcu o pauză, Uleind îl încurajă:

— Devine interesant. Continuaţi, vă rog…

— Voiam să spun că poţi fi ascet trăind şi printre oameni.

Râsetele izbucniră nestăpânite. Cristian se uită cu mirare la ei. Observă că şi Lilo râdea cu poftă. Inima i se strânse. Se simţea singur ca niciodată. Dar nu avu timp să înţeleagă pentru ce. Se apără:

— De ce râdeţi? Nu înţeleg.

Râsetele se înteţiră.

— Să definim mai întâi ce este un ascet, încercă Cristian.

— Un om căruia nu-i plac femeile, spuse Pitschau.

— Nu, e un om care mănâncă numai rădăcini, spuse Mihaels.

— Îl primesc în pensiune imediat, spuse Luiza Schultze.

— Poate e un om care şi-a dat averea săracilor, spuse Lemke.

— E un om care se roagă toată ziua lui Dumnezeu ca să le meargă bine altora, spuse Uleind.

— În orice caz, răspunse Cristian râzând şi el, oricare din toate

acestea la un loc şi multe alte calităţi pot fi trăite oriunde, nu numai la mănăstire. Eu cred că a te retrage la mănăstire dovedeşte poate, o mare doză de egoism şi slăbiciune…

Hohotele de râs se făcură violente.

— Asta-i bună… spuse Braun cu uimire, rămânând perplex.

— Când domnişoara Schultze va pleca la mănăstire, lăsându-ne pe toţi gratis în pensiune, să ştiţi că o va face, din egoism, spuse Mihaels, domol.

Se auzi râsul ascuţit al Gretei care, lângă uşa bucătăriei, sta şi asculta şi ea. Luiza Schultze privi furioasă în jurul ei, dar pentru că toţi râdeau cu prea mare poftă şi fără s-o privească, renunţă să se mai supere.

Cristian răspunse:

— Dacă râdeţi atât, niciodată n-o să ne putem lămuri!

Dar râsetele în odaie nu conteneau. Pitschau şi Uleind, profitând de clipa asta de hilaritate, o exagerau ca să-l pună pe Cristian într-o lumină ridicolă. Păreau împăcaţi: găsiseră un duşman comun.

— Poate aţi dori să fim serioşi? Credeţi că ar fi posibil?

— Imposibil…

Cristian înălţă din umeri, liniştit:

— Eu m-am gândit mult la lucrurile astea şi nu mi se par de râs.

— Dumitale nu ţi se par de râs? Auziţi, domnilor, nu i se par de râs.

— Nu, câtuşi de puţin, se apără Cristian. Da, da, sunt într-adevăr chiar triste…

Cei din jur continuau să râdă la fiecare replică, ca oamenii care s-au pornit pe râs şi nu mai ştiu nici ei de ce râd.

Lilo spuse:

— Totuşi, cred că domnul Cristian are dreptate.

Râsetele se opriră ca prin minune. Niciodată Lilo nu lua apărarea nimănui şi nici nu se amesteca în conversaţii. Cristian simţi că se înroşeşte puţin, dar atât de puţin încât lucrul rămăsese neobservat. Îi luase apărare ca unui copil persecutat.

El urmă:

— De altfel, teoria nu e a mea. Am adoptat-o pur şi simplu. Cred că prima dată când apare în literatură e în Dostoievski. Răspândită şi primită de toată lumea, acum e o idee curentă, aş zice o tendinţă, şi desigur va deveni un factor comun… trăit. Într-adevăr, nimic nu te poate împiedica să duci o viaţă de călugăr oriunde ai fi şi chiar să nu ştie nimeni absolut nimic. Nu haina, nu cei din jurul tău, nu biserica

te poate face sau împiedica să trăieşti astfel, încât nimeni să nu bănuiască nimic.

— Atunci de ce să nu te duci la mănăstire? întrebă Braun.

— Pentru că acolo e mai puţin posibil să fii de ajutor oamenilor. Tocmai de aceea am spus că e poate un grăunte de egoism ascuns în sufletul celor ce se retrag. E un fel de sinucidere. Sfinţenia cere o mare dragoste de oameni. E mai greu ca, stând printre oameni, să-i iubeşti cu toate defectele lor, decât departe de ei. Toţi marii profeţi au trăit printre oameni, la apogeul misiunii lor. Nu e de ajuns să ai puterea să te retragi şi, recunosc, trebuie şi pentru aceasta o putere nebănuit de mare, ci trebuie să ai atâta putere încât să ajungi fără păcat, trăind printre oameni... Toată problema trebuie să rămână înăuntru, să fie a purităţii lăuntrice, nevăzute... O orientare interioară care nu cere niciun loc special, nicio haină specială, şi nici recunoaşterea ta de către ceilalţi. Să fii sfânt şi să nu ştie nimeni...

În odaie se făcu linişte.

Cristian mai spuse:

— Toată problema e a dragostei, întoarsă în oameni, înţeleasă în toate formele ei, a plinătăţii închinării... Şi aceasta e un lucru pe care îl poţi gusta oriunde, în orice împrejurare, dacă ţi-a fost dat harul... dacă ţi-a fost dată graţia.

Cristian se opri. Deodată îşi aduce aminte de toată uscăciunea sufletească în care trăise în ultimele luni şi o spaimă îl cuprinse. De ce nu fusese şi el binecuvântat cu acea plinătate... de ce-l lăsase să alunece pe marginea periculoasă a acestor gânduri fără să i dea bucuria înălţimilor şi a cunoaşterilor?...

— Vorbiţi din experienţă proprie? Aveţi cunoaşterea bucuriei? întrebă Uleind. Părea deodată oarecum îngrijorat şi realmente preocupat.

Cristian tresări.

— Nu, din păcate, şopti el. Nu.

— Aha! exclamă Uleind şi înălţă din umeri, ca şi cum tot ce spusese Cristian nu avea nicio valoare.

— Din păcate? întrebă Pitschau.

— Da, din păcate, murmură Cristian.

Încă simţea pe şira spinării fiorul unei desăvârşite dezamăgiri. „Da, da, se gândea, pentru ce nu mi-a fost dat şi mie, pentru ce?”

În odaie se făcu linişte. Dar Pitschau spuse cu un glas de bufon:

— Într-adevăr, e regretabil...

Din nou râsete.

— Vă închipuiţi ce interesant ar fi fost, continuă Pitschau, să avem printre noi un sfânt… actor-prinţ-exilat-sfânt.

— Prinţ-actor-exilat-sfânt, şopti Uleind cu aceeaşi faţă îngândurată pe care o căpătase de câteva clipe.

Cristian îl privi cu uimire:

— Prinţ?

— Adineauri… înaintea sosirii dumneavoastră… domnişoara Schultze, Luiza Schultze, emisese părerea că orice refugiat poate fi şi prinţ…

— Ah, da, da, da! şi Cristian râse împăcat. Şi cum în odaie era linişte, continuă: Dacă ne este frică să gândim, de teamă de a nu fi mistici, deci ridicoli, atunci nu ne vom mai putea mişca din locul unde suntem şi unde e atâta durere. E un joc foarte plăcut al minţii când îşi poate îngădui orice incursiuni, fără teamă, pe orice tărâm, ştiind că este destul de solidă ca să-şi poată permite orice fantezie sau orice zbor şi că nu se va rătăci în iluzoriu, că va rămâne legat de viaţă şi de oameni. Nu e nimic nelogic în ceea ce vorbesc şi nimic imposibil… De ce n-ar fi posibilă şi pentru pământ, pentru oameni fericirea? Cum poate trăi cineva fără a crede într-un adevăr?

— Cu A mare?

— Da, cu A mare. Dacă există un Adevăr, el trebuie să fie valabil întru totul, altfel n-ar fi Adevăr. Existenţa e lege. Existenţa e lumină. Bâjbâielile sunt lupta între întuneric şi lumină. Societatea e pentru noi, oamenii, realitatea cea mai importantă. Deci, pentru ce n-am admite că există o lege desăvârşită? Să fim oare sortiţi unor veşnice dibuiri care se desăvârşesc în războaie, crime, foamete, ură? Prea ar fi îngrozitor. Întârzierile nu te pot face să deznădăjduieşti, dar gândul că totul e fără folos şi fără leac, în vecii vecilor, ar fi prea îngrozitor. Suntem oare azvârliţi în spaţiu printre stele, la voia întâmplării, în afară?

Se făcuse în odaie o tăcere foarte ciudată. Nimeni n-ar fi putut spune dacă tăcerea ţinea de dorinţa de a nu-l jigni pe Cristian în maniile lui, sau dacă toţi căzuseră pe gânduri nelămurite, gândurile lui Cristian. Mai târziu, Uleind întrebă: glasul lui voia să fie, ca de obicei, batjocoritor, dar, ascunsă ca sub o apă, frământa dedesubt o curiozitate bolnăvicioasă:

— Nu v-aţi gândit niciodată să vă sinucideţi?

— Ba da…

— Şi?

Cristian îl privi drept în faţă:

— Şi nu m-am sinucis.

— Ce aşteptaţi?

— Nu ştiu. Am spus: „cred că într-o zi voi afla”… Asta aştept.

— Şi… pentru cine nu crede ca dumneata… că va găsi, nu rămâne decât sinuciderea?

— Cum aş putea răspunde unei astfel de întrebări? Cum aş îndrăzni? În orice caz eu nu m-am omorât.

Cristian răspunse repede, parcă s-ar fi apărat împotriva acuzaţiei nedrepte. Apoi spuse:

— Isus a spus că nicio frunză nu cade fără voia Tatălui. Toţi suntem creştini, dar niciunul nu credem în nimic. În ce credem? În idei pe care mâine le schimbăm? La pericol, unii îşi fac cruce, alţii merg chiar la biserică de sărbători, dar cine crede în legea dumnezeiască? a naturii? Legea care comandă viaţa? Cine crede în Adevăr? Şi, totuşi, profeţii, sfinţii au afirmat toţi acelaşi lucru, fără contradicţii: Ordinea divină, veşnicia conştientă, morala ca o lege implacabilă, toţi au afirmat la fel, oamenii aceştia care nu s-au cunoscut, care au trăit în timpuri şi în ţari deosebite. Nu s-au certat, n-au căutat să se doboare unul pe altul şi şi-au dat viaţa ca să pecetluiască afirmaţiile lor. Numai în urma lor s-au ivit certurile, discuţiile, persecuţiile, reformele… Ei au fost într-o unitate perfectă şi spuneau că ceea ce afirmă ei nu sunt păreri, ci certitudini. Au spus că ei ştiu. Nu e ciudat? Nu vi se pare ciudat? Tocmai ei, care vorbeau de lucruri metafizice, să afirme că ştiu, că au crezut, că au cunoscut, că au trăit ceea ce afirmă, pe când toţi ceilalţi, filosofii, toţi au părerile lor personale, descoperiri sporadice, fragmentare, contradictorii, schimbătoare… Nu e ciudat?… Aş vrea să ştiu. Nu, nu, dar totuşi nu mă pot împiedica de a gândi mereu… Cine-mi poate răspunde? Cine ştie? Ştie cineva dintre dumneavoastră? Nu există şi în ziua de azi oameni care ştiu? Suntem într-o epocă atât de blestemată încât toţi, toţi bâjbâim în întuneric, trişti şi părăsiţi şi, mângâindu-ne, în trufia noastră nebunească, cu ceea ce a putut răspunde creierul nostru care, de fapt, nu ştie nimic! Căci ce ştim? Ştim care pentru ce ne naştem, pentru ce murim, pentru ce suferim şi pentru ce răbdăm toate acestea? Nu vedeţi că viaţa e din ce în ce mai grea? Mai complicată? Oamenii mai nefericiţi, mai răi, şi totuşi din ce în ce mai mândri de ei? Şi dacă nu ştiţi să-mi răspundeţi, pentru ce râdeţi de mine şi de ce spun eu, de ce râdeţi că mă gândesc la lucruri pe care încă nu le-am înţeles? E mai bine să trăieşti fără să te gândeşti la ele? Dumneavoastră aţi lămurit toate aceste lucruri?

Cristian îşi dădu seama că vorbise cu însufleţirea omului, care, dacă la început o porneşte greu, apoi nu se mai poate opri, un fel de beţie. Se făcu din nou pauză lungă. Uleind îşi privea, ca de obicei, mâinile şi le cerceta cu mare atenţie. Cristian îi văzu pe toţi cum stau adunaţi şi tăcuţi şi apoi se gândi:

„Şi dacă, din întâmplare, unul din ei a mers mai departe, mai adânc ca mine, şi mă va lămuri deodată şi pe mine? Dacă tocmai unul din oamenii aceştia, pe case i-am întâlnit din întâmplare, îmi va spune: „Ştiu", şi într-adevăr va fi unul care a cunoscut prin el însuşi, prin propria lui experienţă, lucrurile astea „metafizice", şi „ale pământului totodată"?

De câte ori Cristian se afla în faţa unui om nou întâlnit îşi spunea că poate acest om, întâlnit întâmplător, va fi acela care deodată, privindu-l în ochi cu o privire extraordinară, îi va spune: „Prietene, eu ştiu. Vino cu mine. Vino cu mine, căci eu ştiu. Ştiu ceea ce nu ştiu ceilalţi oameni, cunosc Adevărul, l-am trăit, şi dacă laşi totul, ţi-l voi spune şi ţie." Dar niciodată nu întâlnise pe nimeni decât oameni chinuiţi, frământaţi de gânduri mărunte…

— Atunci poate că, alături de Nietzsche, cauţi supraomul? spuse Uleind.

— A nu, dimpotrivă… strigă, dimpotrivă, şi departe de mine Nietzsche. Supraomul lui Nietzsche e o caricatură, o excrescenţă cerebrală a trufiei, tocmai a trufiei de care vorbeam şi care nu poate naşte decât nebunie, moarte, nimicire. Tocmai asta e trist: lumea actuală e pecetluită de nebunia mândriei individualiste şi separaţioniste, şi nu poate merge decât la un deznodământ tragic. Ceea ce a păţit Nietzsche ca ins, se petrece acum în masă pentru lumea actuală care e cuprinsă de nebunia mândriei.

— Atunci, ce fel de supraom concepi?

— Nu concep. *Caut* şi bănuiesc că există fiinţe care trăiesc omenescul fără frânturi, fără rupere, fără dezechilibru, cu continuitate, cu creştere, cu blândeţe, cu echilibru, cu dragoste, şi mai ales cu afirmări, conştienţi de veşnicie şi perfecţiunea ei. Nietzsche n-a făcut decât să tăgăduiască, să înfiereze. Nu aduce valori noi în loc. Tăgăduieşte fără să poată construi un punct de sprijin pentru a se putea apoi azvârli în veşnicie. N-a spus: „Ştiu". Şi nici, mai ales, „sunt". A spus „vreau". Nietzsche a înnebunit. Nu trebuie uitat asta. E ca un doctor care ar recomanda ceva ce menţine şi redă tinereţea şi el însuşi ar fi în decrepitudine.

— Şi… până acum n-aţi găsit oameni de soiul acesta? Sfinţi?

Supraoameni? întrebă Uleind.

— Nu. Din păcate, nu.

— De ce n-aţi găsit până acum? De ce n-aţi găsit nici măcar un răspuns valabil? Ce vârstă aveţi? îl întrebă Uleind.

Cristian observă că privirea lui Uleind cuprinde un fel de victorie, o victorie rea.

— Patruzeci şi opt.

— Păreţi mai tânăr, îi spuse Luiza Schultze cu admiraţie.

Cristian făcu un gest de nepăsare şi continuă:

— N-am găsit, pentru că probabil lucrurile astea cer o mai mare aprindere sufletească. Poate că n-am depus destulă caznă, destulă jertfă, probabil că-mi lipseşte ceva esenţial. O moliciune, o incapacitate... Nu pot uita, de pildă, că de îndată ce a început revoluţia la mine în ţară, am fugit... iar acum după încercarea „singurătăţii", am căutat o pensiune, comodă... N-am suferit de ajuns. Poate că nu sunt în stare... nu merit. Orice lucru îşi are preţul lui. Lucrul cel mai important, desigur că e cel mai aprig plătit...

Brusc, Cristian se opri. I se păruse că trebuie neapărat să tacă. O poruncă dinăuntrul lui îi cerea tăcerea. Nu era oare un sacrilegiu să vorbească?

Se făcu o tăcere grea.

— Dumneavoastră sunteţi singur în Berlin? îl întrebă Luiza Schultze.

Petre Cristian simţi că-şi stăpâneşte o tresărire nervoasă, tresărirea omului surprins în gândurile lui cele mai adânci.

— Da, spuse maşinal şi-şi dădu seama că această afirmaţie e înspăimântătoare. Era ca şi cum l-ar fi întrebat: „Dumneavoastră aveţi cancer"? şi el ar fi răspuns: „Da". Acum într-adevăr, trebuia, trebuia neapărat să vină aici, printre oameni, să vorbească lucrurile cele mai adânci sau cele mai frivole cu oamenii aceştia cărora nu le păsa de el şi care nici nu înţelegeau ce spune tocmai pentru a nu se mai simţi singur, singur până la ameţeală, singur până la a-şi scrie însuşi scrisori de consolare...

— N-aveţi rude?

— Nu. Familia mea a rămas toată în patrie... iar în ceea ce priveşte prietenii, desigur că am stat prea puţin în fiecare oraş, ca să pot avea prieteni în adevăratul înţeles al cuvântului...

— Adineauri aţi vorbit de soţia dumneavoastră. Sunteţi, deci, însurat? îl întrebă Mihaels.

Lilo ascultă cu încordare. Cristian îşi dădu seama că va trebui să

mintă, iremediabil să mintă. Oamenilor aceştia, cărora le spusese lucruri pe care credea că niciodată nu le va vorbi, trebuia totuşi să le ascundă unele lucruri. O oboseală îl cuprinse. Fugar, dar ascuţit, îşi aminti din nou de despărţirea de Tereza, sfâşietoarea despărţire... Cum ar fi putut cineva înţelege ce s-a petrecut între el şi ea?

— Sunt divorţat, şopti.

Lilo simţi o uşurare, o bucurie ciudată, pe care însă nu avu timpul s-o cuprindă. Era prea atentă la ce spunea Cristian.

— De ce ai divorţat? îl întrebă Luiza Schultze cu simplitate, ca şi cum n-ar fi săvârşit o indiscreţie.

— N-am divorţat eu... A plecat ea... A vrut ea... să divorţeze.

Lui Lilo i se păru că în glasul lui Cristian s-a strecurat o tristeţe bruscă. Ascultă cu şi mai mare încordare.

— V-a părăsit ca pe un copil şi aţi rămas singur, rânji Uleind.

— Da.

— Aţi suferit mult, domnule profesor! exclamă Braun.

— Poate! sau poate numai singurătatea... plecarea ei n-a fost... ceva tocmai nou pentru mine. A mai plecat, dar atunci se reîntorsese...

Se auziră râsete jenate.

— Pleca, venea, şopti Uleind cu acelaşi rânjet.

— Da. Suferea mult de viaţa nesigură de refugiaţi pe care o duceam împreună. Era firesc...

— Când nevasta lui Don Quijote a fugit cu Sancho Pancha, Don Quijote explica tuturor că e un lucru firesc...

— Da, ştiu că lucrurile spuse aşa simplu, răspunzând la întrebări ca la şcoală, par ridicole, dar, de fapt, nu este ridicol. Era foarte trist. Ea nu avea pe nimeni pe lume decât pe mine.

— Poate că se va mai întoarce, şopti Braun.

— Nu. Acum, plecarea ei a fost definitivă.

— Pentru ce?

— S-a remăritat.

— Regretaţi?

— Nu... e mai bine aşa. Dumneavoastră nu ştiţi ce înseamnă viaţa unui transfug... era greu lângă mine...

— Şi atunci îşi mai căuta încă pe cineva, mormăi Uleind.

— Nu încă pe cineva, ci pur şi simplu pe cineva lângă care să aibă mai multă siguranţă de viaţă, o cetăţenie valabilă...

— Şi de fiecare dată o iertaţi? întrebă Uleind.

— Da, desigur.

— Şi… continuaţi să o iubiţi?

— Da, desigur.

— Plăcut, foarte plăcut!

— Aţi fi iubit-o aşa, la infinit, cu toate defectele?

— Defectele nu te împiedică să iubeşti, dacă iubeşti cu adevărat.

— Să iubeşti cu adevărat un om cu defecte?! exclamă Uleind şi râse zgomotos, sacadat, ironic.

— Dar unde să găseşti un om fără defecte?

— Atunci nu trebuie să iubeşti.

— Uşor de zis, toţi oamenii iubesc oameni cu defecte.

Uleind se ridică în picioare.

— Ah, ce trist! Ce iremediabil de trist! Ce scârbă!

— Nu. Trist e când nu poţi iubi din pricina defectelor.

— Aha, frumoasă morală! Aşa vasăzică: să adorăm defectele!

— E un mare dar să poţi iubi cunoscând defectele. Să cauţi un om fără defecte e lucrarea unei mândrii diabolice.

— Poate, poate, şopti Uleind. Dar ce înţelegi dumneata prin iubire? Ceva comod, călduţ, practic…

— Nu, nu! Vorbesc chiar de posibilitatea de a iubi până la divinizare, până la sacrificarea ta în faţa celui pe care-l iubeşti, până la anihilarea ta în faţa fiinţei…

Lilo simţi o mare căldură în inimă, ca şi cum ar fi fost, neaşteptat, îmbrăţişată.

— Dar ce spui dumneata e revoltător. E… sacrilegiu… E imposibil!

— Nu e imposibil, e numai foarte dureros.

— Dar cine nu poate iubi un om cu defecte, ce se face?

— Atunci să-l iubească direct pe Dumnezeu.

— Dar unde şi cum să-l găseşti pe Dumnezeu când el se manifestă în oameni şi fapte pline de defecte?

— Ce întrebi dumneata e atât de greu încât… nu ştiu dacă se poate răspunde aşa… acum… şi nici dacă aş fi în stare să te lămuresc eu…

— Bine, dar nici dumneata, nici eu nu vorbim, aşa, la întâmplare.

— Da, dar suntem pe poziţii absolut contradictorii, temperamental contradictorii. Nu cred că ne putem ajuta.

— Poate… poate…

Uleind se plimbă câţiva paşi prin odaie.

— Era frumoasă soţia dumitale? întrebă Luiza Schultze.

— Da. Poate mai mult decât frumoasă. Foarte personală. E o mare artistă.

— Unde joacă?

— Nu joacă teatru. Cântă. Am să aduc odată plăci de gramofon cu cântecele ei. O voce excepţională. Acum e la New-York. O cheamă Tereza.

Uleind veni până în faţa lui Cristian şi-l întrebă brusc:

— Şi… acum o mai iubiţi încă?

— Nu. Acum nu. E femeia altuia. Acum sunt singur.

Lilo se simţi învăluită de privirea lui Cristian.

Uleind se îndepărtă, mormăind:

— Bine… bine…

— Dar, acum, dumneavoastră ce lucraţi? îl întrebă Mihaels.

O prudenţă instinctivă îi spuse lui Cristian că trebuie să se apere minţind iară. Să se fi ştiut că n-are de lucru, ar fi fost imediat gonit din pensiune.

— Regizorat… o casă germană de filme…

De fapt, Cristian dădu ca o realitate un lucru pe care-l spera.

— Jucaţi vreun rol?

— Eu nu. Chiar în patrie, în ultimii ani, am preferat să mă ocup mai mult de regie. Pentru mine e mai interesant.. Eram profesor la Conservator, aveam şi cursuri de regie…

— Sunteţi deci profesor? spuse Braun cu respect.

— Am fost.

— Probabil sunteţi prea modest, domnule profesor.

— O, nu mi-ar plăcea să mi se spună astfel…

— Vă rog, vă rog…

— Robespierre, spuse Pitschau, cu câteva clipe înaintea morţii şi-a amintit de profesorul lui de dicţiune.

— Poftim? întrebă Cristian.

Şi cum toată lumea tăcea jenată, Braun îi explica:

— Glumeşte. Aşa glumeşte el întotdeauna. Glume istorice?

— Da? se poate, spuse Cristian încă nedumerit.

I se părea că e încolţit din toate părţile.

— Are o preferinţă marcată pentru celebrităţi şi pentru anecdote istorice, spuse Braun.

— Nu e nevoie de explicaţii. Domnul profesor, mă iertaţi că vă numesc aşa, va observa şi singur ce fel de glume fac, răspunse Pitschau cu o enervare neaşteptată.

— Da, desigur, spuse Braun, jignit.

Era obişnuit să fie respectat de toată lumea şi mai ales de Pitschau.

— Prinţ, actor, exilat, sfânt, profesor… mormăi Uleind.

— Desigur, dumneavoastră aţi călătorit mult, spuse Lemke.

— Călătorit? Da, mult, dacă ceea ce am făcut eu se poate numi călătorii. De fapt, am fost azvârlit, gonit de colo-colo. În toate oraşele mari şi mici ale lumii.

— O viaţă foarte interesantă, spuse Braun.

— Da, poate… interesantă, şopti Cristian, dându-şi brusc seama cum anumite lucruri ce fuseseră făptuite în ani şi ani de zile, ani plini de durere şi frământări, sunt la un moment dat cuprinse într-o formulă de suprafaţă: „O viaţă foarte interesantă”. Iată ceea ce credeau aceşti oameni despre viaţa lui atât de chinuită: că fusese interesantă.

— Să sperăm că această viaţă interesantă va continua, îi spuse Pitschau cu o răutate voită.

„E desigur foarte îndrăgostit, se gândi Cristian. Mă atacă prosteşte. O metodă greşită. Nu are încă destulă experienţă, sărmanul. E gelos. Nu ştie că astfel o poate pune pe fată de partea mea”.

Îi era chiar milă de Pitschau. Făptura lui tânără şi neexperimentată îi plăcea. Părea cinstit. O puritate sufletească neobişnuită îi lumina trăsăturile. Cristian se prefăcea că n-a auzit sau n-a înţeles, şi spuse:

— Într-adevăr interesantă… Nu m-aş putea plânge de monotonia vieţii mele.

— Să ne povesteşti şi nouă câte ceva, îl rugă Braun.

— Desigur, desigur, aş spune că e inevitabil dacă vom locui împreună. Dar lucrul nu se poate face la comandă. Tocmai pentru că sunt prea multe de spus…

— Desigur, desigur, exclamă Luiza Schultze. O să ne distram puţin.

— Prevăd că o să refuzaţi să vorbiţi tocmai de lucrurile cele mai interesante.

Lemke păru dezamăgit.

Bătrânul Braun însă era încântat. Îşi aprinse iar un trabuc şi spuse pe un ton liniştit şi satisfăcut:

— Da, da, filosofie… Totdeauna filosofia a lămurit totul. Tocmai aseară l-am răsfoit şi eu pe Spinoza…

Nimeni nu răspunse, dar Uleind, care părea de câtva timp pierdut în gândurile lui, tresări şi se întoarse brusc, cu o mişcare sacadată, către Braun şi-l întrebă violent:

— Pe cine l-ai „răsfoit”?

Îl privea fix, rece şi rău.

— Pe Spinoza?...

— Da, da...

Uleind nu-şi lua ochii de la bătrân, dar, întorcându-se deodată cu tot corpul către Pitschau, îl întrebă repede:

— Pitschau, dumneata ai auzit de Spinoza?

Pitschau îl privi, surâzând:

— Spinoza? ce e? Un bar? pe ce stradă?

— Nu, nu! exclamă Braun. Nu e bar, e un filosof renumit.

— Filosof? N-am auzit...

Apoi, cu acelaşi ton repede şi cu o violenţă ascunsă, Uleind urmă:

— Să mi-l notez şi eu.

Scoase din buzunar un carnet şi un stilou. Începu să scrie, silabisind:

— Şpi...

Pitschau interveni:

— Poate Şpinoza.

— Nu, Spinoza, rectifică Braun, cu candoare.

— N-am auzit, spuse Pitschau. Şpinoza am auzit. E ăla d-a inventat şpanacul.

— Nu, nu! Pentru numele lui Dumnezeu: *Spinoza*. E un filosof celebru.

— E berlinez?

Braun reflectă o clipă:

— Asta n-aş putea spune precis...

Luiza Schultze, care asculta cu atenţie, spuse plină de mândrie:

— Na, na, domnule Uleind! Vezi că, deşi faci filosofia, tot nu le ştii pe toate?!

Uleind, fără s-o privească, scrise mai departe:

— Spi...

— S... p... i... dictă Braun, dar Pitschau se repezi.

— *S* de la sifon, *p* de la puşculiţă, *i* de la idiot...

— *I* de la idiot, murmură Uleind blând. Aşa, domnule Braun? *I* de la idiot?

Braun, încă nedumerit, părea radios.

— Da, da, de la idiot... Dacă vrei, îţi pot împrumuta şi dumitale cartea, s-o răsfoieşti.

— Şi zici că dumneata ai răsfoit-o?

— Da, da, astă-noapte...

Uleind lăsă caietul şi tocul din mână. Îl privi din nou lung pe

Braun şi deodată, cu o violenţă isterică, de parcă ar fi scuipat cuvintele, începu să strige la bătrân:

— Şi acum ţi-e mai uşor să trăieşti? Ai înţeles ce este „Adevărul”? „Adevărul” profesorului Cristian. Acolo ai găsit lămurirea care te-a făcut să fii fericit?

Toţi cei din odaie îl priveau acum pe Uleind cu uimire şi teamă. Pitschau, care crezuse că ceea ce făceau era numai un joc, cam obraznic, dar totuşi joc, se simţea năpădit de remuşcări. Bătrânul Braun avea pe faţă o mare uimire. Încă nu se dumirise ce se petrece. Mihaels se apropie de Uleind şi-l întrerupse:

— Ce ai, domnule Uleind? Ce te-a apucat?

Uleind se opri brusc. Privi ca un om care se deşteaptă dintr-un vis rău. Îşi şterse fruntea de sudoare. Avea broboane pe faţă şi mâinile albe ca ceara îi tremurau, un tremur abia perceptibil. Şopti:

— Nimic. Am întrebat… mă interesa… „Adevărul”…

Braun, uluit, îi spuse lui Uleind cu căldură:

— Am să-ţi dau cartea… s-o răsfoieşti.

Dar Uleind, cuprins parcă de o criză de neţărmurită ură, izbucni într-un râs aspru:

— Nu, mulţumesc! L-am citit.

— Citit?

— Da. De vreo doi ani. În fiecare noapte. Mereu. Da, l-am citit. Nu l-am răsfoit, l-am citit!

— Citit?

Braun îl privi cu lacrimi în ochi pe Uleind:

— Atunci de ce ai vorbit aşa? De ce? Eu sunt mai bătrân ca dumneata… niciodată nu ţi-am făcut niciun rău. Ţi-ai bătut joc de mine… de părul meu alb…

Lilo se repezi la Braun. Îl cuprinse, îl mângâie:

— Nu trebuie să-l iei în seamă. Ştii bine că nu e întreg la minte!

Uleind sta cu faţa plecată la pământ. Părul deodată obosit, ca şi cum ar fi fost în mod misterios golit de toată puterea din el. Şopti:

— Sunteţi sigură, domnişoară Lilo?

Lilo nu-i răspunse. Uleind insistă:

— Sunteţi sigură, domnişoară Lilo? Poate dumneata ai găsit Adevărul…

Cei ai casei îl înconjuraseră pe Braun şi-l mângâiau. Mihaels strigă cu furie la Uleind, care continua să bolborosească vorbe neînţelese:

— Taci odată! Nu ştiu ce mă reţine să nu-ţi trag câteva… palme!

Cred că ar fi singurul mijloc să te fac să simţi şi dumneata ceva… Un adevăr… bine simţit…

Luiza Schultze strigă:

— Astâmpăraţi-vă! Ce, aţi înnebunit?

Braun, reconfortat de cuvintele celor din jurul lui şi mai ales de scuzele lui Pitschau, care părea copleşit de ruşine că nu înţelesese de la început ce voia Uleind, se reculese şi spuse:

— Lasă, domnule Mihaels. Lăsaţi copii… Nu-i bine să ne supărăm atât de tare… Ştii dumneata… Dacă omul are şi puţină filosofie în sufletul lui…

Din nou bine dispus, se apropie de radio şi-i dădu drumul.

Odaia se umplu de muzică de dans.

— Mai bine să ne cânte ceva Lilo la pian, propuse Luiza Schultze.

— Sigur, aşa s-ar economisi şi curentul electric de la radio, şopti Pitschau.

Lilo protestă, enervată. O supără mai ales Pitschau care părea că a pierdut şi el orice măsură. Era din ce în ce mai obraznic.

— Domnişoara cântă la pian? întrebă Cristian, dar imediat regretă această frază imprudentă. Dacă fata cânta prost şi va fi nevoit să asiste la o scenă penibilă? Îi plăceau prea mult şi fata şi muzica pentru a răbda uşor un asemenea chin. Se vedea ascultând un vals sentimental sau, mai rău, o bucată bună, cântată prost. Dar domnişoara Schultze continuă cu glasul triumfător:

— A făcut Conservatorul!

— Tanti! spuse Lilo, supărată.

— Ei ce, doar nu e un secret! Nu e ceva de ruşine. Ai învăţat, ai muncit şi cânţi bine. Ce-i al tău e-al tău!

— Sigur, afirmă bătrânul Braun.

Dar Pitschau spuse:

— Tolstoi era gelos pe Beethoven. O gelozie nestăpânită. De câte ori îl vedea, i-o spunea în faţă.

— Păi n-au trăit în aceeaşi epocă… se miră Braun.

— N-are-a face, decretă Uleind: *„Les beaux esprits se rencontrent”*…

Cristian începu să râdă. Prinsese felul lor de a glumi, dar Luiza Schultze se supără grozav:

— Nu respecţi nimic! Mereu glume despre oricine şi orice! Oameni celebri… germani… şi voi îi batjocoriţi!

Braun se amestecă:

— Sunt tineri. Trebuie să glumească, scumpa mea…

— Trebuie să ştie şi ei să respecte numele celebrităţilor. Îşi bat joc, ca şi când ar fi cel puţin ca ei.

— Nu putem spune că nu a fost o seară neobişnuit de plăcută, spuse Pitschau, uitându-se la ceas. E aproape miezul nopţii şi noi încă discutăm!

Cristian se uită la ceas şi începu să se scuze.

Luiza Schultze decretă:

— Cu toate că nu eram de părerea nimănui şi chiar unele lucruri mi s-au părut cam aiurea, totuşi pot spune că nu m-am plictisit deloc. Eu cel puţin am petrecut de minune şi cine a obosit n-are decât să meargă să se culce. În alte seri nu ceri voie când vrei să pleci şi nici nu chemi pe alţii la culcare. Te-am numit eu dădacă la mine în pensiune?

Pitschau se fâstâci.

— Da, da, păreri, discuţii, filosofie, spuse Braun, îngândurat. E adevărat că era cam greu de înţeles, vorbiţi cam repede toţi, totuşi lucruri foarte interesante... Probabil domnul profesor a studiat mult filosofia.

Dar domnişoara Schultze se întoarse către Cristian şi întrebă cu vehemenţă:

— Ce, nu vă place muzica?

— Da, da, ba da, foarte mult...

— Atunci, ca nou-venit, trebuie să o rugaţi dumneavoastră pe nepoata mea să cânte. Altfel se jenează. Crede că nu vă place.

Lilo se înroşi. Cristian începu să râdă. Se ridică şi merse către pian. Lilo se apropie şi ea. Pianul era deschis şi pe el nişte note. Beethoven *Les Adieux*. Lângă pian, pe o etajeră, o adevărată bibliotecă de note, şi din cele mai bune.

— Totuşi, ai să cânţi ceva, nu?

Stăteau unul în faţa celuilalt. Era prima dată când Cristian o vedea atât de aproape. Îl înduioşă fineţea feţei ei. Părea să tot aibă douăzeci de ani. Ochii aveau o privire uşor speriată. Nu era frumoasă în adevăratul sens al cuvântului, dar totul era armonios, graţios şi exaltat în acelaşi timp. În clipa asta, Petre Cristian se simţi fericit.

— Am să cânt mai târziu, murmură Lilo.

— Bine, când vrei. Ce cânţi mai cu plăcere?

— Cred că Chopin. Dar şi alte lucruri. Dumneata ce preferi?

— Bach.

— Bach?!

Răspunsul fusese ca o taină între ei, ca o destăinuire.

— Bach, spuse Cristian cu acelaşi glas care o învăluia, e potrivit oricând: în cea mai mare bucurie şi în cea mai mare tristeţe. E rugăciune clară.

În timpul cât Cristian vorbea, Lilo simţi deodată o mare dorinţă de a cânta, de a cânta pentru el. Şi îi era teamă.

Regreta clipele pierdute în frivolităţi. Ar fi dorit ca tehnica ei să fie egală cu talentul ei. Merse la pian şi se aşeză.

De la primele acorduri, Lilo simţi în suflet un spaţiu mare, care se deschise curat. Acordul sosi dintr-o lume ideală, pură şi intensă.

Tema din concertul cu variaţiuni de Schumann. Lui Lilo i se părea că e prima dată că aude ceea ce cântă. O imensă plăcere însoţea fiecare acord. Era o victorie. Din pricina *lui* descoperise flacăra cea nouă, pe care se avântase, şi în care acuma plutea.

La început, când Lilo se aşezase la pian, Cristian simţise în nervi o încordare dureroasă, dar imediat după primele acorduri, o încredere, o recunoştinţă îi umplu sufletul. Ochii i se umeziră de emoţie. Urmă o mare destindere. Într-adevăr, Lilo cânta excepţional de frumos. Grav, profund şi liniştit.

În odaie se făcuse tăcere. O tăcere atât de desăvârşită încât fiecare putea crede că e singur. Când termină liniştea plutea încă, nemişcată.

Luiza Schultze exclamă:

— Cântă bine, nu ţi-am spus?

Cristian nu răspunse şi nu-i spuse nici lui Lilo nimic. Era inutil. O privire între ei, rapidă, îi apropie ca o îmbrăţişare. Ceilalţi vorbeau în şoaptă, apoi glasurile se făcură mai rari.

— Acum, ce ne mai cânţi? întrebă Braun.

Lilo se uită în jurul ei, apoi spuse repede:

— Chopin.

— Da, da. Bine.

Din nou melodia învălui un spaţiu aparte, delimitându-l, Cristian se simţea fericit.

— Ai să cânţi şi ceva din Bach?

Luată de avânt, Lilo răspunse imediat cu un „da” avântat. Dar, de cum începu să cânte, Cristian înţelese că aici, în lumea asta, Lilo nu pătrunsese. Totul era corect, dar flacăra lipsea. Îndată Cristian se întristă, ca în faţa unei veşti rele pe care numai cu încetul o înţelegi. Din nou se simţi singur, izolat în lumi inaccesibile celorlalţi.

Când termină, Lilo spuse:

— Astă-seară prefer să cânt altceva…

— Da, da, şopti Cristian, încurcat.

— De fiecare dată are să fie „astă-seara” pentru Bach, murmură Uleind.

— Poftim? întrebă Luiza Schultze.

Luiza Schultze merse către Braun şi-i şopti ceva foarte misterios. Braun, după ce dădu din cap afirmativ, ieşi din odaie cu un aer solemn.

Se întoarse foarte repede. Avea o sticlă de vin în mâna. Spuse:

— O să bem în cinstea noului venit, în cinstea noului chiriaş!

Se auziră glasuri, murmure. Domnişoara Schultze, ajutată de Grete, scoase din dulap pahare mici. Ceilalţi din odaie priveau, uluiţi.

— Da, spuse Luiza Schultze. Vom bea în cinstea noului chiriaş.

Umplu paharele. Ciocniră. O clipă, se făcu linişte. Atunci glasul bătrânului Braun murmură cu satisfacţie extatică:

— Vedeţi, copii, aşa e viaţa... când mai bine, când mai prost... Dar dacă ai o fire filosofică, poţi fi fericit. Da, da... Viaţa trebuie luată aşa, mai uşor... ca un fum... ca o filosofie...

Capitolul V

Rămasă singură la ea în odaie, Lilo se simţi ameţită. Ziua fusese plină până în marginile ei. În minte îi revenea tot ce se întâmplase. Dar nu voia să se gândească la nimic. Credea că se va putea odihni adormind imediat, ca în fiecare seară. Începu să-şi pregătească patul şi ceea ce-i trebuia pentru a doua zi: rochia, pantofii, rufele... Pe când aşeza lucrurile, o zvâcnitură în inimă, ciudată, o trezi. Faţa lui Petre Cristian îi apăru în minte cu o ascuţime simplă dar covârşitoare. Înainte să fi avut vreme să aibă un gând, întreaga fiinţă îi fu cuprinsă de o victorie. Simţi un strigăt de fericire adunat în piept, gata să izbucnească. Lilo înţelesese că Petre Cristian se îndrăgostise de ea şi ea de el.

— Petre!

Îi şopti numele ca o dibuire în noapte. Numele cuprindea fiori, numele cuprindea mângâiere. Dacă în clipa asta Petre Cristian ar fi intrat în odaie pe neaşteptate, Lilo, fără şovăire s-ar fi dus să-l întâmpine cu o îmbrăţişare. Îl vedea înalt, cu privirea verde, cu părul uşor încărunţit la tâmple, pe buze cu surâsul unor nostalgii fără sfârşit. Pe el îl aşteptase din totdeauna, pentru el nu începuse niciodată nimic, nu voise niciodată nimic, nu primise niciodată

nimic. În ochii lui, în clipa întâlnirii lor, îşi văzuse propria-i fiinţă perfect oglindită.

Atunci înţelesese că trăieşte. S-ar fi înălţat ca să respire suflarea lui, ca să simtă pe obraz adierea numelui ei rostit de el pentru întâia oară…

Lilo sta în mijlocul odăii, ameţită de vârtejul gândurilor care izvorau şi strigau în ea. Da, ziua fusese plină. Scena de dimineaţă cu Pitschau, cererea lui în căsătorie i se părea acum ceva absurd şi îndepărtat. Cum îşi putuse închipui măcar o clipă că se va putea căsători cu el, cu acest om care nu-i spunea nimic? Putea fi tânăr, frumos, simpatic; în zadar. Cum nu înţelesese că nu există, nu putea exista în viaţa ei? Cum putuse fi atât de ameţită de viaţa monotonă pe care o ducea, încât să nu-şi fi spus, în chiar clipa aceea, că între ei nu putea fi nimic? Niciodată nimic. Şi cum putuse trăi până în clipa când îl întâlnise pe Cristian fără să presimtă sosirea lui? Cristian fusese prin preajma casei ei chiar în dimineaţa aceea şi ea nu presimţise nimic. A trebuit ca el să apară în prag ca să înţeleagă că viaţa ei, în sfârşit, începe. Acum totul era limpede. Altceva nu mai avea importanţă. Ceilalţi, toţi, îi erau indiferenţi… Lumea întreagă: indiferentă. Şi Luiza Schultze cu ţipetele ei, şi Braun şi Mihaels şi Uleind şi Pitschau: indiferenţi. Pitschau va trebui să înţeleagă. Nu trebuia să-şi mai permită să facă pe gelosul sau să-i spună că aşteaptă.

„Nu sunt potrivită pentru el. Dovadă e chiar faptul că m-am putut îndrăgosti de altul. N-ar fi fost cinstit din partea mea să mă căsătoresc cu el. E poate şi pentru el un noroc că m-am îndrăgostit de Petre Cristian şi că astfel a scăpat de mine. Azi de dimineaţă încă mă plângeam de monotonia vieţii mele, şi iată că acum nu-mi mai rămâne decât să am destulă putere ca să pot duce viaţa care începe.”

Căută din nou, arzător, amintirea lui Cristian. Îl avea cuprins în suflet, ca o fiinţă subtilă. Simţea fiori pe şira spinării şi obrajii îi ardeau. Lilo căuta să prindă o fărâmă de claritate în învălmăşeala gândurilor.

„Nici nu-l cunosc…”

Dar imediat îşi răspunse:

„Cunoşti câteodată mai bine din prima clipă decât după ani şi ani. Am deplină încredere în el.”

Şi gândul acesta o exaltă.

„Mă voi căsători cu el. Acum ştiu. Niciun fel de viaţă nu mă poate mulţumi decât alături de el. Toată viaţa lângă el. Voi şti să

răscumpăr orice necazuri şi dezamăgiri ar fi avut până acum. Lângă mine va şti că poate iubi, aşa cum a spus el: «până la divinizare, până la nimicirea fiinţei tale în faţa celui pe care-l iubeşti». Nu voi face ce-a făcut nevasta lui. Nu-l voi părăsi niciodată, oricât de grea ar fi viaţa lângă el. Nimic nu mi se va părea greu, nimic primejdios. Mai bine orice decât să mă mai plictisesc aşa cum m-am plictisit până acum. E adevărat că e mult mai în vârstă decât mine, şi totuşi nimic nu e îmbătrânit în el. Are atâta putere, atâta exuberanţă... Lângă el voi avea pentru ce trăi. Chiar de va fi nevoie să muncesc, o voi face cu plăcere. Voi da lecţii de pian..."

Din nou Lilo îşi dădu seama că gândurile ei sunt periculoase. O clipă se văzu trăind alături de Cristian în mizerie şi lucrând pentru el: odaia meschină... ceştile de ceai... pâinea pe colţul mesei... rufele subţiate mototolindu-se repede... odăile reci... coji de cartofi pe jos într-un lighean... dar i se părea că are putere pentru orice efort fără să poată secătui bucuria, exaltarea fericirii de a trăi alături de el.

„Da, mai bine orice durere decât monotonia în care am trăit până acum. La ce foloseşte tinereţea şi frumuseţea lui Pitschau când nicio bucurie nu se naşte alături de el?"

O ardoare, o năvalnică înfiorare către fericire, către senzaţii violente, o întăreau în aşteptarea gesturilor care vor clădi această dragoste. Orice limitare, orice prudenţă i se părea o insultă adusă dreptului de a trăi, de a cunoaşte fericirea, piedicile uşoare tocmai pentru că se dovedeau neputincioase de a stinge focul ce i se aprinsese în inimă.

„Da, mă voi căsători cu el. Am văzut în ochii lui că şi el aşteaptă aceeaşi fericire ca şi mine. Am văzut: ştie că pot trăi ca şi el, adică altfel decât ceilalţi oameni."

Lilo se linişti, se culcă imediat şi stinse lampa. În întuneric, adormind, gândurile purtau aceeaşi victorie, o fericire în care i se părea că se topeşte. Gândurile se destrămară, lăsând în urma lor un gol, care, încet, subtil, se umplu de prezenţa lui Cristian. Ştia că mâine, când se va deştepta, ziua va fi luminoasă. Petre Cristian era la ei în casă, aproape, într-o odaie alături. Sosise.

Capitolul VI

După ce se despărţi de cei din sufragerie, Petre Cristian intră la el în cameră şi începu să se plimbe de colo-colo. Pasul îi era puternic şi

amplu.

„A, iată odaia mare în care voi avea loc să mă mişc, odaia pentru care am venit aici în pensiune, odaia aceasta care, din stradă, m-a chemat cu un bilet atârnat de uşă, anunţând pe toţi trecătorii că este de închiriat. A trebuit ca tocmai eu să mă opresc, să intru şi să vin aici. E singurul lucru care-mi mai lipsea la vârsta şi situaţia mea: să intru în această pensiune a domnişoarei Schultze şi să mă îndrăgostesc de nepoata ei. Acum nu-mi mai lipseşte nimic. Petre Cristian, te poţi declara satisfăcut: întreaga dumitale nevoie de romantism, de aventură, de senzaţional, este împlinită. Acum nu mai eşti singur pe lume…"

Plimbându-se prin odaia cu mobilele necunoscute, cu lumina săracă a becurilor aprinse cu economie, Cristian se zări din întâmplare în oglinda mare a dulapului. Se opri în faţa ei şi se privi cu o intensă curiozitate, cu atenţie, cu de-amănuntul. Faţa îi era obosită. Zbârciturile la colţul ochilor se vedeau desluşit. Pe tâmple, părul era alb. Ochii, în schimb, aveau o lucire excepţională. O imagine demodată. Îl cuprinse o mare deznădejde.

„Am aproape cincizeci de ani. Ea abia a trecut de douăzeci. Ar putea fi copilul meu. Peste câţiva ani ar putea să-mi ajute să urc scările. Şi, totuşi, n-am putere să fug, nu, n-am putere să fug. Nu e nevoie să mă mint spunându-mi că poate mâine, în zorii zilei voi fugi. Dacă n-am plecat din prima clipă, nu e nevoie să mă amăgesc că voi pleca mâine sau poimâine. Acum e prea târziu. Nu voi mai pleca. Sunt un laş. Şi toate acestea, toată slăbiciunea asta, din prima clipă. De când am văzut-o. A fost de ajuns să-i văd privirea, privirea aceea însetată, dornică de miracol, de viaţă, o privire de copil căruia i se făgăduieşte un spectacol neobişnuit şi cabotinul din mine a înţeles ce aşteaptă fiinţa aceasta; am ştiut că ea va rămâne tot ceea ce este gata la mine s-o pornească pe o cale periculoasă, deznădăjduită dar intensă.

Mâinile îi erau reci când mi-a dat ceaiul, glasul ei avea intonaţii de supunere, de acceptare. Şi pentru toate astea iată-mă aici, legat ca un idiot în pensiunea domnişoarei Schultze. Petre Cristian, ai găsit în tine destul elan, destulă frăgezime sufletească ca să tresari în faţa acelei priviri a fetei naive şi exaltate. Totul acum e zadarnic şi e absurd să-mi mai bat joc de mine şi de ce simt, pentru că totuşi, orice mi-aş spune tot n-aş pleca. Aş rămâne aici, pregătindu-mi un foarte apropiat viitor de durere şi batjocură. La vârsta mea şi cu

experienţa pe care o am, e natural să ştiu; ce mi se întâmplă e într-adevăr ceva miraculos, dar cu desăvârşire periculos. Poate că adevărata înţelepciune ar fi nu să fug, ci să primesc această întâmplare şi ceea ce-mi va putea da frumos, ca un dar dumnezeiesc, fără să cer şi ceea ce nu se poate. Mai bine zis: extraordinarului, să nu-i mai ceri nimic în plus. Dar aşa suntem noi oamenii croiţi: simţim că ne mână un destin şi totuşi veşnic ne amestecăm cu voinţa noastră care deviază, strică elanul iniţial şi nu suntem, din pricina asta, în stare să trăim decât lucruri micşorate, deformate de mâinile şi mintea noastră. Acum, această fată a ieşit în cale-mi printr-un hazard miraculos. N-am făcut niciun gest conştient pentru ca s-o întâlnesc. Nici măcar dorinţa asta n-a trecut prin mintea mea; dimpotrivă. Şi abia s-a împlinit acest miracol şi iată că am şi început să vreau să mă amestec, ca şi cum aş putea crede că eu am pregătit totul şi că deci am şi dreptul să conduc firele destinului meu.

La drept vorbind, singura libertate permisă omului e aceea de a simţi frumos sau urât lucrurile care i se întâmplă. Dacă stau acum şi mă gândesc la întreaga mea viaţă, văd că nimic, absolut nimic nu s-a întâmplat din voinţa mea. Totul a sosit ca de la sine. Hotărârile nu le-am luat decât în urma faptelor. Am putea poate să fim mereu fericiţi, orice ni s-ar întâmplă, sau să fim mereu nenorociţi şi nemulţumiţi, orice ni s-ar întâmplă. Am putea aproape simţi pricina în afara faptelor… Dar toate astea sunt acum gânduri fără rost, sunt om, încă prea om, şi voi suferi, mă voi bucura, mă voi zbate, mă voi amesteca cu fiecare clipă în soarta mea, fără să vreau să ştiu că nu pot face nimic. Ce mi se întâmplă acum e neaşteptat, violent, inevitabil şi stupid. Cel puţin aşa mi se pare mie acum. Deznodământul nu poate fi decât în lacrimi. Sunt bătrân. Sunt sleit. Toate socotelile mele înainte de a intra în această casă erau pentru renunţare, pentru desăvârşita potolire a mea. Aprinderea sufletească a acestei fete pentru mine nu poate fi decât factice, nu poate dura, chiar de-aş reuşi s-o fac să se îndrăgostească de mine. În orice caz, peste puţin timp îşi va da seama că are alături de ea un bătrân. Sunt zdrobit de viaţă, azvârlit în afara vieţii şi nu pot înţelege ce a vrut Dumnezeu cu mine ca să-mi scoată în cale o astfel de poveste neaşteptată şi, în acelaşi timp, să nu-mi dea puterea să fac ceea ce judec că trebuie să fac. E oare o ispită? Oare gândurile mele de renunţare erau prea mari pentru mine, erau ale trufiei şi Dumnezeu a voit să-mi dovedească justa mea valoare, ca să nu trăiesc în speranţe absurde şi mincinoase? Este o palmă? Este oare numai o dovadă cât de

ameţitoare şi deşartă era năzuinţa mea către singurătate, o dovadă că ceea ce credem că e simplu e ceva extraordinar de greu, poate lucrul cel mai greu de împlinit?

Acum am pătruns în adâncuri atât de insondabile ale sufletului meu, încât am impresia că niciodată nu voi putea aduce lumină acolo. Voi trăi oare toată viaţa bâjbâind în adâncurile întunecate ale sufletului meu, care acum îndrăzneşte să se îndrăgostească atât de nepotrivit – ca un licean – de o fetiţă? Pentru ce nu l-am căutat pe Dumnezeu decât pentru a mă consola? Dacă mi s-ar fi dat o fericire pământească, o familie, ca altor oameni, o situaţie sociala, ca altora, nu-mi era căutarea atât de aprigă. Sunt un laş. Dar oare îl poţi căuta pe Dumnezeu când nu crezi în el decât ca o năzuinţă? Dar năzuinţa mea spre puritate prin însăşi faptul că am putut-o formula, nu dovedeşte că totuşi există în mine un sâmbure de adevăr? Când te gândeşti la un lucru nu înseamnă că totuşi înfăptuirea a început, fie în păcat, fie în bine? N-am suferit destul? N-am gustat destul din amărăciunea zădărniciei lucrurilor pământeşti? Sau nu pot lua lucrurile uşor şi să-mi spun că această aventură amoroasă va fi o mică distracţie care va face ca timpul să treacă mai agreabil... La căldura sentimentelor exaltate, la agreabila căldură a tinereţii ei?

Dar nu am voie. Nu am voie. Se poate îndrăgosti de mine. Da, acest lucru se mai poate: un miraj, o iluzie. Dar cu atât mai mult nu am dreptul să-i cer nimic. Şi, totuşi, un singur semn din partea ei şi o urmez până la capătul pământului!

Am ştiut aceasta din prima clipă, cum am văzut-o. Tocmai acest lucru e stupid. Sunt sluga ei, sclavul ei şi sclavul dorinţei mele de a iubi, de a nu fi singur. În clipa asta aş putea spune că e singura femeie întâlnită; dar prea târziu. Poate că acesta este sensul pe care îl are întâlnirea noastră: zădărnicia.

Lilo, Lilo, Lise-Lotte... ce nume stupid, ales de Dumnezeu, ca să simt un fior!”

Cristian căzu, mai mult decât se aşeză, pe marginea patului. Îşi cuprinse capul în mâini şi rămase aşa. Nicio imagine pură, care să răscumpere viaţa. Totul este îmbâcsit de sentimente hibride şi de propria-i slăbiciune.

Tereza nu-i mai scrisese din ziua plecării ei. Nu ştia despre ea decât ceea ce aflase din întâmplare de la prieteni sau scurte ştiri din gazete, relatând succesele ei. Astfel Cristian aflase că Tereza apăruse din nou pe scenă, că se afla la New York.

Cristian căutase s-o scuze că nu-i scrisese niciodată. Căuta tot felul de argumente ca să se amăgească, ca să-i fie mai uşor gândul că-l uitase până-ntr-atât, dar o amărăciune îi sta totuşi vie în suflet de câte ori îşi amintea de ea. Tereza ştie cât e de singur pe lume şi mai ales trebuia să-şi amintească desluşit că din pricina ei este atât de singur. Din timp în timp, câteva rânduri ar fi răscumpărat multe. Ea ştia că, niciodată, n-ar fi arătat nimănui scrisorile ei, nimeni n-ar fi ştiut că a scris. Nu avea de ce să se teamă. Avusese doar încredere în el pentru un lucru mai grav. De fapt, viaţa ei, onoarea ei erau şi acum tot în mâinile lui, lăsate ca o comoară primejdioasă. Făgăduise poate noului ei soţ că nu-i va mai scrie, şi voia măcar cu atâta să nu mintă? Sau căuta pur şi simplu să uite tot şi să creadă ea însăşi în minciunile ei?

Dar cum i-ar fi putut vreodată spune lui Lilo adevărul? Oamenii aceia, întâlniţi din întâmplare în noua pensiune în care intrase, fără discreţie, fără milă, îi puseseră tot felul de întrebări, la care el răspunsese, minţind. Trebuise să mintă.

„De fapt, îşi spuse Cristian, Tereza mi-a distrus viaţa."

Şi Petre Cristian se opri, uimit, asupra acestui gând, parcă l-ar fi avut pentru întâia oară. Dar foarte iute recunoscu că se învinuise pe sine însuşi nu pe Tereza. El era acela care primise tot ceea ce primise în viaţa lui cu Tereza. Dacă ar fi avut puterea să nu cedeze, nimeni nu l-ar fi putut sili să primească ceea ce nu-i plăcea; căsătoria lor. Fuga din patrie, plecările şi revenirile ei, viaţa lor toată, şi apoi, în urmă, el era acela care jurase că niciodată nu va destăinui nimănui nimic. El era acela care niciodată nu avea puterea să hotărască ceva, el era acela care accepta situaţii imposibile şi lua hotărâri donquijoteşti, deci tot el era acela care trebuia sa aibă puterea să le ducă până la capăt fără să plângă.

„De altfel, nimeni nu trebuie învinuit, îşi spuse Cristian, de ceea ce ni se întâmplă. Fiecare este de vină de viaţa lui."

Petre Cristian rămase atât de adâncit în gânduri încât nici nu le mai prinse firul. Părea că bâjbâie în întunericul sufletului său. O clipă, senzaţia a fost extrem de grea, ca o presimţire care palpită în apropiere şi caută să se materializeze. Şi această frază apăru clară şi profetică în mintea lui:

„Şi ce mi se va întâmplă şi de acum înainte nu poate fi decât tot din vina mea. Hazardul e al faptelor, judecata şi puterea de a hotărî, de a primi sau refuza, e a mea. Acum ar trebui să am puterea să plec. N-am plecat. Înseamnă că accept tot ceea ce va veni, cu toate că ştiu

că nu poate fi bine. Aş voi totuşi să ştiu ce mă face să doresc să stau aici, ce mă împinge cu atâta violenţă să stau în această casă? O patimă? Este desigur un sentiment foarte ascuns, o speranţă vagă că, totuşi, ceea ce vine va fi compus şi din imense plăceri care vor răscumpăra durerea. Desigur vreau să profit de aceste plăceri. Se vede că e mai uşor să trăieşti o durere printre oameni decât să trăieşti liniştit părăsit de oameni, părăsit de fapte, ca un mort, singur. Viaţa de până acum a fost prea tristă. Poate că acum va sosi totuşi o fărâmă de fericire. În orice caz, acum sufletul a tresărit din amorţirea de moarte, de sfârşit, în care se adâncise. Ah, câteodată aveam impresia că voi muri din lipsă de interes pentru viaţă, că într-o zi voi uita să respir.

Sufletul îmi este înspăimântător de uscat. Acum, speranţa unei dragoste, imense dragoste, cel puţin din partea mea, speranţa unui noroc orb care va transforma întreaga mea viaţă în ceva plăcut sau, cine ştie, poate numai dorinţa de a-mi găsi o familie, eu vagabondul, de a scăpa de plictiseala unei vieţi de unul singur, mă face să stau aici şi să accept orice dureri viitoare. Am probabil tot felul de speranţe care mai de care mai absurde, ce-mi întunecă gândul. Cred că până la urmă o voi putea iubi ca pe Tereza: cum iubeşti o soră. Că o voi vedea măritându-se cu altul, cu Pitschau, şi eu voi merge la nuntă liniştit, bucuros că în fine am o familie, oameni care mă iubesc, care nu mă vor da afară imediat ce nu câştig bani, care vor avea răbdarea şi dragostea necesară ca să mă aştepte. Probabil că am tot felul de socoteli, sau poate că găsesc în mine curajul de a-mi dori o ultimă parte de viaţă care realizează toată nevoia mea de romantism exagerat şi ridicol. Poate că într-adevăr cred în şansele unei dragoste ideale cu această fată, când, de fapt, mai natural ar fi să mă gândesc la o căsătorie cu Luiza Schultze, mătuşa ei, demna proprietăreasă a acestei pensiuni. Fata se va căsători cu acel tânăr care pare îndrăgostit de ea şi furios până la exasperare de sosirea mea. Tot ceea ce n-a fost satisfăcut în tinereţea mea, s-a deşteptat acum, ca o ultimă năzuinţă spre fericire. Într-adevăr recunosc, cu toate că nu mai sunt tânăr, că puterea mea de a mă iluziona şi a simţi nu s-a tocit câtuşi de puţin. Dimpotrivă, s-a amplificat în măsura în care a devenit conştientă de sine. Se vede că bătrâneţea nu uzează puterea de a simţi. Nu sunt decât puţine zile de când îmi făceam socoteala vieţii mele, încheiam parcă un bilanţ. Eram cinstit încredinţat că renunţasem la tot ceea ce omeneşte se numeşte de obicei plăceri. Şi iată-mă acum târât în lucruri pe care n-ar fi trebuit

să le admit. Am întrecut măsura. Am căzut într-o exagerare bolnăvicioasă.

Dar zadarnic ironizez şi reînviu trecutul. Singurul lucru bun pe care-l mai pot face acum, în încurcătura aceasta nouă în care am intrat şi din care nu am puterea să ies, ar fi să-mi definesc o purtare şi să nu mă las dus la întâmplare de toate peripeţiile şi surprizele pe care această nouă situaţie mi le va crea. Nu pot, nu trebuie ca, sub diferite pretexte care în fond nu sunt decât slăbiciuni, să strivesc viaţa acestei fete. Aş putea fi tatăl ei. Ea nu ştie, dar eu ştiu că, între ea şi mine, nu poate fi, nu trebuie să fie nimic. Oricâtă plăcere voi avea să stau lângă ea, să-i aud glasul, să-i văd privirea, să-i simt prezenţa, ea nu trebuie să ştie acest lucru, iar eu trebuie să mă mărginesc la aceste lucruri. Chiar de ar ghici ce simt, nu trebuie să ştie precis şi mai ales să nu-i spun niciodată. Voi profita de toată dragostea mea, voi profita de acest gând, această siguranţă: că dacă aş fi voit, ea ar fi fost a mea. Dar acest gând trebuie să-mi fie de ajuns ca să mă simt fericit lângă ea. Oricare va fi întorsătura pe care o va lua viaţa ei sau a mea, nu trebuie să uit că sunt căsătorit cu o femeie bigamă, fără a mă putea despărţi de ea vreodată. Nici măcar nu am voie să-i spun vreodată acest adevăr lui Lilo. Va trebui să ştiu să mă stăpânesc într-atât faţă de ea încât să pot asista la căsătoria ei cu altcineva fără ca să sufăr, ştiind că, dacă aş fi vrut, ea m-ar fi iubit şi că, tocmai pentru că o iubesc, nu mi-am putut permite să-i stric viaţa. Dacă am avut puterea să accept faţă de Tereza ceea ce am acceptat, trebuie să am şi puterea să primesc pentru fiinţa aceasta orice sacrificiu. Ah, dacă această fată, printr-o întâmplare ciudată, ar fi fost o fiinţă extraordinară, o sentimentală tot atât de desăvârşită ca mine, lucrurile ar fi putut lua o întorsătură foarte obişnuită. O dragoste exaltată care, în mod conştient, nu s-ar consuma. O dragoste ţinută pe înălţimi sublime şi neatinse. Atunci totul ar putea dura, orice s-ar întâmplă. Ar putea să se căsătorească, ar putea să nu se căsătorească, ar putea să plece, sau să plec eu, învoirea noastră, „stelară", ar putea cuprinde şi întrece marginile orizontului pământesc. Ah, fericirea acestor spaţii eterne în care întâlnirea noastră ar căpăta orice formă, ca şi lumina… Dar iată că în pensiunea Schultze, femeia întâlnită, Lise-Lotte, nu poate fi decât o tovarăşă făcută pe măsura pământească. Eu, numai eu, va trebui să cunosc cazna măsurilor, a constrângerilor, a înfrângerilor. Singur".

Ceea ce gândea acum Cristian era atât de important, atât de

adânc, încât i se părea că i se întipăreşte în minte, în nervi, ca pecetluiri de foc, de fier roşu. Totul i se părea clar acuma. Îngrozitor de greu, dar de o claritate care, tocmai prin nobleţea închisă în gând, îi da o fericire subtilă, îi înfierbânta fiinţa. Ar fi voit să poată destăinui acest lucru lui Lilo, într-o superbă exaltare, dar îşi da seama că, asemenea unei formule magice, aici taina trebuia păstrată nespusă ca să-şi poată menţine coeziunea care îi conferea puterea. Trebuia tăcere, o supraomenească tăcere. Era încredinţat că va avea această putere.

Capitolul VII

— La masă! La masă!

Gongul sună, lovit energic de către Grete. Sufrageria fu invadată de chiriaşii pensiunii, şi se umplu de zgomot şi de viaţă. Îşi căutau locurile, se aşezau cu satisfacţie. Era târziu şi le era foame. De altfel, se simţea un miros plăcut de mâncare.

Luiza Schultze se aşează, prezidând. Aruncă o privire în jurul ei şi exclamă:

— Profesorul nu e acasă? Adineauri l-am văzut. Unde e? Grete, unde e domnul profesor?

Braun răspunse:

— A plecat acum o jumătate de oră şi a spus că vine imediat.

— Vine el, şopti Grete. Întârzie cam totdeauna…

— O adevărată comoară la casa omului, mormăi Uleind.

— Numai să nu-l fi călcat tramvaiul… adăugă Pitschau.

— În tot cazul, dacă dispare, oricare ar fi motivul, porţia lui o mănânc eu, spuse Mihaels, care începuse să mestece pâine goală.

— Nu înţeleg. E mai întârziat decât de obicei… spuse Luiza Schultze. Azi-dimineaţă am stat de vorbă cu el şi nu mi-a spus nimic. N-a spus că nu vine…

O clipă rămase pe gânduri, apoi adăugă ca pentru ea:

— Da, de câteva zile, mi s-a părut mie că are ceva. Ascunde ceva, da…

Lilo tresări şi o privi pe Luiza Schultze cu încordare, dar aceasta tăcu.

Mihaels începu să râdă cu poftă:

— Mai bine ai spune adevărul, scumpă domnişoară. Nu mai căuta să ne păcăleşti pe noi! Domnilor, trebuie să ştiţi că azi de dimineaţă,

intrând din întâmplare în bucătărie…

— Din întâmplare? întrebă Pitschau. Dumneata, în bucătărie, din întâmplare?…

Toată lumea izbucni în râs, dar Mihaels urmă netulburat:

— …ce-mi văzură ochii? închipuiţi-vă: acest domn Cristian, acest seducător înnăscut, era în bucătărie împreună cu domnişoara, onorata noastră proprietară, Luiza Schultze, şi…

Mihaels făcu o pauză lungă. Toţi îl priveau cu atenţie.

— Şi? întreabă Braun vădit neliniştit.

— …şi găteau mâncare, împreună! Sub pretextul că-i da reţete, îşi pusese un şorţ alb dinainte, şi învârtea la maşina de tocat carne. Dumneaei – şi Mihaels o arătă pe Luiza Schultze cu un gest larg – îl privea cu duioşie. Preparau împreună o mâncare exotică care, dacă nu mă-nşel, se află acum pe masă, şi din care se pare că nefericiţii de noi vom fi siliţi să mâncăm.

Mihaels arătă un castron imens care aştepta pe masă. Toţi mesenii erau înmărmuriţi. Lilo asculta cu atenţie. Era într-adevăr neliniştită de lipsa lui Cristian. De obicei, nu întârzia. Îşi dădu seama că ajunsese ca fiecare mişcare a ei, fiecare gând să fie legat de acest om. De când sosise el în pensiune trăia într-o mare încordare, o veşnică aşteptare şi mereu cu teama ca nu cumva mătuşa ei, sub un pretext oarecare, să se supere pe Cristian, deşi până acum purtarea acestuia fusese de aşa fel încât, pentru prima oară de când se ştia pe lume, o vedea pe mătuşa ei având pentru un chiriaş o adevărată slăbiciune. Îl lăuda, îl îngrijea, îl răsfăţa…

Într-adevăr, de când venise Cristian la ei în casă, totul părea schimbat, toată atenţia tuturor îndreptată spre el. Iar el, drăguţ cu toată lumea, atent cu Luiza Schultze, sta ceasuri întregi acasă, jucând şah cu Braun şi răbdând cu nepăsare ironiile lui Uleind şi ale lui Pitschau.

Lilo îl aştepta. Veşnic îl aştepta. I se aprinsese un foc în inimă. Căldura dragostei îi mistuia clipele care nu păreau făcute decât pentru a-l aştepta.

Cristian era drăguţ cu ea, mai mult decât drăguţ; stătea ceasuri şi ceasuri alături de ea, ascultând-o cum cântă la pian, atent, cald, însă ferindu-se cu mare dibăcie sau poate cu nepăsare de orice gest, sau cuvânt care ar fi putut mări intimitatea dintre ei. Înlătura cu grijă orice posibilitate de a fi singur cu ea, evitând astfel discuţia care ar fi lămurit-o asupra acestui om misterios. Unde merge? Cu ce se ocupă, ce prieteni are? O mai vede pe fosta lui soţie? Nenumărate întrebări

care o frământau fără odihnă.

În prima seară când Cristian sosise la ea în casă, fusese atât de sigură că între ea şi el se petrecuse ceva, exista o înţelegere, simţea că o alesese, că o admiră, că se simte înduioşat în faţa ei… Nicio clipă nu se îndoia că şi Cristian se îndrăgostise de ea. Dar acum, după mai bine de două luni, îşi da seama că se înşelase şi că aşteptarea ei era zadarnică.

Dar atunci, de ce părea atât de fericit? Paşii, vocea, privirea lui erau toate ale unui om care pluteşte într-o misterioasă bucurie. Sosea acasă plin de o forţa tainică, de o exuberanţă stăpânită, mereu ca şi cum chiar în clipa aceea ar fi primit o veste extraordinară.

Dar glasul lui Mihaels răsuna iarăşi în liniştea sufrageriei:

— Mi se pare… mi se pare că eşti amorezată de el, domnişoară Schultze!

— Amorezată? De ce amorezată?

— Foarte simplu: văd că dacă nu este „el” acasă, nouă nu ne dai de mâncare…

— Adevărat, asta ar fi o idee. Să mâncăm. Ce să-i fac dacă întârzie?

Luiza Schultze începu să servească. Locul lui Cristian, ca o lipsă vizibilă, sta gol.

— Lilo!

Lilo tresări. O strigase mătuşa ei şi i se părea că sosea dintr-o altă lume. Se simţea prost. Într-adevăr, o clipă se gândise că poate Cristian e îndrăgostit, că are o femeie în oraş, şi din pricina asta acea fericire… De ce spusese mătuşa ei Luiza, că, de câtva timp, Cristian îi părea ciudat? Luiza Schultze era dintre acei oameni cărora, deşi nu înţeleg ce se petrece în sufletul altora, totuşi nu le scapă nimic.

Dar se auzi soneria de la intrare şi Grete alergă repede să deschidă uşa. Iată-l! Sosise. Intră în sufragerie cu pasul lui suplu, uşor legănat. Se grăbea. În mână ţinea un buchet de flori. Toţi ai pensiunii aşteptau în tăcere. Se opriseră: nu mai mâncau. Lilo simţi că Pitschau o observă pe furiş: într-adevăr, chiar şi ea crezu o clipă că florile sunt pentru ea, dar Cristian, foarte liniştit şi bine dispus, se îndreptă către Luiza Schultze şi-i înmână buchetul în strigătele de uimire ale tuturor. Luiza Schultze era roşie ca un rac.

— Am întârziat… ca de obicei, de altfel, spunea Cristian. Am văzut florile astea şi m-am gândit că v-ar plăcea…

În liniştea care urmă, glasul lui Uleind, răsunând neaşteptat de răspicat şi tare faţă de obişnuitul lui ton leneş cu care mormăia

cuvintele:

— Dragostea tainică, pe care domnul Cristian o poartă domnişoarei Schultze, nu va mai putea fi multă vreme tăinuită. Cred că totul se va sfârşi printr-o căsătorie…

— Nu cred. Sunt de părere că o să-i treacă, spuse Pitschau, cu glasul tot atât de ostentativ ridicat.

— Să nu-ţi faci iluzii, iubite domnule inginer.

— Am multă răbdare… vom vedea. De altfel şi contesa de Pompadour…

— Marchiza…

— Marchiza de Pompadour era de aceeaşi părere cu mine. În viaţă, răbdarea este totul!

— Mă rog, poate aveţi dreptate…

— Avea dreptate. Ca şi domnişoara Luiza Schultze, marchiza de Pompadour avea totdeauna dreptate…

— Ce legătură poate fi între mine şi contesa de Pompadour?…

— Marchiza… insinuă Uleind.

— Să mă lăsaţi în pace! Marchiza, contesa… ce vă bateţi joc de mine?

— Domnişoară, vă rog să credeţi că aşa ceva nici nu poate trece prin minte cuiva care locuieşte în pensiunea ce cu onoare conduceţi. Florile primite acum ne-au emoţionat profund şi ne-au pătruns de un sentiment de inferioritate. Într-adevăr, iată o idee care noi n-am avut-o încă…

Lilo tresărise auzind glasul lui Uleind. Spusese „domnişoara Schultze” când Cristian intrase cu florile şi o privise pe ea, Lilo. Or, pe Lilo tot Schultze o chema. Şi Uleind, spunând că florile sunt pentru „domnişoara Schultze” o privise tot pe Lilo cu ironie. Vorbise de „dragostea tainică”. Uleind nu vorbea niciodată decât ca să spună lucruri care ascundeau o batjocură. Oare observase că ea era îndrăgostită de Cristian şi că el nici n-o bagă în seamă?

Şi Pitschau o privise fără voia lui. Desigur că toţi îşi dădeau seama de ce simte ea şi acum îşi băteau joc…

Cristian era foarte bine dispus. Se aşezase la locul lui şi mânca mai repede ca să-i ajungă din urmă pe ceilalţi. Avea un aer de mare fericire. Părea întinerit. Lilo îl privea. Îi plăcea fiecare mişcare a acestui om, el întreg, cu făptura lui atât de teatrală şi totuşi atât de simplă în plinătatea puterii. Răspândea în jurul lui o atmosferă vrăjită de dor de aventură, de făgăduinţe miraculoase. În faţa lui, pentru întâia oară în viaţa ei, Lilo simţise acel fior care o făcea să

creadă în fericire, să aştepte fericirea.

Glasul Luizei Schultze se făcu auzit:

— Ce, toată lumea trebuie să fie lipsită de atenţii faţă de mine'? Să mă creadă complet lipsită de sentimente? Ce, mureaţi dacă eraţi din când în când drăguţi cu mine, sau dacă mi-aţi fi făcut câte un mic cadou, nu pentru valoare, un fleac, o mică atenţie, de ziua mea de pildă? Şi, în definitiv, nici aşa de proastă nu sunt ca să vă bateţi joc de mine! Dacă aş vrea să-mi găsesc şi eu pe cineva cu care să-mi sfârşesc zilele, să nu credeţi că n-aş putea...

Braun tuşi şi apoi spuse:

— Sigur că da... sigur că da.

— Nu zic că domnul Cristian...

Şi Luiza Schultze se opri foarte încurcată şi se înroşi rău de tot. Uleind îi spuse blând:

— De vină pentru toată neliniştea dumneavoastră e numai domnul Cristian, care n-are curajul să vorbească desluşit...

— E un om misterios, mormăi Pitschau.

Braun căuta să prindă, din ceea ca vorbeau chiriaşii, dacă are să se teamă de Cristian ca rival sau nu. Într-adevăr, de când acesta sosise în pensiune, Luiza Schultze era schimbată. Era mai veselă, mai bine dispusă ca niciodată. În mod cert şi netăgăduit îl răsfăţa, pe noul venit, acest intrus, acest străin, aşa cum n-avea obiceiul să răsfeţe pe nimeni. Acest om misterios, fără meserie, fără avere, fără patrie, fără acte... Totuşi poate că toate cuvintele chiriaşului nu erau decât glumele unor oameni tineri, care nu se tem să se distreze puţin, fie chiar cu lucruri grave. Braun spera că, totuşi, la bătrâneţe, Luiza Schultze se va hotărî să se căsătorească cu el, să se poată odihni, îngriji împreună... Să aibă căminul lor.

Lilo îl privea cu uimire pe Cristian. Părea absent. S-ar fi crezut că toate insinuările lui Uleind şi ale lui Pitschau alunecă pe lângă el fără a-l atinge. Se părea că nimic pe lume nu poate clătina buna lui dispoziţie. Oare nu era dispreţ din partea lui – un dispreţ din care lipsea răutatea – faptul că nimic nu-l atingea din partea celor doi? Se uita la ei aproape cu bunăvoinţă, cum te uiţi la un copil prea răsfăţat şi iresponsabil.

Lilo tresări. În clipa asta privirea ei o întâlnise pe a lui Cristian. El nu întoarse ochii. Dimpotrivă, lumina lor se intensifică, ochii părură că se măresc. Lilo se simţi cuprinsă în lumina lor ca într-o mângâiere din care nu se putea desface. O contopire cu el, o pătrundere a fiinţei lor... Inima îi bătu violent.

Apoi auzi glasul lui, care o întreba:

— Am luat două bilete de concert pentru astă-seară. Ţi-ar face plăcere să vii cu mine?

— Da, sigur că da! Vin cu plăcere, şi adăugă: Şi-ţi mulţumesc că te-ai gândit la mine…

— Începe la ora nouă.

Pitschau şopti repede:

— Cleopatra, regina Egiptului, spunea adesea că dacă o femeie îşi ia nasul la purtare, fie chiar cu un milimetru, se schimbă faţa lumii…

— La necaz, eşti în formă, îi spuse Uleind. Îţi priieşte. Din toate glumele dumitale istorice, iat-o pe cea mai suportabilă. Te sfătuiesc s-o reţii şi s-o plasezi din când în când. Altceva nu mai ai de făcut…

— Soarta mea te preocupă mult, mi se pare! Să nu uiţi să-mi laşi adresa dumitale când te muţi ca să-ţi pot anunţa telegrafic orice ar surveni nou în viaţa mea. Îţi jur pe ce am mai sfânt că-mi voi împlini această datorie până la sfârşitul zilelor mele, adică până la o sută de ani…

— Câteodată le nimereşti, câteodată nu…

— În orice caz sunt încântat că am un client asiduu.

Masa era pe sfârşite. Luiza Schultze se ridică, imitată de toţi ceilalţi, care începură să plece unul câte unul. Lilo voi să meargă la ea în odaie, dar mătuşa ei îi şopti:

— Mai rămâi. Am să-ţi spun ceva.

Lilo îşi dădu seama în ce stare de tensiune trăia: fusese de ajuns această frază a mătuşii ei ca să se simtă neliniştită. Dacă-i va spune ceva neplăcut despre Cristian?

În sufragerie rămăsese numai ea, Braun şi Luiza Schultze, care veni până la ea şi începu astfel:

— Cristian…

„Deci despre el e vorba”, se gândi Lilo, şi se simţi nepotrivit de tulburată. Mâinile i se răciseră şi o uşoară sudoare îi umezi fruntea.

— Cristian, ţi-am spus şi la masa, e de câtăva vreme schimbat. E ceva cu el care mă nelinişteşte. În definitiv, fiecare om e liber să facă ce vrea, dar nu înţeleg ca lucrurile să se petreacă la mine în casă… Să îndrăznească…

Iată că temerile lui Lilo păreau că se dovedesc adevărate! Lilo respira greu. Asculta cu încordare. O gelozie ascuţită îi cuprinsese deodată inima. Desigur că Cristian venise noaptea cu femei.

— Dar ce a făcut? murmură Lilo, căutând să se stăpânească şi să pară indiferentă.

Braun se apropie. Era vizibil mulţumit: în sfârşit Luiza Schultze găsea defecte noului chiriaş, răsfăţatului...

— Uite ce e: acum câteva zile, mi-a cerut voie să vie la el nişte prieteni. Bună cum sunt...

— Prea tolerantă, murmură Braun.

Luiza Schultze dădu din cap afirmativ, apoi urmă:

— ...i-am dat voie. M-am gândit: om e şi el. Nu poate trăi ca un pustnic, cine ştie, mi-am zis, vrea ca prietenii lui să vadă şi ei unde locuieşte, că stă într-o casă cumsecade... în sfârşit... fiecare cu ale lui... şi i-am dat voie. Tu, draga mea, nu-ţi dai seama ce se petrece în jurul tău... Tot la pian sau cu capul în nori nu poţi să le observi pe toate... Dar eu... uite, când i-au venit prietenii, m-am postat aici în sufragerie ca să-i văd, să ştiu şi eu cu cine îmi intră în casă. Pe la trei, a început soneria. A venit unul. Apoi altul, apoi altul, nu se mai termina. Nişte mutre de străini, de altfel politicoşi, rezervaţi şi chiar timizi. Soseau încet, de parcă umblau în vârful picioarelor. După ce dădeau bună ziua mergeau direct la el în cameră. El lăsase uşa întredeschisă. Au venit aşa şapte şi apoi o femeie. Şi s-o fi văzut numai! Înaltă, cu o rochie până la gât şi lungă până aproape de pământ, ziua în amiaza-mare. Prea elegantă şi excentrică, un fel de nihilistă, cu părul pieptănat strâns pe cap... Frumoasă, nu zic nu... Avea şi perle la gât... ai fi jurat că sunt veritabile... Ori e prinţesă, ori e hoaţă de bijuterii... Au mers în odaie la el, unde-au început o discuţie aprinsă. Vorbeau tare, strigau... Când vorbea Cristian tăceau toţi. Au stat două ceasuri şi au plecat toţi deodată. Tot politicoşi. Cristian, ca de obicei, fericit. Ei bine... veţi spune că ce zic eu sunt fleacuri, şi într-adevăr aşa s-ar părea. Dar ce să vezi, a doua zi iar au venit, a treia zi iar. Au venit până acum de patru ori. Se închid acolo în odaie şi încep să răcnească, să se certe. El, Cristian, e şeful lor. Ca la început: când vorbeşte el, toţi tac. Ei, ce ziceţi? Asta-mi mai lipsea: un complot de nihilişti la mine-n casă!

Lilo simţi o uşurare. O imensă bucurie. Căută să şi-o ascundă sub o protestare formală:

— Tanti!

— Nimic! Să taci! Te asigur că nu mă înşel. Eu nu mă înşel niciodată. De ce nu mi i-a recomandat? Măcar pe femeia aceea! De unde ştiu eu că nu e chiar nevasta lui şi că, într-o bună zi nu izbucneşte un scandal?! Vedeam eu că nu e lucru curat cu el. Prea politicos. De aceea nu-ţi dau voie să mergi cu el deseară la concert. Mai întâi trebuie să desluşesc totul. O să ne pomenim cu cine ştie ce

percheziţie. Nu pot tolera astfel de lucruri la mine-n casă! N-ar fi de mirare să fi ascuns şi arme. Mâine am să caut cu Greta prin valizele lui. Şi apoi am să mă simt obligată să-l denunţ…

— Tanti!

— Păi ce vrei să fac? Crezi că mie nu-mi pare rău? Plăteşte dublu odaia bavarezului, nu se uită la cheltuieli, e vesel, nu e mofturos, orice-i dai îi place… Flori… Bilete de concert… dar de!

Braun interveni:

— Poate ar fi mai bine să ne asigurăm mai întâi dacă-i adevărat… ca să avem ce spune precis la poliţie…

— Ce vrei să fie altceva?

— Poate discută. Sunt oameni care vorbesc mult.

— Păi asta spun şi eu, că discută, dar ce fel de discuţii sunt astea în care strigă ca surzii… şi de ce aşa de mulţi deodată şi în fiecare zi?

— Totuşi eu cred că unchiul Braun are dreptate. Trebuie să vorbeşti cu domnul Cristian mai întâi, spuse Lilo.

— Cine ştie ce minciuni are să-mi mai spuie. E un om foarte misterios.

— Ai să simţi dumneata, tanti! Ai destulă experienţă…

— Bine, bine, zise Luiza Schultze, înduplecată. Am să-i vorbesc… Dar tu n-ai voie să mergi diseară…

— Dar cum să-l refuz? Sub ce motiv?

— Că te doare capul, că ţi-ai scrântit piciorul, ce vrei. Dar nu-ţi dau voie… Tocmai de aceea ţi-am spus tot ca să nu te duci. Altfel mai aşteptam eu până aflam ce-i cu el…

— Mai bine vorbeşte dumneata cu el, ca să vezi ce este… poate…

— Poate vrei să vorbesc eu, spuse Braun.

— Nu, nu. Am să vorbesc eu. Ce, credeţi că mi-e frică?

Lilo nu mai ştia ce să spună. Avusese o bucurie atât de mare la gândul că va merge cu Cristian la concert, şi acum totul se stricase. De ce o privise aşa la masă? Poate totuşi o iubea… Acum, voia, voia cu orice preţ să meargă cu el. Se aşează la pian. Aşa va putea rămâne singură cu gândurile ei. Începu să cânte. Luiza Schultze începu să tricoteze. De obicei nu rămâneau mult timp în sufragerie, şi Lilo observase că, întotdeauna, puţin după plecarea lor, chemat parcă de muzică sosea Cristian. Putea sta şi ceasuri întregi cu ea. Nu vorbea. Câteodată citea, uneori scria sau, pur şi simplu, stătea nemişcat, ascultând. Prezenţa lui îi da lui Lilo o fericire subtilă. Ar fi dorit să întrerupă muzica pentru a sta de vorbă cu el, dar observase că imediat, sub un pretext sau altul, Cristian părăsea odaia după câteva

clipe. Ostentativ evita să rămână numai cu ea. Totuşi, azi o poftise la concert... Va merge cu el, va fi singură cu el, şi va merge chiar împotriva voinţei mătuşii Luiza. N-avea decât să se supere... va merge totuşi.

În timp ce Lilo lua hotărârea de a trece peste voinţa mătuşii ei, uşa odăii lui Cristian se deschise şi el intră în sufragerie. Când o văzu pe Luiza Schultze şi pe Braun, voi să se retragă, dar Luiza Schultze îl cheamă energic:

— Domnule profesor, domnule profesor! Te rog să vii. Te rog să rămâi. Tocmai mă gândeam să te chem eu. Voiam să-ţi spun ceva. Trebuie să ne lămurim.

Lilo, înfricoşată, se gândi să plece la ea în odaie, şovăi o clipă, dar apoi se hotărî să rămână. Dacă va fi nevoie să intervină, ca Cristian să nu se supere... Lilo simţi iarăşi o nelinişte ascuţită.

Luiza Schultze se ridicase de pe fotoliu şi, mergând spre Cristian, rămas tocmai în celălalt colţ al odăii, începu să vorbească discret cu el. Lilo continua să cânte încet. Nu putea auzi ce vorbesc ei, însă, la un moment dat, se opri brusc. Cristian râdea în hohote, cu poftă, un râs sănătos, puternic, contagios. Luiza Schultze îl privea buimăcită şi cam stingherită. Cristian zise printre hohote:

— Domnişoară... vă rog să mă iertaţi... dar e prea bună... asta e prea bună... Un complot! Domnişoară, dar ei sunt actori! Am repetat o piesă. M-au rugat pe mine, ca regizor... I-am chemat aici tocmai pentru că dumneata eşti aşa de amabilă, încât am îndrăznit...

Râsul lui Cristian se înălţă din nou. Lilo şi Braun se apropiaseră şi ei.

— Un complot... e admirabil! Tocmai voiam să vă invit şi pe dumneavoastră la reprezentaţie...

— Bine, bine... văd că m-am înşelat. Nu mi se întâmplă des, dar de data asta m-am înşelat. Ai fi putut să-mi spui, să mă anunţi, să mi-i recomanzi...

Lilo respiră uşurată. Va merge deci la concert! Cristian nu va fi dat afară.

— Tocmai plecam la repetiţia generală, care are loc chiar în sala unde va fi spectacolul. Voiam să-i spun domnişoarei Lilo că mă voi întoarce la timp, ca să mergem la concert. Te rog să fii gata. Vin cu un taxi la nouă fără un sfert şi plecăm imediat.

Cristian plecă. Încă râdea. Luiza Schultze îl urmări cu ochii şi spuse cu glasul blând:

— Simpatic, n-am ce spune. Întotdeauna am spus eu că-i

simpatic. Eu nu mă înşel niciodată!

Lilo rămase singură în odaie. Se aşeză din nou la pian şi exersă. Era neatentă. Se gândea la tot felul de lucruri deodată. Şi la Cristian, şi la purtarea lui ciudată, şi la dragostea ei pentru el, şi totodată voia să hotărască cum se va îmbrăca pentru concert. I se părea că acea zi, acea seară erau însemnate şi ar fi dorit ca, printr-un fel neobişnuit de atenţie, să fie conştientă de fiecare clipă, ca apoi să nu uite niciodată nimic. Privirea lui Cristian o urmărea şi, de câte ori îi răsărea în minte, odată cu amintirea ei, o tresărire aproape dureroasă îi zvâcnea în inimă. Acum, muzica, sub degetele ei se amplificase, strigându-şi bucuria. Lilo se simţea îndrăgostită. Îl iubea. Se surprinse şoptindu-i numele ca o încercare, ca o dibuire în întuneric:

— Petre!

Îi revedea toate gesturile, îi auzea toate mlădierile glasului, îşi amintea râsul lui. Revedea puterea umerilor lui, mişcările suple ale mâinilor, parfumul hainelor lui. Îi plăcea totul la el. Îi plăcea şi părul alb la tâmple, şi oboseala pleoapelor sensibile. Îi plăcea şi ceea ce era misterios în acest om, ca şi simplitatea lui teatrală, gesturile lui... Ochii lui aveau o strălucire necontenită... Omul acesta nu era ca toţi ceilalţi, se putea aştepta de la el la orice... Alături de el se simţea bine, ca şi cum ar fi băut ceva exaltant care îi da încredere în viaţă, în puterile ei, încredere în miracol. Toate acestea ar putea fi ale ei. Gândul că Cristian ar fi putut-o îmbrăţişa, o înfiora. Plăcerea acestei aşteptări era atât de mare, încât Lilo căuta dinadins, mereu, imaginea aceasta ameţitoare. Niciodată nimeni nu o îmbrăţişase, niciodată nimeni nu o sărutase. Îl aştepta parcă pe el pentru a da un sens mai mare dăruirii ei. Era conştientă că ceea ca vrea e un lucru solemn, un lucru sfânt, nu un gest făcut la întâmplare sau din plictiseală..

Apoi merse să-şi pregătească tot ce-i trebuia ca să se îmbrace. Voia să-şi calce rochia, să se gătească, aşa încât Cristian să fie mulţumit. Îi era teamă de el. Ştia că viaţa lui de actor îl făcea desigur să cunoască femei excentrice, elegante. Nu voia să pară săracă, stingheră, umilă...

Se ridică de la pian şi merse spre camera de baie. În drum, pe coridorul lung şi destul de întunecos, unde de obicei ardea o lumânărică, auzi deodată glasul lui Pitschau care-o chema:

— Lilo!

Se opri. Tresări. Nu-l văzuse.

— Da, eu sunt.

— Diseară mergi la concert cu Cristian?

— Da.

Pitschau făcu o pauză, apoi întrebă foarte rar şi încet, ca un om obosit:

— N-ai putea să nu te duci?

— Nu.

— Bine…

Lilo voi să plece.

— Stai, te rog. Voiam să-ţi spun că eu… sunt acelaşi. Din timp în timp am să-ţi amintesc acest lucru. Nu uita: aştept.

— Nu trebuie. N-are rost. Da, tocmai voiam şi eu să-ţi spun că n-are rost.

Lilo, fără voia ei, pusese vehemenţă în glas.

— Aşa crezi tu, dar eu cred altfel. Îţi repet: aştept. Orice ar fi, aştept!

Lilo îl privi, fără voia ei, cu uimire. Deşi în coridor era destul de întuneric, se obişnuise şi ochii ei desluşeau, bine fiecare detaliu. Faţa lui Pitschau avea ceva schimbat, părea mult mai sensibilă, aproape dureroasă. Lilo îşi alungă cu violenţă mila din suflet. Gândi: „N-are niciun drept! N-are niciun drept! Vreau să fiu fericită. Nimeni şi nimic nu mă poate împiedica. Nici el n-are dreptul să mă împiedice.”

Fugi la ea în odaie şi plânse. De ce n-o iubea Cristian? Trecuse două luni de când venise în casă, şi totuşi rămânea atât de rece, de străin, de misterios! Nu simţea cât îl iubea ea, cât de adânc se învăţase cu el, cum nu mai avea nicio bucurie dacă nu era lângă el, cum întreaga ei viaţă se transformase într-o imensă, avidă aşteptare a dragostei lui? Şi ce liniştit părea omul acesta care umplea casa cu fericirea lui caldă şi inconştientă, cu prezenţa lui atotputernică! O, de-ar fi ştiut Pitschau că n-avea niciun motiv să fie gelos, că Cristian e rece cu ea, rece până la exasperare…

Cristian sosi exact la ora făgăduită. Intră, merse la uşa odăii lui Lilo şi bătu. Cei ai pensiunii erau toţi, ca de obicei la ora aceea, adunaţi pentru cină. Lilo veni în sufragerie. Purta o rochie lungă şi foarte amplă, vişinie. Rochia o arăta foarte subţire şi înaltă şi da feţei ei o paloare delicată. Lilo voia să-şi amintească toată viaţa că seara aceasta era foarte frumoasă.

— Vezi să nu răceşti, îi spuse Luiza Schultze, care părea foarte mândră de apariţia nepoatei sale. Mai zise: O să am grijă să vă pun la fiecare în odaie câte ceva de mâncare pentru la întoarcere. Petrecere frumoasă!

Lilo plecase cu Cristian. Coborâseră scara împreună fiecare treaptă împreună. Lui Lilo i se părea că a pornit pe un drum primejdios, dar care ducea la o mare victorie. Era ca şi cum ar fi plecat amândoi în lumea largă, pentru totdeauna împreună, şi împăcaţi.

În taxi, au tăcut ciudat. O bruscă tăcere. Cristian avea grijă de ea, dar gesturile lui erau parcă ale unei exagerate politeţi. Sala de concert nu era prea departe. În câteva clipe au fost acolo. Era destul de târziu. O mulţime forfotea la intrare. Se grăbiră să-şi găsească locurile. Abia aşezaţi, lumina se stinse, dirijorul apăru, şi începu concertul. Lilo se obişnui cu întunericul sălii şi începu să vadă în jurul ei. Oamenii erau nemişcaţi.

Cu toate că Lilo asculta concertul cu o plăcere crescândă, totuşi, nicio clipă nu uita că Cristian e alături de ea. Îi simţea braţul de-a lungul braţului ei. Erau alături într-o bruscă şi caldă intimitate. Niciodată nu şezuse atât de aproape de el. Îi simţea respiraţia amplă şi întreaga lui făptură o umplea de o bucurie neaşteptată, necunoscută, o emoţie a cărnii, a nervilor, a sângelui. Se lăsă uşor spre el. El rămase absolut nemişcat. În penumbra sălii îl vedea totuşi desluşit. Faţa lui era de o paloare romantică, teatrală. Părul strălucea bogat şi alb la tâmple, contrastând cu lucirea ochilor verzi. Părea străin, cuprins de o melancolie ciudată.

Într-adevăr, Cristian trăia o clipă neaşteptată şi stranie. În valul de muzică, atât de pur, atât de perfect, se afla deodată izolat de oameni, ca într-o oază minunată în care se regăsea pe sine, ca şi cum de luni de zile n-ar mai fi fost în nicio clipă el însuşi. Acum, dus de o putere tainică, se înălţa până la altitudinea sufletului său de dinaintea întâlnirii cu Lilo, el, cel al căutării şi al singurătăţii, cel al întrebărilor supraomeneşti. Muzica a fost un pretext care îi aminti, aşa cum un ceasornic aminteşte de timp, cine era el cel adevărat. Deodată, şi dureros, desluşi că ceea ce trăia cu pasiune alături de Lilo, nu era ceva etern, ci numai o fărâmă de iluzie, pe care el avea puterea s-o creeze, o parte de magie pe care o adăuga realităţii plate, pentru a putea fi fericit, pentru a putea răbda realitatea atât de anostă a vieţii lui. Şi din nou spaima singurătăţii, şi sfâşietoarea însetare a unei posibile şi desăvârşite descătuşări din acea spaimă.

Se uita cu grijă, spre Lilo, temându-se ca nu cumva, însăşi aceste întrebări să nu aibă puterea de a-l despărţi pe neaşteptate de fiinţa care acum era totul pentru el Alături de Lilo se simţea apărat de tăcerea lui, de stăpânirea lui. Lilo nu va şti niciodată cât a iubit-o. El

va avea întotdeauna puterea tăcerii. Astfel dragostea lui va fi vastă ea întreaga lui viaţă, indiferent ce va face Lilo. Astfel va primi această dragoste pământească, această mângâiere în pustiul vieţii lui. Ce deosebire va fi pentru el, Cristian, el care o va iubi dincolo de marginile trupului său, dacă Lilo va locui mai departe la mătuşa ei, sau dacă va fi căsătorită? Lui îi era de-ajuns că Lilo există şi că o poate vedea. Pentru moment, muzica îi dădu puterea să creadă că orice este cu putinţă şi că el îşi poate crea viaţa după voinţa lui, aşa cum doreşte. Simţea respiraţia lui Lilo aproape de faţa lui, respiraţia atât de scumpă, ameţitor de scumpă. În suflarea asta era cuprinsă viaţa, ca un izvor sfânt, sosind din adâncul fiinţei ei calde şi neatinse. Prezenţa aceasta ţinea loc de orice mângâiere. Îi simţea braţul alături de al lui, într-o totală încredere. Niciun gest nu putea fi mai complet ca această firavă, respiraţie, a ei. Nimic nu l-ar fi putut satisface mai deplin decât prezenţa, simpla prezenţă a lui Lilo lângă el, liniştea, încrezătoarea ei prezenţă. Mulţumirea aceasta cuprindea o subtilă dar pregnantă senzualitate, exaltată tocmai prin gândul purităţii la care se va putea menţine.

Şi, după clipa aceea, în care, lui Lilo, Cristian i se păruse atât de straniu, deodată, faţa lui întoarsă către ea avusese, în umbra sălii sonore, iarăşi privirea aceea în care Lilo aluneca, şi se pierdea ca într-o vastă lumină. Se dăduse toată, aşa cum trupul se dă valurilor mării, în lumina soarelui.

Instinctiv se apropie mai strâns de braţul lui Cristian şi, foarte vag, incert, ca o amintire din vis, i se păru că el răspunsese…

Apoi, totul reintră în ordinea obişnuită. Cristian păru din nou vesel, din nou prezent, sănătos, puternic, indiferent şi atent, atât cât trebuia ca să fie politicos, plăcut… După ce concertul se termină, în loc să plece direct acasă, au mers la o cafenea unde, mai bine de un ceas, au stat încă împreună, dar, cu toată atenţia lui Lilo, nu mai putu găsi niciun prilej de a spori intimitatea dintre ei, de a-l face să iasă din exagerata politeţe cu care se apăra. Cristian vorbise mult, dar fără să spună nimic. Totul era mângâiere, şi totuşi niciun gest precis care s-o fi lămurit…

S-au întors acasă târziu. Casa era adormită, liniştită. Umblau încet şi vorbeau în şoaptă. Numai odaia lui Uleind era luminată. O rază pătrundea pe sub uşă. Desigur Uleind citea încă.

Şi viaţa reîncepu iarăşi, ca de obicei. Seara acelui concert o lăsă pe Lilo mai nedumerită, mai neliniştită ca până acum. Cristian părea, din ce în ce mai fericit, iar ea era din ce în ce mai tulburată.

Aşteptarea devenise dureroasă, nu-i mai era de ajuns că-l vede toată ziua, nu-i mai ajungeau nici privirile lui atât de pasionate: acum dorea o certitudine.

O durea tot trupul. Supusă la chinurile aşteptării. Noaptea, visuri cu căderi în gol o speriau, iar ziua cânta ceasuri şi ceasuri la pian, căutând măcar astfel o potolire a inimii.

Voia ceva cert. Voia glasul lui numai pentru ea, şoapta lui, mâinile lui întinse numai pentru a o chema pe ea. Îl voia al ei. Se simţea peste măsură de obosită, ca un om care, nici în somn, nu lasă greutatea purtată pe umeri şi i se părea că niciun fel de odihnă n-ar putea-o uşura decât numai dacă ar sta lângă el măcar o clipă, cu capul rezemat de umărul lui. La gândul acesta, toată fiinţa ei tresărea şi aşteptarea creştea.

Într-o duminică dimineaţa, după plecarea lui Cristian de-acasă – plecase spunând că are de făcut o repetiţie urgentă – Lilo intrase la el în odaie sub un pretext gospodăresc. Inima îi bătea tare. Odaia avea o linişte încremenită. Patul era nefăcut, şi pe el sta trântita o pijama de mătase. Parcă un trup fără consistenţă, ceva părăsit, şi totuşi Lilo o privi cu uimire şi teamă. Haina dovedea mai bine ca orice pe lume existenţa lui Petre Cristian.

Se apropie de pat. Perna avea încă urma adâncită a locului unde odihnise capul, cuib liniştit, mângâiere blândă. Plapuma era răsfrântă, menţinând viu gestul mâinii ce o azvârlise în lături. Lilo privea şi, încet, o căldură îi aprinse sângele. Se apropie încă un pas, încet, cu vârful degetelor, ca orbii, atinse cu teamă perna, apoi pijamaua... Păreau trupuri fără apărare, dovezi de netăgăduit ale unei intimităţi nepermise.

Lui Lilo îi era teamă şi ruşine, dar nu se putea stăpâni. Îi era dor de Cristian, de tot ce nu ştia despre el, de tot ce visa că ar putea fi între ei. În odaie plutea un parfum amestecat cu mirosul de tutun în care-l recunoştea pe Cristian. I se părea că-i aude glasul, că-i vede fiinţa şi că prezenţa asta o căpătase printr-un furt, printr-o indiscreţie de neiertat. Totuşi, pentru nimic în lume, n-ar fi renunţat să rămână încă în odaie. Privi în jurul ei cu grijă. Întârzie. Se aştepta să descopere, în sfârşit, o dovadă lămuritoare. Cine era acest om? Din ce trăia? Ce sentimente îi umpleau viaţa? Din ce era făcută bucuria lui, ce voia? Şi mai ales ce gândea despre ea? Era numai şi numai indiferenţă? Putea oare să fie atât de insensibil sau atât de lipsit de experienţă încât să nu fi înţeles că e îndrăgostită de el?

În odaie erau o mulţime de lucruri care-i aparţineau lui Cristian şi,

mai ales, multe fotografii. Una din ele, mai mare, era pe masă, Lilo se apropie: „Tereza Cristian”. Iscălitura era desluşită, scrisă mare şi apăsat. Lilo o privi îndelung, fascinată. Faţa îngustă, părul bogat, adunat în creştet, în cozi care stăteau ca o coroană, privirea stranie, ce părea a cuprinde o spaimă, un gol. Faţa n-avea surâs.

Apoi alte fotografii, alte femei… mai toate frumoase, excentrice…

Lilo se simţea străină, prea simplă, burgheză, şi înfricoşată. Îşi da seama că ceea ce aştepta ea de la Cristian era dureros de nepotrivit. Femeile acestea, cu luxul lor exorbitant, cu fardurile de pe faţă, cu privirea lor impudică, o umileau. Care dintre ele ar fi putut sta luni de zile lângă Cristian fără să aibă curajul să-i spună ce gândeşte?

Tot ce era în ea puritate, aşteptare, avânt, i se părea piedică şi defect. S-ar fi dorit rece, impudică, hotărâtă. Astfel ar fi pus capăt chinului de a-l aştepta fără a şti dacă vreodată omul acesta va tresări sau nu în faţa ei. Probabil o socotea virtual logodnica lui Pitschau, probabil surâdea cu condescendenţă când îşi da seama cât de îndrăgostită era de el, Cristian, atât de sătul de femei… Venise aci în pensiunea mătuşii ei, pensiunea domnişoarei Schultze, ca un străin, rătăcit din întâmplare şi pentru scurt timp, între oameni nepotriviţi.

Lilo se afla acum în mijlocul odăii lui Cristian, încremenită în gândurile ei. Uitase unde se află şi nu simţea decât dezechilibrul gândurilor în care rătăcea, umilită, râvnind la altă viaţă, ca un sărac prost îmbrăcat, gonit dintr-un local luxos.

Îşi privi mâinile: erau frumoase. Din depărtare fără să se apropie, se privi în oglinda cea mare a odăii. I se păru că e frumoasă, dar înţelese desluşit că, totuşi, o simplitate burgheză o încătuşa într-o viaţă din care ar fi vrut să iasă sfărâmând încercuirea. Cristian ar fi putut s-o salveze. Lui i-ar fi fost uşor s-o ducă într-o viaţă nouă, aşa cum iei de mână un copil rătăcit şi-l duci acasă. El ar fi putut împlini această minune.

Lilo sta nemişcată în mijlocul odăii lui, pierdută în marea disperare a gândului că viaţa îi era inutilă.

Capitolul VIII

Petre Cristian se întorcea încet spre casă. Repetiţia proiectată pentru acea dimineaţă de duminică fusese, din lipsa unora dintre actori, amânată pentru a doua zi. Era liber. Se simţea foarte fericit. O plenitudine sufletească dădea un ritm amplu pasului cu care înainta.

Simţea şi o mândrie la gândul că viaţa lui căpătase pecetea voinţei lui că o crease după dorinţa lui. Era cu Lilo în pensiune, o vedea zilnic, ştia că Lilo îl iubeşte, credea că Lilo se va învăţa cu prezenţa lui în aşa măsură încât îi va deveni imposibil să mai înţeleagă viaţa fără el, chiar dacă mai târziu se va mărita cu altcineva, fie chiar şi cu Pitschau. În acelaşi timp, Petre Cristian îşi simţea conştiinţa liniştită că nu-i stricase viaţa. Era fericit că avusese puterea să se ţină de programul pe care-l gândise în ceea ce priveşte purtarea lui faţă de Lilo. Era fericit. Niciodată nu fusese atât de fericit. Simţea că o iubeşte dincolo de însăţi dorinţa lui, dincolo de prejudecăţile pe care le creează de obicei orgoliul. Iubea în afara unui egoism imediat satisfăcut. Dragostea lui ştiuse să crească în orizonturi largi în care respiraţia lui căpătase o amploare extraordinară: amploarea fericirii lui. O exaltare aprinsă, dar care se menţinea pe aceeaşi înălţime, fără sforţare, ca zborul unui vultur, ca o rugăciune…

Şi, ca de obicei, când toate fericirile, sau toate nenorocirile sosesc în bloc, iată şi acum, peste toate întâmplările bune, problema şomajului fusese pentru Cristian momentan miraculos rezolvată: casa de filme în care lucrase mai demult, o punere la punct a unor detalii de atmosferă, îl angajase pentru un film nou. Se simţea deodată coborând parcă dintr-o curioasă lume de idei într-o lume pipăibila, apropiată şi odihnitoare… Ştia că, dacă găsise de lucru era numai întâmplător, ceva sporadic şi că, mai târziu sau mai curând, va rămâne desigur din nou şomer ca de-atâtea ori. Totuşi, momentan, faptul că lucra îi dădea o siguranţă de sine care nu făcea decât să amplifice fericirea pe care o simţea lângă Lilo. Într-adevăr, toate faptele se adunaseră, ca să-l facă să trăiască cea mai liniştită, cea mai intensă epocă a vieţii lui. Nici măcar nu-şi închipuise că el, Petre Cristian, refugiatul, omul fără meserie, fără speranţă, să poată totuşi realiza o fericire atât de perfectă. Ca prin minune, totul se îmblânzise şi-i da voie să guste şi această neaşteptată iluzie: viaţa liniştită de familie. Acum, chiar şi faptul că Tereza era căsătorită, şi, desigur, fericită, constituia o uşurare. Se simţea liber. Da, într-adevăr viaţa în jurul lui se liniştise.

La o repetiţie a piesei la care lucra, avusese câteva idei noi, care fuseseră primite cu entuziasm. Era mulţumit. În tot timpul lucrului, imaginea lui Lilo nu-l părăsise. Trăia în atmosfera dragostei ei. Lilo avea priviri şi mlădieri de glas care nu puteau înşela. Îl făcu să ştie că trăieşte şi ea în acea intensitate sufletească. Erau împreună. În nicio clipă gândurile lor nu se despărţeau. În tăcerea lor erau înţeleşi,

uniţi, chiar această tăcere adăuga un farmec ascuţit sentimentelor lui. Niciodată nevoia de a iubi nu fusese atât de împlinită. Simţea că dragostea lui devenise adoraţie, iar recunoştinţa lui faţă de Lilo – că o poate iubi astfel – căpătase voluptăţi misterioase. Gândurile erau parcă rugăciuni de mulţumire pe care le înălţa tocmai din recunoştinţă pentru perfecţiunea simţămintelor lui. Niciodată nu-şi închipuise că cineva îndrăgostit poate fi fericit fără să dorească ca să-l audă pe celălalt spunându-i că-l iubeşte, fără să vrea altceva decât la infinit această căldură vie în suflet. Câteodată surâdea surprinzându-se că are sentimente de simpatie şi pentru Luiza Schultze. Tot ceea ce era legat de Lilo era sfânt. Femeia aceasta o crescuse pe Lilo şi Cristian îi era recunoscător. Oare mai târziu, când Lilo se va căsători cu Kurt Pitschau sau cu altul, va putea el, Cristian, să-l iubească şi pe acel om?

Totuşi acum... fericirea... fericirea niciodată atinsă până acum, se împlinise... Şi foarte uşor, Cristian putea încă alunga orice gând tulburător... Dragostea aceasta trebuia trăită cu exaltare maximă, cu ardoare, cu o dăruire fără margini, în puritate...

Petre Cristian ajunse în scuarul din faţa imensei case, în care, la unul din etaje, îşi avea pensiunea domnişoara Luiza Schultze. Se aşeză pe o bancă. Cerul era de-o puritate admirabilă, soarele strălucea orbitor, iar căldura zilei nu începuse încă. Era o oră perfectă şi fragilă, geamănă cu fericirea lui Cristian. În jurul lui, copii curaţi se jucau frumos cu jucărioare de tot felul. Glasul lor avea un gângurit agreabil care se amesteca cu ciripitul păsărilor. Guvernantele şi mamele copiilor lucrau sau citeau liniştite. O adiere moale aluneca nevăzută pentru a desăvârşi clipa. Tineri, fete şi băieţi, îmbrăcaţi în haine de sport de culori deschise, treceau cu pas uşor. Cristian îi privi cu atenţie. Parcă niciodată nu înţelesese până atunci ceea ce înseamnă a fi tânăr. Nimeni nu preţuieşte şi nici nu înţelege ce are decât prin contrast. Adevărata valorificare nu începe decât odată cu lipsa. Şi el fusese tânăr. O tinereţe victorioasă. Dar i se păruse atunci atât de firească încât o risipise prosteşte, fără rost fără să reuşească să umple o dată măcar întreaga lui fiinţă cu totala bucurie conştientă a tinereţii. Fusese mai mult o ameţire decât viaţă. Acum simţea mai bine ca niciodată ceea ce înseamnă tinereţe, acum când îşi da seama că în această extraordinară dimineaţă de vară, el stă în bătaia soarelui pe o bancă şi părul îi luceşte alb la tâmple. Ştia că vârsta nu are importanţă, atât timp cât părul îi este încă bogat, talia încă subţire, că umerii îi sunt atât de puternici, pentru că anii

erau toţi acolo, prezenţi în fiecare celulă a cărnii şi a sângelui său. Toată fericirea pe care o simţise în suflet era închisă şi purtată de un trup care avea cincizeci de ani. Privirile lui Lilo care se aprindeau văzându-l pe el, nu însemnau decât că el ştiuse să creeze o iluzie. Totuşi realitatea era aceea pe care o privea acum în extraordinara lumină a dimineţii: grupuri de tineri care, cu pasul uşor, treceau îmbrăcaţi sport pe lângă el – cărunt şi aşezat pe o bancă. Lui Lilo i-ar fi stat bine să treacă împreună cu aceşti tineri, nu să stea liniştită cu el pe bancă... Şi totuşi, totuşi... iată, Pitschau e tânăr şi frumos, şi nimic nu se aprinde în ochii lui Lilo când îl vede...

Dimineaţa asta însă se va stinge, aşa cum se stinseseră atâtea şi atâtea dimineţi, anii vor trece... Încet va trebui să transforme dragostea pe care o are pentru Lilo. Va trebui să creadă că Lilo este copilul lui, va trebui să nu fie gelos decât în măsura în care orice tată este gelos pe fiica lui...

Încet, va trebui şi transforme şi în sufletul lui Lilo ce simţea ea acum, pentru el. O, şi aceasta fără cuvinte! Va trebui o extraordinară delicateţe, o extraordinară voinţă ca totul să se împlinească fără să capete contururile aduse de gemete şi durere. Totul să fie salvat de pecetea durerii şi a dezgustului, a trupului tânăr care se satură de trupul prea bătrân de lângă el. Dincolo de trup, dincolo de limita trup: în eternitate. În seara aceea la concert, în intimitatea şi întunericul sălii o simţise aproape, aşa cum nu fusese niciodată, îi simţise mângâierea părului ei pe obraz, o respiraţie uşoară, moale şi parfumată... îi auzise glasul: Petre Cristian. Îi pronunţa numele cu un dulce accent străin. Lilo era într-adevăr o străină. Dacă ar fi ştiut Lilo vorbi limba ţarii lui poate că ar fi putut vreodată să-i explice, ar fi găsite cuvinte ca să-i spună... dar aşa se simţea stingherit de limba aspră pe care o vorbea. Lilo nu ştia nimic din viaţa lui, din viaţa ţării lui, din aşteptările, din chinurile, din visurile lui... Nu ştia cât suferise, cât dor îi era de ţara lui, dor de o viaţă în care să nu mai viseze lucruri imposibile...

Chemat, parcă, Petre Cristian se ridică de pe bancă şi o porni spre casă. Se grăbea. I se părea curios că stătuse departe atâta vreme, când ar fi putut fi cu ea în casă, când ar fi putut profita de prezenţa ei. Era duminică. Probabil o va găsi cântând la pian. Cânta excepţional de frumos. În clipele acestea se simţi mai aproape de ea ca oricând. Neîncetat, Lilo cântând, îi spunea că-l iubeşte, neîncetat că e fericită...

Petre Cristian avea cheia pensiunii în buzunar. Nici nu trebuia să

sune. Era ca la el acasă. Urcă scările repede, fără să mai ia ascensorul. Intră la el în odaie. Acolo o găsi pe Lilo. Era în mijlocul încăperii. Când îl văzu intrând, ochii ei, care erau vădit pierduţi în visuri, se umplură de spaimă – privirea de copil surprins făcând o faptă neîngăduită. Căută să surâdă, dar nu avu putere. Cristian îi văzu faţa pălind şi, ca un ecou, simţi şi el o răcoare, un gol în tot trupul. Nu putea rămâne totuşi nemişcat în prag. Căută să fie natural. Intră, închise uşa în urma sa. Erau acum singuri la el în odaie, nu în sufragerie ca toată lumea sau cu zece uşi care se puteau deschide în fiece clipă. Ceea ce, de atâtea ori evitase, se împlinise. Erau singuri. Cristian îşi simţea inima bătând. O imensă dragoste pentru Lilo îl cuprinse. O simţea dezarmată, plăpândă, lipsită de experienţă, emoţionată. Ar fi înaintat până la ea, ar fi îngenunchiat, ar fi plecat apoi, poate, pentru totdeauna... ar fi avut puterea să plece...

— Voiam să şterg praful... murmură Lilo. O speria privirea prea intensa a lui Cristian. Pe urmă, mai spuse Lilo cu acelaşi glas firav, văzând că Cristian nu răspunde, m-am uitat şi la fotografii... aici...

Şi cu un gest slab arătă spre fotografiile de pe masă, de pe pereţi. Râse încet, uşor, dar se opri foarte repede, căci îi era teama să nu izbucnească în plâns. Se simţea prinsă ca o proastă în odaie la el. Desigur că Cristian gândea că intrase din indiscreţie. Totul era ireparabil... Dar Cristian nu o vedea. Inima îi bătea atât de tare, periculos de tare, ca niciodată în viaţa lui. Şi totul era o bucurie nemărginită. Era singur cu Lilo, şi totuşi... trebuia să se stăpânească. Mai mult ca niciodată să se stăpânească. Lilo nu trebuia să ştie nimic...

— A, da, spuse Cristian şi faţa lui căpătă o astfel de expresie, încât Lilo îşi simţi inima oprindu-i-se în loc. O privire necunoscută, o privire uimitoare. Ceva fix, exaltat, înfricoşător.

— Nu... te-am supărat?

Dar Cristian nu răspunse. Părea ameţit. Surâse cu greu.

— M-am uitat şi la fotografii... repetă Lilo.

— Da... sunt multe... de pretutindeni...

Şi Petre Cristian înaintă în odaie. Se apropie de Lilo şi privi de lângă ea fotografiile, ca şi cum le-ar fi văzut pentru întâia dată.

— Asta e din America... asta din Olanda... Aici e în Anglia, la Londra... Asta... demult... foarte demult...

Niciodată Lilo nu auzise un glas atât de blând şi adânc. Glasul o mângâia cu fiecare cuvânt.

Deci nu era supărat pe ea. Lilo simţi că nu se mai poate stăpâni şi începu să plângă. În aceeaşi clipă îl simţi pe Cristian aproape, lângă ea. Glasul lui şoptea speriat:

— Nu… Nu…

Dar Lilo îşi rezemă capul de pieptul lui. Plângea cu hohote.

— Credeam că eşti supărat pe mine…

— Cum aşa? Cum aşa?

Glasul şi-l auzi plin de spaimă. Lilo ridică privirea, capul, simţi prin apropiere răsuflarea lui, buzele lui dar Cristian se trase înapoi.

— Cum aş putea fi supărat pe dumneata?… Eşti tot ce poate fi mai bun pe lume…

Glasul lui era tăiat de emoţie stăpânită. Lilo se simţi ameţită într-o totală tulburare a gândurilor. Niciodată nu-şi închipuise că Cristian se va purta astfel cu ea. Parcă ar fi fost un copil, n-o lua în serios, o consola de gafa făcută, nu înţelegea că-l iubeşte! Lilo plânse mai tare. Se simţea înjosită.

— Eşti supărat! Sunt sigură că eşti supărat…

— Pe dumneata? Dacă nu ai fi dumneata pe lume… totul ar fi urât… Te rog să nu mai plângi… Îmi faci mult rău… plângând…

Lilo îl privi în ochi. Voia să ştie. Nu mai putea răbda. Se putea ca omul acesta să-i vorbească aşa numai ca s-o mângâie. De ce tulburarea din glasul lui şi de ce era totuşi atât de rece cu ea? Dar Cristian întoarse privirea. Se simţea prea ameţit de ochii aceia care aşteptau, de buzele ei care tremurau…

— Te porţi întotdeauna atât de rece cu mine… Am impresia că te plictisesc… poate…

— Eu? Rece?…

Şi Cristian râse încet. Un râs trist, dezarmat. O mângâie pe tâmple. Dar Lilo îi căută din nou privirea cu violenţă. Trebuia să ştie.

— Eram atât de mâhnită… de cum te porţi cu mine… încât hotărâsem să plec la Berlin… să plec la Schwilosee, la mătuşa Clara.

— Să pleci?

Cristian nu înţelese bine. I se părea că se desparte de Lilo pentru totdeauna. O durere în inimă îl stăpâni câteva clipe.

— Pentru ce să stau aici?

Începu să plângă mai tare.

— N-are rost să stau aici…

Hohotea.

Plânsul acesta era pentru Cristian mai mult decât neaşteptat. Toată fericirea lui, toată liniştea lui se sfărâmaseră de plânsul acesta.

Crezuse că Lilo, ca şi el, era fericită, se va mulţumi cu această exaltată fericire, dar iată că totul fusese minciună, totul era altfel. Fericirea fusese clădită pe o fantezie a lui. Lilo suferea. Lilo plângea. Lilo voia ceva desluşit, nu visurile lui de om sfârşit…

De data aceasta, Cristian o apropie de el, o privi atât de adânc, încât Lilo se cutremură.

— Poate ar fi bine să pleci… Ai dreptate. E mai bine să pleci. Te vei linişti…

Lilo tresări.

— Să plec?

— Da.

— Adevărat?

— Da, e mai bine. Am înţeles şi eu acum că e mai bine.

Lilo îşi acoperi ochii cu mâinile. Când privi din nou în jurul ei, îl zări pe Cristian în cealaltă parte a odăii, aşezat pe un fotoliu, cu capul rezemat în mâini. Parcă prăbuşit. Lilo merse la el. Un pas aerian. Îngenunche lângă el. Şopti extraordinar de încet, un murmur al buzelor:

— Petre…

Cristian ridică faţa. Privi faţa lui Lilo, ca un orb care, ar fi căpătat în clipa aceea vederea. Cu vârful degetelor, îi mângâie obrazul, buzele, genele.

— Ce tânără eşti! şopti.

Glasul, apă adâncă şi moale, lunecă asupra cuvintelor. Lilo încă aştepta cu aceeaşi încordare. Nu ştia dacă a fi atât de tânără era mântuirea sau osânda.

Deodată Cristian păru că se rupe din moliciunea, din lipsa de viaţă în care alunecase. Părea că se reculege, că se deşteaptă dintr-o halucinaţie, pentru a intra într-o realitate pipăibilă. Cuprinse capul lui Lilo în mâini, o privi în ochi cu intensitate. Suflarea lui caldă aluneca pe faţa lui Lilo, care încă aştepta cu o tremurare a nervilor încordaţi.

— Nu se poate nimic, şopti glasul lui bărbătesc. Nu se poate nimic… auzi?… nimic…

Verdictul fusese dat. Lilo auzea cuvintele, dar nu avea puterea să le înţeleagă sensul, nu voia să strice ceea ce simţise lângă Cristian.

— Nu se poate nimic… repetă glasul lui Cristian ca o şoaptă pierdută în vid.

Dar Lilo ştia că abia acum se poate orice. Simţise pentru întâia oară în viaţa ei că se poate orice. Din partea ei cel puţin acum orice

era cu putinţă. În ochii lui Cristian fusese tulburare, în apropierea lui – căldură aprinsă şi înfricoşată. Totul era posibil. Piedicile nu i se mai păreau serioase. Întrebă încet, arătând spre fotografia Terezei, care sta neagră şi enigmatică în cadrul ei.

— Din pricina ei?

Involuntar, Petre Cristian spuse cu sinceritate:

— Da, din pricina ei.

Imediat însă îşi dădu seama că alunecase pe un teren periculos. Faţa lui Lilo se schimbase. Lilo simţea o crispare în inimă, o gelozie bruscă pentru această femeie care părea că domină din cadrul nemişcat.

— O iubeşti încă?

Răspunsul lui întârzie. Pentru Lilo, fiecare clipă de întârziere a răspunsului dorit era un chin, o dovadă că ghicise: Cristian o iubeşte încă pe femeia aceea.

— Spune, o iubeşti? Trebuie să ştiu!

Cristian nu ştia ce să răspundă. Îi era teamă de orice răspuns. Nu cugetase încă ce trebuia să spună ca să nu destăinuiască taina Terezei. Dacă Lilo va crede că o iubeşte încă, atunci poate ar fi mai uşor... Lilo n-ar mai insista, totuşi Cristian simţea că nu are puterea să-i spună lui Lilo că iubeşte o altă femeie. Lilo era lângă el, aproape, aşteptând cu încordare. O simţea tremurând...

Petre Cristian părea din nou că nu o mai vede pe Lilo. Ea insistă:

— Aştepţi să se reîntoarcă. Probabil că va divorţa şi se va reîntoarce, spuse Lilo, fără să-şi dea seama cât de chinuitor vorbeşte.

Şi Petre Cristian se cutremură la acest gând. Îşi da seama că Lilo nu ştie ce răni atinge, dar nimerise atât de bine încât Cristian înţelese cu spaimă că ceea ce spune Lilo era adevărat. Dacă Tereza se va reîntoarce, ca de atâtea ori? Dacă va divorţa şi se va reîntoarce, aşa cum ştia ea să se reîntoarcă cu faţa descompusă, lividă, lipsită de orice apărare, cu privirea ei de animal urmărit... şi se va instala la el, ca un copil care se reîntoarce la părinţi, ca o soră care cere ajutor fratelui, plângând abundent, ca dintr-o durere care nu poate fi uşurată... Cristian ar fi primit-o, aşa cum o primise de atâtea ori... Era singura fiinţă cu care mai avea o legătură. Cu ea plecase din ţară, tineri, plini de încredere în viitorul lor, în talentele lor, cu ea suferise înjosiri, răbdase ani de mizerie, aşteptări, ani lungi, întreaga tinereţe... acum nu mai rămăsese decât puţin până la moarte... nu mai avea nevoie să înceapă nimic... Viaţa trecuse... Tereza era încă nevasta lui. Nu erau divorţaţi. Tereza complicase această din urmă

plecare a ei inexplicabil, până la nebunie… Îl legase de ea, aşa cum nicio legătura mistică n-ar fi putut-o face, aşa cum nici misteriosul schimb de sânge între prieteni n-o poate face… Glasul ei: „Jură-mi că niciodată nu vei spune nimănui nimic. E singurul bine pe care mi-l poţi face… Mă poţi salva… de mizerie… de chin. Nu mai pot… nu mai pot? Jură!" „Jur!" „Îţi mulţumesc…"

Îi auzea parcă glasul. Glasul ei atât de profund, atât de tragic şi totuşi atât de liniştit, liniştit ca un destin neîndurător.

Acum, aci, Lilo cu ochii fierbinţi aştepta de la el viaţă, aştepta totul, de la el care nu mai putea da nimic. Îi vedea puritatea obrazului fără nicio cută, nicio oboseală, o frăgezime emoţionantă de floare palidă, o fervoare în privire, fervoarea totalei încrederi, totalei aşteptări, totalei dăruiri. Şi Cristian repetă fraza atât de enigmatică pentru Lilo, care nu putea desluşi dacă vorbele lui arată o calitate sau un defect al ei. Repetă fraza ca o mângâiere, cu o nostalgie de nedescris:

— Eşti atât de tânără…

— Şi?

— Şi eu atât de bătrân…

Lilo îl privi uimită. Nu vedea decât forţa, amploarea, căldura fiinţei lui şi niciun detaliu.

— Nu, spuse Lilo, dar se opri, neştiind cum să explice ce simte.

Tăcură amândoi. Petre Cristian se simţi brusc întinerit de privirea lui Lilo. Uită de Tereza, de toate complicaţiile care îl încătuşase ca în ocnă, pe viaţă. Uită de vârsta lui, nerămânându-i decât puterea sufletului. Şi, totuşi, nicio clipă nu uită cât de amăgitoare este această impresie. Se simţea bine, fără să se poată amăgi. Numai el cunoştea taina îmbătrânirii lui, numai el cunoştea oboselile trupului, ale cărnii, ale obrazului, ale pleoapelor umflate dimineaţa la deşteptare… numai el cunoştea taina nopţilor cu somn puţin şi superficial… încă un an, doi, trei, patru… şi apoi se va sfârşi. Bătrâneţea, absolut inevitabilă, bătrâneţea timpurie a omului frământat de griji, trăit în nesiguranţă, în odăi neplătite la timp, în restaurante proaste… Lilo avea înaintea ei încă douăzeci de ani de tinereţe. Era dintr-altă lume, întâlnită din întâmplare pe cerul amăgitor al unei beţii periculoase. Lilo nu trebuia să cunoască lângă el dezgustul, iar el lângă Lilo sfâşietoarea durere a ruperii, a despărţirii de după dezgust… Nu trebuia. Realizarea beţiei ar fi trebuit plătită cu prea multă durere. Mai ales Lilo trebuia ferită. El o va iubi mereu. Avusese până acum puterea să ferească dragostea,

tocmai pentru ca s-o păstreze de orice atingere a cărnii. Avusese puterea să întoarcă faţa când buzele lui Lilo căutau sărutarea. Numai cel care a trăit o asemenea clipă poate înţelege câtă putere supraomenească, câtă chinuitoare putere îţi trebuie. N-ar fi avut decât să aplece uşor capul ca să întâlnească răcoarea umedă şi fragedă a buzelor însetate de un dor curat, nou şi pasionat... Avusese puterea să întoarcă faţa. Ameţitoare putere. Numai la gândul acestei renunţări şi inima-i bătea violent, dureros...

Foarte târziu, când Lilo îşi putea închipui că Cristian chiar uitase că ea este îngenuncheată lângă el, acesta repetă încet de tot:

— Da... ar fi bine să pleci...

Dar Lilo se răzvrăti:

— Nu, nu!

— Acum, te rog eu să pleci.

— Nu!

— O să fie mai bine... pentru amândoi. Pe urmă, totul o să fie mai desluşit. Trebuie să te liniştеşti, să te reculegi...

— Nu mai am ce desluşi...

— Nu pot să-ţi explic acum. Mai târziu, ai să înţelegi că am avut dreptate.

— Nu poate fi decât o singură dreptate. Viaţa porunceşte ce trebuie făcut.

— Viaţa e foarte complicată.

— Ce e complicat acum?

Cristian o privi cu uimire şi milă.

— Însăşi faptul că vorbeşti aşa îmi arată desluşit că nu pricepi anumite lucruri, că trebuie să gândesc şi pentru dumneata, că sunt răspunzător, că trebuie să te apăr...

După o clipă Lilo îi spuse:

— Mai întâi, nu sunt un copil naiv, aşa cum ţi se pare. Apoi... am înţeles un lucru care nu mai poate fi explicat altfel. E prea târziu. N-am nevoie să mă aperi.

Imediat, Lilo se înroşi. Cristian o privi, apoi întoarse capul. Vorbi ca pentru el.

— E neaşteptat... Nu trebuia să fie aşa... Nu ştiu cu ce sunt de vină... Şi, totuşi, nu trebuia să fie aşa. Desigur, totuşi, eu sunt de vină. Trebuia să fiu mult mai prudent.

Vertiginos îşi dădu seama că, dacă Lilo se îndrăgostise, el era de vină. În chip inconştient, adânc ascuns în suflet, dorinţa asta fusese vie, îl făcuse să se poarte astfel încât îndrăgostirea fusese posibilă. Se

amăgise cu cuvinte de suprafaţă, cu o faţadă corectă, dar nu ţinuse seama de avântul lăuntric, de acea căldură sufletească a bucuriei care radiase, umpluse pensiunea de fervoarea lui către Lilo şi care, cu toate că nu era material vizibilă, totuşi existase şi crease un climat mai mult decât prielnic ca Lilo să se îndrăgostească. Atitudinea aceasta lăuntrică fusese mai puternică, mai hotărâtoare decât orice risipă de gesturi, orice desfăşurare de cuvinte, flori, cadouri…

— Tot ce vorbeşti dumneata îmi par lucruri atât de stranii, spuse Lilo. Nu-nţeleg şi nu ştiu ce gândeşti. Dacă te întreb anumite lucruri nu-mi răspunzi. Te rog să nu mă faci să sufăr…

Cristian se întoarse brusc către Lilo:

— Dacă te-aş ruga eu acelaşi lucru: să nu mă faci să sufăr?

— Eu? Pe dumneata?

În glasul lui Lilo fusese strigăt, şi în strigăt, dăruire. Cristian o privi. Lilo nu ştia că o privire poate cuprinde atâta durere stăpânită. Erau parcă adâncuri cu straturi negre depuse de-a lungul anilor şi clătinate acum din nebăgare de seamă.

— Da, aş putea suferi foarte mult, foarte mult. Am suferit mult. Sunt obosit. Mă sperie ce poate fi. Dumneata eşti un om nou. Eu sunt un om sfârşit. N-am dreptul să te chem în lumea asta a mea.

Lilo îi spuse desluşit:

— Nu te-nţeleg.

— Lucrul acesta – neînţelegerea – se va putea întâmpla între noi foarte des. De aceea ar fi mai bine să nu ajungem niciodată la explicaţii. Totul trebuia să rămână aşa cum era.

— Dar ce era?

Cristian nu răspunse imediat. Câteva minute păru adâncit în însuşi sufletul lui. O expresie stranie, ca o lumină, ca un surâs lăuntric îi trecu pe faţă. Şopti ca în vis:

— N-ai simţit că a fost o mare fericire? O deplină fericire?

Deodată Lilo înţelese că în aceste săptămâni trăise într-adevăr o mare, o totală, o nebănuită fericire…

— Ba da, şopti cutremurată.

— Acum… ce-a fost s-a sfârşit…

Dar Lilo se revoltă, cuprinsă de panică:

— Nu, nu, şi-apoi… poate începe altceva.

Cristian clătină din cap. Deodată păru obosit. Efortul stăpânirii de sine îl obosise peste măsură.

— Nu, nu. Nu trebuie să înceapă nimic altceva. Totul trebuie să rămână aşa cum era. În tăcere. E poare un blestem asupra mea să

nu pot păstra nimic… În fine, destinul se împlineşte.

Lilo îşi da seama că într-adevăr se afla în faţa unor lucruri pe care nu le pricepe. Cristian îi părea complicat, dar în acelaşi timp, dacă ar fi fost altfel, tot farmecul ar fi dispărut. Pentru ce nu răspunsese nimic când îl întrebase dacă o mai iubeşte pe Tereza, fosta lui nevasta? Brusc, îşi aminti de Kurt Pitschau şi, tot în aceeaşi clipă, îşi dădu seama că poate Cristian să aibă dreptate când spune că viaţa nu e „simplă”. Pe Kurt Pitschau nu-l putuse iubi tocmai pentru că era prea simplu, nu-l iubea tocmai pentru o calitate pe care regreta că n-o găseşte la Petre Cristian. Dar iată că acum Cristian nu o va iubi pe ea din acelaşi motiv: din pricina prea marii ei simplităţi. Desigur, Petre Cristian se simţea lângă ea străin, neînţeles… Şi totuşi glasul lui, privirea lui nu fusese… rece… o, nu!

Lilo era copleşită. Niciodată nu-şi închipuise că va vorbi astfel cu acest om. Întotdeauna crezuse că o întâlnire a lor, o întâlnire în dragoste va fi o dezlănţuire de sentimente fierbinţi dar clare, care le vor desluşi viaţa lor, a amândurora. Acum se afla cu el în odaie, vorbind, discutând despre ei, ca şi când nu despre ei ar fi fost vorba, o discuţie care nu rezolva nimic, ci, dimpotrivă, părea să complice totul nebuneşte. Dar dacă Cristian ar fi ţinut la ea câtuşi de puţin, de ce nu-i spunea nimic? Ce aştepta? Pentru ce nu o cuprindea în braţe? Pentru ce nu înţelegea că ea se hotărâse să facă întreaga dăruire a fiinţei ei, cu trup, cu suflet, cu viaţa, ca nicio reticenţă, nicio teamă?

Şi totuşi, chiar în clipa asta, Lilo îşi da seama că intensitatea acestei clipe era mai mare decât ar fi putut-o imagina ea. Într-adevăr, lângă acest om totul era altfel decât de obicei, altfel decât crezuse ea că poate da viaţa.

Dar glasul lui Cristian o întrebă încet şi neaşteptat:

— Kurt Pitschau te-a cerut în căsătorie?

Lilo tresări, dar răspunse imediat:

— Da.

— Demult?

— Chiar în ziua când ai venit dumneata la noi.

— După ce am venit eu?

— Nu. Cu câteva ceasuri înainte.

— Şi ce i-ai răspuns?

— Că…

— Da?

— Nu. Că nu ştiu încă.

— Şi el ce-a spus?

— A spus că va aştepta.

— Da. Va aştepta.

Lilo înălţă din umeri, enervată.

— Uleind nu ţi-a spus niciodată că te iubeşte?

— Uleind?

Lilo îl privi pe Cristian cu atâta uimire încât Cristian făcu un gest cu mâna, ca şi cum ar fi vrut să spună că n-are importanţă ce a întrebat.

— Bine, bine. Deci Pitschau se va încăpăţâna. Dar de când am venit eu, ţi-a vorbit de căsătorie?

— Da. O dată. În ziua când am mers la concert. Dar acum n-o să mai vorbească. N-ar mai îndrăzni. Cred că s-a desluşit.

— Omul când iubeşte nu se desluşeşte uşor.

O clipă, Lilo îşi imaginã că Cristian va vorbi despre ea, despre ei.

Dar Cristian continuă cu acelaşi ton gânditor:

— În orice caz, Pitschau e băiat foarte bun. E foarte simpatic, adăugă Cristian în şoaptă. E frumos. E tânăr…

Lilo îl privi pe Cristian drept în ochi.

— Nu-l iubesc. Nu l-aş putea iubi niciodată.

După o pauză, Cristian răspunse simplu:

— Dar el te iubeşte…

Lilo simţi o enervare crescândă împotriva lui Pitschau, de parcă el ar fi fost de vină de toată neînţelegerea dintre ea şi Cristian, singura piedică între ea şi Cristian.

— N-ar fi rău dacă te-ai căsători cu el, spuse Cristian cu un glas atât de destrămat şi inconsistent încât părea că vorbeşte în somn.

În nicio clipă din viaţa ei, Lilo nu se simţise mai înjosită ca acum. Fusese o vreme când mătuşa ei o bătea, îi trăgea palme peste obraji, dar înjosirea fusese uşoară faţă de ce simţea acum. Se înroşi violent, ochii îi luciră. Se ridică de lângă fotoliul pe care sta Cristian. Petre Cristian se ridică şi el imediat. Îşi da bine seama cât de adânc o jignise. Dar ea nu putea şti ce sforţare îl costase pe el, ca să-i vorbească aşa, şi că tocmai din sforţarea de a vorbi împotriva dorinţei lui fraza căpătase o cruzime, o indelicateţe care rănea. Dar în aceeaşi clipă, Petre Cristian se gândi să profite de „gafa” pe care o făcuse pentru a o lăsa pe Lilo să creadă că i-ar fi uşor s-o vadă căsătorită cu Pitschau. Într-adevăr, în clipa asta i se părea singurul mijloc rămas pentru a nu o pierde definitiv pe Lilo. Chiar Lilo îi spusese că nu-l iubeşte, că nu-l va putea iubi niciodată pe Pitschau… Şi astfel se va

putea apăra împotriva propriei sale slăbiciuni de a o avea pe Lilo numai şi numai a lui… Totuşi, văzând durerea din ochii ei, voi să atenueze totul. Păru că se reculege mai profund, mai total:

— Eşti un copil. Eu sunt dator să judec şi pentru dumneata. Nu mi-e îngăduit… Dumneata nu poţi şti, nu poţi şti, nu poţi judeca. Nu trebuie, mai ales nu trebuie să judeci superficial, numai pentru clipa de faţă. O bucurie… îţi poate strica viaţa întreagă. Peste câţiva ani îţi vei da seama de diferenţa care este între noi. Un abis…

Lilo ar fi vrut să-i spună: „Dacă m-ai iubi, n-ar fi niciun abis, şi mai ales nu te-ai teme de niciun abis". Dar nu îndrăzni. Cunoscu o clipă imensa bucurie a dragostei pentru a cunoaşte imediat apoi căderea într-o deziluzie înjositoare. Omul iubit îi propunea să se căsătorească cu altcineva, cu Pitschau. Dar ce însemnau toate privirile, toate cuvintele, toate elanurile care se aprinseră deodată ideal, pentru a se stinge apoi banal? Ce voia acest om? Nu părea necinstit, nu părea nebun? Atunci, pentru ce aceste complicaţii, salturi dureroase care zdruncinau nervii? Era oare incapabil de a iubi şi se simţise totuşi măgulit că o văzuse pe ea tulburată în faţa lui, îndrăgostită? Sau poate îi era teamă de responsabilităţi? Poate voia ceva uşor, frivol, poate îi era viaţa agreabilă în pensiune şi căuta să fie amabil făcând curte nepoatei proprietăresei? Repetase cu atâta încăpăţânare: „eşti atât de tânără", încât acum Lilo înţelegea că, tocmai în lucrul acesta, Cristian găsise o piedică. Acum, în mintea ei, Lilo îl învinuia de toate laşităţile, de cele mai meschine socoteli cu putinţă. Numele lui Pitschau, azvârlit în faţă de acest om, fusese o lovitură prea neaşteptată şi prea dureroasă. Deodată aprecie puritatea, simplitatea lui Pitschau. Lângă el nu putea fi lovită, nu putea fi jignită. Cristian poate chiar dorea să o vadă căsătorită cu Pitschau pentru a putea profita abia atunci, fără responsabilităţi, de dragostea ei.

Cristian păru că vrea să spună ceva, dar Lilo spuse repede:

— Nu e nevoie să te căzneşti să-mi explici… Cred că n-are rost… Sunt lucruri care nu au nevoie de nicio explicaţie. Va fi bine şi-aşa… De altfel, voi pleca, aşa cum plănuisem… aşa cum doreşti… Când mă voi întoarce, totul va fi mai limpede.

Cristian era încredinţat că ceea ce face acum e supremul sacrificiu, şi că Lilo, chiar dacă acum se revolta, va trebui să recunoască odată puritatea sentimentelor lui.

Cristian o privi şi şopti:

— Bine.

Lilo întoarse imediat spatele şi plecă repede, fără a-i da măcar mâna.

Niciunul nu-şi dădea seama că toată cazna lor era inutilă. Niciunul nu-şi dădea seama ca nu Lilo era cea care trebuia să plece, pentru ca să se desluşească lucrurile, ci că pur şi simplu Cristian ar fi fost acela, care, demult sau imediat ar fi trebuit să plece, fără să spună nimănui nimic. Orbiţi, niciunul nu şopti nimic despre acest lucru iremediabil. Nimic nu e mai greu de desluşit ca o minciună pe care singur ţi-o creezi şi în care te complici.

Când Lilo ieşi de la Cristian şi trecu în sufragerie, îi văzu pe Uleind care părea că vrea să caute ceva în dulap. O privi pe Lilo cu o uimire reală. Imediat Lilo îşi dădu seama că toată tulburarea i se vedea pe faţă.

— Căutam… un pahar, spuse blând Uleind.

Avea un glas umil, ca niciodată.

— Trebuie să fie în dulap.

Şi Lilo trecu repede fără să se oprească. Se simţea îngrozitor de deprimată, de înjosită. Întâlnirea cu Uleind adânci sentimentul amar pe care-l trăia în acea clipă.

Capitolul IX

După plecarea lui Lilo de la el din odaie, Petre Cristian rămăsese singur, într-o mare tulburare. I se părea că viaţa întreagă se terminase. Niciodată nu fusese cuprins de o asemenea simţire. Nu o putea compara decât cu panica unui om căruia îi fuge pământul de sub picioare şi se prăbuşeşte în gol. Într-adevăr, un vid imens, un vid înfricoşător îi apărea în faţă, „Eu am gonit-o”, îşi spunea Cristian cu uimire, cu o uimire care depăşea marginile minţii lui. În clipa asta, mintea nu-i mai folosea. Acum nu mai înţelegea nici pentru ce o gonise şi nici pentru ce suferă atât. Când îl părăsise Tereza, suferise, dar cu totul altfel. Acum simţea o sfâşiere atât de totală încât nici nu putea crede că durerea asta îi putea veni din pricina plecării lui Lilo. În dimineaţa aceleiaşi zile fusese mai fericit ca niciodată. Numai şi numai după plecarea lui Lilo se simţise atât de uluitor de singur. Singurătatea în care trăise în ultimii ani, şi mai ales în ultimele luni înainte de a veni în pensiunea domnişoarei Schultze, nu fusese decât o umbră săracă faţă de singurătatea ameţitoare, orbitoare în care deodată se azvârlise acum. I se părea că nici aerul pe care-l respiră

nu-i mai este cunoscut, că plămânii lui îl refuză, că va muri…

„Nu, nu, strigă, nu poate fi din pricina ei atâta durere. Dacă ar fi din pricina ei, încă aş avea timp să alerg la ea, aş cădea în genunchi în faţa ei. Aş implora-o să rămână, ştiu că ar rămâne, dar iată că am gonit-o şi acum stau nemişcat, împietrit în durerea mea, strivit de durere ca de o lespede. Nu poate fi ea de vină. Nu privirea ei din urmă, nu plecarea ei… Din ce adâncuri s-a ridicat din mine amărăciunea asta de moarte? Niciun om pe lume nu poate pricinui atâta durere altui om. Durerea asta era în mine şi s-a năpustit asupra mea ca o fiară sălbatică. O durere pe care am purtat-o parcă mii şi mii de ani uitată şi inconştientă şi mi-am amintit-o acum, deodată, întreagă în clipa plecării lui Lilo. Cine m-a părăsit: Lilo sau Dumnezeu? Dar pentru ce, pentru ce acum? Şi, totuşi, nu e absolut nicio revoltă. Chiar dacă acest chin, prin imposibil, ar creşte şi ar dura, n-ar duce la nebunie: totuşi, n-aş putea simţi nicio revoltă. Mai mult chiar, în această clipă a acestei mari dureri, cred că totul este perfect. Totul este perfect. Nu-mi pot explica pentru ce simt aşa, dar simt că totul este perfect. Agonia sufletească, prin care trec acum, e unică, e despărţirea mea definitivă de oameni. Am cunoscut, acum, gustul cel mai amar al singurătăţii. O astfel de durere nu poate rămâne fără efect. Nu mai pot fi acelaşi om. Omul de până acum a murit. Cine va fi acum în mine? Ce plăceri voi mai putea avea? Spun «mine» cu toate că, în acelaşi timp, spun că «eu» cel de până acum a murit. Atunci cine e acel «mine» care vorbeşte despre el că s-a schimbat, că a murit, ca şi când ar fi totuşi acelaşi? Cine asistă în mine la tot ce mi se întâmplă, la toate schimbările mele şi spune mereu «eu»? Cine din mine, în clipa acestei agonii, cere atât de intens, totuşi, să iubească? Dacă am pierdut-o pe Lilo, voi mai putea iubi? Voi cădea din nou în uscăciunea pe care am gustat-o înaintea ei? Nu mai am ce iubi. Oamenii au plecat toţi. Mi-e dor de patrie, mi-e dor de oameni, mi-e dor de părinţii morţi, mi-e dor de soare, mi-e dor de lumină, mi-e dor de dragoste, de o dragoste pe care numai Dumnezeu ar putea-o suporta. Mi-ar fi parcă ruşine să iubesc acum o fiinţă omenească cu atâta violenţă de câtă iubire mă simt în stare. Ca niciodată, doresc să iubesc. Numai Dumnezeu ar putea răbda şi răspunde la atâta dragoste. Şi totuşi am rămas singur aci, fără să fi trecut dincolo…”

O clipă, Petre Cristian, în acest vid, atinse adâncuri atât de misterioase încât ameţi. I se păru că atinsese rădăcinile fiinţei lui, că o dezlegare supraomenească îşi va desface aripile de lumină pentru

ca, din adâncurile fiinţei lui, să iasă la suprafaţă o mângâiere. O clipă, mai puţin de o clipă. Respiraţia îi era întretăiată, i-ar fi fost imposibil să vorbească sau să se mişte. Trupul îi era ca de plumb.

Şi totuşi, se reîntoarse din nou la gândurile obişnuite, din nou cetăţean al unui pământ întunecat, neînţeles. Totuşi se potolise. Durerea se potolise.

Cristian era încă aşezat, prăbuşit în acelaşi loc pe fotoliu, unde adineauri Lilo fusese îngenuncheată lângă el.

„Petre!"

Glasul ei îl chemase. Glasul ei. Şi totuşi îi spusese să plece. „Nu regret nimic, îşi spuse Petre Cristian, epuizat. Trebuia. E atât de tânără! Iar eu o iubesc prea mult ca să ne fi jucat..."

El era omul fără patrie, fără acte, fără lucru, fără să ştie cu ce va trăi mâine, însurat cu o femeie bigamă, şi în imposibilitate de a se mai despărţi vreodată de ea, el era acela care avea douăzeci de ani mai mult ca Lilo... Cine ştie... poate că dacă ar fi liber, bogat, poate ar fi ştiut să creeze în jurul lui şi a lui Lilo o iluzie a fericirii, o fericire precară din pricina diferenţei de vârstă. Totuşi, lângă Lilo ar fi cunoscut o bucurie, o beţie extraordinară, care ar fi luminat timpul înainte de a intra definitiv în moarte.

De fapt, acum, Cristian se simţea atât de obosit încât gândul la Lilo îi părea ceva îndepărtat, petrecut demult, demult de tot... ca tot ce i se întâmplase de când se născuse şi până acum... totul foarte îndepărtat... Îşi aminti casa părintească, profesorul care-l bătuse pe nedrept într-o zi... Acum era singur... Alesese singurătatea. Dar pentru ce nu avusese puterea să aleagă singurătatea – ah, acea singurătate exaltată şi liniştită totodată în care cuprinzi pe Dumnezeu ca pe cea mai perfectă dragoste – înainte de a o întâlni pe Lilo? Atunci când era singur, atunci când nu i-ar fi trebuit decât puterea să accepte acea singurătate, fără a mai trece prin sfâşietoarea durere a clipei acesteia? Pentru ce, în momentul când sosise în pensiune, când privirea lui întâlnise privirea lui Lilo şi inimă-i bătuse mai tare, nu avusese puterea să plece? Oare adâncurile sufletului său doreau această durere? Această durere fusese necesară omenescului din el ca să-l poată, o dată pentru totdeauna, despărţi de el cel vechi? Sau năzuinţa totalei descătuşări e atât de mare, atât de trufaşă, încât Dumnezeu se văzuse nevoit să-i demonstreze astfel, simplu, slăbiciunea lui, îndrăgostindu-l de o biată fată? Între tendinţa lui la supraomenesc şi ce trăia acum era un abis care nu putea fi demonstrat altfel decât prin durere. Durerea

umileşte şi ridică în acelaşi timp. Oricând mai e timp în durere să găseşti clipe în care sufletul se înalţă spre culmi mai curate... Într-o zi... într-o zi...

Acum era liniştit: liniştea epuizării.

Poate că adormise câteva clipe. Îl deşteptă un ciocănit discret în uşă. Nu tresări.

— Cine e? întrebă.

Glasul uşor acidulat al Gretei strigă:

— La masă! N-aţi auzit gongul?

După o clipă de gândire, Cristian răspunse:

— Nu vin! Sunt poftit la masă în oraş. Tocmai mă îmbrăcam...

— Bine.

Nu ieşi din odaie. Lilo va înţelege. Nu trebuia s-o vadă astăzi. Desigur Lilo va pleca din pensiune pentru câtva timp. Aşa cum o cunoştea, aşa cum îi văzuse privirea, desigur Lilo va pleca...

Şi, totuşi, nici în clipa aceasta, Petre Cristian nu se gândi să fugă el din pensiune. Faptul că avusese puterea să-i spună desluşit lui Lilo că între ei nu poate exista nimic, i se părea suficient. Consumase renunţarea la dragoste, îi rămăsese totuşi dorinţa de a sta pe lângă Lilo. Liniştit, trist, bătrân. Într-o zi va avea toată puterea să şi plece... atunci când va vedea că o încurcă... atunci când privirile lui pline de dragoste o vor supăra... Dar până atunci...

Ziua şi-o petrecu fără să ştie cum, cu aceeaşi oboseală în trup ca după o boală grea, epuizantă, totuşi sufletul îi era liniştit ca o apă adâncă pe care suflul vieţii n-o poate mişca. Seara, târziu ieşi puţin şi se plimbă pe străzi singur. Se plimbă cu pasul lui rar şi amplu timp îndelungat, până obosi. Se întoarse acasă fără să întâlnească pe nimeni în pensiune. Se culcă tot atât de liniştit şi tot atât de trist. Totul era adânc, gândurile preţuiseră greutatea destinului. Adormise destul de repede, înfricoşat de întunericul în care va cădea, şi mai ales înspăimântat de gândul deşteptării de a doua zi.

O visă pe Tereza. Era la el în odaie. Părea foarte obosită. „Am venit, şopti. Am venit... Mi-a murit copilul şi am venit la tine. Nu mai am pe nimeni pe lume decât pe tine." Faţa îi era foarte palidă şi luminoasă. Plângea liniştit. Totul era foarte trist şi Cristian nu spunea nimic. I se părea că n-o vede bine şi-i era teamă să nu orbească.

Îl trezi zgomotul unui motor oprit în faţa casei. Auzi mişcare în pensiune, pe culoare. Se ridică din pat şi merse la fereastră, ferindu-se să mai aprindă lampa. Dădu uşor perdeaua la o parte. Afară se lumina de ziuă. Un taxi era oprit jos, în stradă. După câteva clipe o

văzu pe Grete cu o mică valiză în mână şi apoi pe Lilo care luă valiza şi se urcă repede în automobil.

Cristian privi cu intensitate. Era Lilo. Pleca. Ceea ce îl miră mai mult era că, în loc să simtă o durere văzând că pleacă, nu simţi decât milă. Ar fi vrut să-i spună că nu face nimic că suferă şi ea. Că nu trebuia să fie supărată că din pricina lui suferă, că totuşi el o iubeşte, că tocmai pentru a o feri pe ea... Ar fi vrut s-o mângâie. Silueta atât de fragilă a fetei îl înduioşa profund. Şi nu regreta nimic, decât că Lilo nu ştiuse să păstreze ce fusese. Pentru ce nu înţelesese cât de adânc, cât de definitiv o iubeşte, că dragostea lui ar fi cunoscut puterea oricărei renunţări şi exaltarea cea mai susţinută... Acum era prea târziu... Când Lilo se va reîntoarce, desigur că nu-l va mai iubi.

Da, într-adevăr, cunoscuse fericirea, aşa cum niciodată în viaţa lui n-o aşteptase. Apoi suferise aşa cum niciodată în viaţă nu suferise. Acum i se părea nedrept cum se purtase cu Lilo şi nedrept să fie bănuit de ea de lucruri grele de suportat. Poate că o gonise nu pentru ea, pentru a o feri de rău, ci pentru el, pentru a se feri pe el de rău, de egoism, pentru a se elibera pe el de toate constrângerile morale, de inevitabile dureri care ar fi urmat. Poate că ar fi trebuit să aibă mai multă putere şi s-o fi făcut un timp pe Lilo fericită... pentru ca apoi, când împrejurările l-ar fi silit, să fi plecat fără ca Lilo să ştie cât suferă... Sau, mai ales, ar fi trebuit să aibă puterea să fi plecat din prima clipă a întâlnirii lor. Acum era prea târziu. Lilo îl iubea. Lilo suferea, o înjosise... totul trebuia răscumpărat... Se hotărî să-i scrie lui Lilo, să-i explice cât de cât...

Scrise scrisoarea fără să se întrerupă, ameţitor de repede, cu o însetare violentă. Când termină, n-o reciti. Îi era teamă de scrisoare ca de un strigoi. O închise imediat şi, îmbrăcându-se grăbit, ieşi din casă ca s-o puie la cutie. Astfel Lilo o va primi chiar în aceeaşi zi. Cunoştea adresa. O auzise de zeci ele ori de la Luiza Schultze. Lilo o va citi. Va înţelege. Va avea timp acolo să gândească...

Apoi mai trecu o zi. O zi absurdă şi misterioasă ca glasul unui ecou, ca lumina răsfrântă din oglinzi. O realitate mai absurdă decât oricare altă realitate. O inconsistenţă totală şi totuşi o realitate. Un vis trăit cu ochii mari deschişi: aci era glasul domnişoarei Schultze, aci rânjetul lui Uleind, aci privirea îndârjită a lui Pitschau, aci Grete alerga încă ciripind, aci Mihaels hămesit căutând de mâncare prin dulapuri, aci Braun şoptind că viaţa e aşa... un fel de filosofie... un fum...

Lilo era plecată...

Capitolul X

Lilo plecase într-adevăr din Berlin, în zori. O cât de mică întârziere îi era penibilă. Nu voia cu niciun preţ să pară că aşteaptă, că cerşeşte. I se spusese să plece, plecase.

„Da, se gândea ea: la întoarcere, după ce mă reculeg câtva timp, totul va fi altfel. Timpul schimbă multe. Trebuie să mă liniştesc şi să înţeleg că nu se poate altfel. Mi-a spus-o desluşit: «Nu. Nu se poate nimic.» Am sperat desigur ceva ce nu era pentru mine. Am voit prea mult. Probabil că nu-i plac. Probabil că este învăţat cu tot felul de femei: artiste. L-au răsfăţat. O fata ca mine nu-i mai poate spune nimic. Nici măcar că mi-a răspuns când i-am vorbit de fosta lui nevastă. Desigur, încă o iubeşte."

Cu cât Lilo se gândea la aceste lucruri, cu atât se simţea mai tristă, mai adânc şi iremediabil tristă. Gesturile ei erau slabe, fără rost. Totul se învăluise într-o umbră de melancolie. Pensiunea îi devenise nesuferită.

Plecase din Berlin dis-de-dimineaţă. Grete îi adusese un taxi. Era foarte devreme. Abia se luminase de ziuă. Aerul era rece, timpul înnourat. Ploua mărunt. Trotuarul, pavajul luceau, aproape negre. Un miros curat dar steril umplea văzduhul imensului oraş. Străzile, tocmai străzile care de obicei, ziua şi până seara târziu, mişunau de o lume densă, febrilă, erau absolut goale. Totul era pustiu, un decor potrivit cu starea ei de spirit. Lilo se simţea plutind în pustiul acesta, dezarmată, inutilă. Magazinele aveau vitrinele pline cu lucruri încremenite pentru nimeni. Manechinele stăteau fantomatic, îmbrăcate elegant pentru un bal ireal într-un oraş mort.

Lilo sta nemişcată, singură, în fundul automobilului. Şoferul conducea cu mişcări automate, scurte, precise, şi, cu toate că niciun sergent de stradă nu se vedea nicăieri, totuşi, la răspântii, se oprea şi asculta de semnalul colorat care, la intervale egale, îi da voie să meargă mai departe. Lilo auzea declicul metalic al aparatului care marca drumul parcurs. Toate casele aveau obloanele trase, pleoape imense, asupra vieţii dinăuntrul odăilor.

Nu spusese nimănui că pleacă: numai mătuşii Luiza. Grete, bineînţeles, trebuia să meargă să aducă taxiul. Când Cristian se va deştepta, când va intra în sufragerie, va afla că Lilo a plecat, aşa cum dorise el. Şi Pitschau va afla, şi va fi bucuros. Asta pentru el va fi o

dovadă că ea nu-l iubeşte pe Cristian... Uleind însă... Da, în mare parte din pricina lui plecase, la o oră când nimeni n-o putea vedea. Ce privire avusese când o surprinsese ieşind de la Cristian din odaie! Niciun cuvânt n-ar fi putut defini acea privire! O privire insuportabilă. O privire de om lovit pe neaşteptate. Prima oară când surâsul ironic lipsise.

Dacă l-ar fi putut iubi pe Pitschau ar fi fost fericită, poate! Cât timp îi va trebui ca să-l uite pe Cristian? Îl va putea uita vreodată?

Noaptea nu dormise deloc. Şi când aţipise uşor, tresărise, şi se deşteptase tristă chiar înainte de a-şi putea aminti pentru ce. Oare pierduse orice putinţă de a simţi bucuria? Gâtul şi-l simţea strâns de emoţie şi în minte îi sta nemişcată, ca o piatră de mormânt, amintirea lui Cristian.

Simţea în suflet o durere atât de mare, încât căută să nu mai gândească, dar mintea ei frământa aceleaşi amintiri, mecanic, aşa cum aluneca automobilul pe asfaltul rece, negru şi umed al oraşului... O alunecare zadarnică, care nu va duce în niciun loc unde ar putea afla vreo dezlegare. Pretutindeni, tot ea va fi cea care va suferi. Un singur cuvânt al lui Cristian ar fi schimbat totul, şi atunci cel mai banal loc ar fi avut sens, un sens nou şi viu. Şi câtă fericire, câtă fericire!...

La gară, Lilo găsi oameni somnoroşi, înfriguraţi, posomorâţi. În vagon nu erau decât puţini călători. Totul era rece, trist, fără sens. Nici plecarea ei nu avea sens. Se simţea gonită. De ce Cristian îi spusese să plece? Dar, de fapt, ea îi spusese că vrea să plece. El se azvârlise pur şi simplu asupra acestei idei, ca asupra unei dezlegări. De ce dezlegare? Îi fusese teamă că-l va plictisi cu dragostea ei?

Trenul porni din loc. Geamurile erau uşor aburite de ploaia măruntă de afară. Într-un compartiment, oamenii erau indiferenţi. O priviseră în treacăt. Lilo se simţea fără importanţă. Că exista ori nu exista, nimic nu s-ar fi schimbat pe pământ. Dacă ar fi murit, Cristian ar fi rămas câtva timp încă în pensiune, unde părea că se simte atât de bine. Sau, după moartea ei, Cristian ar fi plecat mai departe în peregrinările lui fără sfârşit. Îi auzea glasul: „Asta e din America, asta din Olanda! asta din Franţa... demult..." Pitschau s-ar fi căsătorit cu o altă fată. Numai biata ei mătuşă i-ar fi simţit mai mult lipsa. Era atât de mândră de Lilo! Ea, Lilo, era singura fiinţă pentru care Luiza Schultze avea duioşii, slăbiciuni. Îi făcuse bagajul, telefonase mătuşii Clara, îi pregătise sandvişuri, îi dăduse bani pentru drum, speriată. Lilo îi spusese că nu se simte bine şi că

trebuie neapărat să schimbe aerul... Dacă Lilo s-ar fi căsătorit cu un prinţ bogat, cu castel, Luiza ar fi găsit că e natural... În schimb, nu ştia că Cristian o gonise. Ce-ar fi spus, biata de ea, dacă ar fi aflat un asemenea lucru?

La un moment dat, Lilo se simţi atât de părăsită, de inutilă pe pământ, încât, stând cu capul rezemat pe speteaza canapelei, fu cuprinsă de o teamă curioasă, aşa cum numai noaptea, în somn, ţi se poate face frică. Impresia unor nelămurite dar apropiate pericole ale vastului necunoscut o stăpâni. Teama deveni vie, aprigă. Lilo deschise repede ochii, nemaiputând suporta ameţeala aceasta nedesluşită.

În gară la Schwilosee o aştepta mătuşa Clara. Între timp soarele răsărise şi risipise norii. Aerul, spălat de ploaie, era minunat de curat. Totul era fraged şi simplu. Departe, păduri şi lacuri aşteptau misterios cu umbre negre şi oglindiri de argint. Pe drum, casele din centrul oraşului, păreau foarte vechi, gotice, medievale. Străzile coborau şi urcau cu pavaj de pietre greoaie şi trotuare primitive.

Casa mătuşii Clara era cu zidurile pline de viţă-de-vie, cu olane mucegăite de vreme. Grădina era mare şi Lilo o revăzu cu o bucurie melancolică. Aici venise în fiecare vară în timpul vacanţelor. Aici se jucase, copil fiind, aici visase, adolescentă... Gradina avea o peluză, bănci, pomi, un havuz mic, câteva statui înverzite. Mătuşa Clara închiria odăi multe, dar toate mici şi mobilate în stil bavarez. Un ceas cu cuc, cuiere de coarne de cerb, mobila rustică de lemn afumat, şi tot felul de căni pentru băut bere, cu capac de metal, iar pe jos – mulţime de piei de urs şi alte animale vânate.

Odaia pregătită pentru Lilo era la etaj. Cunoştea peisajul geamului. Cunoştea lucirile lacurilor, densitatea aburindă a pădurilor, decor legendar, romantic, sălbatic.

Rămasă singură în odaie, Lilo se întinse la ea pe pat. Geamul era deschis. Aerul pătrundea curat, luminos. Se auzea glasul păsărilor ciripind.

Lilo se simţea ca în urma unui accident. Cu toate că era dimineaţă, se dezbrăcă şi se culcă în aşternut. Mătuşa ei Clara îi dădu un ceai, îngrijorată şi bucuroasă totodată că o poate răsfăţa. O înveli, se aşeză pe marginea patului, o mângâie... Lilo se lăsă în voia ei... rănită, obosită...

Adormise. Se trezise seara târziu şi tristeţea în timpul somnului crescuse. După ce gustă ceva, abia puţind înghiţi, împinsă de rugăminţile mătuşii ei, luă un calmant şi adormi din nou. Ce dorea

mai mult, era să treacă timpul; timpul îi părea a fi prietenul cel mai bun…

În ajun, ploaia şi frigul din Berlin, tocmai pentru că se potriviseră cu starea ei de spirit, o legănaseră, o amăgiseră, o făcuseră răbdătoare în faţa durerii. Acum însă, timpul luminos din Schwilosee, glasul păsărilor, densitatea verde a pădurilor, mirosul de pământ proaspăt, totul o învălui într-o chemare irezistibilă la viaţă, o chemare de ecou răsfrânt în sângele ei tânăr şi nerăbdător. Totul striga, o striga pe ea. Fiecare frunză care se legăna în soare era o chemare, fiecare rază de lumină tremurată din infinit spre ea – o chemare.

Acolo, la Berlin rămăsese Petre Cristian. „Petre". Se vedea din nou alături de el. Îi vedea faţa aproape de a ei, rezemat în mâini, aşa cum stătuse după ce ea îngenunchease lângă el. Ea, Lilo, îl strigase, îi şoptise numele: „Petre".

Singură privirea lui răspunsese, privirea aceea fixa, exaltată, înfricoşătoare, privirea aceea care îi dăduse fiorul presimţirii unei imense fericiri. Atunci Lilo ştiuse, lângă el, că fericirea poate merge până la durere…

Acum nu-şi mai putea aduce aminte de nimic altceva din toată scena care fusese între ei, decât de tot ce ar fi putut să-i arate că totuşi Cristian poate o iubeşte, ca şi cum distanţa dintre Berlin şi Schwilosee ar fi putut nu numai să transforme cerul înnorat într-un senin, dar în acelaşi timp s-o facă să uite tot ceea ce o duruse şi să-şi amintească ceva ce ar putea-o amăgi şi alina. O uşoară toropeală o cuprinse, o legănare a fiinţei ei în tremurarea aerului luminos, sosind în valuri pe geamul deschis. În starea asta de plăcută delăsare, dragostea ei pentru Cristian întrecu orice gând. Numai privirea lui, glasul lui pluteau în amintire. De fapt, totul era ameţitor: şi cum sosise el în pensiune, şi fiinţa lui, şi purtarea lui… Nu ştia nimeni nimic despre el, absolut nimic. Pentru ce se despărţise de soţia lui? Unde era ea acum? Era măritată? Cristian sosise din necunoscut şi fără nicio sforţare izbutise să rămână o enigmă pentru toată lumea. Nici despre Edmond Uleind nu ştia nimeni aproape nimic, şi totuşi Uleind nu era misterios pentru că nu era interesant. Nimeni nu se gândea niciodată la el. Numai când îl întâlneai te enerva şi apoi îl uitai cu desăvârşire… Pe când Cristian, fiinţa lui plutea obsedant în minţile tuturor. De când sosise el, în pensiune, nimic nu mai era la fel. Luiza Schultze continua să creadă că poate Cristian e un prinţ exilat, dar că ascunde acest lucru. Ea, care de obicei, nu voia să

creadă nici ceea ce era adevărat, pentru Cristian nimic nu i se părea mult. De altfel, asta n-o împiedica, ci dimpotrivă, ca de la el să ceară chirie, şi orice fleac să-i fie plătit de el cu prisosinţă. Se lăuda cu acest fel al ei de a se purta cu Cristian, ca şi cum aceasta ar constitui pentru Cristian şi pentru toţi ceilalţi dovada nobleţei lui. El plătea totul cu acelaşi aer absent cu care trăia tot timpul…

Lilo surâse la amintirea acestor lucruri. O înduioşa orice lucru care-i amintea ceva despre Cristian. La un moment dat, Lilo, revoltată de atâta slăbiciune din partea ei, căută să-şi amintească înjosirea şi durerea ei din ajun, dar de data asta nu reuşi să mai simtă la fel. În mod misterios i se păru că ea fusese de vină, că interpretase greşit cuvintele lui Cristian sau, mai mult decât atât, că Cristian, din cine ştie ce motive, fusese forţat să-i vorbească aşa, dar că în fond el gândea cu totul altfel.

„Dacă n-ar fi aşa, atunci el de ce să fi stat atât de vorbă cu mine, pentru ce glasul acela pe care-l avea, de ce privirile acelea şi apoi chiar şi anumite fraze pe care nu-l forţase absolut nimeni şi nimic să mi le spună. Pur şi simplu ar fi putut să fie politicos, nu trebuia să devină şi sentimental. Ieri am suferit atât de tare încât n-am mai putut să judec normal."

Acum îşi amintea cuvinte, fraze, auzea intonaţiile glasului cald, revedea privirile atât de adânci…

„Supărat? Dacă n-ai exista dumneata totul ar fi mai urât pe lume."

Şi mai ales glasul lui atunci când şoptise, ca în vis: „N-ai simţit că a fost o mare fericire?"

Lilo îşi aminti aşa de bine glasul şi privirea lui încât, acum, o cuprinse un fior. „N-ai simţit că a fost o mare fericire?"

Da, da! Fusese o mare, o deplină fericire pe care numai ea o stricase cu nevoia ei de a preciza, de a micşora ceva ce căpătase aripi şi plutea în înălţimi pe care ea, Lilo, nici nu le bănuise. El o dusese atât de departe pentru ca la urmă ea, cu neîndemânare, să lase să cadă totul la o măsură banală. Acum, dacă n-ar fi insistat, dacă n-ar fi pus întrebări, ar fi fost încă lângă el, în constanta lui prezenţă, care ea însăşi alcătuia o fericire deplină. Tereza, nevasta lui? Ce-i păsa de ea dacă Cristian era fără ea? Dacă şi-ar fi iubit nevasta, ar fi fost lângă ea, nu în pensiune la mătuşa Luiza. Şi apoi, un om care iubeşte o altă femeie nu poate vorbi aşa cum vorbise el cu Lilo. Ar fi putut să-i facă o mulţime de complimente, dar nu să-i vorbească de „marea fericire"…

La gândul că fusese lângă el, îngenuncheată lângă scaunul pe care

sta el, că îi mângâiase fruntea, pleoapele – acum îşi amintea totul cu o precizie care o înspăimânta – Lilo simţi în inimă un cuţit dureros, dar extraordinar de plăcut şi înadins căuta să răscolească fiecare amintire.

Era uimire în gândurile ei: parcă ceea ce înţelegea acum ar fi fost ceva ce se crea chiar în clipa asta; şi Lilo nu putea înţelege cum de până acum nu se putuse lămuri asupra acestor lucruri, care i se păreau atât de simple şi naturale; cum de nu văzuse nimic atunci când fericirea exista, cum de putuse trăi acea „mare fericire" în totală inconştienţă, ca un animal? Cristian fusese tot timpul conştient, el clădise acea mare fericire. Din fiinţa lui, din puterea lui emanase acea fericire care luminase până şi odăile absurde ale pensiunii, până şi feţele anoste ale chiriaşilor. Într-adevăr, în acel decor fusese posibila fericirea numai şi numai pentru că el, Petre Cristian, avusese puterea să aprindă o căldură în jurul lui.

Ce putea gândi acum Cristian? Că ea nu meritase ceea ce îi dăduse el. Că ea, Lilo, fusese incapabilă să înţeleagă ceea ce îi dăruise el. Că nu înţelesese că numai prin prezenţa lui o scăpase de viaţa anostă în care trăise până atunci, că o făcuse să gândească altfel, să simtă altfel. Acum era probabil deziluzionat că Lilo, prin absurda ei purtare, prin imposibilitatea ei de a înţelege fericirea aşa cum o crease el, o sfărâmase vrând ceva banal, o aducere la linia tuturora. De aceea probabil îi spusese să se căsătorească cu Pitschau; îşi dăduse seama că nu merită decât atât, că de atât are nevoie. Îi spusese: „Acum totul s-a sfârşit". Lilo încercase să-i spună: „Abia acum începe. Poate începe altceva"…

„Nu, nu trebuie să înceapă nimic. Totul trebuia să rămână aşa cum era."

Totuşi, dacă ar fi iubit-o suficient, n-ar fi avut puterea s-o gonească. Să-i spună să se căsătorească cu Pitschau. Se poate să iubeşti un om şi să ai puterea să-l alungi?

La un moment dat, Cristian o rugase să nu-l facă să sufere. Cum ar fi putut ea să-l facă să sufere altfel decât neînţelegându-l?

Dar dacă acum, profitând de lipsa lui Lilo, va plecă, va fugi din pensiune?

La acest gând Lilo se cutremură. Într-adevăr, Cristian era capabil ca, deodată, să-şi dea mai bine seama că Lilo nu-l poate înţelege şi atunci, ca să nu sufere mai mult, să fugă!

Gândul acesta o înfricoşă pe Lilo atât de tare încât sări din pat şi se trezi în picioare în mijlocul odăii. Nici dacă ar fi strigat cineva „foc",

mişcarea lui Lilo n-ar fi fost mai grăbită. Inima îi bătea repede şi privirea îi era a unui om cuprins de panică. Dacă Cristian fugise? Dacă, sosind înapoi în pensiune, nu-l va mai găsi, şi va găsi pensiunea căzută iar în înjositoarea apatie în care trăise înainte de venirea lui? Edmond Uleind, Pitschau, care aştepta aşa cum făgăduise, pândind? Desigur, el observase că Cristian nu era un rival periculos şi aştepta.

Lilo căută în jurul ei; voind să se hotărască, să acţioneze, neştiind ce să facă mai întâi. Primul gest a fost spre bagaje, ca să plece înapoi la Berlin, dar imediat îşi dădu seama că nu putea pleca aşa: mătuşile ei, şi Clara şi Luiza, ar fi crezut că a înnebunit. Abia sosise de două zile şi n-avea motiv să plece în panică. Din nou Lilo începu să se învârtească prin odaie. La un moment dat îşi surprinse aceste mişcări dezordonate şi se reculese. Se hotărî să se potolească pentru a putea face un plan cât de cât realizabil, ca să se întoarcă repede înapoi. Dintre toate gândurile, alese pe cel mai uşor de realizat. Să telefoneze sub un pretext oarecare la Berlin, mătuşii ei Luiza, ca să afle ce face Cristian. Imediat se îndreptă spre etajul de jos. Mătuşa ei Clara era în bucătărie, pregătea masa, Lilo îi spuse că trebuie să telefoneze la Berlin, la pensiune.

— De ce, ai uitat ceva?

— Am... lăsat... am uitat să-i spun ceva.

— Ceva important, desigur?

Lilo văzu curiozitatea mătuşii ei aţâţată. Nu ştia cum va scăpa din încurcătură.

— Nu prea... dar e mai bine să-i spun.

— Bine... bine...

Lilo îşi dădu seama că mătuşa ei se simte ofensată. De altfel, şi cu mătuşa Luiza lucrurile vor fi tot atât de greu de descurcat. Cum o va întreba dacă Cristian a plecat? Ce anume va pretexta că a uitat? Deodată, de atâta frământare şi nesomn, Lilo simţi că-i este rău. În acelaşi timp hotărî că acesta va fi pretextul pentru a telefona. Va spune că-i este teamă de o criză de apendicită... că poate ar fi mai prudent să se reîntoarcă la Berlin... Astfel va fi motivată tăcerea ei faţă de mătuşa Clara. Din discreţie, nu voia s-o tulbure până nu va şti dacă este sau nu vorba de ceva grav, dacă într-adevăr va trebui să plece. Tot gândindu-se la aceste lucruri, Lilo simţi că într-adevăr are febră.

— Ce, nu te simţi bine? o întrebă mătuşa ei, văzându-i faţa atât de tulburată.

— Nu… nu tocmai…

— Dar ce ai?

— De când am plecat… nu mi-era tocmai bine… am crezut că aerul de-aici o să-mi facă bine, dar acum îmi este teamă să nu fie cumva vorba de apendicită…

— Te doare?

— Da.

— Ai febră?

— Nu ştiu. Mă duc să văd. Voiam să telefonez… nu voiam să te sperii… nu ştiam cum să-ţi spun…

— Dar şi Luiza o să se sperie…

— Poate că n-o să fie nimic.

— Cel mai bun lucru e să vezi dacă ai febră.

— Da. Merg să văd.

Şi, spre marea ei uimire, Lilo văzu că, într-adevăr, termometrul arăta câteva linii în plus, 37 de grade şi 5 zecimi.

Lui Lilo i se păru un semn divin, un ajutor neaşteptat această temperatură. Nu va fi nevoie să mintă prea mult. Coborî din nou în bucătărie.

— Ei?

— 37 şi 5.

— Destul.

— Da, e mai bine să telefonez.

— Te doare?

— Nu prea, dar mi-e puţin frică. Întotdeauna mi-a fost teamă de o apendicită. E mai bine să ştie că… aş putea să mă reîntorc… dacă nu-mi trece.

— Da, da, desigur.

Mergând spre telefon, Lilo se gândea că totul se petrecuse perfect, dar nu ştia ce să spună ca să afle ce este cu Petre Cristian. Gândul că poate, între timp, Cristian plecase, o tulbură peste măsură. Nu era de mirare că făcuse temperatură… Palmele îi erau umede.

Vocea mătuşii Luiza sosi speriată:

— Ce este? ce s-a întâmplat? Ai uitat ceva?

— Şi asta. Dar voiam să-ţi spun că nu mă simt tocmai bine… De altfel, plecând de acolo nu mă simţeam bine… Am puţină febră şi mi-e teamă să nu fac o apendicită. Nu ştiu ce să hotărăsc…

— Să nu faci imprudenţe. Dacă nu ţi-e bine, te întorci şi pleci altă dată.

— Da, da. Am să văd eu cum mi-o merge. Nu voiam să te sperii

dacă ar trebui să vin poate chiar astă-noapte sau mâine, după cum mă voi simţi.

— Bine, bine. Te aştept.

— Tanti... i-am dat o carte lui Petre Cristian. Vezi să nu se piardă. Să n-o dea nimănui că mă supăr. Spune-i...

— Lasă că n-o dă el. Ştii ce atent e. Mi se pare că o citeşte. Văd ca nu iese deloc din odaie.

Deci Cristian nu plecase... Lilo respiră uşurată. O mare bucurie o cuprinse.. Ar fi sărutat-o pe mătuşa ei, Luiza, i-ar fi cerut iertare pentru toate necazurile pe care i le făcuse, pentru toate minciunile pe care era nevoită să i le spună. Cristian era acolo. Dacă ar fi plecat, mătuşa ei ar fi ştiut. I-ar fi spus imediat...

— Mulţumesc, mulţumesc, tanti... Vin numai dacă o fi nevoie... dacă nu, îţi mai telefonez...

Auzi alături paşii mătuşii ei Clara. Imediat căută să ascundă, să şteargă de pe faţa ei bucuria. Acum trebuie să joace comedia până la plecarea ei din Schwilosee. Abia sosind la Berlin, trebuie să înceapă o mai mare comedie faţă de toată lumea, de mătuşa ei Luiza, de Pitschau, de bătrânul Braun, de Edmond Uleind, şi mai ales de el, Uleind. Ce privire avusese când o văzuse ieşind de la Cristian!... Dar de ce să se teamă? Nimic nu va fi schimbat şi nimeni nu va putea şti şi n-o va putea împiedica să stea în pensiune... Lucrul acesta nu supăra pe nimeni... Numai bietul Pitschau va suferi... Dar şi asta va trece... va înţelege... poate va pleca el...

Mătuşa ei Clara intră în odaie. Păru uimită văzând-o pe Lilo:

— Ce este?

— Nimic. I-am spus.

— Şi? S-a supărat?

— Nu, nu. Dimpotrivă. A spus că ar fi poate mai bine să nu aştept să-mi fie mai rău şi să plec imediat.

— Da?

— Da... spune că vin altă dată... aici...

— Ştiu şi eu ce să spun?... Nu mă pot amesteca. Mă bucurasem şi cu că vii să stai puţin cu mine.

Lilo o sărută pe bătrână cu duioşie. Ar fi sărutat pe oricine. I-era milă de toată lumea, dar în primul rând de ea însăşi, îi era milă de Cristian, ca şi cum nu tot ea plecase de lângă el, furioasă.

— Când e primul tren spre Berlin?

Mătuşa ei îi dădu toate explicaţiile.

— Dar ţi-e chiar aşa de rău?

Lilo îşi dădu seama că uitase că trebuie să-i fie rău.

— Îmi este mai ales greaţă şi simt că am febră. Acum a început să mă doară şi mai tare…

— Bine, bine…

— Merg să-mi strâng bagajul. Dacă între timp mă simt mai bine, rămân.

Lilo, mergând, căută să-i fie pasul lent, atent, ca al unui om care suferă umblând. Totuşi, simţea că, într-adevăr, are febră. Când ajunse sus, de curiozitate îşi puse iar termometrul: 37 cu 7. Febra creştea.

— Nu vrei să mănânci ceva? E prânzul, se auzi de jos glasul mătuşii ei Clara.

— Nu, nu mi-e foame.

Şi Lilo îşi aduse aminte că nu mâncase nimic nici în ajun la prânz, nici seara, nici dimineaţa plecând la gară, şi totuşi ar fi fost acum incapabilă să guste ceva. Îi era strâns gâtul. Ceru o limonada. Mătuşa i-o aduse chiar ea. Lilo o bău cu însetare.

— Se vede că am febră… uite termometrul pe masă: 37 cu 7…

Era bucuroasă că măcar cu atât nu minte. Şi-ar fi pus încă o dată termometrul ca mătuşa Clara să vadă chiar ea, cu ochii ei, că nu minte, dar o grabă de a rămâne singură o făcu să tacă. Voia să fie singură, să se poată gândi în voie la Cristian. Luase hotărârea de a pleca fără să gândească nimic. Dacă Cristian se supără că s-a întors? Dar nu va avea de ce să se supere. Nu-i putea interzice să stea la ea în casă. Ce-i va spune când îl va vedea? Observase că a plecat? Se interesase unde plecase? Sau nici nu bănuia că a plecat? Dar dacă, revăzând-o, îşi va da seama că Lilo n-a putut trăi departe de el? Lucrul acesta îl va mulţumi sau îl va înduioşa? Va fi o victorie? Va înţelege cât de mult îl iubeşte ea şi nu se va mai opune dragostei cu tot felul de reticenţe neclare? Dar mai ales va trebui oare să evite orice explicaţii cu Cristian pentru ca viaţa de mai înainte, „fericirea”, să înceapă din nou în chip firesc. Va şti cum să aibă răbdare, să aştepte… Şi să nu se mai amestece cu voinţa ei. Va căuta să fie blândă, supusă. Să nu-l mai sperie cu plânsetele ei, cu nerăbdările ei… O acută nevoie de a-l vedea, de a pecetlui ceva definitiv, de a-şi asigura ceva tangibil prin prezenţa ei lângă el, ceva ce nu-i va mai pare mai târziu vis sau imaginaţie…

Lilo se pregăti să-şi facă bagajul. Deschise valiza şi începu să-şi aşeze lucrurile desfăcute în ajun. Mişcările ei erau foarte hotărâte. Simţea o ciudată şi bruscă maturizare a gândurilor. Dar, pe când se

pregătea de plecare, auzi o bătaie în uşa odăii ei şi mătuşa Clara intră. Avea o scrisoare în mână. I-o dădu lui Lilo cu uimire:

— Uite o scrisoare pentru tine. Cine-ţi scrie?

Lilo luă scrisoarea cu o mare emoţie. Îşi simţea inima bătând dureros. Dacă era o veste proastă? Până şi gândul sinuciderii lui Cristian îi trecu vertiginos prin minte. Orice veste rea îi părea naturală, şi gândul că ea era de vină, că ea nu ştiuse clădi viaţa şi fericirea o frământă chinuitor. Se uită la plic. Scrisul îi era necunoscut, şi totuşi numele lui Cristian era pe dosul plicului, desluşi ca o pecete de foc. Nu voia să citească scrisoarea de faţă cu mătuşa Clara.

— A, da, spuse, e un chiriaş. L-am rugat să-mi cumpere nişte note… de pian… care nu se găsesc. Probabil că-mi răspunde…

Şi Lilo azvârli scrisoarea pe masă.

— Am s-o citesc mai pe urmă, şopti. Acum vreau să-mi termin bagajul că-mi este rău şi n-am să am putere mai târziu…

— Să-ţi ajut?

— Nu, nu… mulţumesc…

Şi Lilo se apropie de mătuşa ei şi o sărută. Femeia plecă mai liniştită.

Imediat ce Lilo rămase singură, încuie uşa şi deschise plicul. Mâinile îi tremurau uşor şi inima se zbătea, vie. Citi:

Lilo,

Trebuie să mă înţelegi. Nu pot răbda să ştiu că ai înţeles greşit ce am gândit, şi că te las mai departe în credinţa ta de acum. Ar fi poate cuminte să nu-ţi scriu, supărarea ta ar putea fi pentru mine o pază, dar iată că nu pot să mă apăr altfel. Nu, nu pot. Iată acum ce voiam să ştii:

Când ţi-am spus să te căsătoreşti cu Pitschau, am făcut-o din sincera convingere că într-adevăr aşa ar fi bine. Aşa am crezut că e bine. Băiatul e cinstit. Are mai multe calităţi decât îţi închipui acum, voiam astfel să pecetluiesc în ochii tăi imposibilitatea de a te bizui pe mine. Ar fi trebuit să încep scrisoarea altfel, îmi dau seama, dar nu scriu cum gândesc, ci cum simt. O voi trimite aşa.

Te iubesc. Te-am iubit din prima clipă când te-am văzut. Dar nu pot să-ţi dau nimic. Nu pot da nimic. Sunt un om fără patrie, fără meserie, fără avere, mult, mult mai în vârstă decât tine, sunt un om care nici măcar nu vorbeşte bine limba ţării tale. Credeam că te voi putea iubi fără ca tu să ştii vreodată. Voiam să te iubesc toată viaţa. Orice ai fi făcut te-aş fi iubit. Aş fi fost câinele tău, fratele tău, tatăl tău. Dacă aş

fi fost nevoit să plec sau dacă aş fi stat mereu cu tine, aş fi ştiut că te am pe lume, căci n-am pe nimeni în afară de tine.. Te-ai fi căsătorit, ai fi avut copii, eu aş fi avut voie să vin din când în când să te văd… Poate nu aş fi avut voie să mă întorc în Berlin, dar aş fi ştiut că tu exişti… speranţa că poate într-o zi aş fi auzit numele meu spus de tine, mi-ar fi fost de ajuns ca să-mi umplu zilele cu aşteptarea. Astfel aş fi ştiut că exist şi eu printre oameni. Pentru mine asta ar fi fost totul, ar fi fost de ajuns ca să ştiu pentru ce trăiesc…

Dar iată că n-a fost cu putinţă… şi ce vrei tu e primejdios. Ce vrei tu nu poate fi, şi, mai ales, nu poate dura. Ceea ce voiam eu era etern.

Sunt îngrozit la acest ghid: te voi pierde.

Tu nu ştii, nu poţi şti şi desigur niciodată n-ai să poţi înţelege ce înseamnă să fii absolut singur pe lume. Nu mai eşti ca ceilalţi oameni. Eşti aparte. Eşti ca un nebun. Oamenii se tem de tine şi fug.

Tu erai pentru mine toată lumina, legătura mea cu viaţa. Aş fi jertfit dragostea pământească tocmai ca să am dreptul să te iubesc în veşnicie.

Dacă m-ai înţelege, ai şti cât te-am iubit aşa cum nici nu e îngăduit să iubeşti o făptură omenească! Nu trebuie aşezata greutatea unei astfel de dragoste pe umerii unei fiinţe omeneşti… A fost şi asta o nebunie din partea mea… Am fost fericit. Acum tu suferi, te simţi înjosită. E de datoria mea să-ţi lămuresc pentru ce m-am purtat astfel cu tine. Ai înţeles? Poţi înţelege?

Acum te rog să-ţi fie milă de mine. Nu cer nimic decât să-ţi fie milă de mine şi să nu mă chinuieşti lăsându-mă să cred că suferi din pricina mea. Simt că nu sunt în stare să îndur aşa ceva. E imposibil. Orice altceva mi s-ar părea mai uşor decât asta. Orice, voi face orice. Primesc orice.

Nu te bizui pe mine, pe voinţa mea. Nu ştiu să vreau decât ca tu să fii fericită. Atât. Eu te binecuvântez acum, orice s-ar întâmpla mai târziu.

Nu uita însă că în mâinile tale stă posibilitatea să te pierd sau să ştiu că pe lume există un suflet care nu m-a părăsit.

E oare atât de greu ceea ce am cerut de la viaţă?

Lilo, niciodată n-am iubit pe nimeni!

Inima lui Lilo bătuse din ce în ce mai tare, din ce în ce mai violent. Niciodată nu crezuse că va putea simţi o atât de mare victorie. Petre Cristian o iubea.

O imensă bucurie cânta în sufletul ei, i se părea că totul se

pregăteşte pentru o mare fericire. Acea „mare fericire” de care vorbise Cristian, abia acum prindea sens şi se contura violent ca un strigăt de victorie. Niciun fel de gând precis nu-i trecea prin minte, ci numai o beţie, un val de putere şi de hotărâre.

Capitolul XI

În somn, Petre Cristian auzi motorul unui automobil şi se deşteptă. I se păru că revede, că visează clipa când Lilo plecase. Nu aprinse lampa. O melancolie liniştită îi ţinea pleoapele închise. Dar auzi parcă glas de femeie în stradă, glasul lui Lilo, acel glas atât de adânc întipărit în simţurile lui.

Sări din pat. Merse la fereastră, dădu perdeaua la o parte. Strada era luminată puternic de lampa din mijlocul drumului. Într-adevăr, o maşină staţiona lângă trotuar şi Lilo, cu valiza în mână, vorbea cu şoferul.

Cristian simţi un cuţit în inimă. Lilo se întorsese. Lilo era din nou aici. Lilo nu putuse sta departe de el. Inima lui Cristian bătea adânc, rar, ca paşii unui om care se apropie la ora hotărâtă de locul hotărât.

O vedea pe Lilo jos în stradă şi o duioşie, din nou acea duioşie nelipsită din sufletul lui, de câte ori îi zărea silueta fragilă şi graţioasă. O nevoie de a o ajuta, de a o feri de orice rău, de a o mângâia, de a o strânge în braţe, de a o vedea fericită... Lilo se întorsese. Lilo nu putuse sta departe de el. Lilo hotărâse.

Deodată pricepu că, dacă avusese puterea renunţării, renunţarea se consumase, dându-i parcă dreptul de a acţiona aşa cum voia. Aşa cum va voi Lilo. Dăduse dovada puterii lui. Atunci, în cea mai mare durere a renunţării, nu alergase ca să implore: azi avea dreptul să primească ceea ce i se oferea. Voinţa lui nu va mai conta. Câştigase dreptul la câteva zile, săptămâni, luni sau poate ani de fericire!? Acum nu mai avea puterea s-o gonească... Nu va mai putea rezista dragostei. Nu va mai putea suporta să o vadă plângând... să-i vadă faţa inutil întinsă spre el...

Jos, Lilo plătise şoferului şi suna la poartă, după ce se scotocise în buzunarul hainei şi în poşetă. Cristian o vedea. Probabil uitase cheile. Acum aştepta. Trupul ei avea o mişcare de oboseală, de resemnare. Dar nimeni nu-i descuia. Portarul era desigur plecat sau poate dormea dus. Lilo sună din nou şi din nou aşteptă cu aceeaşi resemnare. Cristian îi vedea faţa. Lilo îşi scoase pălărioara şi o ţinea

strânsă în mână. Părul ei bogat, buclat, era luminat de reflexele becului puternic din stradă. Cristian deschise încetişor geamul şi o chemă şoptit:

— Lilo…

Inima îi bătea violent.

Lilo ridică imediat capul.

— Aşteaptă, îi spuse Cristian, vin jos să-ţi deschid.

Cristian îmbrăcă repede un halat peste pijama şi ieşi din odaie. Umbla precaut. Inima îi bătea tot atât de tare. Nimeni din pensiune nu mişca. Niciun zgomot, cât de uşor, nici măcar inconştientele mişcări ale omului făcute în somn…

Cristian ieşi binişor şi coborî. Holul cel mare, scările erau luminate slab de lămpi aprinse prin unghere. Descuie poarta.

— Intră, îi spuse.

Lilo intră şi se opri în prag.

— Mi-am uitat cheile, şopti Lilo.

— Nu face nimic.

Lui Lilo i se părea că fusese plecată îndelungă vreme, că reîntoarcerea ei e naturală. Miraculos era numai că o primea el, că el îi deschidea. Nu găsea niciun cuvânt de spus. Îl vedeai lângă ea, şi despărţirea de el i se părea din ce în ce mai imposibilă. Nu înţelegea cum avusese puterea să plece de lângă el… Acum ştia că Cristian o iubeşte.

Scrisese: „Eu nu am iubit niciodată pe nimeni…” Omul, acesta puternic era al ei…

Petre Cristian încuie poarta. Lilo sta lângă el. Când Cristian se îndreptă, Lilo se apropie mai tare de el.

— M-am întors, şopti, m-am întors. Nu pot trăi fără tine. Voiam să-ţi explic… Să-ţi spun…

Cristian o cuprinse blând în braţe.

— Taci, şopti. Taci…

Se aplecă şi căută buzele. Cristian simţi respiraţia lui Lilo! care se făcuse geamăt şi plâns, plânsul celui care a aşteptat; îndelung fericirea pentru a o întâlni, ameţitor.

Capitolul XII

Petre Cristian cunoştea o fericire ciudată. Nu putea uita o clipă că totul este trecător. Totul i se părea fragil, transparent. Trăia învăluit

într-o ceaţă amăgitoare, care nu-l lăsa să vadă faptele aşa cum sunt, şi totuşi îi mărea dorinţa să nu piardă nimic din ce se perinda prin zile. Clipele cele mai uimitoare erau ale dimineţii, în prima deşteptare, când, de fiecare dată i se părea de necrezut că trăieşte, ca şi cum în ajun murise.

Îi lipsea bucuria simplă a omului care poate crede că dragostea e eternă, că fericirea e o stare permanentă. Mângâierile lui Lilo, cuvintele ei, glasul ei, planurile ei de viitor, exaltarea, încrederea ei, totul i se părea atât de inconştient, încât adesea rămânea nemişcat, spectator, şi nu putea intra în viaţa pe care Lilo o desfăşura în jurul ei. Dorinţa de a nu gândi nimic care l-ar putea trezi din această beţie îi era un narcotic puternic şi persistent. Cristian îşi da seama că, la un moment dat al vieţii lui, şi încă foarte de curând, gândise lucruri importante, pe care acum le uitase. Le simţea în el, dar învăluite într-o boare transparentă, care le lua numai acuitatea, lăsându-le însă prezente. Cristian ştia că într-o bună zi, ele vor apare din nou şi atât de covârşitor de importante încât vor cuprinde întreaga lui făptură, ca o flacără. Prezenţa acestor gânduri îi da o linişte amară, o siguranţă ca secretul unui cuvânt magic care, la un moment dat, îl va feri de rău, de orice rău. Îşi spunea: „Dacă m-aş gândi că Legea nu există, că totul e fără sens, aş simţi deodată o atât de desăvârşită durere încât n-aş mai avea niciun motiv să trăiesc. M-aş omorî. Câtă slăbiciune! Câteodată mi se pare că, în clipele când o ador pe Lilo, această fiinţă atât de pământească, inima mea are un simţământ teribil de tristă îngăduinţă. Mi-e ruşine de ce simt, totuşi, o dulce beţie mă leagă de acest loc al păcatului. O, de-ai putea, când ai înţeles ceva, să devii imediat capabil să fii ceea ce ai înţeles! Dar iată că, înţelegând, aştept ca durerea să mă scoată din locul din care ştiu că va trebui să fug.”

Şi, totuşi, o atenţie imensă îi purta toate gesturile, toate gândurile. Era parcă un magician începător care înfăptuise un miracol şi care acum se temea ca, printr-o greşeală cât de mică, a respiraţiei, a gândului, a mâinilor să nu strice fragilitatea fantasticului.

Ceea ce ajuta la starea de anormal în care trăia era şi faptul că totul între ei se petrecea în ascuns. Nimeni nu trebuia să ştie nimic. Ziua întreagă era numai cazna de a ascunde dragostea, cazna de a nu greşi cu nimic. Ziua întreagă nu era făcută decât din jocul dublu al omului care simte într-un fel şi caută să arate altceva. Imediat ce erau alţii de faţă, mişcările lor trebuiau să fie minciună. Totuşi, totul nu era decât o mască transparentă prin care se putea întrezări ceea

ce voiau să ascundă. Oricine ar fi putut şti că Lilo şi Petre Cristian erau fericiţi, îndrăgostiţi. Oricât ar fi fost potolită vioiciunea mişcărilor, înăsprite intonaţiile glasului, lucirea ochilor nu putea fi ştearsă.

— Crezi că ştie cineva ceva? întrebă Lilo.

Cristian răspundea repede:

— Nu trebuie să ne gândim nici la asta. Nu trebuie să dăm nimănui prilejul să ne spună ceva... Atât...

Nopţile însă erau ale lor.

După ce totul se liniştea, după ce trecea un timp în care nu se mai auzea nimic, Lilo, care se culcase şi ea ca toată lumea şi citise câteva ceasuri, sărea din pat şi, cu un halat azvârlit pe ea în grabă, mergea tiptil la Cristian care o aştepta. Nu-i era teamă. Trebuia să treacă prin sufragerie, dar dacă mătuşa Luiza ar fi surprins-o, ar fi putut spune că se duce la baie. Periculoasă era numai clipa în care deschidea uşa lui Cristian şi pătrundea la el în odaie.

Cristian o primea ca şi când n-ar fi văzut-o de săptămâni întregi, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca tocmai în seara aceea Lilo să nu mai vină.

— Lilo, Lilo...

— Lilo, ce nume banal, nu-i aşa, Petre?

— Banal?! Lilo, banal? Ajunge să pronunţ numele tău ca să se lumineze viaţa întreagă, ca inima să-mi tresară într-o bucurie nemărginită. Ce nume putea să fie mai frumos decât numele pe care ajungi să-l iubeşti mai mult ca lumina soarelui.

Îi plăcea să îngenunche în faţa lui Lilo, îi plăcea să-i sărute picioarele aşezate jos pe covor. Aplecarea asta până la pământ era supunerea lui desăvârşită, şi nu în faţa femeii, ci, mistic, în faţa vieţii. Era îngăduire, primirea oricărei fericiri, oricărei dureri, cu deplină smerenie.

— Îţi mulţumesc că te pot iubi aşa. Te iubesc atât de mult încât în orice clipă dragostea ar putea sfârşi fără ca să mă simt revoltat. E împlinită cu fiecare clipă.

— Să sfârşească?

Lilo nu înţelegea ce se petrece cu Cristian, ce gândeşte, ce vrea. Ajunsese să creadă că tot ceea ce face şi vorbeşte e un stil în care el se complace. Nu înţelegea ce-l tulbură, ce-l înfioară. Trupul ei era prea mulţumit, mândria prea măgulită, ca să mai poată trece în domeniul fanteziei.

La Cristian în odaie pătrundea într-o lume în care râvnise să fie şi

unde i se păruse că nu va fi lăsată să intre. Într-un colţ, se aflau valizele cu care sosise el în pensiune. Lilo îşi amintea bine clipa când îl văzuse pentru prima oară şi privea valizele cu un fel de teamă curioasă: valizele reprezentau posibilitatea ca Cristian să plece din nou într-o bună zi... Era, simbolic arătată libertatea lui Cristian, cum aripile păsărilor amintesc zborul lor, chiar când se odihnesc pe pământ.

În odaie găsea întotdeauna pregătite vin, prăjituri, ceai, cafea, fructe. Cristian prepara singur totul, o servea şi mai ales o adora. Niciodată Lilo nu-şi închipuise că cineva poate iubi atât de intens, atât de aprins, de neobosit.

— Nu-i aşa că e paradisul aici în odaie? întreba Lilo.

Cristian râdea, o mângâia.

— Nu, acolo e mai prost. Lângă tine e mai bine. Lilo, tu ştii că după fericirea asta o să-mi fie mult mai uşor orice, chiar să mor?

— După? Cum după? Cum să mori?

Cristian, la astfel de întrebări, nu răspundea. Îi săruta lung gura, până ce Lilo uita ce întrebase. Din orice încurcătură, din orice întrebare care-l tulbura, Cristian ieşea sărutând-o nesfârşit. Îi plăcea trupul ei atât de pur, atât de fără pată. Totul era primăvăratec. Îi fusese dat să intre în grădina minunilor. Nu încerca să gândească. Ştia că acum gândurile sunt fără rost, ştia că va fi azvârlit într-o lume de sfâşiere în care tot ceea ce trăia în prezent se va destrăma neîndurător. Noaptea se topeşte în zi, omul cel mai tânăr ajunge fără scăpare la sfârşitul zilelor lui.

Acum totul era viu, era fericire, era beţie, era victorie, iar amăgirea – atât de pregnantă încât părea realitate. Ar fi putut afirma că totul este perfect, că în acest prezent nu se cuprinde niciun sâmbure, niciun presentiment al vreunei schimbări. Totul era echilibrat, părea nemişcat. Pe Cristian nu-l supăra că el ştia ce va urma. Important era numai faptul că amăgirea exista: o ţinea pe Lilo ceasuri întregi în braţe, noaptea întreagă în braţe. Trupul ei cald şi suplu, tânăr şi blând, era fericit lângă el. Şoaptele lor se îmbinau înlănţuite de întunericul odăii... Apoi, tăceri lungi. Atunci, parcă uşurat de griji, acuitatea gândurilor se aprindea de la sine, fără voie, cu violenţă. Erau uşi deschise pe neaşteptate de furtună, spre o lume în care mai târziu va putea pătrunde nu numai cu privirea, ci cu întreaga lui fiinţă. În străfulgerări de previziuni îşi înţelegea viitorul şi marginile puterii lui. Ştia că va mai suferi, ştia că se va mai zbate, ştia că va mai încerca, va mai striga, că se va revolta, dar, mai presus de toate,

ştia că sufletul lui atinsese înţelegeri care făceau cu neputinţă orice deznădejde definitivă. O ştiinţă, o presimţire, era ascunsă în dosul misterului vieţii, o speranţă care niciodată nu-l va părăsi. Acum avea puterea să mângâie trupul lui Lilo, ştiind că totul este trecător, amăgitor.

Câteodată, în clipa celei mai mari fericiri, Cristian credea că, în zorii zilei, atunci când Lilo se va ridica din patul lui şi se va duce la ea în odaie, tiptil, va avea şi el puterea să se îmbrace şi să plece din pensiune pentru totdeauna. I se părea că fericirea îşi atinsese marginile şi că nu mai avea voie nici să repete, nici să mai ceară nimic. Dar chiar în clipele acelea ştia că se amăgeşte, că puterea aceasta a plecării n-o va avea. „Voi aştepta, ca un om condamnat la moarte, dar care n-are puterea să se sinucidă. Destinul să se desfăşoare total, el. Să mă omoare alţii sau Dumnezeu."

Cristian îşi da seama cum începuse să se lege de Lilo, şi altfel decât prin dragostea ce i-o purta. Când Lilo îl mângâia, când Lilo îl chema, când Lilo îl aştepta, toate gesturile astea constituiau pentru Cristian parcă însuşi conturul fiinţei lui. Astfel lua cunoştinţă de existenţa lui, ca un om salvat de la moarte, adus dintr-un leşin adânc.

Până acum, patetismul dragostei lui fusese singur stăpân. Acum, obişnuinţa, cu multiplele ei vrăji, îl acapara cu încetul, cu fiecare secundă, imperceptibil de încet şi totuşi extraordinar de adânc, cu fiecare respiraţie a lui Lilo aproape de el. Perna lui mirosea ca părul lui Lilo, se învăţase să doarmă într-un fel, ca Lilo să se poată odihni bine lângă el, îi cunoştea gustul gurii, palpitarea genelor, privirea ameţită a mângâierilor, şoaptele ei toate care alunecau pe obraz mai fierbinţi ca sărutările, moliciunea trupului, puterea coapselor, parfumul cel mai tainic. Şi toate se topiseră în jurul lui ca o apă molcomă în care ar fi plutit la voia întâmplării.

Lilo aţipea. Când se deştepta şi-l găsea pe Cristian cu ochii mari deschişi, întreba dojenitor:

— N-ai dormit?

— Nu.

— De ce?

— Dacă ai şti cât timp îmi va rămâne să dorm! Somnul e un lucru extraordinar de bun, dar altă dată... altă dată... mai târziu... voi dormi...

Capitolul XIII

Cu încetul, Cristian se obişnuise să nu mai gândească la nimic neplăcut, nimic care ar fi putut strica beatitudinea, încât ajunsese şi el să creadă că întreaga viaţă se va scurge în această miraculoasă, neaşteptată, neverosimilă, imposibilă fericire. Se surprindea fredonând, trăind uşor, cheltuind cu risipă puţinii lui bani, pentru a-i arăta Luizei Schultze că nu este sărac şi a o îmblânzi total. La studio lucra cu sârguinţă, de parcă n-ar fi fost vorba de un angajament sporadic, ci de o muncă cu continuitate, care i-ar fi putut crea o independenţă materială trainică.

Şi nu numai atât, dar cu încetul începu şi el să creadă în poveştile lui Lilo, care-i vorbise de viitorul lor ca de o mare fericire, ca de ceva posibil. La început, căutase să-i impună o totală tăcere, apoi căutase să-i spună că nu se putea gândi la o căsătorie şi la niciun fel de planuri, dar, pentru că tocmai adevăratele motive nu i le putea spune, Lilo rămăsese cu părerile ei şi căuta cu încăpăţânare, şi răbdare, şi mii de mijloace să-l convingă de adevărul speranţelor ei.

Într-adevăr, Cristian acceptase la început, ca să n-o supere pe Lilo, şi apoi, ca să nu se supere pe el, o minciună, o iluzie pe care o trăiau acum amândoi cu exaltare.

— Noaptea, adesea, mă trezesc din somn şi cu primul gând, o dată cu conştiinţa că exist, îmi amintesc că mă iubeşti tu, Lilo. Atunci abia mi se pare că începe visul. Înţelegi, este atât miracol în gândul că nu mai sunt singur, încât doresc să vin până la tine în genunchi, să-ţi mulţumesc pentru fericirea asta. Mult timp caut să nu adorm, gândul viu să nu aţipească... O, Lilo, aş vrea să ştiu că întotdeauna am să am un loc în sufletul tău. Orice s-ar întâmpla. Când mă voi deştepta departe, în ţări străine, în nopţi grele, să pot gândi că este un om pe lume care ţine la mine, că nu sunt singur pe lume...

— Voi sta mereu cu tine, Petre...

— Eu te pot iubi în afara oricărei realităţi, oricărei piedici. Orice s-ar întâmpla. N-am nevoie decât de sufletul tău, să ştiu că niciodată, niciodată nu mă vei uita, că nu mă vei arunca din sufletul tău.

— Cum să te uit dacă vom fi mereu împreună?

— Chiar dragostea, care nu cunoaşte atâtea piedici, are totuşi un sfârşit. Unii s-au urât, alţii s-au negat, alţii s-au uitat... Eu ştiu, mă cunosc! n-am iubit niciodată până acum, acum te voi iubi pe tine până la sfârşitul zilelor mele. Chiar dacă tu nu mă vei mai *iubi*.

— Te voi iubi mereu, Petre...

Tăceau. Apoi, Lilo întreba, pe gânduri:

— N-a mai existat niciodată o dragoste care să fi durat cu toată diferenţa de vârstă?

— Ştiu şi eu? Poate Goethe cu Frederica. El avea şaizeci de ani, ea optsprezece.

— Credeam că faci o „glumă istorică”.

— O, bietul Pitschau, şi el este îndrăgostit de tine! Niciodată nu mi-am închipuit că omul acesta va avea atâta forţă. Ce răbdător, ce tăcut…

Lilo îi astupă gura cu mâna.

— Lasă-l pe Pitschau…

— Îl las, totuşi trebuie să recunosc că e tare simpatic. E, sănătos, e curat…

Lilo îşi astupă urechile cu mâinile.

— Taci, taci! Lasă-l. Ne-a uitat. Nu vezi că nu e niciodată acasă? Mâine, poimâine se căsătoreşte. A înţeles.

— Nu, nu, e altceva… A înţeles… dar a înţeles altceva…

— Petre, pentru numele lui Dumnezeu, lasă-l! Nu vreau să ştiu nimic. Dacă tu crezi că ce este între noi e de scurtă durată, de ce nu profiţi ca să fim cu totul fericiţi? Tu singur spui că o clipă poate conta cât viaţa!

— Ai dreptate. În viaţă totul e surpriză. Cine ştie!

— Dacă ai şti ce fericită sunt când vorbeşti aşa! Am atâta încredere în viaţă! Tu eşti atât de puternic! Nu vezi ce forţă e în tine?

— Da, da…

— De ce răspunzi cu o privire atât de pierdută?

— În *Casa Morţilor*, Dostoievski povesteşte că anumiţi ocnaşi sunt puşi să care dintr-un colţ al curţii în celălalt, cu găleata, aceeaşi grămadă de nisip. Nu este o muncă obositoare, dar e absolut fără rost. De obicei, omul înnebuneşte. Cine poate rezista în faţa inutilităţii?

— Petre!

— De zece ani muncesc aşa, de colo-colo, o caznă care nu construieşte nimic.

— Petre, toţi refugiaţii sunt ca tine?

— Ceilalţi?… Un om fără patrie rămâne un om fără patrie… Pom fără rădăcini.

— Nimeni n-a învins dificultăţile?

— Ba da… Unii sau, mai bine zis, unele din dificultăţi.

— Atunci, pentru ce tocmai tu să nu poţi?

— Ai dreptate, Lilo. Totuşi, cred că de rămâneam în ţară, tot un om… aparte aş fi fost. Când începusem să am succes ca actor, n-am mai vrut să joc. Mi s-a părut că n-am destul talent, că sunt caraghios, şi m-am apucat de regizorat. În regizorat voiam întotdeauna lucruri care nu-mi aduceau decât dificultăţi şi apoi, în exil, dacă viaţa a devenit grea, mi-am îngreuiat-o şi mai mult, ca să văd cât pot răbda. E, desigur, în mine o nelinişte care nu vrea să stea locului, să accepte… Acum e prima dată în viaţa mea când aş dori să nici nu mai respir, numai şi numai din teamă de a nu strica ceea ce am. Aş vrea să încremenească timpul şi totul să fie etern, tu şi cu mine. Dar e foarte curios. N-ai observat că nu vezi soarele mişcându-se pe cer decât la apus? Cât timp străluceşte orbitor, în zenit, pare nemişcat.

— Ce vrei să spui?

— Nimic. Nimic. Totul va fi bine. Totul va fi perfect, Lilo. Câteodată nebunia mea e atât de desăvârşită încât văd şi casa în care vom locui. E la marginea oraşului. Are grădină, geamuri mari. Tu… te aud umblând. Câteodată îţi aud glasul. Cânţi. Îţi plac lucrurile din casă. Le îngrijeşti. Apoi, pe neaşteptate, pianul se înalţă în melodii extraordinare. Eu stau nemişcat la mine în birou. Casa întreagă răsună de note avântate. Ştiu că mâinile tale, fiinţa ta, puterea ta e cea care cântă. Aşa te-am cunoscut întâi: auzindu-te cântând. Aşa am înţeles că eşti a mea. Până în clipa când ai început să cânţi mi-a fost foarte frică de tine… Altă dată, pe seară vom pleca amândoi în întunericul nopţii. Tu te vei rezema de mine. Vom umbla aşa liniştiţi ştiind că totul este perfect… Şi toate astea, Lilo, vor fi în ţara mea… De ce-ai tresărit?

Într-adevăr, Lilo tresărise. Luată de cuvintele lui Cristian, crezuse în realitatea lor. Acum ştia că din nou Cristian intrase în vis.

— Nu vrei, Lilo, nu vrei să vii cu mine în ţara mea?

— Ştii bine că nu se poate!

— Poate că se va putea. Nu, Lilo? Tocmai în lucrul ăsta nu vrei să crezi?

— Ba da… dar…

— Te rog, te rog. Lasă să credem şi asta. Tu nu ştii cât mi-e de dor de ţară. De ce un om suferă atât de intens pentru că nu se poate întoarce în ţara lui? Câteodată, dorul este puternic, până la durere fizică. Aerul celorlalte ţări ale pământului e oare nepotrivit cu plămânii mei? Pentru ce, oricât de frumos ar fi un loc, nu face decât să-mi amintească de locul interzis? Nu sunt anotimpuri

pretutindeni? nu e soare pretutindeni? nu sunt stelele aceluiaşi cer pretutindeni? suferinţa oamenilor – aceeaşi? zăpada nu e tot rece? Pentru ce să-mi fie dor de ţară, s-o port în suflet ca pe o rană, să nu mă simt întreg pentru că n-am voie să merg acolo? Mi-e dor de străzile oraşelor de la noi, mi-e dor de mişunarea oamenilor mei, de murmurul mulţimii, de sufletul lor, de care, nebuneşte, din inconştienţă, frivolitate, nevoie de a trăi uşor m-am înstrăinat. Sunt ca o pasăre căreia nu i s-ar mai da voie să zboare. Nu pot înţelege cum de nu mi-am dat seama că nu trebuie să-mi părăsesc ţara. Am fugit ca să-mi fie mai bine, dar mi-a fost mai rău… Uite, înainte de a pleca definitiv, a fost o vreme când am lipsit de-acasă, pentru studii, din casa părintească, câţiva ani. Ţin minte ce emoţie am avut când m-am reîntors. Am văzut casa din depărtare. Pasul mi s-a grăbit de la sine. Când am intrat, m-a cuprins mirosul atât de cunoscut al odăilor. Toate erau aşa cum le lăsasem. Era ca un vis în care pătrundeam treaz. Mama m-a întâmpinat, apoi tata şi fratele şi sora. Erau toţi şi parcă spuneau: „Am păzit aci totul ca să nu se mişte nimic, să nu se schimbe nimic şi atunci când vei reveni să recunoşti fiecare lucru regăsit.” Într-adevăr, mă uimea parcă mai mult că găsesc totul aşa cum le lăsasem, în afară de părinţi şi fraţi, care se schimbaseră între timp. Mă supăra schimbarea lor. Era parcă o lipsă de credinţă, o trădare a lor. La un moment dat, în timp ce mama povestea ceva fără sfârşit şi duios, m-am sculat şi am umblat prin odăi pipăind lucrurile. Da, erau aceleaşi, exact aceleaşi. Nu era vis, era aievea… Lilo, tu crezi că o mobilă, fie urâtă, fie frumoasă, e ceva banal, ceva utilitar! Dar nu este aşa. Lucrurile te leagă sufleteşte de trecut, prezent, viitor. Sunt momente când numai prin ele îţi dai seama că exişti, *că vii acasă*. Ele sunt martorii că tu, tu eşti acela care ai fost copil, care ai crescut… Îţi amintesc cum ai luat cunoştinţă de fiinţa ta… Când am auzit – după ce am fugit – că din casa noastră nu a mai rămas nimic, că a ars până în temelie, am avut o ameţeală, ca şi cum deodată mi-ar fi lipsit un punct de reazim, ca şi cum aş fi fost în vid, în marginea de prăpastie, ca şi cum mi-ar fi fost sufletul dezgolit de orice apărare. Eram parcă singur în faţa unui destin nou… îmi amintesc, de exemplu, de o pendulă pe care o avea mama la ea în odaie. Suna la fiecare sfert de ceas, adică mereu, un sunet muzical, puţin dogit, ca o fiinţă care a plâns mult. În casă i se spunea: Guraliva. Ceasul ăsta măsura, alături de mine, clipele. El ţăcănea, ecoul bătăilor mele de inimă. Aşa trece timpul. Ce de clipe de nerăbdare, clipe de aşteptare, clipe de speranţă… La fiecare sfert

de oră îţi repeta cu răbdare că mai trecuse un timp din viaţă, macină un vid, viaţa mea şi a tuturor, măcina eternitatea. Ceasul a murit şi el în flăcări şi moartea lui a însemnat începutul timpurilor noi. Sunetul desuet era prea dogit, ca să mai poată măsura ritmul oamenilor zilelor noastre. De ce se leagă oamenii de lucruri nemişcate? Numai şi numai ca să-şi dea bine seama că există şi mai ales să-şi dea o mincinoasă iluzie a eternităţii pe care nu au puterea s-o caute altfel.

— Cum?

— În devenirea lor. O simplă verigă în lanţul neîntrerupt al eternităţii.

— Tu, acum…

— Mă căznesc… O, de-aş avea voie să mă reîntorc! Poate că eu, tocmai prin dorul pe care l-am dus în suflet, reîntors acolo, n-aş mai putea fi cel mai bun cetăţean al ţării mele, căci îmi dau bine seama că, chiar reîntorcându-mă, nu mai pot găsi nici acolo ţara de care mi-e dor, dar aş găsi, în orice caz, ţara care se apropie în cea mai mare măsură de ea. Aş fi ca un tată care ar fi plecat mulţi ani departe de copiii lui. Când i-ar fi dor de ei, i-ar vedea înaintea lui mereu aşa cum i-a lăsat: mici, aşa cum sunt în fotografia pe care o poartă cu sfinţenie şi tristeţe în buzunarul hainei. Totuşi, dacă s-ar reîntoarce, oricât de schimbaţi i-ar găsi, cu mustăţi, zbârcituri, chelie, i-ar recunoaşte totuşi, nicio clipă nu s-ar îndoi că sunt ei şi în nicio clipă nu ar fi înstrăinat de ei, iar schimbările l-ar bucura…

Lui Lilo nu-i plăcea nici acest fel al lui Cristian de a vorbi.

I se părea că este exclusă din gândurile lui. I se părea că dacă ar putea să plece, Cristian ar fi în stare să plece şi singur. Cristian era dintre oamenii care ar fi putut să-i spună liniştit că pleacă pentru câţiva ani şi să ceară să-l aştepte, ca şi când o despărţire de ani nu ar putea să doară, nu ar putea să strice sufletul şi dragostea pentru totdeauna. Părea că nu are noţiunea timpului sau că trăieşte într-un timp aparte pe care numai el ştia să-l socotească. Nimic practic, nimic comod nu se putea trăi lângă acest om. Fantezia lui nu are numai un lucru de suprafaţă care să îmbogăţească viaţa, ci ceva din care Cristian trăia, o realitate pe care n-o putea integra vieţii şi care îl izola din ce în ce mai mult de oameni… Alături de el devenea primejdios, excepţional… Poate că niciodată nu va fi capabil să se schimbe… Desigur că şi în meseria lui era tot atât de original şi de aceea găsea de lucru anevoie…

De fapt ceea ce îl făcea pe Cristian să primească şi să se avânte în

orice iluzie fusese un simţ practic, adică absoluta convingere că viaţa se va realiza nu după planurile lor fanteziste, ci după posibilităţi practice, implacabile. Ştia atât de perfect că ceea ce vorbesc ei e imposibil, încât nici nu căuta s-o convingă pe Lilo sau pe el de adevăr. Ştia că, poate chiar mai curând decât bănuieşte el, iluzia va fi spulberată şi adevărul se va arăta simplu. Era ca un om care ştie că a doua zi trebuie să se deştepte în zori, dar pentru că a rugat pe mai multă lume să-l trezească şi pentru că a avut grijă să-şi potrivească şi un ceas deşteptător, se culcă liniştit. Câteva ceasuri va dormi profund şi fără griji. Într-adevăr, erau atâtea motive să fie deşteptat din iluzii, încât nu-i rămânea decât o curiozitate dureroasă şi uşor speriată de a vedea care va fi prima lovitură care-l va trezi: mizeria totală, izgonirea din Germania? Lilo va vedea că e bătrân? Va face Tereza o nouă nebunie, sau ce altă posibilitate din atâtea care pândeau din toate colţurile vieţii?

Şi tocmai că ştia că nu va avea multă vreme posibilitatea de a câştiga bine, ca în momentul de faţă, cheltuia cu o uşurinţă uimitoare. Voia ca, cel puţin cât va fi cu Lilo, aceasta să guste lângă el toate plăcerile.

Plecau împreună în văzul tuturor, spre marea mulţumire a lui Lilo, care credea că acest fel de a se purta constituie un fel de logodnă tacită. Lui Cristian, în schimb, îi era foarte dezagreabilă clipa acestor plecări, clipa când Luiza Schultze îi conducea până la uşă şi le spunea la revedere, ca o binecuvântare. Cristian ştia că ce face atinge o uşoară escrocherie, căci dacă avusese grijă ca să spună că e un câştig întâmplător, nu avusese însă tăria să-i convingă de adevărul spuselor lui, deşi vedea că domnişoara Schultze şi chiar Lilo sunt încredinţate că el simulează sărăcia, pentru a se face interesant şi a se sustrage de la eventualele obligaţiuni mai serioase.

Plecând, Cristian se încăpăţâna – împotriva voinţei şovăielnice a lui Lilo, care atrăgea atenţia, cu un glas slab, că nu e bine să cheltuiască atât de mult – să ia întotdeauna pentru aceste plimbări, pentru că Lilo îmbrăcase o rochie elegantă, un taxi care-i ducea, repede şi plăcut în locul ales.

Din mulţimea atâtor plimbări se desprindeau amintiri care dăinuiau uimitor, înecând celelalte gesturi asemănătoare: lacul, pe a cărui margine se afla restaurantul, lucea oglindind liniştit cerul. Sfârşitul întârziat al după-amiezii colora încă aerul. Noaptea sosea, transparentă. Stelele, care nu îndrăzniseră să se aprindă, aşteptau etern ora lor. Stilaţi, chelnerii cunoşteau arta catifelării gesturilor, a

şoaptelor. Zgomotul tacâmului argintiu, cristalin, aducea o notă curioasă de instrumente care se acordă pentru un straniu concert.

— Niciodată nu-mi spui că sunt frumoasă. Nu-ţi plac?

— Frumoasă? Te iubesc prea mult ca să mai ştiu cum eşti. Ştiu că eşti aici şi, dacă n-ai fi, s-ar stinge orice bucurie…

— Am o rochie nouă. Nu-ţi place?

— Ba da. Aş dori să mi-o dai mie ca s-o păstrez. Tot ceea ce faci, tot ceea ce porţi aş dori să opresc, să nu se strice, să nu se piardă. Câteodată, cred că suprema fericire e să murim împreună sau să mă laşi să mor lângă tine. Lilo, îţi dai seama că e mai uşor să renunţi la viaţă după ce ai cunoscut fericirea decât dacă ai fost mereu nenorocit? Nimic nu e mai trist ca moartea unui om, care n-a fost niciodată fericit. Sunt omul cel mai fericit de pe pământ. Te rog să nu-ţi fie niciodată milă de mine, oricât m-ai vedea, vreodată, suferind. Dacă mă vei întâlni vreodată orb, pe stradă, şi cerşind, te rog să nu-ţi fie milă. Să ştii că şi atunci tot la tine şi la fericirea noastră care a fost mă voi gândi.

— Pentru ce vorbeşti întotdeauna de lucruri triste?

— Crezi că e trist ce am spus?

— Da. Vorbeşti totdeauna de lucruri care mă deprimă, ca şi când în fiecare clipă ne-am pregăti de sfârşit, de moarte, nu de viaţă. De ce nu vrei să fim cu totul fericiţi?

— Nu eşti cu totul fericită?

— Ba da. Tocmai de aceea aş vrea să nu fim trişti. N-avem dreptul să fim trişti. Nu vezi ce noapte? Suntem împreună. Te iubesc…

— Dar ce-am spus? Pe mine nu m-a întristat. Eu am fost fericit. Tocmai asta voiam să-ţi spun.

— Ai fost… totul e al trecutului, ca şi cum viitorul n-ar exista.

— Ce pot aştepta de la viitor? Viitorul nu există, numai şi numai prezentul.

— Ce poţi aştepta? De ce nu aştepţi lucruri bune? Întotdeauna te plângi, cu toate că văd că nu-ţi merge chiar aşa de prost. Mereu îi spui mătuşii mele că eşti sărac, că ai fost sărac, că ai cunoscut mizeria, că o vei mai cunoaşte, şi asta într-un timp când cheltuieşti nebuneşte. Ce vrei să creadă din toate astea – decât că minţi? Râde de nu mai poate când vorbeşti de sărăcie. Şi are dreptate…

Cristian nu ştia ce să răspundă. Într-adevăr, Luiza Schultze avea dreptate…

— De ce n-ai încredere în viitor? Totul poate să fie bine. Cine poate spune că şi-l cunoaşte?

— Totuşi, viitorul e întrucâtva cuprins în prezent.

— Totuşi, pe neaşteptate ai găsit de lucru, contractul se prelungeşte mereu. Noi suntem împreună, fericiţi. Nu ne împiedică nimeni şi nimic să fim fericiţi. Cum vrei să n-am încredere în viitor? Tu, desigur, ai suferit mult şi de aceea nu mai crezi în nimic. Eşti blazat…

Cristian nu-i putea spune că greşeşte, nu-i putea explica. Lilo nu înţelegea şi, de altfel, nici nu trebuia să înţeleagă, mai ales nu trebuia să înţeleagă.

— Sau poate, continuă Lilo căzută pe gânduri, îmi ascunzi ceva. De câte ori îţi vorbesc de Tereza, fosta ta nevastă, simt cum te crispezi, simt cum te schimbi, ca un om care ar iubi încă şi suferă şi vrea să uite. Niciodată nu vrei să-mi răspunzi desluşit. Ce te mai leagă de ea? Singur mi-ai spus că te-a înşelat, că ai divorţat, că e remăritată. Pentru ce eşti încă legat de ea?

— E ca o soră…

— E absurd ce spui. Nu înţelegi că e absurd ca eu să sufăr din pricina ei, când ea s-a căsătorit cu altul? Tu de ce nu-ţi refaci viaţa? Noi nu avem dreptul la viaţă? O iubeşti încă.

— Lilo, nu te iubesc decât pe tine, şi atât de desăvârşit, încât mi se pare ciudată chiar bănuiala ta. Te iubesc, Lilo. Nu pot iubi două femei deodată…

— Se pot iubi două femei deodată?

— Există oameni care pretind acest lucru. Eu nu cred că e dragoste, ci sunt completări, iluzii…

— Atunci?

— Nimic, Lilo… Uite ce noapte minunată! Aş vrea să fiu cu tine pe un transatlantic. Să plecăm departe amândoi. Nopţile sunt minunate pe ocean. Vaporul e luminat feeric. Sus stelele lucesc. Tu ai cea mai frumoasă rochie din seara aceea. O rochie ca argintul. Ochii tăi sunt blânzi şi calzi, ca noaptea. Eu am un smoching alb. Îmi stă foarte bine. Se aude muzica şi valurile oceanului. Plutim în noapte. Nimeni nu ne ştie. Lilo, orice gând cu tine e perfect. Numai şi numai tu. Nu înţeleg cum am putut trăi atâţia ani fără să ştiu că exişti. Totul a fost searbăd. Ce călătorie lungă prin ani ca să ajung aici, atât de târziu, atât, atât de târziu…

— Dar nu prea târziu…

— Tragic de târziu, Lilo. În fine, câteva clipe au mai rămas, cele dintâi şi cele din urmă.

Groaza lui Cristian revenea când o auzea pe Lilo că începe să-i

vorbească de căsătoria lor. De la un timp, vedea că orice ar fi vorbit cu ea, oricât de departe ar fi început discuţia, se ajungea tot la acelaşi punct: speranţa lui Lilo că Cristian va înţelege totuşi că ar fi bine ca ei să se căsătorească. Şi nimic nu-l deştepta pe Cristian mai repede din dulcea beţie a fericirii lui precare, decât această imagine a căsătoriei, nimic nu-i evoca mai bine valoarea himerică a dragostei lui ca această inextricabilă încurcătură în care intrase. Patetică, Tereza îi apărea în faţă. Îi auzea glasul despărţirii:

— Niciodată n-ai să spui nimic, nimănui, Petre?

— Niciodată!

— Jură!

— Jur!

Lilo, cu candoare, îl chinuia mereu evocând, fără voia ei, această imagine. Îl ruga, îl mângâia, căuta să-l convingă de un lucru pentru care Cristian şi-ar fi dat viaţa ca să-l poată împlini. Ce-ar fi putut dori mai mult pe lume decât o căsătorie cu Lilo? Măcar să fi avut voie să-i explice cinstit şi să termine chinul de a refuza cu îndârjire ceea ce dorea cu pasiune. Dacă Lilo ar fi ştiut exact situaţia lui Cristian, l-ar fi ajutat să suporte. Dar, în loc de aceasta era mereu nevoită să lupte, să ascundă, să se prefacă şi, mai ales, să tacă.

„Niciodată, nimănui, nimic!”

„Niciodată!”

— Lilo, pentru mine suferinţa va fi mai mare ca pentru tine. În afară de tine, nu mai am pe nimeni pe lume. Niciun câine părăsit şi gonit nu e mai singur pe lume ca mine. Tu-ţi vei face o casă. Vei avea un cămin, vei avea copii. Amintirea mea îţi va fi duioasă, chiar de va fi la început amestecată cu lacrimi... Totul pentru tine este încă posibil, slavă Domnului! Pentru mine... nimic. Nimic decât acea pribegie prin oraşe şi ţări, melancolica pribegie a omului care trăieşte încă şi totuşi nu mai e cu nimic legat de pământ. Sfârşitul va veni odată, dar pentru ce nu acum? Ce mai am de învăţat? Ce mai trebuie să înţeleg înainte de a-mi opri mersul pe acest pământ? Pentru ce a trebuit să te întâlnesc: ca apoi să trebuiască din nou să plec, mai singur ca niciodată? înainte, singurătatea mea avea ceva mecanizat, ceva adormit. Acum s-au aprins toate întrebările, toate gândurile, toate dorurile. Într-adevăr, e un mare foc care mi s-a aprins în suflet. Acum cine îmi va răspunde, că-mi va auzi glasul? Cine ar mai putea vorbi cu mine? Cine ar mai putea răspunde?

Lilo asculta, dar nu prea da mare atenţie cuvintelor lui. O legăna glasul lui şi totul i se părea interesant, bun pentru literatură sau

pentru scenă. Acum erau amândoi într-un restaurant foarte elegant. Cristian cheltuia mult, era frumos, bine îmbrăcat. Tinereţea şi inexperienţa nu o lăsau să creadă în melancolia reală a cuvintelor lui.

Vorbind, Cristian îşi dădu seama că vorbeşte zadarnic. Privirile lui Lilo erau prea joase pentru înălţările lui. Ştia că de pe acum e iremediabil singur. Încă nu se împlinise gestul plecării. Lilo era încă lângă el, dar nu era cu el, nu putea fi cu el. Iar într-o bună zi va trebui iremediabil să plece. Destinul era cuprins în prezentul acesta, pecetluit, desăvârşit ca arborele în sâmbure. Şi Cristian îşi presimţi viitorul, aşa cum un om ar cunoaşte obiecte noi pipăindu-le în întuneric.

Pe Lilo o mângâia uşor pe frunte, o împăcare ca orice amăgire omenească. Într-adevăr, Lilo nu era de vină cu nimic... Niciodată nimeni nu e de vină cu nimic, ci fiecare singur, pentru el.

— Dar dacă ai să câştigi mult, aşa cum mi-ai spus că s-a mai întâmplat, atunci n-am să te mai las să faci nebunii cu banii tăi şi să trăieşti ca un miliardar, gândindu-te tot timpul că vei cădea din nou în mizerie... aşa ca acum. Vom aranja ca să ne ajungă multă vreme şi cu ce mai am şi eu şi cu ce voi câştiga cu lecţiile de pian, am putea trăi destul de comod, chiar dacă nu princiar. Şi apoi, drept să-ţi spun, sunt de părerea mătuşii mele Luiza, că exagerezi cu mizeria, cu sărăcia emigranţilor. Eşti învăţat cu prea mult lux şi imediat ce nu-l mai ai crezi că eşti în mizerie. Te supără, desigur, orice abatere de la ceea ce eşti obişnuit. Ai trăit într-o lume prea răsfăţată, prea luxoasă. E foarte plăcut, recunosc, dar... trebuie să te poţi obişnui şi altfel. Uite, oriunde mergem, te cunosc chelnerii, îţi surâd, te salută, te primesc ca un vechi client care a cheltuit probabil sume mari la diferite localuri...

— Sunt artist... Am fost cu artişti celebri pretutindeni...

— Da, ştiu, tocmai asta spun şi eu. Chiar când ai venit la noi nu-ţi dai seama ce haine multe şi luxoase, ce rufe, ce pijamale, ce halate de mătase, ce valize aveai! Niciodată un german nu-şi permite un astfel de lux! Poate că este adevărat ce spui, dar e greu de crezut...

— Erau numai resturi... N-am fost mereu în mizerie, şi atunci trebuia să-mi fac tot ceea ce-mi trebuia. Nu poţi trăi într-un mediu decât conformându-i-te. Când dai de bani, după un timp de mare mizerie, e natural să-ţi cumperi tot ce-ţi trebuie şi totul să fie nou şi de bună calitate. E o voluptate, imposibil de înfrânat, aceea de a-ţi plăti bucuria de a te simţi din nou curat, cu rufe bune. Dar, înţelegi că au fost totuşi timpuri, şi încă lungi, când nici de mâncare nu mai

aveam şi nici posibilitatea de a-mi spăla rufele rămase? Nu ştii ce greu e să fii curat când eşti în mizerie... E poate unul din chinurile cele mai mari... Atunci, toţi prietenii cu care ai chefuit nu mai folosesc la nimic. Ţi-e ruşine să mergi la ei şi să ceri. Nu ţi-ar da nici măcar cât cheltuiau într-o seară cu tine, atunci când n-aveai nevoie. Nu te mai înţeleg, iar celor săraci te jenezi să le ceri din puţinul pe care-l au, mai ales când şi tu ştii ce înseamnă mizeria, grija zilei de mâine. Întâi rabzi, până nu mai ai nimic, vânzând totul de-a rândul, pe preţuri ridicole... Apoi începi să dormi sub diferite pretexte, la diferiţi prieteni, când la o familie, când la alta, având grijă ca acolo unde dormi să nu mănânci şi să nu afle nimeni nici că dormi nici că mănânci, pentru că nu mai ai altă posibilitate, ci să creadă că o faci din fantezie. Trebuie să soseşti vesel şi să pleci la fel... Dacă nu, dormi pe o bancă într-o grădină publică... Dimineaţa, nu mai ai unde te spăla... Momentul în care nu ştii dacă, din banii pe care îi mai ai, trebuie să-ţi cumperi o pâine, o bucată de săpun, ca să-ţi speli ciorapii sau să-ţi iei câteva lemne şi să te încălzeşti sau o lumânare să nu stai noaptea întreagă în întuneric, ca insomnia care te ţine treaz de griji... Lilo, dacă din nou va sosi mizeria... e aproape natural să sosească...

— Nu ştiu, nu ştiu. Vom vedea atunci. Va fi mai uşor în doi decât singur.

Cristian o privi cu spaimă, apoi, ca să n-o sperie prea tare, încercă să surâdă.

— Nu, Lilo, împreună va fi... mult mai greu... ar fi mult, mult mai greu. Ţi-am spus de la început că nu sunt o „partidă" bună, Lilo. Îţi pot strica viaţa. N-ai văzut cum m-am ferit de tine de la început? Crezi că din fantezie, din perversitate? Fiind îndrăgostit ca un nebun, crezi că mi-era uşor să mă port „rece?" Mi-era însă groază de gândul că-ţi pot strica viaţa.

— Şi, totuşi, eu ştiu că ar fi mai bine dacă ne-am căsători şi, să vorbesc ca tine: chiar dacă „după aceea" am divorţa, înţelegi? Trebuie să credem că se va putea, că totul va fi bine, şi numai la urmă, când într-adevăr am vedea că este imposibil, să... hotărâm altfel. Pentru o femeie e cu totul altceva dacă a fost căsătorită...

Cristian înţelegea perfect. Surâsul îi flutura încă, obosit, pe buze.

— N-ai să ai puterea să duci alături de mine o viaţă atât de anormală... Şi mai ales, n-aş avea eu puterea să te văd chinuindu-te în mizerie alături de mine.

— E mai obositoare o viaţă banală. Ce e mai groaznic decât să te

plictiseşti? Mă înăbuş în viaţa pe care am dus-o până acum…

— Orice viaţă poate fi banală sau nu. Depinde de cine o trăieşte. Şi apoi, vorbeşti aşa pentru că n-ai cunoscut adevărata viaţă de mizerie, când ajungi, ca un animal, să doreşti o zi de destindere, aşa cum ai dori o înghiţitură de apă într-o noapte de febră…

— Totuşi, Petre…

— Mai târziu… mai târziu. Ai puţină răbdare. Poate mai târziu… Cine ştie? Poate o să-mi meargă mai bine. Acum ce am nu e sigur… câtuşi de puţin. Mai târziu poate, ai dreptate…

Ştia că timpul necruţător va lămuri lucrurile.

— Îţi dai seama, Petre, ce fericiţi am putea fi? Te-ai gândit ce fericiţi?…

— Da, Lilo, m-am gândit…

Un fior trecea prin nervii lui Cristian. Da, se gândise cât de fericit ar putea fi! Se gândise…

Îşi aminti că filmul la care lucra era pe sfârşite. În curând, nu va mai avea de lucru. De câteva zile, gândul acesta îl urmărea cu o deprimare de care căuta cu exasperare să scape. În fine… poate că Lilo avea dreptate, poate că va găsi de lucru. Până acum, totul mersese foarte bine. Sosise toamna. Lucrul va reîncepe pretutindeni. Se reîntorcea toată lumea din concediu. Şi ce noapte minunată se desfăşura în jurul lor acum! Stelele se aprinseseră şi sclipeau sărbătorind infinitul. Totul era pace, totul era perfect şi misterios. Cine mai avea puterea să gândească la rău, să se îndoiască, să nu spere?

— Petre…

— Lilo…

— Te iubesc…

Lilo îşi puse mâna pe mâna lui.

Privirea ei era ameţită. Cristian îşi dădu seama că Lilo băuse mult. Îi auzea glasul care se făcuse şoaptă:

— Petre, nu vrei să mergem acasă? E târziu. Se lasă răcoare. Petre, n-am să intru la mine în odaie. Am să vin direct la tine, Petre…

O îmbinare curioasă de sentimente îl cuprindea pe Cristian când o auzea vorbind aşa. Ar fi suferit să simtă că nu-i place lângă el, dar, în acelaşi timp, o tristeţe îl frământa: pentru ce nu ştiuse Lilo să-l iubească dincolo de trup, dincolo de timp. Dincolo de ceea ce este trecător, de dorinţă? Ah, pentru ce nu ştiuse să aşeze dragostea acolo unde nimic n-ar fi putut-o atinge? Pentru ce îl prinsese şi în ghearele voluptăţii, ale trupului când diferenţa de vârstă între ei era aşa de

mare încât, inevitabil, sfârşitul va sosi prea repede? Cât timp îl va mai putea dori, cât timp va fi încă ameţită încât să nu vadă în jurul ei mişunând lumea de tineri sănătoşi, frumoşi ca ea, potriviţi cu ea, şi al căror viitor e deschis înaintea lor ca o victorie?

Acum se legase şi el de plăcerile trupului. Acum nu va mai putea îndura s-o vadă măritându-se cu altul fără să sufere chinuri intolerabile. Acum n-o va mai putea iubi oricum. Ar fi plâns în faţa trupului pe care-l adora acum atât de intens, ar fi plâns de amară tristeţe... În nicio clipă a voluptăţii nu cunoscuse sentimentul victoriei, în nicio clipă a mângâierilor nu putea uita că fiecare plăcere va fi plătită cu despărţirea. Cine l-ar fi putut tolera, bătrân şi neputincios, trist şi sărac, spunând că iubeşte, amintind prin prezenţa lui căzută orele de plăcere care trecuseră, fără să provoace revoltă? Care femeie ar fi tolerat ca un fost amant să rămână lângă ea, umil ca un câine, slab ca o zdreanţă? Fiori de teamă îl cuprindeau în clipa în care Lilo îl striga, îl cerea. Privea buzele ei cu uimire. I s-ar fi părut natural ca, deodată, aceleaşi buze, care acum şopteau cuvinte de dragoste şi dorinţă, să spună deodată cuvinte de sfârşit, de oboseală, de dezgust.

Cristian se trezi vorbindu-i în limba lui. Valul de dragoste şi de tristeţe inutilă nu mai putea fi cuprins în cuvintele unei limbi străine sufletului lui. Aşa, Cristian îndrăznea să spună tot. Absolut tot. Nicio taină nu mai rămânea ajunsă. Toată dragostea, toată disperarea, toată imposibilitatea de a limpezi vreodată lucrurile... Îi povestea cum îl legase nevastă-sa pentru totdeauna cu singurătatea... Cum îl batjocorise, îi spusese şi taina cea mare pe care jurase că niciodată n-o va destăinui, dorinţa lui de a găsi vreodată puterea de a întrece graniţele puse de oameni în sufletul lor şi de a găsi drumul spre descătuşare.

Lilo asculta. Îi plăcea glasul. Ajunsese să recunoască şi câteva cuvinte care se repetau melodic. Silabe care, desigur, erau mângâieri, căci erau cuvinte auzite de atâtea ori de ea noaptea stând în braţele lui, erau cuvinte care nu puteau cuprinde decât duioşie, dăruire. Acum, alături, lacul şipotea monoton, legănând în undă razele lunii... Pe masă erau flori, fructe, argintărie, sticle... Ochii lui Cristian aveau luciri verzi, stranii.

— Petre...

— Lilo...

— Te iubesc, Petre. Hai să mergem acasă. Vreau cu tine. Mai aproape. Vino, Petre. Noaptea e a noastră.

Lilo, ameţită, se rezemă de braţul lui. O greutate caldă, de pasăre cuibărită cu încredere la locul ei. Se suiră în automobilul luxos, care-i aştepta la intrare. Se auzea încă în urma lor melodia orchestrei rămasă în grădină. Imediat ce porni maşina, Lilo îşi trecu braţele pe după gâtul lui Cristian, îi căută gura.

— Petre...

Trecură prin oraşul luminat de lună şi lămpi. Părea că plutesc pe străzi lichide.

Capitolul XIV

Cristian pleca în fiecare dimineaţă la aceeaşi oră. Nimeni nu trebuia să ştie că nu mai avea de lucru. El singur, numai el ştia.

Pleca dis-de-dimineaţă, grăbit ca şi cum ar fi fost în întârziere şi apoi, ajuns în stradă, apăsat de melancolie, încetinea imediat pasul şi începea hoinăreala obositoare, fără rost, degradantă, pe străzi, prin parcuri, cafenele, studiouri să caute de lucru. Reîncepuse viaţa de câine fără stăpân, cu ore lungi, ore nesfârşite în care timp nu avea ce face. Din nou ceasuri petrecute pe câte o bancă în parcurile împodobite acum somptuos de frunzele de aramă ale toamnei, din nou prietenia cu pomii, cu păsările, cu iarba, cu norii, cu cerul. A, şi ce le povestea de data asta era mult mai tragic decât ce fusese până acum. Acum, nu numai că n-avea de lucru, şi nu mai câştiga nimic, şi nici nu avea nicio speranţă de a găsi ceva, dar trăia în minciună, în neîncetată prefăcătorie. Brusc încetase viaţa luxoasă cu Lilo şi, sub pretext că se convinsese de argumentele ei, se plimbau modest, liniştit, prin împrejurimile Berlinului, duşi de diferite tramvaie. Gânditor, îngrijorat, Cristian intrase în faza marilor tăceri. Îi era teamă şi de glasul lui, îi era teamă ca vreodată, obosit, să nu-i spună totul lui Lilo: şi nu trebuia. Nu trebuia. Cristian încă spera că va găsi de lucru şi că totul va mai putea fi salvat măcar pentru un timp. Nu pentru totdeauna, nici măcar pentru multă vreme, ştia, dar, totuşi, pentru un timp cât de scurt. Ca şi cum în acest răgaz s-ar fi putut sătura de ce avea şi ar fi putut apoi renunţa mai uşor la viaţa lui lângă Lilo. O iluzie în plus. În fundul sufletului ştia că oricând despărţirea va fi tot atât de grea, dar tocmai amânarea suferinţei era dulce, peste măsură de dulce. Acum el era cel care se amăgea în fiecare clipă, el era cel care cerea lui Lilo să-i spună la infinit că totul va fi bine, neaşteptat de bine, că miracolul se va împlini, încă şi încă,

să-i repete asta ca un cântec adormitor. Până acum trăise din întâmplări miraculoase. De ce să se dărâme totul deodată ca un joc făcut de copii în nisip? Hazardul aşezase viaţa într-un miraj ameţitor, ca apoi totul să se prăbuşească tocmai când mirajul părea realitate împlinită?

Da, poate că Lilo avea dreptate. Poate că, pe neaşteptate, totul se va îndrepta, şi totul va fi bine, din nou bine.

Şi Cristian asista la desfăşurarea gândurilor lui, ca şi cum ar fi fost un altul care gândea, nu el. În neliniştea lui soseau din adâncuri întunecate speranţe care-l cutremurau: dacă între timp Tereza murise şi el va afla deodată că este liber, liber… că se poate căsători cu Lilo?! Sau dacă, din pricina imposibilităţii lui de a se despărţi de Lilo, va trece peste orice şi va face ceea ce făcuse şi Tereza? Dacă se va căsători cu Lilo, cine ar putea divulga că este bigam? Nimeni nu cunoştea taina.

Imediat azvârlea gândurile cu oroare şi o mare oboseală urma halucinaţiilor care îi treceau prin nervi cu iuţeli de fulger, ucigaşe.

În orice caz, mizeria care acum reîncepuse, trebuia ascunsă cu încăpăţânare, cu tenacitate. Se simţea devenind obtuz, întunecat, de câte ori îşi aducea aminte că trebuie să tacă. Ca niciodată, după lungi tăceri, dacă Lilo făcea, după obiceiul ei, planuri de viitor optimiste, Cristian asculta cu atenţie cu încordare, ca şi cum ar fi putut într-adevăr descoperi deodată o realitate viabilă în visuri deşarte. Petre Cristian, într-adevăr se schimbase, nu mai părea atât de ameţit, atât de cu capul în nori, atât de exaltat. Mai serios, mai liniştit, mai profund, mai tăcut, părea, ca niciodată hotărât, să reuşească să iasă din încurcătura în care se zbătea.

— Iubito, azi nu mi-ai spus să am încredere că totul va fi bine.

Surâdea umil.

— Desigur, Petre! Totul va fi bine. Te îndoieşti? De ce zâmbeşti atât de curios, ca şi când ţi-ai bate joc de mine sau de tine?

— Nu, nu, nu mă îndoiesc. Dacă m-aş îndoi, ar fi teribil. Da, totul va fi perfect. Nu-mi trebuie acum decât puţină răbdare.

— Ai răbdare.

— Da, am răbdare, o răbdare imensă, Lilo. Câteodată mă înspăimânt eu însumi de câtă răbdare am…

— Nu mi-ai spus ce-ai făcut azi. Pari obosit. Cred că munceşti prea mult, Petre. Nici nu-ţi pot spune cât arăţi de rău, de câtva timp.

Cristian se gândea: „Cu alte cuvinte, ce bătrân arăţi! Cum pot arăta prost la vârsta mea altfel decât îmbătrânit?!”

— Nu. N-am lucrat prea mult. Filmul e pe terminate. Nu se mai lucrează propriu-zis… nimic. Puneri la punct… corecturi…

— Nu ţi s-a vorbit încă nimic de un nou angajament?

— Încă nu, încă nu…

— În orice caz, dacă ai rămâne câtva timp fără lucru, să nu-i spui nimic mătuşii mele…

— Nu, nu, fii fără grijă. Ştiu eu… Lilo, nu te supără plimbările astea… studenţeşti, obositoare, cu tramvaiul, pe jos, în praf, cu pantofii murdari? Sunt prea bătrân pentru astfel de plimbări. Poate ţi se potrivesc ţie…

— O, nu! Aşa mi se pare totul mult mai natural, mai real decât în lux. Şi te rog să nu mai spui că eşti bătrân. Nu-i adevărat. E frumos aici. Nu vezi ce copaci frumoşi? Tu cunoşteai locul? Ai mai fost şi fără mine?

— Da, Lilo, îl cunoşteam, am mai fost.

Ceasuri şi ceasuri petrecuse înainte de a sosi în pensiune şi acum din nou, de când nu mai avea de lucru, pe banca asta pe care stau amândoi, dar singur în disperarea gândurilor de sfârşit, de dezastru…

— Luxul pe care-l făceam noi, Petre, cu maşina care ne aştepta la uşa restaurantului, cu chelneri cu mănuşi, cu argintărie pe masă, era… aşa, un fel de vis. Îmi plăcea, totuşi acum îţi sunt recunoscătoare că m-ai ascultat şi că te-ai hotărât să nu mai cheltuieşti atât de mult. Mă cam speria felul tău de a fi. Credeam că nu poţi altfel şi mă gândeam că, mai târziu, când vom fi împreună, va fi imposibil să continuăm aşa şi mi-era teamă că te vei plictisi într-o viaţă mai modestă, mai liniştită.

— Nu-mi pasă ce viaţă duc, totul e să fiu lângă tine.

Cum de nu-şi da seama Lilo că plimbările pe care le făceau ei, luxoase, nu constituiau o viaţă, ci numai clipe de destindere? Nu-şi da seama că nu se plictisea nici când sta ceasuri întregi şi juca table cu bătrânul Braun, numai s-o ştie pe Lilo în aceeaşi casa cu el? Acum umblau unul lângă altul, tăcuţi. Pe jos, un covor de frunze căzute murmurau metalic. O toamnă plină de soare, cer limpede. O toamnă care voia să-ţi dea iluzia verii. O melancolie plutea însă cu fiecare frunză care cădea, cu fiecare frunză care se încăpăţâna să mai stea pe copac.

Lui Lilo, plimbarea pe care o făcea acum cu Cristian, cu tramvaiul sau pe jos, îi amintea o plimbare făcută anul trecut cu Pitschau. Pretutindeni se plimba cu el. Adevărate excursii camaradereşti,

sănătoase. Kurt Pitschau era vesel, totdeauna foarte bine dispus şi probabil, îndrăgostit. Era atât de sigur de el încât nu era tulburat. Cuminte, aşteptase să fie avansat în slujbă, ca s-o ceară în căsătorie. Acum, Pitschau părea că se liniştise complet. Sta mult pe acasă, bine dispus, discret şi evitând s-o enerveze, ca mai înainte, cu tot felul de glume naive. Nici cu Uleind nu se mai certa atât. Ce uşor se potolise dragostea lui! Oare să nu o fi iubit niciodată? Dacă ar fi iubit-o, se putea oare potoli aşa de uşor şi atât de repede? Sau era incapabil să iubească şi o ceruse în căsătorie pentru că judecase că ar fi bine aşa, şi mai comod?

O uşoară deziluzie, un mic necaz, cu toate că foarte bine ascuns în suflet, o crispa. Mândria cea mai tăgăduită, cea mai voalată, îi era lovită. În afară de Cristian n-o iubise nimeni. Privirile şi admiraţia trecătorilor nu erau de ajuns, iar dragostea lui Cristian i se părea acum ceva absolut natural. Cine ştie, poate o slăbiciune.

Şi totuşi, ce diferenţă între Pitschau şi Cristian!

Ce păcat că Cristian nu voia să fie puţin mai practic, mai pe pământ. Nu în prea mare măsură, ca să nu-şi strice farmecul, totuşi destul ca să se poată măcar, cât de puţin, bizui pe el. Câteodată era obositor cu veşnica lui deprimare şi neîncredere în viaţă. Cum putea un om care părea atât de vesel să fie în acelaşi timp şi atât de deprimat? Şi parcă deprimarea mergea crescând. Nu fusese aşa de la început... Mai ales de câtva timp... de când părea că se mai potolise, că se mai cuminţise. Ori poate, într-adevăr, o viaţă liniştită nu-i pria. Se plictisea în plimbări modeste. Şi, totuşi, cât de bine se simţise cu el. Ce bine ştiuse să-i exalte sufletul, să-i creeze valori noi de viaţă...

— Petre, ţii minte seara aceea la restaurant, pe lac?

— Da...

— Eram cam ameţită. Băusem mult. Ochii tăi erau atât de verzi, Petre, încât mi-era puţin teamă de ei...

— Îmi făgăduieşti, Lilo, că odată o să mai mergem acolo?

— Da!

— Chiar dacă am merge mult, mult mai târziu?

— Da.

Cristian se simţea obosit. Îl obosea minciuna în care trăia alături de Lilo, cu toate că era convins că minte ca să n-o tulbure pe ea.

După ce sosise în pensiune, câtva timp, Cristian uitase complet de vârsta pe care-o avea. Un val de fericire redeşteptase puterile trupului, bucuria vieţii şi-l susţinuse, îl întinsese. Acum, că nu mai avea de lucru, că trăia cu groaza zilei de mâine, cu fiecare zi care

trecea se simţea mai greoi. Dimineaţa, obosit, amâna gimnastica, căuta să stea cât mai mult timp nemişcat cu ochii încă închişi, adâncit în gânduri dezastruoase. Numai teama că, întârziind şi neplecând devreme, ca atunci când avea de lucru, domnişoara Schultze ar putea bănui adevărul, îl făcea să se trezească şi s-o pornească repede în oraş. O, dar dacă ar fi văzut, câteva clipe după ce se îndepărta de casă, pasul greoi, ca de plumb, cu care Cristian se târa pe străzi, Luiza Schultze n-ar fi avut nevoie de alte lămuriri ca să înţeleagă tot. Orice mişcare a lui i se părea acum atât de inutilă, atât de mincinoasă! Cristian nu mai era nici măcar atât de îngrijit ca înainte. Se gândea cu groază că nici bani pentru spălătoreasă nu mai avea pentru mult timp.

„Îmi va fi uşor să renunţ dacă am să simt că într-adevăr sunt bătrân, că sunt ridicol, că nu mai am ce căuta aici. N-am să mai am puterea să lupt şi totul va fi poate astfel uşurat."

Îşi controla muşchii trupului; oricâtă gimnastica ar fi făcut, erau slăbiciuni, moliciuni, oboseli iremediabil instalate, iar pe faţă – brazde care nu vor mai putea fi înlăturate. Flacăra trupului se potolea. Ceea ce însă îl uimea era faptul că gândurile şi simţirile îi erau tot atât de vii, tot atât de aprinse. „Poţi ajunge la moarte cu trupul bătrân şi sufletul să fie tot tânăr. E inutil să cred că dacă voi îmbătrâni, voi suferi mai puţin. E îngrozitor. Nu e asta o dovada că sufletul nu bătrâneşte şi nu moare, ci numai părăseşte trupul ca pe ceva nefolositor, în clipa morţii? Şi de ce să pleci în moarte, în acel mare mister cu toate problemele sufletului nerezolvate, să ajungi acolo cu aceleaşi preocupări meschine, temeri, neputinţe? Ce oroare! Da, moartea nu-i o soluţie. Înainte de moarte trebuie rezolvate problemele, înainte de moarte – rezolvate chinurile… Altfel totul va fi îngrozitor."

— Lilo, vezi cum se uită lumea la noi? Or fi zicând: „Ce caută bătrânul ăsta cu o fată atât de tânără şi frumoasă la braţ, ca un îndrăgostit?" Cred că nimeni nu înţelege cum de-ai putut să te îndrăgosteşti de mine…

Cristian ştia că nu spui asta când vrei să-ţi menţii iluzia fericirii, dar i se părea natural să vorbească astfel cu Lilo. Măcar atâta sinceritate îi datora…

— Tu nu vezi ce bine ne simţim împreună? îi răspunse Lilo, uimită.

Cristian observase că, de câtva timp, Lilo părea potolită, că se stinsese exaltarea din ochii ei, acea ardoare plină de uimire de la

început. Privirea îi era îngrijorată, gesturile ei nu mai aveau elanul începutului... Oare, să fi fost numai influenţa deprimării lui? Şi dacă el nu va mai avea puterea să menţină acea beţie a fericirii, Lilo se va sătura de el? Până acum, totul fusese perfect... Dincolo de ceea ce poate fi imaginat.

— Când ai să te saturi de mine, Lilo, ai să-mi spui?

— N-am să mă satur.

— Totuşi, de câtva timp pari... schimbată.

— Mi-e greu în pensiune. Am griji... înţelegi... Uleind, tanti, Pitschau, Braun, Grete, toţi... aşteaptă să vadă ce fac cu. Ştii că eşti la noi de câteva luni? Toţi au observat că între noi este ceva, chiar dacă nu-şi dau seama exact ce, şi tocmai de aceea vor să ştie desluşit, vor să vadă ce hotărâm. Nu ştiu ce să-i spun mătuşii mele, care face ochi miraţi şi aşteaptă o destăinuire...

— Lasă, Lilo, lasă... încă puţină răbdare, şi apoi... au să se liniştească.

Un val de disperată dragoste îi umplu sufletul lui Cristian: da, într-adevăr, odată, toţi se vor linişti.

Lilo îi spusese acum câteva clipe să bage de seamă să nu afle vreodată Luiza, dacă întâmplător, ar rămâne câtva timp fără lucru. Dar Cristian era uimit cum reuşise până acum să-i ascundă domnişoarei Schultze adevăratul motiv pentru care, de o lună de zile, nu plătise chiria! Cu Lilo era uşor de minţit, dar cum putea crede acea fiinţă atât de vigilentă la toate interesele casei ei, în minciunile lui?

Chiar de dimineaţă avusese cu ea o scenă din care ieşise obosit, nemulţumit:

— Iubită domnişoară Schultze, îi spuse, şi Cristian îşi amintea că se căznise să surâdă degajat şi cuceritor – am să-ţi spun ceva, sper că nu te va supăra prea mult.

— Da

— Voi întârzia cu plata chiriei câteva zile... Măgarii de la studio nu mi-au plătit încă...

— Ţi-am spus că cheltuieşti prea mult!

— Contam pe bani. Îi voi primi azi, mâine, poimâine...

— Sper şi eu! În tot cazul voi, străinii, sunteţi cam... nu ca toată lumea. Ce-ţi veni, frate dragă, să rămâi fără bani? Sunt sigură că ai dat în dreapta şi în stânga, pe la prieteni, pe la sărăntoci... Dacă aş cerceta, desigur aş afla că ţi se datorează bani chiar în pensiune. Mihaels nu ţi-a cerut bani? Sau Lemke?

— Nu, nu…

— Lasă, lasă… Păi dacă-i vorba să întârzii cu chiria, am să cam încep să mă amestec în ceea ce faci. Am să controlez ce câştigi şi ce cheltuieşti… ce risipeşti… e nepermis…

— Iubită domnişoară, aveţi dreptate, dar sper să nu fiu nevoie chiar de amestecul dumneavoastră. Sper că morala pe care mi-aţi făcut-o acum să fie suficientă ca să mă cuminţesc…

— Sper şi eu. În orice caz, ţin să te anunţ că astfel de lucruri nu-mi plac, nu le gust şi nu le tolerez…

— Da, da, desigur…

Dar Luiza Schultze se reculese. I se părea probabil că n-are încă dreptul să se supere şi se stăpâni. Erau prea multe avantaje în joc cu acest chiriaş, ca să se supere, şi, apoi, Lilo părea că ţine foarte mult la el. De fapt, era flirtul ei, se plimbau împreună, se distrau, Cristian cheltuia cu Lilo foarte mult… Luiza Schultze discuta cu Braun şi despre o eventuală căsătorie a lui Lilo cu Cristian. Lilo era o fiinţă cam originală, căci, de fapt, natural ar fi fost să se căsătorească cu Pitschau, dar dacă nu voia nimeni n-o putea sili. Cristian părea să-i placă mult mai mult, însă încă nu părea nici cu el decisă la ceva serios… Cine ştie ce aşteptau…

— Bine, bine, lasă că te cunosc eu. Am glumit. Şi, în definitiv, cheltuitor cum eşti, pentru dumneata este singurul mijloc ca să faci economii: să-ţi ţii banii acolo. Vei fi bogat când vei căpăta totul deodată. Să aşteptăm. Dar vezi, mai pisează-i niţel. Nu te lăsa, oricât de sigur ai fi că-i vei primi. Ascultă-mă pe mine: când ai bani de luat, pisează, ţi-o spun eu. Este singurul mijloc ca să-l capeţi…

Cristian îşi simţea sufletul îngheţat. „Gluma” domnişoarei Schultze îi dăduse o uşoară probă a calităţii glumelor ei. Ce va fi dacă va mai întârzia cu plata chiriei? În ochii ei se aprinsese o flacără josnică şi fără iertare. A, nu se juca femeia! O fiară zăcea în sufletul ei. Nimeni nu se putea apropia de sufletul ei, s-o îmblânzească, decât întinzând mâna plină cu bani…

Cristian spusese: „Mâine, poimâine”, dar n-avea nimic de primit, nimic de nicăieri, şi nicio speranţă. Pe banii pe care îi dăduse pe la prieteni în dreapta şi-n stânga nu mai conta. Erau prea săraci ca să-i poată înapoia. Nicio clipă nu se gândise că i-ar putea cere înapoi…

Dar cum îi va ascunde mai departe Luizei Schultze adevărata lui situaţie? Ca să plătească şi să fie liniştit, ar fi putut să vândă ceva din lucrurile lui, dar aşa ar fi dat imediat de bănuit domnişoarei Schultze. Abia ar fi atras atenţia ţi nu ar mai fi putut-o amâna până

va găsi ceva de lucru. Ar fi putut spune că a dăruit din haine, dar asta ar fi înfuriat-o grozav. Într-adevăr, dacă nu plătise chiria, domnişoara Schultze era de drept stăpâna lucrurilor lui... Îi era apoi şi silă să rămână din nou, şi mai ales acum, fără suficiente haine, rufe, ghete. Un om de vârsta lui nu-şi poate permite, cât iubeşte şi e iubit, să aibă aceeaşi lipsă de cochetărie ca un tânăr... Luiza era la pândă. Nimic, niciun obiect nu se mai putea mişca din casă, nici măcar deplasa, fără ca ea să nu observe imediat, parcă s-ar fi luat din carnea ei, din sângele ei. Cristian ajunse să creadă că Luiza Schultze ştie şi de câte ori respiră în douăzeci şi patru de ore fiecare chiria?...

Dar dacă acum credea în povestea banilor întârziaţi era desigur numai pentru că tot felul lui Cristian de a trăi îi era străin, neînţeles. Cheltuise prea mult, fusese prea nebunește darnic cu toată lumea şi cu Luiza Schultze mai mult decât cu toţi, ca să-şi poată imagina că există un om atât de imprudent încât să nu fi oprit nimic pentru el, pentru plata chiriei, pentru pâinea cea de toate zilele. Desigur Luiza Schultze bănuia că Cristian nu ştia nici acolo la studio să se impună şi să ceară dreptul lui. Îşi bătea şi acolo oamenii joc de el. Totuşi... până la urmă vor fi obligaţi... Cristian şi-o închipuia mergând la studio şi făcând scandal, ca să ceară ceea ce i se datora lui. Luiza Schultze era capabilă de orice. Oricum, dacă până acum nu plătise, mai putea amâna totul, mai putea să-şi permită să spere, căci numai vânzându-şi ceasul, hainele, cuferele lui, tabachera şi încă va putea achita totul până la urmă...

Toate gândurile astea, sfâşietoare temeri, lunecau prin mintea lui Cristian. Şi dacă toate socotelile astea erau valabile pentru Luiza Schultze, pentru a mai putea rămâne în pensiune, pentru Lilo, desigur, ar fi constituit iremediabila dovadă că se înşelase asupra lui Cristian şi că niciun fel de aşteptare de viaţă, de siguranţă, de încredere în viitor nu putea exista. Ea încă aştepta ca Cristian să se hotărască să se căsătorească cu ea. Aştepta să înceapă o viaţă liniştită cu el, o viaţă fericită...

În ultimele zile, lui Cristian i se întâmplă să nu vină la prânz la masă şi să se reîntoarcă foarte târziu, seara, când toată lumea în pensiune era culcată, ca să evite orice întâlnire, mai ales cu domnişoara Schultze şi astfel să evite totodată şi explicaţiile dezagreabile. Se simţi câteodată prea obosit, prea deprimat de insuccesele zilei ca să mai aibă puterea să mintă, să se prefacă liniştit, vesel, degajat... Venea târziu şi, apoi, furişându-se în

pensiune, unde până acum fusese primit şi aşteptat ca un prinţ răsfăţat, umblând în vârful picioarelor ca un hoţ, mergea la el în odaie, nemâncat din ajun. Ştia că Lilo va auzi uşa odăii lui, oricât de încet va umbla, că va veni atunci la el în odaie, va sta cu el, va şti cu mângâierile ei, cu glasul ei amăgitor, să alunge, cel puţin pentru un ceas, două, orice amărăciune, orice gând... O destindere care îi alina, mai ales după ziua întreagă petrecută printre străini, cu gândul mereu la Lilo, temându-se să vină acasă, ca să nu dea de bănuit că e fără lucru... Observase că Pitschau sta mult pe-acasă. Foarte politicos, foarte schimbat... Fără voie, desigur, Pitschau îl imita în îmbrăcăminte, în felul lui de a se purta, şi începuse şi el să vină cu cadouri pe-acasă, flori, bomboane... Cristian surâse. Dar o uşoară amărăciune îi cuprinsese sufletul. Îi era dor din nou de acele ceasuri liniştite, petrecute lângă Lilo, ea cântând la pian, el simţind că e fericit.

Şi, totuşi, va sosi momentul când va trebui să-i spună lui Lilo că nu mai are de lucru, că nu mai are niciun ban şi niciun fel de speranţă de a găsi de lucru. Din nou ar fi făcut orice, orice, măcar să câştige destul ca să poată plăti odaia. Ar fi putut spune chiar Luizei Schultze că nu-i mai trebuie pensiunea completă, că lucrează momentan prea departe, ca să se poată întoarce la prânz, ar fi putut mânca la orice cârciumă, cât de ieftin, cât de redus... Apoi ar fi putut spune şi că acum câştigă puţin şi ea poate s-ar fi înduplecat să-l ţină fără pensiune... câtva timp... Poate totuşi ar fi trebuit să ia bani cu împrumut, ca să achite luna în curs... ca să aibă astfel timp să caute liniştit de lucru, să nu se simtă atât de înfricoşat de privirile scrutătoare ale Luizei Schultze... Dar cine i-ar fi dat bani acum? În tot oraşul, în toată Germania, şomajul era mare şi mizeria se întindea ca o povară. Nimeni, absolut nimeni nu era acum dispus să dea bani... Ar fi putut să ceară poate chiar de la Lilo... să-i explice... să se sfătuiască cu ea. I-ar fi înapoiat mai târziu... Dar îi era groază de acest gând. Lilo ar fi suferit enorm, poate tot atât de mult ca el, de o despărţire a lor, totuşi nu era un motiv ca să împrumute bani de la ea. Mai întâi, fiecare ban al ei era ştiut de mătuşa ei, apoi pentru Lilo ar fi fost dovada, iremediabilă dovadă, că de la Cristian nu poate aştepta decât vorbe şi fantezie...

Cristian se gândi că niciodată Tereza nu se sfiise să-i spună tot. Întotdeauna, Tereza, cu mult curaj, căutase să-l ajute să iasă din încurcătură. „Pentru ce niciodată n-am ştiut să mă apropii de Tereza? Nu era oare tovarăşa mea de viaţă? N-am izbutit cu niciun

preţ, niciun cuvânt, nicio dăruire de-a mea s-o fac să participe efectiv la viaţa mea sufletească, să trăim în adevăratul sens al cuvântului împreună. Nu e oare sortit omului să fie pereche? Tereza nu era făcută să fie tovarăşă vieţii mele? Lilo nu este oare numai o diabolică? Pot, oare, un bărbat şi o fată, când diferenţa de vârstă este de douăzeci şi cinci de ani, să mai creadă că sunt făcuţi unul pentru altul, că pot constitui ceva etern, sfânt, o pereche? Pentru ce nu am ştiut s-o reţin pe Tereza? Oare acum, cu acel bărbat, e mai fericită decât cu mine?"

Cristian crezuse întotdeauna că e destul să fie tolerant, înţelegător, bun şi să-i ierte capriciile, toate nebuniile. Dar acum înţelegea că felul acesta de a „ierta" fără niciun cuvânt, fără nicio dojană era mai înjositor pentru ea, cea care păcătuise, mai mult decât ar fi bătut-o. Ce încredere, ce speranţă poate avea o femeie într-un bărbat care, prin iertare, dovedea nu numai că nu iubeşte, că se dezinteresează de gesturile ei... Da, toleranţa în dragoste nu trebuie admisă... Promiscuitatea... Şi, totuşi, se simţea incapabil să reţină dragostea prin violenţa, prin forţă. Şi acum, dacă ar simţi că Lilo nu mai ţine la el... dacă şi-ar da seama...

— Petre, spuse glasul lui Lilo alături de el, cred că a trecut mai bine de o jumătate de ceas de când n-ai scos niciun cuvânt. Parcă ai face parte dintr-o societate de surdomuţi. Şi ce faţă încruntată ai! Ai rezolvat problemele lumii? La ce te poţi gândi aşa? M-ai uitat de tot!

— Nu te-am uitat...

Cristian tresărise, surprins în gândurile lui cele mai intime. Într-adevăr, uitase că Lilo e aşezată pe bancă lângă el. O clipă se temu să nu se fi dat pe faţă, ca şi cum gândurile ar fi putut fi auzite. Trebuia să se supravegheze mai mult. Se obişnuise atât de tare să stea ceasuri întregi singur pe câte o bancă, poate chiar pe aceasta de-aici, încât uitase că Lilo era cu el. Dar ce era de vină Lilo, să îndure tăcerile lui stupide care nu rezolvau nimic!

Şi, foarte ciudat, în perioada asta făcu un lucru pe care până acum niciodată nu-l încercase: se rugă lui Dumnezeu.

Pentru Cristian a fost un gest neaşteptat. În toată viaţa lui gândise, ştiuse, presimţise, înţelesese că viaţa nu poate fi un lucru lăsat la voia întâmplării. O lege exista. O conştiinţă sau o sumă de conştiinţe care regizau totul, iar acest tot... Aci mintea i se împotmolea, fără însă să i se pară că haosul ar putea explica misterul... Toate astea pentru el erau posibilităţi, dar niciodată nu se gândise să se roage. Era un gest de care îi era chiar ruşine, ca de o

slăbiciune. Admitea legea, ştia că implacabil legea lucrează, dar nu înţelegea rostul rugăciunii. I se părea întrucâtva înjositor să ceară, să implore. Observase că oamenii, de obicei, nu se roagă decât când le este frică…

Dar iată că într-o clipă neştiută, nepregătită de el, se trezise în mijlocul odăii cu o şoaptă înflăcărată…

„Dă-mi, Doamne, puterea să rabd totul…”

O bucurie, subtilă ca un fior, un răspuns vag şi liniştit îl acoperi. Numai inima lui ştiuse că fusese ascultat. Mintea, străină încă şi rece, nu înţelegea ce i se întâmplase.

Cristian se sperie. Simţise că participase la un mister periculos. Se uită cu spaimă în jurul lui. Era singur, singur pe pământ, singur sub întreaga boltă a cerului. Îi era teamă, îngrozitor de teamă, ca de un adânc neaşteptat deschis şi care cheamă. Ar fi căzut în genunchi ca să implore iertare, totala iertare şi descătuşare din păcat. Se simţea răspunzător de toate greşelile lui, ştiute şi neştiute. El singur responsabil de tot. Se apropiase periculos de abis. În inimă tresărise ca niciodată chemarea adâncului. Buzele lui murmurau încă:

— Doamne.

Dar nu era decât uimire şi geamăt în şoaptă. Ar fi cerut să fie cruţat, ar fi cerşit să fie ajutat, dar nu îndrăzni nimic decât să asculte imensul glas al vidului care aştepta să-l absoarbă. Ameţit, nu prinsese decât gânduri pământeşti. Lilo îi răsări în minte ca o umbră. Lacrimi îi umplură ochii.

— Lilo! şopti ca o încercare de a reveni la pământ, dar inima încă îi era cuprinsă de ameţeala vastă a unor gânduri fără contur.

Ştiu că Lilo nu are importanţă decât pentru slăbiciunea lui, că Lilo este a clipei. Viaţa rămăsese deschisă, ameţitoare, eternă asupra lui.

O spaimă îl cuprinse, spaima de a n-o pierde pe Lilo din pricina acestor gânduri. Chiar înainte de a fi sunat ceasul, înainte de a avea puterea. Nu trebuia să grăbească el despărţirea, nu trebuia să se înfăptuiască în suflet înaintea destinului. O grabă, o nelinişte de a o vedea pe Lilo, de a se încredinţa că Lilo există, că o iubeşte, că încă e cu ea, că o va iubi mereu, că nu va pierde căldura asta din suflet chiar de va trebui să se despartă de ea, chiar de n-o va mai vedea niciodată. Principalul era s-o iubească, să nu-i rămână sufletul dezgolit de căldura liniştitoare, gol, dezgolit ca o rană. Celelalte toate urmau apoi la o mare distanţă. Acum îl cuprinsese o dorinţă dureroasă de a o avea în braţe, de a fi cu trupul ei, cu sărutările ci, cu mângâierile ei, cu glasul ei, să scape de spaima eternităţii

implacabile, înfricoşătoare, pe care o întrezărise, într-o străfulgerare periculoasă.

— Petre, Petre, cânta glasul în şoapte ameţite.

— Eşti a mea?

— Da.

— Pentru totdeauna a mea?

— Pentru totdeauna, totdeauna…

A, de-ar fi cunoscut Lilo sensul veşniciei, de ar fi înţeles ce înseamnă „pentru totdeauna”… Dar cuvântul ei era şoapta a ceea ce este trecător. *Pentru totdeauna*. De l-ar fi putut iubi în eternitate, dincolo de mormânt, dincolo de amintire, dincolo de trup, dincolo de nume…

„Dă-mi, Doamne, puterea să îndur tot.”

Îi era o teamă înspăimântătoare, o spăimântătoare groază de responsabilitatea dorinţei lui.

Un gest de sfârşit, de rupere din loc şi gând îl cutremură. Fugi din odaie.

Capitolul XV

— Petre, Petre, să nu întârzii! Ce faci? Plecăm cu toţii deodată. Ce, nu te-ai îmbrăcat încă?

Lilo intră în odaia lui Cristian. Îl zări îmbrăcat cu un pantalon de satin. Cu ciorapi de mătase albi, pantofi de lac negri. Cămaşa fără guler era tot de mătase, de un alb imaculat.

— Lilo, mi se pare atât de deplasat. Parcă nu se cuvine… eu… nu-mi vine să mă-mbrac… Aş fi mers poate în frac.

— Nu, nu, nu! Toţi suntem costumaţi. Nici nu mi-ai spus nimic. Nici nu te-ai uitat la mine! cum îmi stă costumul?

— Admirabil, Lilo! Admirabil, Colombino!

Cristian o luă în braţe şi o sărută.

— Dar eu am să fiu ridicol… Nu-i de mine…

— De ce să nu fie de tine? Tu ţi-ai ales costumul şi acum faci mofturi. Te rog, Petre, să fii vesel măcar astăzi…

Lilo îl sărută grăbită, neatentă.

— Vreau să ne distrăm! Mereu suntem trişti… Şi Grete vine. Şi-a pus costumul ei tirolez. Braun e în vânător bavarez. Tanti e în vivandieră. Kurt Pitschau în arlechin. Tot oraşul petrece. De câtva timp, eşti mereu trist, Petre…

Se auzi în uşă o bătaie desluşită. Lilo se trase, speriată, de lângă Cristian care întrebă mirat:

— Cine-i?

— Eu, Pitschau, Kurt. Pot intra?

— Intră.

Pitschau intră. Era costumat în arlechin. Talia lui subţire ieşea în evidenţă. Era mult mai elegant în costumele lui obişnuite.

— Eu sunt, domnule profesor, iartă-mă că te numesc aşa, un vechi obicei... Am venit să văd ce faceţi, nu veniţi? Cum, nu eşti gata, domnule profesor?

Lilo îi spuse, răsfăţându-se:

— Tocmai îl certam şi eu. Pretinde că va fi ridicol... Tot felul de idei nepotrivite cu ziua de azi...

— A, dar nu se poate! Vai de mine ce idee! Se poate, domnule profesor, să ne superi? Domnişoara Luiza Schultze nu va putea suporta o astfel de dezamăgire. Ea pe dumneata contează, ca să se distreze. Vrea să danseze. Şi adineauri mi-a spus. Unde vă este haina?

— Aci, pe pat. O pregătisem.

— Un costum de Pierrot! E admirabil! Ce mătase superbă! De unde l-aţi cumpărat? E probabil foarte scump!

— Mi l-au împrumutat de la teatru, de la studio...

— Acolo unde lucraţi acum?

Cristian îl privi. O clipă i se păru că Pitschau vorbeşte înadins aşa, că-şi bate joc, că poate a aflat că nu are de lucru... Dar faţa lui liniştită nu cuprindea nimic îndoielnic sau ipocrit. De câtva timp, părea mai matur, mai stăpânit, mai respectuos... Acum era lângă Lilo. Amândoi în costumele lor, înalţi, subţiri, erau de o tinereţe, de o exuberanţă fermecătoare. Cristian îi privi, nedumerit. În tot cazul, dacă băiatul nu fusese adineauri ironic, totuşi părea că a simţit ceva. Îşi schimbase complet felul lui de a se purta cu Lilo, cu toată lumea, devenise cel mai vesel din pensiune, cel mai răbdător: până şi pe Uleind îl menaja.

— Da, mi l-au împrumutat de acolo...

— Şi acum nu vrea să se îmbrace cu el. Zice că o să fie ridicol!

— Ridicol la bal mascat? Poţi fi ridicol la un bal mascat? Aşa ceva n-am mai auzit. Domnişoara Luiza Schultze e, de exemplu măreaţă: e o vivandieră şi vrea să danseze cu dumneavoastră. Vă temeţi de vârsta nepotrivită cu costumul? Cred că greşiţi. O să vă stea chiar foarte bine. Foarte bine...

— Uleind cum s-a îmbrăcat?

— Nu ştiu, probabil în cioclu, ca să ne distreze. Lemke e în apaş, Mihaels în urs… Aşa că vedeţi că nu vă veţi putea plânge că aţi fi ridicol. Nimeni nu va putea fi ridicol.

Lilo râdea.

Pitschau spuse repede:

— Cleopatra îi spunea adesea lui Ovidiu că un bal mascat e tot ce poate fi mai eficace pentru un apatrid ca să se consoleze…

— Hai, Petre, hai, nu mai face mofturi! Unde ţi-e haina? Ce haină splendidă! Ce mătase! îmbrac-o, Petre!

— Imediat… imediat…

— Nu, nu. Acum. Kurt, ajută-mi să-l îmbrăcăm. E în stare să ne lase să plecăm şi să nu vină. Am început să-l cunosc, îl îmbrăcăm noi doi cu forţa.

— Nu… nu…

— Ba da, ba da, hai, Kurt, hai, curaj! Nu-i dăm drumul până nu-i gata. Nu poate fi mai puternic ca noi doi. Hai!

Unul dintr-o parte, celălalt din cealaltă îi îmbrăcau haina de mătase cu gulerul imens de tul alb. Lilo şi Kurt râdeau nebuneşte. Cristian se simţea prost, mai ales pentru că nu era în stare să râdă şi să se bucure. Îi era oarecum ruşine că nu este bine dispus.

— Unde îi e pălăria? Unde îi e pudra? Trebuie să te faci alb ca varul, Petre. O să-ţi stea foarte bine. Numai ochii au să i se mai vadă. Nu-i aşa, Kurt? Îi stă bine. Uite ce bine-i stă aşa, în alb!

— Splendid. Hai, profesore. Hai, nu mai ezita. Nu e scăpare. Colombina a poruncit. Poate cineva să reziste glasului ei? Poate cineva s-o întârzie? Poţi dumneata?

— Kurt are dreptate. Azi toată lumea trebuie să fie veselă.

— Lăsaţi-mă, copii. Mă îmbrac singur. Eu singur, imediat.

— Dar vii, vii, da?

— Da, da, viu. Lăsaţi-mă puţin singur şi viu.

— Hai, Kurt, hai să-l lăsăm dacă vrea. Îl aşteptăm în sufragerie zece minute, cu ceasul în mâna, şi pe urmă venim dacă nu eşti gata. Să nu crezi că scapi! Toată lumea te aşteaptă…

Plecară amândoi repede, uşor. Imediat, Cristian auzi că radioul din sufragerie a fost deschis şi răsună victorios un foxtrot. Cristian rămase nemişcat, asculta. Se auzeau şi glasuri, râsete, uşi. Ştia că tristeţea lui e deplasată. De câtva timp, Lilo era dornică de petreceri, de orice soi, dar să fie petreceri. Şi mult mai indiferentă faţă de el, mult mai nerăbdătoare, sub pretext că vrea să-l facă să-şi iasă din

apatia în care căzuse fără rost. Dar nu era de vină, nu era din lipsa ei de sensibilitate. De vină nu erau decât minciunile lui, minciunile lui neîncetate. Lilo îl credea pe cuvânt, nu ştia că suferă şi se zbate, şi se purta în consecinţă. Lilo trăia o minciună şi deci nu putea răspunde decât tot cu ceva potrivit. Erau amândoi în afara realităţii. De ce nu avusese puterea să-i vorbească, desluşit, imediat ce nu mai avusese de lucru? Atâta vreme o ameninţase cu teama lui de a şoma, iar când se întâmplase, cuprins de o laşitate de neînvins, începuse să mintă cu neruşinare.

Dar total de neînţeles era faptul că Luiza Schultze credea în minciunile lui, Cristian aştepta cu groază, ca la o reprezentaţie de iluzionism, ca domnişoara Schultze să descopere într-o bună zi „trucul". Nu plătise chiria de trei luni de zile. Lucrul era fără precedent în analele pensiunii Schultze. Trei luni bătute pe muchie. Toţi ai pensiunii ştiau acest lucru şi asistau la miracol cu uimire. Totuşi, se gândea Cristian, lucrurile pe care le avea la el în odaie ar fi acoperit încă datoria lui. Dar cu fiecare zi ce trecea, echilibrul era deplasat în defavoarea cinstei lui. Mai era şi cufărul acela mare de piele, ceasul, butonii de manşetă, tabachera...

Acum, alături în sufragerie, toţi îmbrăcaţi în costume care mai de care mai caraghioase, îl aşteptau ca să plece la bal. Într-adevăr, era singurul lucru care-i mai lipsea: să meargă la bal mascat. Şi ce dulce, ce graţioasă intrase Lilo la el în odaie, cum îl sărutase, şi cum el nu găsise niciun cuvânt agreabil! Şi cât de total se simţea legat de ea! Orice argument logic, că e nebunie ceea ce face, era inutil în faţa slăbiciunii de neînvins a dragostei lui. O săptămână, o zi, o clipă, în fine oricât va fi posibil să prelungească şederea lui lângă Lilo va accepta orice din partea ei şi din partea celorlalţi. Cu cât i se părea că plecarea e mai iminentă, mai inevitabilă, cu atât găsea că orice mijloc e bun ca să amâne acea plecare. Acum va merge la bal. Va dansa cu Lilo. O va simţi în braţele lui. Ea nu bănuise nimic. E fericită. O va auzi şoptindu-i tot felul de lucruri inutile şi atât de dulci. Va fi fericită. Şi el va fi fericit. Cu ce candoare se înălţa în vârful picioarelor ca să-l sărute. „Petre."

Înviorat, Cristian se hotărî să se îmbrace. Merse în faţa oglinzii şi se privi. „Îmi stă într-adevăr bine, dar ce demodat sunt! Părul alb la tâmple. În fine, dacă spune că mă iubeşte, trebuie s-o cred. Dar ce nebunie! N-ar fi avut decât să-l ia pe Pitschau, nimeni n-o împiedica. Nimic nu s-ar fi opus. Nimic nu s-ar opune nici acum. Dar pentru ce să mă-ndoiesc de dragostea ei? Desigur că neliniştea în care trăiesc,

orele inutile petrecute prin cafenele mizere mi-au obosit nervii.

Cristian se fardă repede. Mai întâi, un strat gros de ten, apoi pudra multă. Îşi îngroşă buzele, sprâncenele. Mişcările îi erau îndemânatice, ca ale omului învăţat să se machieze.

„Mai mult control de sine, mai multă răceală nu mi-ar strica. Vorba lui Braun: Viaţa e aşa... un fum... un fel de filosofie! În definitiv, mereu tragedia umană se petrece în zbaterea între etern şi efemer. Vrem să iubim etern în împrejurări meschine, o fiinţă pământească. Da, da, trebuie mai multă putere. Putere, în acest cuvânt se cuprind toate rezolvările. Orice probleme. Putere! Să ai putere. Sensul eroismului interior, chiar neştiut de nimeni. În definitiv, e singura cale. Iată acum: trebuie să am puterea situaţiei mele actuale. E stupidă frământarea laşă în care am căzut. Nu rezolvă nimic, nu adaugă nimic, nici măcar nu prelungeşte plăcerea."

Cristian se privi în oglindă. Era aproape de nerecunoscut. Se simţea bine sub fard şi costum, ca şi cum nici grijile lui nu l-ar mai fi putut găsi sub deghizare.

Alături, în sufragerie zgomotul de glasuri, râsete şi muzică era din ce în ce mai puternic. Se auzeau pahare, chiote, râsete violente, râsul ascuţit al Gretei. Cristian îşi încheie repede haina şi apoi îşi pudră din nou puţin faţa. Într-adevăr, ochii îi căpătaseră o expresie intensă, un luciu extraordinar. Gândurile sau fardul?

„Numai să nu răcesc", gândi Cristian. Ceasurile lungi petrecute prin parcuri, prin frig şi umezeală nu-i priiseră. Tuşea tare de câtva timp. Ar fi trebuit, sub cămaşă, să-şi pună o flanelă cât de subţire... Iernile sunt grele la Berlin...

„N-au să mai aştepte atâta, au să plece fără mine. Să le spun că vin îndată."

Cristian deschise uşa odăii lui şi se opri în prag: Lilo şi Pitschau dansau. Erau strânşi unul de altul. Cei din odaie beau, mâncau şi priveau cum dansează perechea. Erau într-adevăr foarte frumoşi şi dansau de minune. Lilo nu-l vedea pe Cristian. Râdea. Pitschau îi şoptea ceva la ureche. Obrajii lor se atingeau, părul lor era amestecat. Cristian simţi un cuţit în inimă. Niciodată nu-şi închipuise că-i va vedea aşa. O clipă, totul i se păru la fel de groaznic, ca şi când i-ar fi surprins înşelându-l. Imediat îşi dădu seama că este absurd ceea ce gândeşte şi simte. „Asta pentru că sunt atât de tineri, atât de potriviţi, pentru că îmi dau seama că în curând voi deveni inutil şi peste toate celelalte şi ridicol."

Domnişoara Luiza Schultze izbucni într-un râs sălbatic:

— Ha, ha, ha! Dar ştiu că eşti reuşit, domnule profesor! Nici nu te recunoşteam… Ia uitaţi-vă ce apariţie! Şi ce privire! Actor, nu glumă!

Cristian uitase că este costumat. O clipă i se păru că Luiza Schultze îşi bate pur şi simplu joc de el, de gândurile lui, de situaţia lui.

— Vom dansa împreună astă seară, domnule profesor…

— Spectacolul a început. Totul e din ce în ce mai interesant! strigă Uleind. Avea un domino verde, iar pe faţă îşi aşezase o mască mică, neagră.

— Cu plăcere, domnişoară Schultze… îngână Cristian cu ochii la Lilo.

— Atâta lucru merit şi eu!

— Meritaţi mult mai mult…

— Un vals ca pe vremea noastră. Tinerii nu ştiu dansa. Ia te uită la ei: stau locului şi ţopăie strânşi unul de altul.

— Şi asta e adevărat.

— Avem şi noi dreptul să petrecem. Sufletele ne sunt încă tinere…

Lui Cristian i se păru că Lilo se depărtase uşurel de Pitschau, când îl zărise. Dar continua să danseze şi, întorcând capul către Cristian, îi spuse surâzând:

— Eşti gata, Petre? Mergem?

— Domnule profesor, eşti gata? Plecăm? Hai, că nu mai avem răbdare, spuse şi Pitschau.

Surâdea şi el bucuros. Avea o privire exaltată, străină lui.

— Voiam tocmai să vă spun să plecaţi că vin şi eu îndată. Nu trebuie din pricina mea… toată lumea…

— Petre, iar începi?

Lilo părea ameţită. Băuse?

— Lasă, Lilo, că vine. A promis că dansează cu mine.

— Şi cu mine, strigă Grete.

Era roşie. Avea şi ea un pahar în mână şi pălăriuţa ei de tiroleză cu pană îi sta cam strâmbă pe cap.

— Sigur! Asta ne lipseşte acum, obraznico. Ţi-am dat să bei şi acum te întreci… Vezi să nu te las acasă!

— Lăsaţi, domnişoară Schultze. Îmi va face plăcere să dansez şi cu ea. E copil bun…

— Ştiam eu că o să vrea! Şi bomboane îmi aduce din oraş…

— Ei bine, vă spun drept că obraznica asta e de nesuferit! Numai voi sunteţi de vină. O răsfăţaţi de nu mai cunoaşte margini…

— Hai, Petre, hai, pentru Dumnezeu! Nu vezi ce drame din pricina

ta?

— Vin. Plecaţi, vă rog, vă ajung din urmă…

— Ultimele retuşuri pentru a fi cu adevărat irezistibil, strigă Uleind.

— Îi stă foarte bine, spuse Pitschau.

— Da, da, strigă şi Lilo, fredonând în braţele lui Pitschau. Ce mască bună! El trebuia să ne fardeze pe toţi. Abia l-am recunoscut…

Cristian intră la el în odaie. Se aşează greu în fotoliu. Rămase nemişcat. Auzea desluşit ritmul dansului, râsetele, paharele, glasurile. Imagina perechi dansând, privirea de inconştientă fericire a lui Lilo… a lui Pitschau… dar totul i se părea îndepărtat. Aci era linişte, era singur, putea să nu se prefacă, să nu mai surâdă, putea măcar pentru câteva clipe să tacă şi să se adâncească în sufletul lui, care îl duruse atât de tare… neaşteptat de tare… După ce vor pleca ceilalţi, se va odihni, se va reculege. Nu putea merge acolo atât de tulburat. Unde era timpul când îşi putuse închipui că o va vedea pe Lilo măritându-se cu Pitschau sau un altul şi nu va suferi? Şi că va iubi bărbatul şi copiii acelui bărbat? O gelozie aprigă îi chinuia acum inima pentru că o văzuse, neaşteptat, atât de fericită dansând în braţele lui Pitschau. Râsul ei era acel al plăcerilor, era acela al orgoliului satisfăcut. Desigur, Pitschau îi spunea că o iubeşte, că e frumoasă. O gelozie îi chinuia inima, sângele, ca o otravă… Prin simplul fapt că erau atât de tineri, atât de potriviţi… Ce sentiment penibil şi niciodată simţit pentru nimeni… Nici pentru amanţii ştiuţi ai Terezei, nici pentru o altă femeie, niciodată, şi acum, ce stupid, ce înjositor! Niciodată n-ar fi crezut că poate durea atât de tare: da, ca o otravă în sânge… Cât de strâns se ţineau! Ce-i putea spune Pitschau de părea atât de mulţumită? Desigur o obosise cu frământările lui şi acum se distra oricum, oriunde… Copiii aceştia, prin simpla lor veselie, îi dăduseră impresia că totul e sfârşit, viaţa sfârşită, că a intrat definitiv în bătrâneţe. Nici o oglindă niciodată nu i-ar fi putut spune atât de crud că e bătrân… Copiii ăştia inconştienţi şi veseli. De ce nu dansa Lilo cu Uleind, cu Mihaels, cu Grete? De câtva timp Kurt şi Lilo erau mereu împreună. Mai toată ziua, Kurt era din nou acasă, ca pe vremuri. Acum Lilo caută lângă el veselia pe care Cristian nu i-o putea da. Cu Pitschau petrecea toată ziua, în timp ce el sta ca un idiot pe bănci, prin parcuri, sau prin cafenele, privind ceasuri întregi în fundul unei ceşti goale. Nu putea sta acasă cu Lilo şi în acelaşi timp să spună că are mult de lucru… Pitschau era vesel cu uşurinţă, avea acum toate motivele să fie vesel…

Cristian ascultă încordat: dacă vor intra din nou la el în odaie şi-l vor găsi aşa, prăbuşit în fotoliu? Auzi numele lui: „Petre, Petre”. Era glasul lui Lilo. „Petre, Petre”. Era glasul lui Pitschau. Desigur că amândoi băuseră mult. Ce rost avea să meargă cu ei acolo, să observe lumea că e gelos, ca un idiot, amândoi să danseze şi el să stea pe un scaun cu Luiza Schultze şi Braun?...

„Hai, Petre, plecăm...”

Maşinal, Cristian strigă, ecou:

„Vin, vin îndată.” Dar nu se mişcă. Se vedea în oglindă, prăvălit în fotoliu, îşi vedea faţa albă ca varul, buzele atât ele roşii de păreau o rană. Alături, în sufragerie, auzi o mişcare mare de paşi, râsete, pahare trântite, ciocnite, radioul izbucni cu o violenţa de animal sălbatic înjunghiat, uşi multe se deschiseră, se trântiră, glasuri cântau în cor, acompaniind radioul...

„Petre, plecăm, te aşteptăm jos... Plecăm... Petre...”

Glasurile toate îl chemau: „Domnule profesor, Cristian, Petre, hai, vino...” Glasurile se depărtau... nimeni nu va avea grijă de el. Toţi vor petrece foarte bine şi fără el. Şi Lilo va petrece de minune fără el... Mai bine fără el. Acum o încurca.

Se făcu linişte. Cristian asculta încordat. Lilo pleca fără el veselă, inconştientă... Ar fi putut să mai vină o dată. Gândurile toate îi erau stupide, dar îl dureau îngrozitor nervii. Pentru ce să mai lupte? Numai din laşitate? Acum Lilo nu va mai suferi dacă va pleca. Se săturase de el. Adineauri gândise că trebuie să aibă putere să nu se înjosească, iar acum e o zdreanţă umană... Ar răbda orice numai să fie cu ea.

Cristian tresări. Auzise o bătaie discretă la uşa odăii lui. Să fie oare Lilo cuprinsă de remuşcări?...

— Intră, strigă.

În odaie intră Grete. Părea foarte aferată, grăbită, abia respirând.

— Nu veniţi? M-au trimis de jos, să văd de ce nu veniţi. E frig şi nu vă putem aştepta în stradă.

Grete îl privea cu interes.

— Să plece că vin îndată, imediat.

Dar Grete izbucni în râs.

— Ce caraghios sunteţi, domnule profesor! Nici nu vă cunosc... parcă mi-e şi frică! Vă uitaţi aşa la mine parcă nici dumneavoastră nu vă mai cunoaşteţi... Le spun că veniţi sau că nu mai veniţi?

— Da, da, am să vin şi eu... vin îndată. Să plece. Am puţină treabă şi vin...

— O să se supere domnişoara dacă nu veniţi…

Cristian nu mai întrebă care domnişoară, Luiza sau Lilo. Era indiferent, indiferent. Acum trebuia să se odihnească, să uite, să cureţe sufletul. Mâine trebuie din nou s-o poată adora fără pată… Să uite, să uite şi să cureţe sufletul. Încet, inima se zvârcolea, striga în otravă. Astă-seară nu putea să-i vadă împreună, obrazul lipit, trupurile lipite, strânşi unul în braţele celuilalt, şoptind.

— Da, da, vin îndată. Du-te.

— O să dansaţi şi cu mine?

— Sigur, sigur.

— Păreţi foarte serios. Parcă aţi plâns. Aţi băut şi dumneavoastră? Sau vă doare poate capul?

— Da, mă doare capul.

— Pot să vă dau un piramidon de la domnişoara Schultze…

— Nu e nevoie. Mă odihnesc puţin şi vin.

— Sunteţi aşa de caraghios! Trebuie să veniţi! O să râdem mult de dumneavoastră… o să aveţi mult succes…

— Bine, Grete. Du-te acum. Stinge şi lampa mare. Aşa.

— La revedere, domnule profesor. Vă aşteptăm acolo.

— Bine, bine…

Grete plecă. Acum în casă se făcu o linişte mormântală. Cristian îşi auzea sângele bătând în inimă. Era singurul lucru viu în casă. Plecase toată lumea. Plecase şi Lilo cu ceilalţi. Altă dată ar fi rămas cu el. Măcar o clipă, ca să poată fi mângâiată, sărutată. Acum plecase cu Pitschau… Nimeni nu-i de vină când nu mai iubeşte.. Căldura din suflet nu poate fi comandată. Nu-i rămânea decât să se mulţumească cu faptul că totuşi îl iubise… îl iubise… Dar el o iubea încă… intensitatea era aceeaşi, ca o flacără eternă. Cum se va putea despărţi de ea? Când va avea putere să-i spună: „Plec”? Sau să plece chiar în clipa asta? Să lase tot, să ia numai de un schimb şi să plece. Niciodată, nimeni să nu mai ştie de el, şi nici el să nu mai ştie niciodată nimic de Lilo.

Dar sfâşierea din inimă era prea sălbatică, prea violentă, ca să poată pleca. I se părea că începe să curgă sânge din ea, atât de dureroasă era la gândul despărţirii… Ce va face din nou pe drumuri, singur în odăi mizere, dat afară din loc în loc, fără să aibă cu cine schimba un cuvânt, străin printre străini…? Şi Lilo pentru totdeauna pierdută, despărţită de el ca de moarte, ştiind că ea nu-l mai aşteaptă, nimeni nu-l va mai aştepta niciodată, ca pe un mort. Mai teribil ca pe un mort. Pe acela încă îl aştepţi, încă aştepţi un semn

misterios, aştepţi un vis, o întâlnire în vis, mergi la cimitir, acolo poate, o întâlnire în eternitate... Dar acum, totul era zadarnic, mai grozav ca moartea. Era sfârşitul dragostei...

Lacrimile începură să-i curgă pe obraz. Îi era silă să le şteargă, îi era silă să se mişte. „Parcă aş fi Tereza. Numai ea plângea aşa". Aceleaşi lacrimi fără efort pornind din adâncul inimii, ascunse acolo demult şi acum, pe neaşteptate, ivite. Le şterse cu dosul palmei. Îşi văzu mâna mânjită de negru, alb, roşu... Uitase că e fardat ca un clovn... „Ce caraghios sunteţi, domnule profesor", îi spusese Grete. Într-adevăr, fără seamăn, fără iertare de caraghios şi laş, laş... Fardat, ca să meargă la bal mascat şi plângând singur în casă în urma iubitei.

Părăsit, neavând puterea să plece, aşteptând încă un gest de milă, de dragoste, ca un cerşetor, ca un câine umil! Până când va putea sta aşa nemişcat sub durere? Când va fi lovitura destul de aspră, ca să-l hotărască să se ridice de jos şi să plece?

Capitolul XVI

Noaptea târziu, târziu, de tot, îi auzi cum se întorc toţi deodată, aşa cum plecaseră, cu zgomot mult, cu uşi trântite, cu pahare ciocnite, cu glasuri nestăpânite...

Cristian nu se culcase. Era trântit pe pat, în pijama. Aştepta. Nu ştia ce aştepta şi nu ca de obicei numai pe Lilo, ci şi altceva. Dar ce putea fi?

Încet, zgomotele se potoleau. Din nou casa se adânci în tăcere. Cristian aştepta cu încordare. Totul era atât de liniştit încât s-ar fi putut crede singur în toată casa. Dar acum ştia că Lilo sosise. Îi auzise glasul. Acum Lilo era la ea în odaie, aştepta poate să vină la el. Dar dacă, prea obosită, va adormi şi nu va mai veni, sau dacă, supărată, înadins nu va veni? Oare aceasta va fi dovada definitivă că nu mai ţine la el?

Dar Cristian nu-şi răspunse. Atâta slăbiciune îi era în suflet încât ştia că, oricum, va găsi mereu scuze...

Timpul trecea. Trecuse mai mult ca de obicei de când se liniştise casa, şi Lilo nu sosea. Nu, nu, şi alte ori Lilo întârziase...

Cristian auzi o uşă, dar imediat înţelese că e altcineva. Probabil Mihaels, după pas. Căuta probabil apă sau cine ştie, i se făcuse foame... Apoi iar linişte, totală linişte. Apoi uşa odăii lui Cristian se

deschise binişor şi Lilo apăru, ca de obicei cu halatul ei albastru strâns pe ca, cu picioarele goale în pantofii uşori de mătase. Se opri o clipă în prag, apoi înaintă încet până la Cristian, care se ridicase în picioare. Lilo se aşeză pe pat. Cristian se aşeză lângă ea. Îşi auzea din nou inima. Mai întâi tăcură mult timp, apoi Lilo întrebă încet:

— Petre, de ce n-ai venit?

Părea tristă. Inima lui Cristian odată cu glasul lui Lilo căpătase un ritm curios. În durere sosise o alinare, ca o mângâiere. Simţea şi durerea şi mângâierea în acelaşi timp. Lilo era lângă el. Venise.

— N-am putut, Lilo.

— De ce?

— Nu se putea…

— Ai făcut înadins ca să mă întristezi…

— Lilo!

La lucrul acesta, Cristian nu se gândise, şi, totuşi, ce mângâiere în învinuire.

— Cum îţi poţi închipui aşa ceva?

— Atunci? Te rugasem. De ce m-ai lăsat să plec? De ce nu mi-ai spus că nu vii? De ce m-ai minţit?

Lilo avea dreptate. Totul se colora altfel acum. Lumini ciudate transformau tot ceea ce gândise, tot ceea ce simţise.

— De câtva timp eşti atât de schimbat! Cu totul! Îmi ascunzi ceva. Mă chinuieşti. Totul e schimbat între noi, totul e absurd. Nu ştiu cum să mă mai port cu tine. Mă laşi să fac lucruri care n-au sens…

Aici glasul lui Lilo se înecă uşor în lacrimi, care nu cereau încă să fie plânse. Lilo îşi aminti cu oboseală şi cu uimire că în noaptea aceea băuse prea mult, că plecase fără să-l mai cheme pe Cristian, înadins, şi că la bal dansase enorm, cochetase cu toată lumea, glumind şi fiind de o exuberanţă extraordinară, şi că-l lăsase pe Pitschau s-o sărute. Pitschau o rugase mereu, toată după-masa, să se lase sărutată, dar parcă mai mult în glumă, râzând, dar noaptea la bal, când o sărutase pe gură, de altfel fără voia ei, pusese deodată o nebănuită căldură şi duioşie. Se lipise de ea, strâns, şi o sărutase lung, fără ca Lilo, uimită, să se poată degaja. După aceea nu mai vorbise deloc cu ea şi nici n-a mai dansat, nici cu ea şi nici cu altcineva, ca şi cum i-ar fi părut rău de ceea ce făcuse. Părea supărat, trist. Nici nu venise cu ei acasă, cu toţii… Lilo avea remuşcări. Fusese cochetă cu el, îi era inconştient necaz că se potolise, că nu mai e îndrăgostit, voise să ştie cât de adevărată e liniştea lui. Acum ştia: Pitschau tot îndrăgostit era. Acum probabil

suferea din nou… din vina ei… cochetăria ei…

De-ar fi ştiut Petre! Dar nu trebuia să ştie. Lilo se simţise prea prost după aceea, şi acum tot tristă era… Cristian era de vină de toate. Totuşi nu trebuia să ştie. După ce o sărutase Pitschau i se făcu intens dor de Cristian. Toate astea nu făcuseră decât să o apropie tot de el… Probabil el o aştepta acasă, apucat de una din crizele lui de melancolică isterie…

— Pentru ce m-ai lăsat să plec? N-ai auzit cum te chemam, cum te chema toată lumea?

— De ce n-ai venit tu aici?

— N-am venit o dată?

— Cu Pitschau?

— Nu, singură. Nu puteam să-l dau afară când a venit şi el. De ce nu l-ai dat tu afară?

— Şi apoi? N-ai spus că peste zece minute te reîntorci?

— Erau toţi în sufragerie. Atât aşteptau să mă vadă din nou intrând la tine!… Nu ştii, n-ai înţeles cât e de greu cum trăim? Şi, în loc să-mi uşurezi situaţia, mereu găseşti câte ceva ca să mă chinuieşti! Sunt absolut sigură că nu mă mai iubeşti ca înainte…

Aici Lilo începu să plângă. Cristian, care, de când sosise Lilo la el în odaie, se lupta să n-o ia în braţe, nu mai putu rezista şi o cuprinse.

— Lilo!

Învinuirea era prea absurdă şi îmbucurătoare. Lilo hohoti, într-adevăr, se simţea foarte nenorocită. Obosită peste măsură, dezgustată de ceea ce făcuse, necăjită pe Cristian, care căuta să fie din ce în ce mai straniu… El era de vină de toate. Pentru ce nu înţelegea că-i era greu să trăiască cu el în văzul tuturor. Şi apoi, să-l mai audă toată ziua plângându-se de tot felul de lucruri imaginare sau eventuale. Şi totuşi, ce cald o strângea acum în braţe, ce ocrotitoare îi era îmbrăţişarea…

Cristian cu Lilo în braţe era ca omul care se întoarce de la drum greu, acasă. Ar fi binecuvântat-o pentru fiecare lacrimă a ei. Lilo îl respinse, dar în gestul ei era numai nevoia de a fi implorată să se lase mângâiată, răsfăţată.

— Iubita mea, iubita mea, să mă ierţi. Iartă-mă. Te chinui şi mă chinui şi pe mine ca pe un câine, ca un idiot. Sunt un nebun. Aş merita într-adevăr să te superi pe mine. Ai dreptate, dar dacă ai şti, Lilo, dacă ai şti ce greu îmi este…

Cristian făcu o pauză. Se oprise brusc, părea complet ameţit. Într-

atât încât uită chiar s-o mai sărute pe Lilo; pierdut, cuprins parcă de o mare spaimă. Lilo îl privi cu uimire. Ceva nou, neaşteptat, răsărise deodată în Cristian.

— Lilo… şopti.

Şi din nou Cristian făcu o pauză mare, ca respiraţia omului care se îneacă şi caută să iasă la suprafaţă.

— Te-am minţit… de câtva timp te-am minţit…

Lilo se înspăimântă mai mult de glasul lui decât de înţelesul spuselor lui, căci încă nu-şi putea închipui despre ce era vorba.

— Petre, nu mă mai iubeşti?

Cristian o privi ca un dement.

— Să nu te mai iubesc, Lilo?!… Cu ultima mea picătură de sânge, în ultima graniţă a cunoştinţei mele nu eşti decât tu, tu, numai tu! Nici nu ştiu de unde aş putea începe să spun *eu* sau *tu*. Cred că dacă aş fi nebun, şi încă pe tine te-aş recunoaşte, orb, şi te-aş vedea… Lilo… Până la tine n-am trăit şi de la tine încolo ce-aş mai putea numi viaţă? Copilul meu de lumină, femeia mea sfântă, Lilo, nu mă mai întreba dacă te iubesc ori nu, căci simt că înnebunesc fără să pot găsi ce-ţi răspunde. Mi-aş scoate inima din mine ca s-o vezi. Când respiri tu, trăiesc. Când te mişti tu, ştiu că exist.

— Petre… atunci?

Din nou Cristian avu privirea aceea de demenţă, iremediabil tristă.

— Trebuie să plec, Lilo.

— Să pleci acum? Unde, Petre? E noapte.

Voi să-l întrebe dacă are o repetiţie la studio, dar se opri înspăimântată de privirea lui. Într-adevăr, acum îi era teamă de el. Petre Cristian băuse şi părea exaltat. De altfel, şi ea băuse. Se simţea ameţită.

— Petre, nu mă privi aşa. De ce mă înspăimânţi?

— Nu trebuie să-ţi fie teamă. Mie nu mi-e teamă decât de un singur lucru. Că nu mă mai iubeşti. Toate celelalte sunt uşoare. Orice va fi mai uşor… Dar nu te pot minţi… Pe tine nu te pot minţi…

— Ce este? Ce s-a întâmplat?

— Lilo, de trei luni de zile nu mai am de lucru. Sunt absolut fără niciun ban şi nu mai am nicio speranţă de a găsi un lucru. Trăiesc din minciună ca un escroc. Te mint pe tine, pe mătuşa ta, pe toţi. Mint în fiecare clipă, cu fiecare gest, înspăimântat că va trebui, dacă vorbesc, să mă despart de tine. Acum nu se mai poate. Totul se va afla, totuşi într-o zi. Înţelegi! Socoteam mereu ce valoare au lucrurile de-aici din odaie – Cristian arătă în jurul lui – şi apoi să plec când voi

vedea că nu voi mai putea acoperi datoria. Am crezut, mereu am crezut, că voi găsi totuşi ceva de lucru: în fiecare zi, în fiecare ceas, dar nimic... De trei luni caut să nu afli tu, să nu te chinui şi tu, era singura mea mângâiere că te vedeam veselă, nu voiam să te tulbur... Ah, Lilo, ceasurile petrecute departe de tine, singur prin grădini, pe străzi, ca un vagabond, prin studiouri, ca un cerşetor, ştiind că aş putea fi cu tine, că tu eşti acasă, că mă aştepţi crezând că sunt la lucru, gândindu-mă că în curând va trebui să plec definitiv, pentru totdeauna...

O clipă, prins în vâltoarea destăinuirii, i se păru că nu se va mai putea opri de a-i spune că nu e divorţat, că Tereza a bigamă, de a-i destăinui tot, de a-i explica tot... Dar, cu toată tulburarea lui, se reculese. Brusc, tăcu.

Lilo, după ce-l privise cu uimire, acum plângea cu hohote nestăpânite. I se părea că este pedepsită, iremediabil pedepsită pentru că greşise faţă de Cristian şi dragostea lor, lăsându-l pe Pitschau s-o sărute. Acum i se părea că va muri dacă Cristian va pleca de lângă ea. I se părea că fusese criminală faţă de ea şi de Cristian pentru fiecare clipă cât nu fusese lângă el, criminală că nu ghicise nimic, că nu bănuise nimic, că-l lăsase să se chinuie, că nu-l ajutase cu nimic şi, peste toate, se adăugau deodată şi remuşcările pentru purtarea ei faţă de Pitschau: băiatul era încă îndrăgostit, ea fusese cochetă, abia părea că s-a potolit şi el în ultimul timp, şi ea îl aţâţase iar. Îi era parcă necaz că se potolise, că n-o mai iubeşte. Acum, suferinţa începuse şi pentru el din nou... Numai şi numai din vina ei, toate din vina ei.

— Petre, Petre...

Erau strâns îmbrăţişaţi, ca doi oameni care caută să se salveze de la înec, agăţându-se unul de altul. Îmbrăţişarea lor avea ceva tragic. Se ţineau atât de strânşi, ca şi cum ar fi avut de luptat cu o forţă care ar fi încercat în chiar clipa aceea să-i despartă. Numele lor spuse la infinit, cu chemări oarbe, chemările adâncului, ale sufletului speriat, ca şi cum despărţirea se şi făcuse, şi nu se mai găseau. Gurile se căutau în şoaptele spuse de întunericul în care căzuseră.

— Petre...
— Lilo...
— Să nu mă laşi niciodată, Petre...
— Niciodată.
— Orice-ar fi!
— Orice-ar fi!

Nu ştia nici ea ce cere, nici el ce făgăduieşte. Cuvintele erau numai descântate, ca să înlăture răul.

— Te iubesc atât de mult, Lilo, încât orice mi se pare uşor dacă ştiu că nu-ţi sunt indiferent. Azi-noapte, am suferit îngrozitor. Tu ai plecat veselă. Te-am văzut dansând în sufragerie cu Pitschau. Te ţinea atât de strâns... Tu nu păreai nemulţumită. Eraţi atât de tineri... Mi-am spus că nu am dreptul să vă împiedic să fiţi fericiţi. Am vrut să plec, Lilo, să plec pentru totdeauna... dar n-am putut...

Lilo era înspăimântată de tot ce auzea. Cristian fusese gelos pe Pitschau tocmai în aceeaşi zi. Simţise deci... Dacă pleca?

Lilo se strânse mai tare de Cristian.

— Petre...

— Apoi m-am mai liniştit. M-am liniştit din laşitate, pentru că n-am avut puterea să plec fără a te mai vedea o dată.

Plângeau amândoi, ca la înmormântarea dragostei lor.

— Petre, jură că niciodată n-ai să faci aşa ceva. Aş putea muri de disperare. Jură!

— Jur!

Jurăminte peste jurăminte. Aşa cum altul aşază jaloane ca să fie drumul mai uşor, el aşeza jurăminte care-l împiedicau de a se mai mişca. Auzea glasul Terezei: „N-ai să spui niciodată nimic. Jură...” Şi Cristian jura. „Petre, să nu mă părăseşti niciodată”, striga Lilo şi Cristian jura.

— Trebuie să mai cauţi de lucru.

— De trei luni caut ca un disperat.

— Poate ai să găseşti...

— Nu pot trăi aşa, nu mai pot! E hoţie. Sunt un ticălos. Trebuia să plec de cum am văzut că ţii la mine. Nu aveam dreptul să-ţi stric viaţa. Trebuia să plec. M-ai fi uitat.

— Nu mă iubeşti de poţi vorbi aşa. Nu ţii seamă că te-am iubit, de poţi vorbi aşa?

— Învinuieşte-mă de orice numai că nu te iubesc nu. E îngrozitor!

— Acum trebuie însă să minţim. Nu poţi pleca şi eu să nu te mai văd! Trebuie să mai stai. Vom minţi acum amândoi. Îţi va fi mai uşor. Vei minţi pentru mine. Vei plăti mai târziu... Poate, totuşi, găseşti de lucru...

— Nu mai pot conta pe aşteptarea asta.

— Trebuie găsit altceva, Petre.

— Ce se poate altceva decât bani ca să plătesc?

— Mai întâi trebuie găsit mijlocul de a-i spune mătuşii mele că nu

plăteşti acum fără ca să te dea afară. Trebuie câştigat timp.

— De trei luni nu fac decât asta. Numai eu ştiu ce echilibristică obositoare, înjositoare. Câteodată, numai la gândul că va trebui s-o întâlnesc, simţeam că o sudoare rece îmi umezeşte fruntea. Seara, obosit, doresc să vin acasă, să mă odihnesc, să stau cu tine şi mă îngrozesc. Stau în stradă, în frig, ceasuri întregi, privind la geamul ei până vad că se stinge lumina. Abia atunci intru în casă, ca un hoţ. Acum e frig şi totuşi nu îndrăznesc nici măcar să aştept în vreo cofetărie sau bodegă de peste drum, ca să nu cumva să afle ea. Ce-i mai pot spune? Îmi este teamă că faţa mea, glasul meu, mişcările mele să nu mă trădeze şi să nu priceapă cumva toată deznădejdea mea. Va fi fără milă, nu mă va tolera nici o zi. Nici un ceas.

— Poate va fi altfel dacă mă voi amesteca şi eu. Niciodată nu m-am amestecat. Poate am şi eu de spus un cuvânt în casa asta. O parte din avere este şi a mea.

— Lilo... va fi... îngrozitor! Nu, nu aşa... aşa nu se poate...

— Va fi mai îngrozitor dacă ne despărţim!

— Bine, dar ce argument îi poţi da mătuşii tale în locul chiriei?

— Îi voi spune că te iubesc.

Cristian se înspăimântă. Într-adevăr. Lilo era capabilă acum de orice. Dar tocmai asta trebuia evitat.

— Lilo, te rog... te... implor, să nu faci aşa ceva. Va fi sfârşitul.

— Pentru ce?

— Pentru că abia atunci va începe să vrea să mă vadă plecat, definitiv plecat.

— Va înţelege că... am fost cu tine.

Luiza Schultze era capabilă să-l dea imediat afară sau să-l ducă, sub ameninţarea cu revolverul, la oficiul stării civile, ca să-l căsătorească, şi apoi direct la tribunal, ca să-l divorţeze. Era capabilă de orice. Să-l denunţe că e conspirator, că e criminal cu acte false, să inventeze că e spion, era capabilă de toate indiscreţiile, de toate josniciile...

— Lilo, cred că n-o cunoşti pe mătuşa ta...

— Va trebui să admită că, pentru câtva timp, nu ai de lucru şi că mai târziu, când vei avea, vei plăti. A văzut cum ai cheltuit când ai câştigat câtva timp. Nu-i cer decât puţină răbdare pentru un chiriaş care a plătit mai mult ca ceilalţi şi care va plăti mai târziu ceea ce datorează.

— Lilo, se poate să nu mai găsesc mult timp de lucru. Ce-am lucrat era clandestin. Acum se poate întâmpla să fiu dat afară din

Germania. Este şomaj. Nu au de lucru nici pentru ai lor. Pentru ce niciodată nu ai vrut să înţelegi acest lucru? Totul ar fi fost simplificat…

— Dacă te-ai căsători cu mine, nu te-ar mai da afară…

Petre Cristian tresări îngrijorat.

— O căsătorie… acum… cu mine, Lilo? Te rog să nu mai vorbeşti astfel de lucruri. E înspăimântător!

— Petre! Nu vreau să te pierd!

— Nu mă pierzi! Sunt al tău pentru totdeauna. Orice s-ar întâmpla, oriunde aş fi!

— Nu pot gândi să fii departe de mine. Nu pot suporta despărţirea. Am nevoie de prezenţa ta aici.

Ce bine, ce imens bine i-ar fi făcut lui Cristian ca Lilo să-i spună ca poate pleca departe, că poate lipsi cât de mult, că ea nu-l va uita, că-l va aştepta mereu, că orice va fi, se va gândi la el mereu. Dar Cristian simţea că disperarea lui Lilo era practică, pământească, naturală, că nu poate trăi în visuri…

— Lilo, gândeşte-te, au mai fost timpuri tot atât de grele pentru mine şi apoi din nou timpuri bune. Că am mai fost dat afară din Berlin de două ori, şi apoi din nou am putut reveni. Este a treia oară că sunt în acest oraş… Voi reveni…

— Dar nu vreau să pleci. Tocmai asta nu vreau. Trebuie găsit un mijloc. Nu pot să te văd plecând. Numai când mă gândesc la bagajul tău şi simt că nu pot! Nu pot să aştept… Fiecare clipă mi se pare un iad, singură din nou în pensiunea asta, cu Uleind, cu toţi, cu scandalurile… Pentru ce suferinţa asta? Eu vreau să fiu cu tine, vreau să plec cu tine. Am să plec cu tine. O să îndur mizeria cu tine. Atunci ai să te hotărăşti să mă iei de nevastă.

Lilo hohotea din nou, Cristian simţea că înnebuneşte.

— Lilo, trebuie să te linişteşti ca să înţelegi bine situaţia. Durerea ta complică lucrurile. Dacă poţi să ai puţină încredere în mine, în cuvintele mele. Eu cunosc mai bine ceea ce e posibil şi ceea ce e imposibil. Trebuie să socotim ce este natural să se întâmple. Din pricina asta nu îndrăzneam să-ţi spun nimic: mi-era teamă de durerea ta, că nu vei şti să rabzi. Ce vrei tu, nu se poate acum. Ar fi criminal din partea mea. Mai târziu poare… cine ştie?!

— Nu vreau să rabd. Cred că trebuie luptat.

— Tocmai aici e greşeala ta. Suntem în voia soartei. Singurul lucru care ne mai aparţine sunt sufletele noastre.

— Nu vreau, Petre. Nu vreau. Tu poţi, eu nu pot aşa. Eu te vreau

aici, cu mine… noaptea… ziua…

— Dar, Lilo…

— Petre… nu pot!

Petre Cristian îşi cuprinse capul în mâini.

— Taci, Lilo! Taci! Stai acum o clipă liniştită cu mine. Om vedea mâine ce este de făcut. Sunt atât de epuizat încât mi se pare că am să înnebunesc. Nu există nicio soluţie decât… un miracol, Sunt obosit, prea obosit. Nu vreau acum decât câteva ceasuri de odihnă. Tu eşti aici. Ai venit… Te-am aşteptat… A fost o zi îngrozitoare. Acum să ne odihnim… Sunt mai liniştit că ţi-am spus ţie… Mâine… mâine…

— Petre, o singură rugăminte: Să nu-i spui încă mătuşii mele nimic. Ceea ce ai făcut până acum să faci şi de-acum înainte. Trebuie minţit încă. Te rog…

— Dar cât, cât timp?!

— Nu ştiu. Om vedea. Dar făgăduieşte, Petre. Făgăduieşte! Jură! Jură, Petre, că nu vei face nimic fără ştirea mea. Te rog, jură!

— Jur!

Oboseala desfăşurase aripi atât de imense şi negre asupra gândurilor lui, încât orice era mai uşor decât să mai gândească, să mai dorească. Orice era inutil: şi jurăminte, şi voinţă, şi luptă. Însăşi renunţarea devenise inutilă, fiind întrecută de destin…

Braţele lui Lilo îl învăluiră ca o mângâiere. Glasul ei se făcu şoaptă.

— Mai sunt două ceasuri până la ziuă, Petre, sunt cu tine…

Lilo aţipise lângă el. Afară se lumina de ziuă. Geamurile căpătaseră o transparenţă blândă. Lumina slabă a lămpii de pe noptieră pălea. Faţa lui Lilo se odihnea în deplină linişte. Respiraţia era abia perceptibilă. O paloare fără pată da obrazului ei o imaterializare floralã. Genele aşezau o umbră liniştită, ca un văl tainic. Buclele părului erau risipite pe pernă. Cristian o privea. Somnul îi despărţise. Erau fiecare în altă lume.

„N-ai să mă părăseşti niciodată, Petre?”

„Niciodată…”

Şi totuşi va veni clipa când va trebui să plece. Ceea ce nu avusese puterea să facă nici în prima clipă a întâlnirii lor, nici în clipa în care fericirea îi dăduse tot ceea ce putea da, nici în clipa când înţelesese că lupta e inutilă, se va întâmpla totuşi. Dar care este omul care ştie ce vrea, spune „vreau” şi face întocmai?

Capitolul XVII

Uleind era în sufragerie, aşezat pe un scaun în faţa mesei şi citea cu atenţie. Îngrijit, prea curat, meticulos de curat, părea mai slab ca de obicei, mai palid. Tendoanele gâtului erau vizibile, urechile transparente. Părul, foarte bine periat, lipit de cap fără ca niciun fir să nu depăşească locul lui, lucea uns prea tare sau poate încă ud.

Uşa se deschise şi Grete apăru în odaie cu un teanc de farfurii. Le puse pe dulap şi începu să le şteargă şi apoi să pună masa. Uleind o privi o clipă şi-i spuse în şoaptă, rânjind:

— Vezi să nu spargi nimic…

— Asta-mi mai lipseşte, că vă amestecaţi şi dumneavoastră… De ce citiţi aici? Nu e destul de cald la dumneavoastră în odaie?

— Ce face domnişoara Luiza Schultze?

— Vă este dor de ea?

Uleind se strâmbă.

Grete izbucni în râs, dar se întrerupse brusc privind speriată în jurul ei. Domnişoara Schultze era în bucătărie. O putea auzi. Grete scoase din buzunarul şorţului o hârtie, o privi nedumerită, apoi îl întrebă pe Uleind:

— Poate ştiţi dumneavoastră, domnule Uleind. Uite, am aici, la cuvinte încrucişate… orizontal 6, o jertfă a revoluţiei franceze…

Dar în odaie apăru, pe neaşteptate, Luiza Schultze. Grete vârî hârtiuţa vertiginos în buzunar şi începu iarăşi să şteargă farfuriile cu hotărâre.

— Ce faci aici? Poate flirtezi cu domnul Uleind? Repede în bucătărie că te pleznesc…

— Dar…

— Niciun dar! Afară!

Edmond Uleind vârâse capul în carte şi păru că citeşte cu mare atenţie. Luiza Schultze se apropie de masă cu hotărâre şi, bătând cu degetul în lemn, ca să-i atragă atenţia, aşteptă în faţa lui, în picioare. Uleind ridică capul din carte, o privi fix, ca şi când n-ar fi văzut-o, cu o privire total pierdută.

— Domnule Uleind, domnule Uleind nu mă vezi?

— Poftim?

— Bine că te-am găsit. Mă evitai. Cum se face că te găsesc aici? Credeam că trebuie să te dau pe lista dispăruţilor.

— Te evitam? Dacă voiam să te evit, n-aş fi stat în sufragerie..

— Bine, bine, las’ că ştiu eu. Eh!

— Ce e?
— Nu spui nimic?
— Ce să spun?
— Cum, ce spui? Până acum nu mi-ai făcut niciodată aşa ceva! Ce e cu chiria?
— Care chirie?
— Chiria pe care mi-o datorezi.
— Ce-i cu ea?
— Domnule Uleind, îţi baţi joc de mine?
— Nu cred. Poate fără să-mi dau seama, scumpă domnişoară.
— Atunci?
— Atunci ce?
— De ce nu mi-o plăteşti?
— Cu ce să ţi-o plătesc?

Faţa domnişoarei Schultze avu o expresie foarte nelămurită. Părea că nu ştie nici ea ce trebuie să creadă. Nu-şi da seama dacă Uleind glumeşte, îşi bate joc sau e într-adevăr inconştient. Nu-i plătise de o lună şi jumătate, el care era cel mai corect, cel mai punctual dintre toţi.

— Domnule Uleind, îţi repet: dumneata nu mi-ai plătit chiria de o lună şi jumătate.
— Exact.
— Şi?
— Şi nimic.
— Cum nimic! Îţi baţi joc de mine? Ce vrei de la mine? Văd că trebuie să mă exprim mai desluşit. Te rog să-mi dai banii pentru chirie, să-ţi achiţi datoria.
— N-am bani.
— Cum n-ai bani?
— Bine. N-am bani.
— Cum n-ai bani?
— N-am bani. Ce nu se poate întâmplă omului?

Domnişoara Schultze fu atât de mirată încât respiraţia i se opri. Uleind părea total liniştit, ca şi când ar fi natural să nu aibă bani şi nici să nu-i pese sau să caute să se scuze. O privi cu o vădită curiozitate, o clipă, începu din nou să citească. Domnişoara Schultze se înroşi la faţă. Făcu o sforţare pentru a începe din nou să vorbească fără să urle. Mâinile ei avură o mişcare, ca şi cum şi-ar fi pierdut echilibrul.

— Domnule… Uleind, dumneata glumeşti?

— Pentru ce să glumesc, domnişoară Schultze? Crezi că viaţa aici, în pensiunea dumitale, este atât de... hazlie încât să invite pe om la glume!

Uleind reîncepu să citească.

Luiza Schultze nici nu mai auzea ironiile lui Uleind. Glasul, acum, îi era tremurat:

— Dumneata ai plătit întotdeauna regulat... Nu eşti o persoană lipsită de mijloace...

— Exact.

— Când ai de gând să-mi plăteşti?

— Nu ştiu.

— Te rog să-mi plăteşti imediat!

— N-am bani.

— Atunci să pleci imediat.

— Nu. Nu plec. N-am bani. Cu ce să plec? Cine vrei să mă primească fără bani?

— Cum n-ai? Cum, cum să pleci? Cum, cine să te ţie? Dar eu de ce să te ţiu?

— O, dumneata e altceva. Ne cunoaştem demult, rânji Uleind.

— Domnule Uleind, termină gluma şi dă-mi imediat banii, că o să fie rău.

— N-am bani.

Domnişoara Schultze începu să gesticuleze, scoasă din fire:

— Dar ce-mi pasă mie că n-ai bani! Trebuie să ai! Împrumută! Fă bani! Omoară! Dar bani trebuie să ai! Cine-a mai văzut aşa ceva? Obrăznicia asta la mine-n casă! Cine stă aici trebuie să aibă bani...

— N-am bani...

Edmond Uleind era tot atât de liniştit, şi parcă singurul lucru care-l plictisea era că nu e lăsat să citească. Privirile îi alunecau mereu spre carte. Luiza Schultze se simţea atât de enervată încât nu ştia dacă va izbucni în plâns sau dacă va sări să-l bată pe Uleind. Niciodată nu i se întâmplase să-i vorbească cineva atât de liniştit, când nu plătise chiria. Niciodată nimeni nu-i anunţase o întârziere a plăţii chiriei cu un astfel de ton. Uleind era ori nebun, ori inconştient, ori mai obraznic decât îşi putea închipui cineva. Luiza Schultze îşi simţea creierul zdruncinat. Nu putea crede să fie pe lume cineva atât de obraznic: nu ştia cum să mai înceapă a vorbi, ca să primească o explicaţie din partea lui.

— Aştept de o lună şi jumătate. Am răbdat destul, nu?

— O lună şi jumătate? Nu e aşa de mult. De când n-a plătit

Cristian? Patru-cinci luni? Spune drept: pentru ce pe mine nu mă rabzi deloc?

Dar Luiza Schultze izbucni în răcnete:

— Asta nu te priveşte! Am să te dau afară cu el cu tot! E o bătaie de joc a muncii mele!

— N-am bani! Poţi să mă omori: n-am bani. Degeaba te enervezi.

— Mă enervez! Îndrăzneşti să-mi spui că mă enervez? Mai ai obrazul să comentezi purtarea mea? Am crezut că eşti altfel decât ceilalţi, dar eşti o lichea, un derbedeu... Vrei să trăieşti pe socoteala mea şi mă mai sfătuieşti să nu mă enervez? Las' c-am să-ţi arăt eu cine sunt...

Luiza Schultze urla atât de tare încât vinele gâtului i se umflară. De câteva secunde, uşa se deschise binişor şi Grete vârâse capul, apoi intrase chiar de tot în odaie. Părea foarte interesată.

Edmond Uleind o privi tot atât de liniştit, apoi şopti mai mult ca pentru el:

— Adică bani... aş avea eu...

Scoase din buzunar un portmoneu şi începu să răsfoiască bancnote.

— Da, bani am... Uite, vezi, bani...

Luiza Schultze oftă şi întinse imediat mâna. Uleind se retrase uşurel şi numără încetişor banii, mormăind:

— Da, bani aş avea, da, aş avea... dar îmi trebuiesc pentru... alte datorii... mai urgente... mai importante...

Cu banii în mână o privi foarte blând. Îi surâdea chiar. Dar Luiza Schultze începu să urle:

— Ce? Ce-ai spus?

— Am spus că banii ăştia îmi trebuiesc pentru alte datorii mai urgente.

— Pentru alte datorii?! Crezi că eu... Şi eu... eu... eu...

Abia mai putea respira. Era periculos de congestionată.

Deodată, Uleind îi întinse încet teancul de bani.

— Uite, ţine banii. Sunt ai dumitale. N-aş vrea să te am pe conştiinţă.

Luiza Schultze îi smulse, cu o mişcare sălbatică, obraznică şi flămândă. Bolborosi:

— Pentru ce? Banii... mei... Ce-a fost asta? Comedia... asta... Eşti un diavol... spurcat...

— O, nimic deosebit... Voiam numai să controlez ce simte Cristian când nu plăteşte chiria. Drept să-ţi spun, e de plâns, sărmanul. N-aş

vrea să fiu în pielea lui. Te felicit.

— Cristian... Ce simte Cristian? Ia să mă laşi pe mine cu astfel de glume! Asta-i treabă de om? Las' c-ai să vezi ce simte şi Cristian...

Uleind se întoarse către Grete:

— Grete, uite, asta e pentru tine. Două mărci. Ia-i!

Grete azvârli o privire către Luiza Schultze şi spuse:

— Banii mei stau la domnişoara Schultze.

— Ah, aşa! Atunci mai bine să stea la mine. E mai sigur.

Încet, Uleind vârî banii înapoi în buzunar.

Luiza Schultze o privi pe Grete cu furie, apoi o întrebă strigând:

— Ce-ai în mână? Ce ascunzi?

— Cartonul pentru închiriat odaia. Am auzit că vă certaţi cu domnul Uleind şi am crezut...

— Bravo, bravo! Practică, nu glumă! Totul merge ca pe roate!

Se ridică şi cu cartea în mână, începu să se plimbe prin odaie, dar când Luiza Schultze vru să plece, el o opri bătând-o uşurel cu cartea pe umăr:

— Încă o întrebare, scumpă domnişoară Schultze, fă-mi te rog plăcerea şi lămureşte-mă: pentru ce rabzi ca Cristian să nu plătească patru-cinci luni şi pe mine voiai să mă dai afară după o lună şi jumătate? Ce este acest mister?

— Ce te priveşte pe dumneata ce fac eu la mine-n casă?

— Mă gândeam că poate eşti şi dumneata amorezată de el.

Grete începu să râdă ascuţit.

— Taci, idioato! Iar dumitale atâta pot să-ţi spun: eşti smintit! Du-te la sanatoriu...

Luiza Schultze simţea că l-ar lua la bătaie dacă nu s-ar stăpâni puţin. Omul acesta era într-adevăr primejdios. Ieşi repede din odaie. Nu mai putu suporta să-l vadă.

Imediat ce Luiza Schultze ieşi din odaie, faţa lui Uleind se schimbă. O mare apatie îi cuprinse trăsăturile. O durere, durerea omului profund neurastenic, căruia îi e frică de gândurile lui, de fiinţa lui. Începu să se plimbe încet de colo-colo, fără s-o mai bage în seamă pe Grete, care-l privea cu interes. Din întâmplare îi căzură ochii asupra fetei care-i sta în faţă. Aproape că se împiedică de ea.

— Ce te uiţi aşa la mine? Sunt frumos, nu?

Grete râse uşurel, jenată.

— Nu, frumos, nu... nu de aia... Voiam să vă întreb dacă nu ştiţi cine a fost jertfă a revoluţiei franceze, orizontal 6...

— Na banii tăi. Nu-i mai da domnişoarei Schultze. Ascunde-i.

Poate ţi-o trebui când ai să vrei să pleci de-aici…

Grete rămase uimită, cu banii într-o mâna şi hârtiuţă în cealaltă. Uleind începu din nou să se plimbe, cu mişcări nervoase completate de ticuri ale feţei.

— Grete, adu peria şi mă perie…

— Păi… v-am periat hainele azi-dimineaţă…

— Totuşi, totuşi. Mă simt murdar… Grete… foarte murdar…

Îşi privea mâinile cu mare atenţie pe o parte şi pe cealaltă.

— Grete… îţi place viaţa?

— Viaţa?

Grete ar vrea să râdă, dar un sentiment curios de teamă o opreşte. Privirea lui Uleind e atât de neliniştită…

— Mie mi-e frică de ea, Grete, mi-e frică…

— De domnişoara Schultze?

— Nu, Grete, nu de domnişoara Schultze… în sfârşit, o să vedem…

— Domnule Uleind, nu puteţi să-mi spuneţi cine a fost o jertfă a revoluţiei franceze, orizontal 6? Dumneavoastră citiţi toată ziua…

— O jertfă?… Au fost mai multe jertfe. Una mai mult sau mai puţin n-are a face…

— Eu întreb de cea din orizontal 6.

— Nu, n-are nicio importanţă… nicio importanţă…

Uleind se mai plimbă câteva secunde, apoi intră la el în odaie cu acelaşi pas de somnambul. Grete îl urmări cu privirea, dar, auzind prin apropiere pasul domnişoarei Schultze, pe care l-ar fi recunoscut dintr-o mie, ascunse repede hârtia şi banii în buzunar. Luiza Schultze reapăru în sufragerie strigând:

— Grete, Grete!

— Poftim! Aci sunt!

— Ce faci?

— Păi… mă gândeam să pun masa.

— Mi se pare că te gândeai să-ţi trag două palme! De ce n-ai luat banii domnului Uleind?

— Nu l-am refuzat…

— Idioato! De ce i-ai spus că-i ţin eu? Ce-nţelege el din ce facem noi?

— Am crezut…

— Ai crezut… că eşti proastă. Ai pierdut banii!

— Nu, că mi i-a dat.

— De ce nu vorbeşti desluşit? Dă-i să-i punem bine, prostuţo!

— Poftim!

O clipă, faţa domnişoarei Schultze se îmblânzi. Încurajată, Grete o întrebă:

— Poate că dumneavoastră ştiţi cine a fost o jertfă a revoluţiei franceze, orizontal 6?

— O jertfă a revoluţiei franceze? Dracu să-i ia! Cine dracu se mai ocupă de francezi? N-am eu destule cu ale mele, ca să mă mai ocup şi de francezi! Eşti aici de un ceas şi n-ai terminat de pus masa!

Se apropie de masă şi începu s-o ajute pe Grete. Părea îngândurată, perplexă. Socotea tacâmurile cu vârful degetului.

— Ia vezi de ia tacâmul francezului ăstuia şi du-l de aici! Am să vă arăt eu vouă la toţi!

— Păi ăsta e tacâmul domnului Cristian! Dumnealui nu e francez.

— Asta ştiu şi eu, fără să-mi mai spui tu! Ce te uiţi la mine aşa? Ai auzit sau nu? Ia tacâmul de-aici şi du-te!

— El nu mănâncă azi? Şi-a stricat stomacul?

— Ia tacâmul şi tacă-ţi gura! În toate te-amesteci! Sau nu-ţi place cum conduc casa?

— Parcă dacă nu mi-ar place aţi conduce-o altfel!

— Taci! Taci! Cum îţi permiţi? Asta e adevărată anarhie!

Grete încerca să se ţie să nu râdă, dar se îneca în hohote care-i izbucneau pe nas.

— Ce nechezi aşa, ca o iapă? Dacă mai scoţi o vorba, te omor! Asta nu mai e pensiune, e casă de nebuni!

— Aşa zic şi eu…

— Taci, obraznico, şi ieşi afară! strigă Luiza Schultze, înroşindu-se violent.

Grete o zbughi afară cu tacâmul lui Cristian în braţe. Luiza Schultze se plimbă în jurul mesei, împingând farfuriile şi scaunele în aşa fel încât să nu se vadă că lipseşte un tacâm. Apoi, cu acelaşi aer de violentă hotărâre, se aşază la locul ei în capul mesei.

— Grete, Grete!

— Poftim?

— Sunt toţi în vizuinile lor?

— Sunt.

— Ei, atunci sună gongul!

Grete luă gongul de pe dulap şi sună de câteva ori.

— Ajunge! Ho! Că n-or fi surzi!

Primul care sosi fu Mihaels, bine dispus, ca de obicei.

— Mi-e foame azi!

— Azi, azi! Când nu ţi-e dumitale foame? La înmormântare o să ţi

se cânte „mi-e foame” în loc de „veşnica pomenire”.

— Gluma asta e aşa de bună, scumpă domnişoară, încât te sfătuiesc s-o trimiţi la o revistă umoristică. O să ţi-o plătească bine…

— Aş prefera să-mi plătească chiriaşii regulat.

— Farfuria pe care o aveţi acum în mână e a mea. Luaţi lucrul acesta în consideraţie şi umpleţi-o bine…

— După câte ştiu, nici dumneata, domnule Mihaels, nu plăteşti nimic în plus. De câtva timp, aţi început să credeţi că pe mine nu mă costă nimic… că eu capăt totul gratis de la Stat…

Pe rând intrară în sufragerie Lemke, Pitschau, apoi Uleind şi, în urmă, Lilo. Fiecare se aşează la locul lui. Erau tăcuţi, iar cuvintele, rare, păreau rostite de manechine ce împlinesc un ritual, căruia nimeni nu-i mai cunoaşte sensul. Singurul lucru viu era grija domnişoarei Schultze să nu fie risipă la masă. În liniştea care se făcuse, ea părea că urmăreşte fiecare înghiţitură a fiecărui chiriaş în parte. Era dirijorul simfoniei tacâmului, al ritmurilor cuţitelor şi furculiţelor…

— Grete, ai uitat să-mi dai sticla mea de bere, spuse Mihaels.

— Grete, du-te de adu sticla de bere, spuse Luiza Schultze.

— Profesorul nu e acasă? întrebă Lemke.

— Ştiţi că întotdeauna întârzie, răspunse Pitschau.

— Domnişoară Schultze, coniac ai în casă? întrebă Uleind.

— Am. De ce să n-am? Ce, nu te simţi bine? Ce, nu ţi-a priit?

— Aş vrea un păhărel.

— Adevărat, eşti cam palid, îi spuse Mihaels, în faţa căruia Grete aşeza berea.

— Grete, adu de la mine din odaie, din dulapul meu, sticla de coniac.

Kurt Pitschau şopti:

— Şi vezi să nu spargi nimic…

Domnişoara Schultze se întoarse către Grete, ca arsă:

— Taci din gură, obraznico!

— De ce să tac? se miră Grete. N-am vorbit…

— Cum de ce? Cum de ce? Auzi, ce obraznică!

Pitschau şi Lemke râdeau cu hohote.

— N-a vorbit Grete, o apără Lemke.

— Adu coniacul, hai, mişcă! Toţi v-aţi obrăznicit! O să trebuiască să vă cam pieptăn pe fiecare în parte…

— Da, că pân-acum ai fost prea drăgălaşă, murmură Mihaels.

— Am fost prea bună!

— Minunea secolului!

— Dacă vă place, bine! Dacă nu, mutaţi-vă!

Grete sosi cu sticla de coniac. Domnişoara Schultze luă păhărelul şi sticla, destupă sticla şi se pregăti să toarne.

— Plin sau pe jumătate? E tare.

— Plin.

Uleind bău, strâmbându-se.

— Parcă ai bea ulei de ricină, îi spuse Mihaels.

Lilo privise de câteva ori, neliniştită, către uşa odăii lut Cristian. Să nu fi auzit gongul? Ştia, totuşi, că mătuşii ei nu-i place că întârzie chiriaşii de la masă. Ar fi putut face măcar atâta lucru, ca să evite neplăcerile insuportabile din ultima vreme. Trecuse încă o lună de zile, grele, de când Lilo ştia că Cristian e fără bani şi fără lucru şi fără nicio speranţă de a găsi ceva. Trăiau într-o tensiune obositoare, dureroasă şi cu desăvârşire fără nădejde. Cu fiecare zi înţelegea mai bine că situaţia devine din ce în ce mai imposibilă. Erau ca nişte oameni plecaţi de la lumină, ajunşi în întuneric, neştiind unde-i duce drumul început. Zilele nu erau decât o aşteptare inutilă, aşteptarea unui miracol în care niciunul nu mai crede. Le era teama de fiecare mişcare a lor, de fiecare întrebare, de fiecare frază a celor din jur. Trăiau ca hoţii ascunşi într-o casă plină de oameni, temându-se în fiecare clipă să nu fie descoperiţi. Întâlnirile lor luaseră un ton de deznădejde obosită. Parcă fiecare îmbrăţişare era o sfâşiere, de fiecare dată despărţirea pentru totdeauna. Nu ştiau niciodată dacă nu era ultima.

Cristian arăta obosit, o deprimare liniştită înlocuise revolta şi vorbăria primelor timpuri. Părea absent, pe altă lume, că nu participă cu nimic la cele ce se întâmpla în jurul lui. Cu Lilo era tăcut, nerăspunzând la întrebări decât cu uşoare mângâieri, neatente. O întrebare trebuia repetată de câteva ori, ca s-o înţeleagă. Toţi ai pensiunii observaseră acest lucru şi îl tratau de poet, inspirat, inventator, mistic, visător... Dar nici aceste lucruri nu păreau să ajungă până la el. Plutea într-un calm foarte ciudat şi neliniştitor: părea că a găsit un echilibru tainic şi că nu mai stă în casă şi cu Lilo decât din apatie, din lipsă de putere de a se concentra asupra situaţiei sale.

Luiza Schultze observase starea lui Petre Cristian şi, cu toate că nu aflase nimic precis, purtarea ei faţă de el se schimbase repede şi pronunţat. O lipsă totală de respect faţă de Cristian era acum precumpănitoare. O ploaie de ironii din partea ei se abătea asupra lui

cu orice ocazie, ca sfidare, cu obrăznicie, de faţă cu toţi ceilalţi.

Sub pretext că a rămas fără bani în casă şi că nu-l mai poate aştepta, îi vânduse din costume fără ştirea lui, spunând numai cu un surâs acru şi îngâmfat:

— Când ai să iei banii care ţi se datorează acolo unde lucrezi, domnule profesor, îţi cumperi altele noi. Un om cochet ca dumneata trebuie să fie încântat că i se dă ocazia să-şi facă haine noi. Pentru că, la drept vorbind, am impresia că domnii cu care lucrezi dumneata sunt cam neruşinaţi, de întârzie atât cu plata. Poate or fi oameni care se simt bine când au datorii...

— Da... desigur... bâlbâise Cristian.

Luiza Schultze îl controla acum la fiecare mişcare. Cât şi ce anume vorbeşte la telefon, cât timp face baie – şi-i spunea că numai oamenii murdari se spală atât – cât de târziu stătea seara, de câte ori îşi schimba rufele şi ciorapii, cât mănâncă. Controla obiectele pe care le avea Cristian, ca un cămătar care are de gând să cumpere. Întreba cu neruşinare: „Domnule Cristian, tabachera dumitale e de argint, nu?", „Domnule Cristian, serviciul de toaletă e de baga veritabilă, da?" Totuşi, cu toate că aceste întrebări erau spuse cu o ironie violentă şi cu priviri fixe, când în ochii lui, când în ai lui Lilo, totuşi nu îndrăznea însă să pună lucrurile la punct: desigur, îi era încă teamă. Înţelesese că nu cu Cristian s-ar certa, ci cu Lilo.

Uşa odăii lui Cristian se deschise binişor şi el apăru în sufragerie. Înainta timid spre masă.

— Bună ziua, zise.

Toţi îi răspunseră, mormăind în cor. Cristian, ajunse în faţa mesei, îşi căută tacâmul. Ceilalţi priveau şi ei.

— Lipseşte tacâmul domnului profesor, spuse Mihaels, care se trase să-i facă loc, ca de obicei, lângă el. Stai, stai, că-ţi fac loc imediat, dragă profesore...

Cristian îşi aruncă ochii către Luiza Schultze. Privirile lor se întâlniră. Cristian simţi un cuţit în inimă. Se înroşi violent şi-i spuse lui Mihaels care-l trăgea de haină ca să-l aşeze:

— Nu, nu... azi nu mănânc... voiam numai aşa... mulţumesc... mă-ntorc la mine-n odaie...

Plecă imediat, încet, cu pasul penibil. În jurul mesei se făcu o linişte mormântală. Lilo se făcuse palidă, totuşi, stăpânindu-se, spuse tare:

— Grete, de ce n-are tacâm domnul profesor?

Grete privi cu spaimă către Luiza Schultze, care răspunsese

răspicat:

— Pentru că nu i-am dat voie eu să-l pună.

Uleind şopti:

— Cine n-are bani, nu mănâncă…

— Cine nu plăteşte nu mănâncă! declară domnişoara Schultze. Casa mea nu e o instituţie de binefacere.

— Bine, domnişoară, dar dacă ai aşteptat până acum n-ai mai fi putut aştepta niţel? spuse Mihaels.

— Când va plăti, va mânca!

— Dacă nu va mânca, va muri şi nu va mai putea plăti, adăugă Uleind.

Lilo îi aruncă o privire plină de ură, pe care Uleind o primi drept în faţă, ca pe o palmă.

Pitschau observă şi paloarea lui Lilo şi privirea ei.

— Ce vă amestecaţi cu toţii în lucrul ăsta? spuse. Nu e frumos, domnişoară Schultze, să pui pe toată lumea la curent cu afaceri care trebuie să se petreacă numai între dumneata şi el, între patru ochi…

— Ce afaceri, domnule, ce afaceri? Între el şi mine nu poate exista decât o afacere: să-mi plătească şi eu să-l ţin. Dacă nu, gata şi basta! Atât mi-ar mai lipsi, să ţin pe gratis pe toţi străinii!

— S-ar putea crede că pe compatrioţi îi ţii pe gratis!

— Şi de ce să-i ţin pe gratis, domnule inginer? Te întreb de ce? Ce v-a apucat? A fost un mijloc destul de delicat din partea mea, ca să-i arăt că nu mai are ce căuta la mine. Ce, am strigat la el? I-am spus ceva? L-am insultat?

Lilo spuse deodată, răspicat, cu glasul prea violent:

— Grete, pune tacâmul domnului profesor şi roagă-l să poftească la masă…

În sufragerie se făcu o linişte deplină. Toate privirile alunecară de la Lilo la domnişoara Schultze, care se sfidau.

— Ce? strigă Luiza Schultze.

Lilo strigă şi mai tare decât ea:

— Grete, ai auzit ce ţi-am spus?

— Dar, domnişoară… îngână Grete, tremurând.

Lilo se ridică în picioare şi ordonă:

— Să pui imediat tacâmul domnului profesor! Tanti, spune-i să puie, imediat, tacâmul domnului profesor!

— Lilo, îţi dai seama cum vorbeşti?

— Îmi dau seama şi-ţi dai şi dumneata seama. Doar lucrul este limpede: te rog să pui imediat tacâmul domnului profesor…

Luă tacâmul din faţa ei şi-l puse la locul obişnuit al lui Cristian:

— Acum, pofteşte-l imediat, şi mie adu-mi alt tacâm.

Grete merse la uşa lui Cristian, bătu, şi intră timidă.

După o clipă, se întoarse. Faţa îi era crispată, de plâns stăpânit:

— A spus că mulţumeşte, dar nu mănâncă…

Luiza Schultze hotărî:

— Nu vrea? Nu trebuie!

Pitschau bolborosi, cu o emoţie vădită:

— Totuşi… totuşi… nu trebuie aşa, domnişoară Schultze.

— Dacă dumneata îl compătimeşti atât de mult, n-ai decât să-i cedezi porţia dumitale! Dacă ţi-e atât de milă, de ce nu-i plăteşti dumneata chiria? Filantropie pe socoteala mea cred şi eu că-i uşor! Aşa aş putea fi şi eu filantroapă! Nici mie nu mi se dă nimic fără plată. Asta e ipocrizie, nu milă…

— Vorbeşti ca şi când l-ai fi ţinut pe gratis, spuse Lilo cu ură.

— N-a plătit aproape cinci luni…

— Dar lucrurile pe care i le-ai vândut fără ştirea lui? Câte costume i-ai vândut, costume aproape noi? Unde e valiza cea mare de piele? Cine-a văzut câte lucruri i-ai luat?

— Ia te uită! Parcă aş fi făcut o crimă! Ce, era să stau fără bani în casă, să-l ţiu, şi el să se lăfăiască cu zece costume care mai de care mai dungate, mai pepite, mai cadrilate…

— Atunci, de ce spui că n-a plătit?

— Păi n-a plătit! E încă dator!

— Şi cu ce are nu crezi că vei acoperi toată datoria?

— Depinde cât vrea să mai stea… Ştiu şi eu ce intenţii are? Nu vezi cum ţipi când mă ating de lucrurile lui? Ca şi cum interesele tale ar fi altele decât ale mele, ca şi cum interesele tale ar fi tot una cu ale lui. Parcă n-aş fi muncit pentru tine, ca să te ţin cât mai bine. Crezi că mă poate păcăli cum te-a păcălit pe tine? Crezi că mă poate duce cu vorba? Nu, draga mea, cu mine nu-i merge. Ori plăteşte, ori se duce. El, şi orişicine. Destul ne-a minţit! Poate crezi tu ce spune, dar eu nu! Poate ţi-a spus ţie adevărul şi eşti complice cu el! Poate-ţi convine ţie să muncesc pentru el: mie, nu!

— Dacă am face socoteala de când este aici şi tot ce a plătit – singură te lăudai că a plătit totdeauna aproape dublu decât trebuia – te asigur că nu dumneata ai fi în pierdere, chiar dacă n-ar mai plăti nimic. Nu degeaba te purtai cu el cu mănuşi! Nu degeaba ai aşteptat… Ştiai că te vei despăgubi la un moment dat cu prisosinţă. Nu eşti în stare să aştepţi nici cincisprezece zile, nu cinci luni, când

nu eşti asigurată că vei primi bani, vrei să-l înjoseşti şi pe el şi pe mine?

— Bine că recunoşti că el cu tine sunteţi totuna!

— Nu ţi-e ruşine să te porţi aşa cu un om delicat ca el?

— Delicat?! Ha, ha, ha! Dacă n-aş fi aşa cum sunt, ar fi în stare, din delicateţe şi dragoste pentru tine, să trăiască pe spinarea mea. Ştiu eu prea bine! Nu-l vezi ce mutră are? Pe urma tot eu aş fi de vină, dacă am ajunge cu toţii în mizerie!

— Aşa nu trăim decât în mizerie morală...

— În orice caz, văd că a avut o influenţă bună asupra ta... De când e aici îţi bate capul, dar nu degeaba. Uite rezultatele nebuniei lui, care te-a pătruns şi pe tine! Cine este el? Te întreb, cine e? Cu ce drept a îndrăznit să facă pe sentimentalul cu tine, să se împrietenească la cataramă cu tine? Cu ce drept? La vârsta lui, s-a jucat cu un copil. Te-a scos din minţi. Cu discursuri de scamator! Mereu cu Dumnezeu, cu suflet, cu... mai ştiu cu ce! I s-o fi părând natural să-l ţin aici pentru că îţi convine ţie. Te asigur că pe mine m-ar fi putut bate mult şi bine la cap şi totuşi n-ar fi reuşit să mă prostească. Eşti o femeie slabă şi dacă n-aş fi eu să văd de interesele tale, bine ţi-ar merge! Ţi-ai da averea oricărui derbedeu, care ţi-ar spune că are nevoie de ea. Eu la vârsta ta nu m-aş fi uitat la el, şi nici la vârsta mea... Poate te-a hipnotizat. Toată ziua sta de capul tău... Se pudra, se parfuma şi apoi dă-i şi dă-i cu gura nişte lucruri de nu le-ar fi înţeles nimeni, numai tu erai în stare să rămâi cu gura căscată la el... De ce să-l ţin eu? Te întreb: de ce să-l ţin? E rudă cu mine? Dacă n-ar fi venit aici în pensiune demult erai şi tu măritată cu un om ca lumea, că doar nu s-au sfârşit bărbaţii pe pământ!

Niciodată Lilo nu-şi dăduse seama dacă mătuşa ei Luiza a înţeles sau nu ce fusese între ea şi Cristian. Din toată această cuvântare a mătuşii, care ar fi putut însemna cea mai mare insultă, Lilo încă nu înţelegea dacă mătuşa ei nu exagerează, şi supărându-se prea tare, ea, Lilo, nu riscă să-i deschidă abia ochii... Dar nu înţelegea de ce survenise abia acum, deodată, această schimbare faţă de Cristian. Aşa cum se purtase, cu toate ironiile, cu toate mojiciile, totuşi până ieri nu părea hotărâtă să-l dea afară... Dar Lilo nu avu timp să întârzie să afle adevăratul motiv.

— Dacă n-aş fi eu aici, v-aţi întrece cu toţii, v-aţi da drumul la toate instinctele rele care zac în voi, spuse Luiza Schultze tuturor celorlalţi chiriaşi care asistau la scenă cu ochii plini de revoltă, dar şi avizi de curiozitate. Nimeni nu se gândea să plece din odaie.

Adineauri am avut o scenă cu domnul Uleind. Da, dumnealui de aici din sufragerie, domnul Edmond Uleind. Degeaba te uiţi aşa la mine… adevărul e adevăr. Şi a făcut bine. O scenă discretă, aşa cum e întreaga sa fiinţă. Mi-a declarat că nu mai plăteşte nici el dacă nu plăteşte domnul Cristian. A îndrăznit chiar să-şi bată joc de mine: m-a întrebat dacă nu cumva sunt şi eu amorezată de el…

Lilo nu mai asculta ce spune mătuşa ei. Se întorsese către Uleind şi, cu ochii măriţi, îl întrebă, gâtuită de emoţie:

— Ai făcut dumneata asta?

Uleind se crispă. O privi şi el şi, după o pauză în care păru că ia o hotărâre, răspunse:

— Da. E adevărat. Aşa am făcut.

Toţi îl priveau pe Uleind cu furie şi dispreţ. Luiza Schultze păru că-şi dă seama de ce însemnase gestul lui şi-i păru rău că-l trădase. Ca să-l acopere, începu să strige cu sfidare:

— Ei şi ce, mare lucru? Parcă nu l-aş fi dat afară şi aşa! Eram absolut hotărâtă să-i dau afară pe amândoi!

Dar nimeni n-o mai asculta. Privirile îi erau aţintite asupra lui Uleind, care sta şi răbda, cu o încăpăţânate vădită, sfidând ura tuturor.

— Nemernicul! spuse Mihaels.

Lilo îi şopti:

— Mi-e scârbă de dumneata, domnule Uleind…

— Nu e ceva nou, îngână Uleind şi surâse atât de schimonosit încât păru că se strâmbă. M-am obişnuit. Pot suporta.

Lilo îl privea. În ochii ei măriţi ai fi putut vedea şi groază şi uimire, şi mai ales o mare durere. Era ca un om lovit din toate părţile, un om care nu mai ştie cum să se apere. Stătea faţă-n faţă cu Uleind, împietrită. Dar după câteva clipe nu mai putu răbda. Se întoarse brusc şi fugi la ea în odaie, încercând să-şi stăpânească plânsul.

— Domnule Uleind, spuse Pitschau, de data asta ai întrecut măsura. Cred că niciunul dintre noi nu mai poate tolera purtarea dumitale, şi mai cred că nu mai ai loc aici printre noi.

— Din contră! din contră! Foarte bine a făcut! strigă Luiza Schultze. Devenisem prea bună. Aveam nevoie de o lecţie. Eu sunt mulţumită de el…

Se auziră râsete sarcastice, exclamaţii parcă de suferinţă.

— Prea bună… prea bună… are să te sufoce bunătatea… ai să mori asfixiată, îi spuse Mihaels.

— Vă spun pentru ultima oară: n-aveţi decât să munciţi voi pentru

el, şi el să stea. Eu nu primesc acest rol de binefăcătoare, iar dacă dumneata îl compătimeşti atât de mult, n-ai decât să-i cedezi mâncarea şi locul dumitale. De ce nu-l ţineţi dumneavoastră cu toţii? Prin cotizaţii. Muncesc toată ziua ca un hamal... respect legea...

Uleind îi şopti:

— Nu omori pe nimeni, nu furi...

— În orice caz, nu forţez pe nimeni să stea la mine în casă! Pensiunea asta e bucăţica mea de pâine! Ai încercat să mănânci fără bani? Ţi-a dat voie cineva să dormi fără bani? Nu sunt Rockefeller, sunt o biată femeie săracă... o biată femeie singură, fără părinţi... orfană...

Uleind izbucni deodată în râs, un hohot nervos şi nestăpânit, aproape dureros. Părea că nu se mai poate opri. Mihaels îl apucă de braţ:

— Ce ai, omule? Stăpâneşte-te! Asta nu-i a bună! Nu se râde aşa!

Dar Luiza Schultze luă un ton plângător şi decretă:

— Nu e deloc de râs... de orfani trebuie să-ţi fie totdeauna milă. De orfani, numai Dumnezeu are milă... De aceea am crescut-o şi eu pe Lise-Lotte, că era orfană. Cine-o să aibă milă de orfani dacă nu Dumnezeu?

Lemke, care tăcea chiar mai mult decât de obicei, se amestecă şi el:

— Lasă, domnişoară, nu te mai plânge atât! Câştigi destul de bine. Chiar mai mult decât trebuie. Nu ne mai cânta nouă cântecul orbilor!

Luiza Schultze sări ca arsă:

— Dumneata nu mi-ai socotit averea ca să ştii ce trebuie să fac!

Pitschau spuse înadins şi deslușit:

— Nu de socotit averea e vorba. E vorba să fii om!

Luiza Schultze izbucni iarăşi:

— Nu, nu vreau să fiu om! N-ai decât să fii dumneata om! Eu sunt stăpâna pensiunii! Eu muncesc şi cer să fiu plătită pentru munca mea!

Toţi din odaie erau peste măsură de surescitaţi. Păreau că se urăsc de multă vreme şi că acum ura ieşise la suprafaţă şi nu mai poate fi tăinuită. Mihaels strigă destul de tare:

— Ai noroc că eşti femeie, altfel ţi-aş arăta eu dumitale!

Luiza Schultze îi răspunse pe acelaşi ton, fără să pregete nicio clipă:

— Ce să-mi arăţi? Poţi să-i arăţi nevestii dumitale: nu mie! Mie nu mi-e frică de dumneata! Nici nu sunt curioasă!

— Te rog să nu strigi la mine!

— Ba am să strig, şi nu numai la dumneata. Am să strig la voi toţi! Auzi, binefăcători! Vreţi să-mi transformaţi casa într-un azil de cerşetori? Voi aţi cumpărat lucrurile astea?

Luiza Schultze arătă în jurul ei cu un gest patetic:

— Scaunele pe care şedeţi acum sunt scaunele *mele*, cumpărate de *mine*, din banii *mei*, munciţi de *mine*. Farfuriile din care mâncaţi sunt ale *mele*, cumpărate de *mine*, din banii *mei*. Tot ce vedeţi aici, în casa *mea*, este cumpărat de *mine*, din banii *mei*, agonisiţi prin munca *mea*. Întâi să-mi plătiţi ce este aici şi apoi puteţi să faceţi societate de binefacere cât poftiţi.

Luiza Schultze vorbea din ce în ce mai tare şi părea că nu se mai poate opri.

— Să ţi se puie mâncarea *dumitale* în gât! îi strigă Lemke.

Dar Luiza Schultze îi răspunse imediat, aşa cum trimiţi înapoi o minge de tenis, care ţi-a venit drept în rachetă.

— Ba să ţi se puie dumitale! Filantrop pe socoteala mea! Să ţin în casă pe toţi derbedeii... auzi, profesor!...

Mihaels, speriat, privi spre uşa odăii lui Cristian. Şopti:

— Mai încet că te-aude...

— N-are decât să mă audă! strigă Luiza Schultze într-un paroxism de dezlănţuire a glasului. Crezi că mi-e frică de el? Mie nu mi-e frică de nimeni! De aceea strig, ca să audă şi să înţeleagă o dată pentru totdeauna ce are de făcut. Să plece de unde a venit! I-am spus şi lui în faţă şi dacă nu i-am spus, îi spun acum. Numai în minciuni o duce de câteva luni. La început l-am crezut, apoi m-am prefăcut că-l cred, ca să-i dau timp să plătească. Cu nimeni n-am fost atât de tolerantă, dar acum ajunge! Mi-am pierdut răbdarea. E un escroc! A avut planuri cu *noi*, are încă planuri, dar cu mine nu-i merge! Şi pe Lise-Lotte am s-o apăr eu, dacă nu ştie să se apere singură. Poate să cânte dumnealui romanţe cui l-ascultă, dar mie nu! Face pe interesantul, vorbeşte în bobote, ca să crezi orice despre el, poate crede că e poet – şi când colo, nimic, nici măcar nu-i în stare să-şi plătească chiria! Iese toată ziua în oraş, ca să credem că are de lucru, şi când colo stă prin parcuri, stă pe bănci şi dă mâncare la vrăbii! L-a văzut Braun! Ce mai pot face pentru el? Vrea Lise-Lotte să plece cu el? N-are decât! Am ţinut-o ca pe o prinţesă. Din cauza ei toate încurcăturile astea. Din cauza ei am răbdat să vad cum escrocul ăsta stă pe gratis la mine-n casă...

La ultimele cuvinte, uşa odăii lui Cristian se deschise şi Cristian

apăru în prag. Luiza Schultze nu-l văzu, iar cei din odaie, încremeniţi, nu făcură nicio mişcare. Nu avură nici măcar timpul s-o oprească de a vorbi.

— Poate şi-a închipuit că am să mă amorezez şi eu de el... de acest derbedeu... venit de nu ştiu unde... un trântor!

Cristian înaintă câţiva paşi. Faţa lui era palidă, ca a unui mort. Când începu să vorbească, cuvintele îi erau strangulate, răsuflarea tăiată. Totuşi rostea desluşit fiecare silabă.

— Domnişoară Schultze... ce-ai spus?...

Luiza Schultze tresări. Se întoarse cu tot corpul, roşie de furie, către Cristian care era livid şi, făcând o sforţate, îi răspunse răspicat:

— Dacă eşti surd du-te la doctor!

Totuşi, Cristian păru că se reculege. Vorbi şi mai rar şi mai apăsat:

— Te-am întrebat ce-ai spus. Dacă-ţi dai seama ce vorbeşti...

— Am spus să pleci din casa mea şi să vedem dacă au să te hrănească alţii de pomană!

— N-ai spus asta...

— Ei bine, dă-mă în judecată, dar am spus ce gândesc. Ce, n-am dreptul să vorbesc, n-am dreptul să mă apăr?

— Nimeni n-a înţeles mai bine ca mine drepturile dumitale, ştii bine... dar asta nu înseamnă că acum ai dreptul să mă jigneşti. Întreci măsura, domnişoară Schultze... zise Cristian cu vocea aceea îngrozitor de albă.

În clipa aceasta, uşa odăii lui Lilo se deschise încet şi liniştit. Lilo intră în sufragerie, închise uşa în urma ei, şi apoi rămase aşa, în picioare, acolo, foarte dreaptă. Cristian o avea în faţă. Îi apăruse pe fondul întunecat al uşii, ca şi cum ar fi fost propriul ei portret. Era mai palidă ca de obicei, iar privirea îi era fixă: privirea unui copil speriat şi care se căzneşte să înţeleagă lucruri prea crude, prea aspre, prea grele, pentru sufletul lui. Cristian îşi dădea seama de toate acestea, dar atât de fugar şi de inconsistent încât în acelaşi timp îi trecu fulgerător prin minte gândul că n-o mai iubeşte ca înainte şi că acum simte pentru ea, ca pentru o fiică a lui, mai mult milă şi duioşie. Un sentiment de eliberare, puternic, de descătuşare, de zbor, îi înălţă inima. O privi din nou pe Luiza Schultze şi-i spuse:

— Ascultă: ţi-a trecut prin minte că nu am fugit din ţara mea ca să caut aventuri, ci pentru că am fost nevoit să fug? Nu te-ai gândit că mi-am lăsat acolo tot ce era viaţa mea? Te-ai gândit oare că, dacă nu lucrez, nu e fiindcă nu vreau, ci fiindcă nu găsesc de lucru? Dă-mi putinţa să lucrez, şi dacă voi refuza, atunci aveţi cu toţii dreptul să

mă dispreţuiţi! M-ai înjosit, m-ai prefăcut într-un animal fricos. Câteodată stau ceasuri întregi în stradă, noaptea, şi nu îndrăznesc să intru decât când lumina odăii dumitale se stinge. Şi cum intru? Cu sufletul înfricoşat, parc-aş fi comis cea mai îngrozitoare crimă, şi asta pentru ce?

Glasul lui Cristian se urcase până aproape de strigăt, dar aici se frânse:

— Pentru că nu găsesc de lucru... În odaie la mine abia mă mişc ca nu cumva, prin zgomot, să amintesc cuiva că trăiesc. Da, îţi sunt dator bani, dar dacă m-ai crezut pe cuvânt că voi plăti, de ce acum, când vrei să scapi de mine, mă jigneşti atât de neomeneşte? Ştii că se poate discuta şi cu alte cuvinte. Sau nu cunoşti alte cuvinte pentru nenorociţi? Ştii bine că acum am să plec...

Pitschau, foarte atent, observă şi tresărirea lui Lilo şi înţelegea şi sensul ultimelor cuvinte: totuşi, nicio bucurie nu i se născu în suflet. Îi era milă, şi deodată se simţi foarte matur, apăsat de o grea răspundere. Cu multă emoţie în glas îi spuse lui Cristian:

— Linişteşte-te, domnule profesor... Ştim cu toţii că dumneata ai dreptate... Uite, ţi-o spun eu, aici...

Cristian îl privi, cu aceeaşi privire fugară ca pentru Lilo şi înţelese totul, ca atunci când, printr-un întuneric desăvârşit, un fulger luminează doar o clipă, dar orbitor, calea:

— Lasă, lasă... sunt liniştit... foarte liniştit... Tocmai asta voiam să vă spun... dar trebuie să înţeleagă şi ea...

O arătă pe Luiza Schultze tuturor şi urmă:

— Nu este vinovată cum o credeţi toţi. Nu este un monstru, aşa cum, fără îndoială, apare. *Nu ştie*... îi este sufletul înăsprit de viaţă... dar nu e cum pare... cum credeţi... cum *vrea* să arate... m-a aşteptat, m-a tolerat... m-a îngrijit, a crezut în mine. Nu pot uita asta. Ea are dreptate. Mi-am dat seama... acum. E păcat, trebuia să-i spun, să ştie şi ea...

Cristian făcu o pauză. În odaie domnea o linişte desăvârşită. Cristian îşi aducea aminte deodată de lunile de fericire trăite în pensiune, de imensa, plina fericire ce-i fusese dăruită aci în casa asta. Un val de recunoştinţă îi umplu sufletul, dar sentimentul acesta nu era întors către Lilo şi către nicio altă fiinţă omenească, ci exista de sine stătător, trăia izolat dar desăvârşit în plinătatea lui. În clipa asta i se păru că totul este aşa cum trebuia să fie. Ce suferise şi ce va mai suferi, ce au suferit sau suferă sau vor suferi în viitor şi cândva alţii, toate bucuriile şi cazna, totul era acceptat. Spuse:

— Cu toate că s-ar părea că nu-mi mai rămâne decât să mă sinucid… totuşi sunt liniştit. Fiecare e de vină de viaţa lui. Nu pot învinui pe nimeni. Nu mă poate ţine aci de pomană, nu pot abuza de răbdarea ei… Trebuia să fi avut mai multă putere şi să fi plecat… mai demult. Am fost slab… atât de slab… Dar acum a venit timpul să am putere, căci am rămas absolut singur…

Uleind îl întrerupse pe neaşteptate. Declară foarte uscat:

— Fiecare om este singur. Credeam că ştii…

Cristian nu-l privi. Răspunse într-un târziu, vorbind ca pentru sine:

— Numai cine a rămas într-adevăr singur ştie se-nseamnă asta… Totuşi, domnişoară Schultze, fii fără grijă: voi pleca. Vei achita tot, tot… dar nu mă răni. Strici tot ce-ai făcut până acum pentru mine. Nu e nevoie să te aperi împotriva mea, atât de vehement… nu e nevoie să loveşti şi dumneata…

Cristian tăcu brusc. Rămase pe gânduri, ca şi cum ar fi fost singur în încăpere. Privirea îi era absentă, nu i se oprea asupra nimănui. Cu privirea aceasta se întoarse pe călcâie şi plecă la el în odaie. După o lungă tăcere, Luiza Schultze spuse:

— Ei, aţi văzut că mi-a dat dreptate? întotdeauna a fost mai „aparte” ca voi… şi cred că o să-mi plătească. Dar povestea că ar munci orice, asta s-o creadă el! Dacă l-aş angaja pe el în locul Gretei, ar primi?

Lilo făcu ochii atât de mari încât Luiza Schultze începu să strige şi mai tare:

— Ei, ce? I-ar cădea mâinile? Eu de ce să gătesc pentru el, de ce să fac pantofii chiriaşilor mei, de ce să curăţ cartofi, de ce să-mi curgă lacrimi când tai ceapă pentru voi şi lui nu? Aşa, ar sta cu tine cum vrei tu, ar avea de lucru, cum vrea el, totul ar fi rezolvat!

Mihaels se apropie de Luiza Schultze şi-i strigă în obraz:

— Ajunge! Să taci din gură! Auzi? Să taci, că sunt în stare de orice!

Pitschau se uită, speriat, la Lilo care devenise foarte palidă şi părea că va leşina. Dar, stăpânindu-se, Lilo se întoarse şi plecă şi ea încet la ea în odaie. Kurt Pitschau o urmări cu privirea până ieşi, se ridică şi plecă şi el. Luiza Schultze încă striga:

— Mă ameninţaţi la mine-n casă? Vă bateţi joc de mine şi mă ameninţaţi! Am să vă arăt eu vouă!

— Nu va fi nevoie să ne arăţi nimic. Sper că, în curând, nu vom mai avea de suportat…

— Ce vrei să spui, ce vrei să spui, domnule Mihaels?!

— Nimic… omul poate să şi plece de-aici, din casă, când s-a săturat. Nu-i aşa? Aşa cum am venit, putem pleca. O să găseşti alţi naivi, sunt destui pe lume ca să te suporte, în ce mă priveşte, îmi ajunge. Da, asistând la ce se petrece la dumneata în casă, îmi pierd demnitatea de om!

— Fă ce vrei! Nu te ţine nimeni cu sila! Şi lasă gura! N-am să mor fără dumneata! Să vedem cine o să-ţi mai dea de mâncare pe săturate, ca mine… că eşti o ruină la casa omului…

Mihaels o privi furios, îi întoarse spatele şi plecă repede la el în odaie.

— A înnebunit şi ăsta. Au înnebunit toţi. Nici eu nu înţeleg ce vreţi de la mine! Parcă eu v-aş fi făcut şi acum sunt răspunzătoare că aveţi sau nu bani, că aveţi de lucru sau şomaţi! Eu nu sunt om? Dacă v-aş asculta, aş munci pentru voi toţi, ca să vă ţin! Cu ce să vă ţin dacă nu plătiţi?

Glasul domnişoarei Schultze voia să emoţioneze şi nu ştia cum. Poate voia să plângă, dar se opri deodată privindu-l pe Uleind, care se plimba prin sufragerie de colo până colo fără s-o bage-n seamă. Uleind avea o privire de maniac cuprins de o criză. Şi el părea absent. Domnişoara Schultze se opri din răcnete, gemete şi văicăreli, privindu-l cu atenţie:

— Ai putea să mai bei puţin coniac, îi spuse ea încet.

Deodată soneria de la intrare sună lung. Luiza Schultze strigă:

— Numaidecât! dar imediat se hotărî să meargă personal să deschidă.

Rămas singur în odaie, Uleind mai făcu câţiva paşi, se opri, făcu din nou un pas pentru ca apoi să stea atât de nemişcat, de împietrit, încât în clipa când auzi glasul Luizei Schultze şi al lui Braun, care se apropiau din antreu, tresări parcă ar fi fost ars cu un fier roşu. Se uită împrejur şi, cu o mişcare de neînvinsă scârbă şi oroare, se ascunse după perdeaua grea de pluş roşu decolorat de la fereastră. Luiza şi Braun intrară în odaie.

— Vai de mine, vai de mine, spuse Braun, întorcându-se cu faţa spre ea şi luându-i mâna într-a lui. Pari atât de supărată! Ce e, draga mea prietenă?

— Cred şi eu! Mă lupt cu toţi derbedeii care stau la mine-n casă şi acum trebuie să lupt şi cu propria mea familie! Lilo a trecut de partea lor! Crezi că asta e viaţă?

— Dar ce a mai fost?

— Ce să fie? Am îndrăznit să-i spun lui Cristian că trebuie să

plătească! Auzi crimă! Ei bine, mi-au sărit în cap toţi, ca şi cum ar fi făcut contract cu el a-l ţin pe gratis!

— Dar ce, au înnebunit? Ce vor?

— Ştiu şi eu? Dumnezeu să-i mai înţeleagă! Eu le-am răbdat destul. Îl tolerez şi acum. I-am propus chiar să rămână în locul lui Grete... Leafă, hrană, casa, spălat...

— Nu cred că ar fi fost bine...

— De mila lui şi a lui Lilo. Ţine la el, parcă ar fi amorezată. Striga la mine că ar trebui să fiu mai delicată, ca şi cum poţi da afară pe un chiriaş, care n-a plătit de cinci luni, cu delicateţă!

— Sigur că nu, sigur că nu...

— Da, înţelegi dumneata că eşti bun, că ai suflet, dar ei? Să-i fi văzut numai: ca o haită de câini împotriva mea, o biată femeie singură pe lume...

Luiza Schultze începu să plângă.

— Cât sunt eu aici, dragă Luiza, ştii că nu eşti singură pe lume... Speranţa mea va fi chiar să...

— Da, da, ştiu, dar au profitat că nu erai aici, ca să se năpustească asupra mea. Nu m-aş fi aşteptat din partea lui Lilo! Am crescut-o, am muncit pentru ea, i-am dat o educaţie de prinţesă, şi acum... pentru un străin... un bătrân, la care nici eu nu m-aş fi uitat... că, numai să fi vrut...

— Da, da, şi eu observasem la început...

— Da, dar cu mine şi-a găsit naşul! Nu-mi pierd eu capul cu una cu două...

— Ştiu, ştiu, dragă Luiza. Nici nu m-am îndoit de dumneata, niciodată... eu de pildă...

Luiza Schultze şi Braun trecură încet, ţinându-se de mână în camera ei. Înainte de a pleca, Luiza stinse lumina cea mare. În sufragerie era atâta linişte încât nimeni n-ar fi putut bănui că Uleind e încă ascuns după draperie. La un moment dat, acolo străluci focul unui chibrit cu care îşi aprindea o ţigară. Apoi iarăşi linişte, tăcere şi nemişcare.

Totul părea adormit în pensiune. Fiecare la el în odaie, cu viaţa lui, în tăcere...

La un moment dat, Uleind dădu perdeaua la o parte şi începu iarăşi să se plimbe prin sufragerie cu paşi foarte rari, ca un somnambul pe o margine primejdioasă de prăpastie. Fiecare pas îi era precaut, şi totuşi inconştient. Capul şi-l ţinea adânc plecat pe piept. Trupul lui slab trecea ca o umbră de colo-colo. Apoi se opri.

Era în faţa uşii lui Cristian, însă n-o privea, adâncit încă în gândurile lui. Când se apropie, părea că este atras fără voia lui. Bătu încet de trei ori.

Uşa se deschise. Înăuntru era lumină. Statura înaltă a lui Cristian apăru întunecată, dar înconjurată de lumină. Uleind vorbi cu glasul foarte moale:

— Domnule Cristian... trebuie să te întreb ceva...

Cristian înaintă câţiva paşi. Avea mişcări extatice, plutind într-o pace ciudată. Uleind îl privi o clipă cu uimire apoi şopti:

— Dumneata ai să pleci... e aproape sigur că am să plec şi eu... departe... foarte departe... N-o să ne mai întâlnim niciodată.

— Niciodată.

Glasul lui Cristian repetase cuvântul acesta atât de bine cunoscut lui, ca pe un ecou întârziat: *niciodată*. I se părea că Uleind a venit acum în faţa lui ca să-i reamintească acest cuvânt al destinului lui: „niciodată".

— Voiam, urmă Uleind cu acelaşi glas care parcă se căuta pe sine, voiam acum la despărţirea noastră... eternă... să te-ntreb dacă ştii că eu am provocat să fii dat afară. Mi-am închipuit că vei suferi îngrozitor şi totuşi am făcut-o înadins. Da, am plănuit şi am reuşit să fii dat afară... izgonit ca un câine. Mă exasperaseşi peste măsură... nu mai puteam să te văd îndurând aici, în casa asta, toate înjosirile la care erai supus. Erai atât de laş încât mi se făcuse scârbă de dumneata...

Cristian spuse într-un târziu:

— Înţeleg...

— Şi... ce spui?

Cristian se gândi o clipă şi răspunse foarte liniştit:

— Cred că ai făcut bine.

— Şi nu te-ai supărat?

Cristian îl privi aproape zâmbind.

— Nu...

— Te rog să nu-ţi închipui că am venit acum să-ţi cer iertare, ar fi stupid. Îţi mărturisesc că am fost împins de o însetată curiozitate. Am venit să te văd, să te văd, să te văd de aproape, să mă încredinţez dacă ce ai vorbit adineauri nu este poză... farsă... Voiam să ştiu dacă liniştea dumitale este adevărată... aproape că aş dori să te ating... ca să te cred...

Uleind făcu o pauză şi rămase tot atât de nemişcat, cu braţele atârnate de-a lungul trupului şi cu aceeaşi privire aţintită asupra

feţei lui Cristian. Nu îl vedea bine. Îl ameţea lumina orbitoare care venea din odaia lui Cristian. Apoi întrebă încet, arătând cu o mişcare a capului, spre odaia domnişoarei Luiza Schultze.

— Nici pe ca n-o urăşti?

— Nu… nu…

— Şi acum ce-ai să faci? Cum ai să mai poţi îndura viaţa? Şi, mai ales, de ce, de ce ai puterea, revoltătoarea putere să pleci, când până acum ai fost atât de slab încât îmi făcea rău să respir în preajma dumitale?

Cristian îi răspunse cu acelaşi glas nou, care părea că pluteşte ca într-un aer rarefiat:

— Aşteptam să se împlinească… să mi se dea…

— Ce?

— Nu pot explica… încă nu înţeleg bine nici eu ce mi se întâmplă… să spun… să presupun… Puterea să rabd – sunt liniştit.

Glasul se făcuse ca o şoaptă rostită de nimeni.

— Eşti nebun! spuse Uleind privindu-l ascuţit printre pleoapele strânse.

— Da, poate, poate nebun. Totuşi aş zice că nu sunt.

— Vrei să spui… că… dumneata… că dumitale?

— Da mie… dar e necesară tăcerea. Nu pot vorbi.

— Nu te-nţeleg!

Cristian simţi un fior. Acum simţea abisul sufletului, aici deschis, imens şi totuşi nimic nu-l înspăimânta. O plutire îl ducea într-o linişte nemişcată, o linişte caldă, la ţărmul unei răbdări noi. Şopti:

— Liniştea aceasta adevărată, liniştea mea, nu poate fi înţeleasă… împărtăşită… decât dacă o câştigi…

Uleind se frământă o clipă. I se părea că-i fuge pământul de sub picioare. Totuşi se hotărî şi vorbi din nou:

— Totuşi… dacă dumneata… ştii ceva… care ţi-a dat liniştea… acum… acum… pentru mine este covârşitor de important. Trebuie să-mi spui şi mie…

Pentru întâia oară de când vorbeau, Cristian îl privi pe Uleind. Văzu paloarea lui de necrezut, patetica lui paloare şi toată urâţenia lui. O milă ascuţită îl cuprinse. O presimţire a tot ce putuse şi mai putea suferi acest om puse stăpânire pe inima sa. Şi, totuşi, omul acesta care sta la un pas de el, era îngrozitor de departe, izolat de neputinţa lui de a înţelege. Liniştea din sufletul său, Cristian o simţea ca pe ceva tainic pecetluit în el, pentru el, aşa cum îi era sângele în trup. O milă dureroasă îl chinui, îşi dădu seama că şi de

acest om îi e milă. Şopti cu o disperare învăluită, cu o compasiune tainică:

— Nu pot face pentru dumneata nimic... absolut nimic... decât să-ţi spun că liniştea există. Mi-e dureros de greu să vorbesc. Iartă-mă. Trebuie să plec.

— O clipă. Ţi-am spus că despărţirea noastră este... eternă. Te rog să mă crezi că nu glumesc. Te-aş ruga...

Aici, Uleind făcu o pauză, ca şi cum o durere fizică neaşteptată l-ar fi copleşit şi oprit în loc:

— ...te-aş ruga să-mi spui că m-ai iertat... pentru... toate...

Mâna lui Cristian deschisă, se întinse. Uleind îşi aşeză cu grijă, apoi cu teamă mâna lui în mâna lui Petre Cristian care aştepta.

Cristian şopti:

— Eşti singurul om care totuşi mi-a stat aproape şi mi-a ajutat. Îţi mulţumesc!

Cristian se întoarse, închise uşa în urma lui şi sufrageria se cufundă iarăşi în întuneric, pe care Uleind îl simţi căzând rece şi greu asupra lui, ca o lespede.

Nu se putea hotărî să meargă la el în odaie. Îi era frică de singurătatea acelei încăperi; avea o spaimă de neînvins. Încet, cu pasul lui atent şi inconştient totodată, se depărtă. Se ascunse iarăşi după perdeaua de pluş roşu.

Capitolul XVIII

La ea în odaie, Lilo fu cuprinsă de o mare violenţă. Ar fi vrut să strige, să se sfâşie, să-şi facă un rău numai şi numai să-i treacă starea de disperare în care se găsea. Nu mai putea sta în casa mătuşii ei. Trebuia să plece. Va pleca cu Cristian. Mai bine mizeria, mai bine orice decât să mai rabde să trăiască în astfel de înjosiri. Petre Cristian trebuia să înţeleagă acum şi să primească această realitate. Ea va avea de lucru. Avea câteva lecţii şi putea să mai capete dacă dorea. Va cere şi partea ei de avere... Mai întâi va merge câtva timp la Schwilosee, la mătuşa Clara... până se vor mai lămuri lucrurile, până mătuşa Luiza îi va da partea ei... apoi... până atunci poate şi Cristian va găsi de lucru...

Deodată însă o stăpâni o copleşitoare oboseală. Ştia că Cristian nu va găsi de lucru. Ştia că nu putea trăi cu ce putea ea câştiga. Ştia că niciodată Cristian nu va primi să-l întreţină ea, din munca ei... Cu ce

vor plăti chiria? Situaţia era fără soluţie. Lui Cristian nu-i mai putea cere nimic, absolut nimic. Totul era pierdut, iremediabil pierdut. Îi păru că tot ce trăise în lunile astea de fericire, de lux, fusese clădit pe nisip, că fiecare îmbrăţişare, fiecare speranţă fusese deşartă, cuvinte şi gesturi goale de conţinut, create toate pentru a o amăgi. Totul miraj, totul iluzie, iar acum visul se destrămase.

Cristian era dat afară din pensiune. Nu-i mai putea reproşa nimic. El căutase mereu să-i arate că lucrurile voi fi aşa, în desfăşurarea zădărniciei lor, ducând la un ţărm făcut din prăpastie şi întuneric. Acum Cristian va pleca, dat afară ca un câine. Dar mâine, poimâine va găsi de lucru şi se va întoarce? Lilo se cutremură. O stăpânea oboseala ultimelor săptămâni de vane speranţe. Oboseală de minciuni, oboseală de viaţa pe care o dusese până atunci. Îi sunau încă în minte cuvintele mătuşii ei. Era intolerabil, intolerabil… Dar ce va face Cristian? Unde se va duce? Ce mai putea face? Vorbea totdeauna de moarte cu atâta linişte! Dacă se sinucisese?

Lilo avu un fior de groază. De când plecase Cristian din sufragerie nu se mai auzise niciun zgomot la el în odaie. Ce putea face acolo, singur, cu greutatea vieţii lui? Ştia că trebuie să plece…

Cuprinsă de spaimă, Lilo ieşi de la ea din odaie, trecu prin sufragerie la goană şi intră la Cristian. Îl găsi în picioare în faţa cuferelor. Părea că nu le vede, ci că stă total adâncit în gloduri. Când o auzi pe Lilo, se întoarse încet spre ea. Era de o paloare stranie care îl schimba. Era ca un om care purtase o mască asemănătoare lui şi pe care acum o scotea. Aşa, faţa îi era mult mai sensibilă, dureroasă şi fără apărare.

— Petre!

Privirea pe care o aşeză asupra ei era atât de îndepărtată, încât Lilo crezu că nici nu o aude. Se opri locului, frântă şi cu inima bătându-i repede încă de spaima prin care trecuse. Cristian era viu. Cristian trăia, era încă aici.

— Petre!

— Te aşteptam. Aş vrea, spuse Cristian cu un glas inconştient, care corespundea perfect privirii lui, să se poată achita totul ce datorez aci cu lucrurile care rămân. Socotesc…

Lilo făcu un semn că toate acestea îi sunt indiferente, că nu-i mai pasă de nimic.

— Multe lucruri mi le-a vândut. Abia acum îmi dau seama că-mi lipsesc multe haine, ghete, rufe… Totuşi, sunt aci încă destule…

Lilo făcu din nou semn că n-are importanţă.

— Ba da, da ba, îi spuse Cristian, răspunzând gestului ei. Are importanţă. Pentru mine are importanţă. E mai bine aşa. Las aci ceasul. Îl vinzi tu. Butonii aceştia sunt de platină. Aş vrea să-ţi rămână ţie. Nu-i nevoie să-i vinzi, ca să achiţi tot. E de ajuns şi-aşa, te asigur. Te rog să-i păstrezi tu. Ea nu ştie de ei. I-am ţinut întotdeauna pentru tine. Îi poţi purta. Mi-ar face plăcere.

— Petre, dar tu cu ce pleci? Cum să pleci aşa?

Ce-l duru mai mult pe Cristian nu era că pleacă, căci ştia că trebuie să plece, dar că Lilo admisese plecarea lui şi că vorbea despre ea. E prima dată. Momentul acesta sosise şi el. Nu Luiza Schultze cu insultele ei răcnite, ci Lilo cu glasul blând a dat verdictul. Lilo nu mai putea suporta chinul agoniei. Sunt oameni care, până la ultima respiraţie, la ultimul strigăt, la ultimul suspin admit orice, numai despărţirea nu. Adineauri când era singur, a crezut că Lilo nu se va putea despărţi de el, adineauri, când a auzit cearta din sufragerie şi a auzit glasul lui Lilo, sufletul lui a cunoscut îngenuncherea în faţa dragostei ei... A crezut că şi Lilo... Dar acum totul e egal. Totul. O secundă, Petre Cristian avu desluşită impresie că a murit, şi că acum asistă la propria sa înmormântare. Ce vorbeşte acum cu Lilo e după moartea lui. Durerea a fost prea mare... acum a trecut. Da, cel de până acum a murit. Pentru toţi, el e mort, şi pentru el, tot mort e. Petre Cristian. Ce nume străin lui! E numele unui om care a fost odată. Oare cei ce se călugăresc nu-şi schimbă şi ei numele? Dar moartea lui e mai grozavă, mai totală decât a acelora. Petre Cristian a murit. Nimic nu i-au mai rămas decât amintiri despre omul acela. Lilo. E aci în faţa lui, uimitor de tânără. E puţin palidă, dar îi stă bine. Cât de departe e, cât de departe! Dacă ar închide ochii, ar uita-o, ar crede că poate e demult plecat... Ce-i aminteşte în clipa asta de Tereza? Definitiva despărţire? Poate!

„Să nu spui niciodată nimănui nimic."

„Niciodată."

„Jură."

„Jur."

Amintirea asta a murit şi ea. Totul a murit.

Acum, aci, Lilo, o altă amintire.

„Petre, să nu pleci niciodată."

„Niciodată."

„Jură."

„Jur."

Glasul ei îl aude parcă mai bine. Amintirea e mai aproape. Dar Lilo

l-a dezlegat de jurământ… Ea, tocmai ea, l-a dezlegat adineauri de jurământ: poate pleca. A, de-ar fi putut măcar o dată vorbi cu Lilo desluşit!… măcar o dată; înainte ce a se despărţi. Săptămânile astea din urmă, ce chin fără asemănare! Unui canceros nu i se dă otravă. Trebuie să rabde totul până la urmă. Fiecare privire a domnişoarei Schultze, fiecare privire a lui Lilo, fiecare privire a tuturor care aşteptau sfârşitul nu-l lăsau să moară. Şi pentru ce s-a sfârşit brusc totul? Totul s-a petrecut simplu: nu i-a mai pus tacâmul. Atât. A înţeles că nu mai are ce căuta în pensiune. Au înţeles cu toţii. A înţeles şi Lilo. Ieri încă nu ştia că azi trebuie să plece. A auzit şi tot ce au vorbit în urma lui, dar a răbdat uşor. Nu-l mai interesa. Insultele nu-l mai atingeau. Numai glasul lui Lilo îl mai auzea. Numai glasul ei mai avea sens… Iar acum acest glas a dat verdictul.

Dar pentru ce deodată liniştea asta, ca într-un pustiu fără iarbă şi fără apă? Totul e mort. A durut îngrozitor şi acum totul e mort.

Încet, Cristian îşi alese câteva cămăşi, o haină, o pereche de pantofi. Încap într-o valiză. Alături de el, Lilo plânge cu hohote înăbuşite. Niciodată nu va bănui cât a iubit-o. „O, de m-ar fi lăsat să cred că mă va aştepta, că într-o zi mă voi putea reîntoarce… Să fi putut pleca visând asta… Aş fi ştiut că nu trebuie să mă întorc, dar aş fi putut visa… De-ar fi priceput şi ea puterea visului! Să mă fi trimis în lume cu visul acesta aprins în inimă, păstrat ca o comoara cu foc. Oricând să fi putut crede că mă aşteaptă! Dar a trebuit să pierd şi asta. Nici măcar un vis, o iluzie nu mi-a rămas. Va trebui să iubesc stelele, pământul, aerul, spaţiul, eternitatea… şi oamenii, oamenii toţi, de pretutindeni, aşa cum sunt ei… Şi, totuşi, ce suflet liniştit s-a aşezat acum în mine. Sufletul lui Petre Cristian cel mort, sau sufletul celui ce se naşte acum în locul lui? Petre, Petre. Ce straniu ţi-e numele spus de tine însuţi! De ce plânge Lilo atât de mult? Trebuie totuşi alinată durerea ei… N-o pot lăsa să plângă atât de mult şi fără rost, dacă eu m-am liniştit.”

— Acum câteva zile am primit ordinul să părăsesc Germania. Nu ţi-am spus. Acum îţi spun… aşa că tot ar fi trebuit să plec departe.

Nu voia ca Lilo să ştie că el mai rămâne în Berlin. Îi era deodată frică de ea, de insistenţe, de lacrimi. El va fi acela care va cere să părăsească Germania. Va pleca oriunde… departe… oriunde. Acum, şi dorul de ţară i se părea inconsistent şi fragil. Abia acum, plecând de lângă Lilo, înţelese că nici ţara nu şi-o va mai revedea niciodată, şi că nu mai era nevoie de nicio minciună ca să trăiască. Da, şi minciunile erau moarte. Deveniseră inutile. Nu mai era nevoie de

nicio minciună. Şi se simţi uşurat ca după spovedanie.

Lilo ridică privirea. Poate că ce a auzit de la Cristian e adevărat, sau poate că minte, ca să uşureze plecarea. E prea obosită ca să mai lupte. Într-o zi, Cristian se va reîntoarce… Va fi bătrân… îl va vedea în stradă pe trotuarul celălalt privind la casa ei…

Lilo plânse mai tare.

— Petre…

Numele lui spus de ea. Cristian îl aude, dar acum Lilo nu mai are puterea să-l cheme înapoi. Nici glasul lui Lilo nu-l mai poate chema înapoi.

— Petre…

Astfel îl va striga Lilo şi pe acel bătrân şi nu va fi sigură că este el decât după tresărirea lui. Dar el nu va răspunde, nu va intra în casă. La un moment dat va întoarce spatele şi va pleca încet, pierzându-se în întuneric… Îl iubise. Îl iubea şi totuşi totul era sfârşit. Acu va începe viaţa de dimineaţă. Cu strigătele mătuşii ei, cu chiriaşi care vin şi pleacă şi, îndepărtată, ca amintirea oamenilor morţi, amintirea lui Cristian cu dragostea lui şi cuvintele lui şi toată mângâierea lui…

— Lilo, trebuie să plec. N-aş vrea să mă mai întâlnesc cu ea. N-a fost rea. *Ea* avea dreptate, nu noi. Să nu fii supărată pe ea… pe nimeni…

Ce-i spunea lui Lilo era numai ceva la suprafaţă, dar nu putea spune mai mult, căci Lilo n-ar fi înţeles. Sila lui pentru Luiza Schultze s-a transformat în milă. E anihilat în el orice alt sentiment în afara milei. Şi pentru Lilo şi pentru toţi, milă. O milă liniştită care se apropie mult de duioşie. Şi lucrul acesta e atât de neaşteptat, încât Cristian n-are timpul să-l preţuiască. E mulţumit numai că totul s-a potolit, s-a liniştit. Nimic nu mai e violent, nimic acut, nimic dramatic. Totul s-a topit în liniştea care l-a cuprins.

Cristian se aplecă şi-şi luă cufărul. Se apropie de Lilo, dar nu putu vorbi.

— Petre…

Cristian rămase nemişcat în faţa ei. E atât de palid încât Lilo abia îl recunoaşte.

— Petre, te iubesc, te iubesc!

— Ştiu. Şi eu…

O mângâie uşor pe obraz, bolborosind cuvinte neînţelese.

Se simţea atât de liniştit, o linişte definitivă, neîndurătoare, încât nu-şi da seama dacă lacrimile lui Lilo sunt ale unei mari dureri, sau lacrimi banale care se vor uita uşor… Se simte atât de străin, şi de

cel de până acum, încât nu mai cunoaşte valoarea întâmplărilor. I se păru că e într-o lume de umbre pe care o trăieşte fără s-o poată desluşi. Îşi simţi inima bătând rar dar tare, periculos de tare, ca o încercare a inimii de a sparge locul ei şi a se revărsa apoi în moarte, în uitare…

— Nu-i nimic… nu-i nimic… O să fie bine… Îţi mulţumesc… Nu trebuie să plângi. Să mă ierţi…

Lilo plânse mai tare. Cu hohote

— Ce să facem? Ce mai putem face?

— Da, da… o să fie bine…

În clipa asta, în inima lui Cristian liniştea se revarsă ca o apă grea, catifelată, şi acoperi totul. Ce putere ciudată, ce suflu divin potoleşte astfel arsura sufletului? E o mângâiere în inimă, e un ajutor tăcut. O blândeţe de vis, de vis conştient din care nu se va mai deştepta. Nu mai e singur. Cineva stă alături de el, ca o umbră. Îl cheamă.

„Vin, vin", ar vrea să şoptească înfiorat Cristian şi bucuria creşte la gândul că peste câteva clipe va fi singur şi se va putea regăsi în toate clipele, în toate făpturile, în, toate locurile. „Vin, vin.."

Îi pare că, orice-ar cere s-ar împlini pe loc, că e liber să aleagă ce viaţă ar vrea, dar niciun fel de dorinţă nu se mai înalţă, niciuna decât aceea de a fi singur pentru a simţi gustul de liniştită lumină şi de acceptare a vieţii în eternitatea ei sacră, care l-a cuprins. Ar vrea să închidă ochii pentru a se topi în lumina asta atotputernică şi peste măsură de blândă.

„Dar cum s-o las plângând când eu plec fericit? Cum să-i explic ce simt? Cum să-i spun că în clipa asta liniştea mi-a coborât în suflet şi că nu mai e loc pentru niciun fel de gând sau simţire străină? Orice gest aş face, aş părea nebun. Şi poate că realmente sunt nebun. Dar câtă bucurie în nebunia asta necomunicabilă. Nu mai am nicio dorinţă şi nici putere decât să plec şi să fiu singur cu fericirea asta nouă, nebănuită.

Şi lumina creşte ameţitoare, vastă ca cerul, ca eternitatea… „I s-a dat cheia Fântânii Adâncului", şopteşte gândul ca un fior din altă lume.

Lilo nu-i recunoaşte privirea. Un străin. Îl vede plecând încet ca o umbră. Încă Lilo şopteşte: „Te iubesc, Petre, te iubesc!"

Uşa s-a închis. O sfâşiere în inimă, o pierdere de conştiinţă… Deodată Lilo aude radioul cântând. O *Fugă* de Bach. Ascultă întâi speriată, apoi iese repede. Când ajunse în sufragerie, uşa care da spre ieşire se închidea încet în urma lui Cristian. Lilo mai văzu un

pantof cu călcâiul uşor scâlciat. Înfricoşată, nu îndrăzni să-l mai cheme. Şopteşte doar numele lui: „Petre, Petre”. El să fi pornit radioul? Bach, tocmai Bach! Într-adevăr, melodia divină continuă să-şi spună perfecţiunea. Ritmul muzicii pune între ea şi Cristian un spaţiu imens. Totul s-a petrecut demult, totul a fost aşa cum trebuia să fie. Lilo stă lângă radio şi plânge încet. Simte că nu l-a iubit destul, că nu l-a înţeles pe Cristian şi că, poate, acum abia ar putea iubi. O mare sfâşiere şi îndoială, întâia oară simţită, îi cuprinde inima.

„Petre, Petre!”

Cristian e pentru totdeauna plecat.

Placa s-a terminat. Acum se învârteşte pe loc fără melodie, vâjâind. Lilo opreşte mişcarea inutilă. E în picioare lângă radio şi plânge. Deodată simte că nu e singură în odaie. Are o tresărire de spaimă. De după perdea apare, ca o arătare, Uleind.

„De ce e şi el atât de palid?” se gândeşte Lilo cu groază. O clipă îşi închipuie că Uleind o va omorî. Ce-o face să se gândească la crimă? Privirea lui? Mâinile lui? Într-adevăr, Uleind îşi priveşte mâinile cu ochi de dement, înfricoşători.

— Iartă-mă, şopteşte. Din întâmplare eram aici. Am preferat să ştii că… de data asta… am fost indiscret… fără voia mea…

Un val de ură umplu sufletul lui Lilo. Lacrimile i se opriră. El l-a dat afară pe Cristian! Fără el, poate că totul mai întârzia. El este acela care, cu cinism, a pregătit şi a plănuit izgonirea lui Cristian. Cum mai îndrăzneşte să vorbească cu ea? Lilo nu-i răspunse nimic. Aşteptă să-l vadă plecat, dar Uleind, cu un gest de mare oboseală, se aşează pe un scaun. Era într-adevăr extraordinar de palid.

— Te aşteptam, şopteşte.

— Pe mine?

— Pe dumneata, domnişoară Schultze.

— Pe mine?

— Da. Voiam să-ţi spun ceva…

— Nu-i nevoie!

— Ba da.

— Mai târziu!

— Nu, nu, acum. Mai târziu am să plec. Înainte de asta… trebuie să-ţi spun.

— Nu e momentul, bolborosi Lilo, dându-şi seama că vorbeşte din teamă. Tendinţa ei era să fugă, să se încuie la ea în odaie. Omul pare nebun, periculos, ochii îi luceau urât, întunecat, concentrat.

— E tocmai momentul. Ştii că… dacă nu eram eu, Cristian nu era azi dat afară.

— Ştiu. Şi acum ajunge!

— Nu. Nu ajunge. Nu încerca să pleci. Trebuie să vorbim.

Uleind făcu o pauză. Păru că a uitat unde se află şi ce vrea. Apoi ridică privirea şi spuse:

— L-am văzut întâmplător adineauri plecând… Eram aici… Poate chiar mi-a părut rău…

— Nu-i nevoie…

— Dar asta n-are importanţă. Tot ar fi plecat… mâine, poimâine… Nu sunt eu de vină de soarta lui…

Uleind tăcu din nou. Lilo se gândi să profite de neatenţia lui şi să fuga. Totuşi, ceva neînţeles o reţinu.

— Te-am văzut plângând apoi, acum… Nu este necesar. E inutil. Puteai să faci mai mult decât să plângi…

Lilo era atât de mirată de felul acesta nou de a fi al lui Uleind, încât nu ştiu ce să răspundă. Se simţea obosită, sfârşită, peste măsură de deprimată, buimăcită. În faţă îi plutea încă privirea lui Cristian, atât de pierdută, atât de străină. Părea că dacă cineva i-ar fi spus că poate rămâne, el tot ar fi plecat ca un somnambul, neputând înţelege nimic altceva decât hotărârea de a pleca.

— Ai putea să-mi spui de câtă vreme locuiesc la voi? o întrebă Uleind cu glas blând.

Maşinal, Lilo răspunde:

— Aproape doi ani.

— Aproape doi ani… doi ani…

Uleind din nou căzu pe gânduri. Părea că preţuieşte aceşti doi ani zi cu zi. Murmura încet:

— Doi ani, da, doi ani. El a stat numai şapte luni. Ajunge şi atât. De ce nu v-aţi omorât împreună? Poate ar fi fost mai frumos.

Lilo îl privi cu o uimire plină de groază. De ce se amestecă omul acesta şi pentru ce ascultă ea vorbele lui?

— A plecat liniştit. Da, era liniştit. A potrivit radioul, a ascultat câteva clipe şi a plecat. Poate că e nebun. În orice caz părea ciudat de liniştit. Avea pe faţă ceva de nedescris. Un surâs pe buze. Ai observat că unii morţi au un surâs misterios pe buze? Da, da, aşa surâdea. Poţi să-mi spui dacă toţi morţii sunt liniştiţi? Aş vrea să ştiu… O clipă am dorit să fiu în locul lui. El… a plecat liniştit… Dumneata eşti aici şi ţi se pare natural să continui să trăieşti ca mai înainte. Pitschau a câştigat partida. Fii fără teamă, te va primi oricum, chiar

ştiind că-l iubeşti, în felul dumitale, încă pe Cristian. Lui nu-i pasă. Te vrea. Te poate avea…

Uleind o privi în faţă cu uimire şi cu o mare atenţie.

— A! frumos ştiţi iubi! Dacă Pitschau te iubeşte, dacă te-ar iubi cu adevărat, pentru ce nu ţi-a ajutat să fii fericită cu Cristian? Să fi muncit pentru voi ca să te vadă fericită. Dacă Cristian te iubea, de ce nu s-a omorât? De ce a putut pleca liniştit? Pentru ce? Cum l-ai putut mângâia la despărţire? Ah, dragostea voastră, ce lucru sărac, ce strâmt, ce subţire, ce puţin consistent, ce uşor, ce scârbă! Îmi este atât de scârbă încât…

Uleind se opri. Într-adevăr, o furie stăpânită, o violenţă îi înroşi uşor obrajii. Se opri brusc, ca sufocat.

— L-ai iubit?! Care iubire? Nici măcar nu l-ai înţeles. Nici nu te-ai căznit să-l înţelegi! Voiai să fii fericită. L-ai obligat să fie fericit, să uite tot ce-l preocupa, pentru a-ţi crea ore de iluzie, iluzia fericirii! Minciuna fericirii! Ai vorbit vreodată cu el de la om la om? Ştii ce a simţit când a plecat? Ce simte acum că a plecat? Unde e, ce va face?

Lilo se împotrivi cu revoltă:

— Profiţi de clipa mea de durere ca să te amesteci, ca de obicei, în ceea ce nu te priveşte, ca să adaugi amărăciune peste amărăciune. Asta e bucuria dumitale: durerea altora, defectele altora, ca şi când dumneata ai fi perfect. De ce te-ai făcut judecătorul tuturor? Niciodată n-ai trăit altceva decât intrigă, ironie, batjocură, şi acum te-ai făcut judecătorul tuturor… Dumneata… Omul cel mai sterp, cel mai laş din câţi am văzut! Acum, cu ce drept, cu ce drept: îmi vorbeşti şi mă obligi să te ascult, făcând aici o comedie ca să mă sperii, cu ochii holbaţi, cu surâsuri misterioase, cuvinte obraznice?

Vorbind, Lilo îşi simţi ura crescându-i până la maximum. Uleind o privi. Lui Lilo i se păru că devine mai palid. Un surâs îi strâmbă gura. Uleind şopti:

— Cu ce drept? Într-adevăr, cu ce drept?

Lui Lilo îi e silă de omul acesta până la cea mai exagerată limită. Dar ce vrea? Pentru ce a stat ascuns în pensiune şi a pândit? Pentru ce a ajuns chiar să se ascundă pe după perdele ca să afle?

Uleind e străveziu. Câteva fire din părul lui sărac s-au desprins din aşezarea întotdeauna atât de impecabilă şi-i dau ceva de paiaţă tristă. Are în glas o tremurare, o disperare lăuntrică care îl fac să pară tragic. Cuvintele lui au o ascuţime uscată şi stearpă.

Lilo se hotărî să se desprindă. Scena n-avea sens. Nu avea sens să-şi exaspereze durerea. Cu mătuşa ei s-a certat. Cristian a plecat…

totul s-a sfârşit. Nu mai e nevoie ca omul acesta să vie şi să strige ceea ce ştie prea bine: că viaţa pentru ea nu mai are niciun înţeles.

— Dar nu asta voiam să spun. Te-am făcut, să-ţi pierzi din timp. Te rog să mă ierţi. Cu totul altceva... voiam să-ţi spun, şopteşte Uleind. Te rog să mai ai câteva clipe de răbdare. Să mai stai câteva clipe... E absolut necesar.

Uleind tăcu din nou. Aşezat pe scaun cu capul aplecat, privea în pământ cu insistenţă. Apoi, fără să se mişte, cu un glas ireal, şopti:

— Lilo!

Lilo tresări. Niciodată nu-i spusese pe nume.

— Lilo, vino, te rog, mai aproape. Vino până aici, te rog...

Dar Lilo, înspăimântată, nu se putu mişca. Atunci Uleind întinse mâna fără s-o privească, cu un gest de orb care-şi caută drumul, o apucă de mână şi o trase spre el.

— Vino. Stai puţin aşa.

Lilo căută să-şi desfacă mâna. Uleind o strânse şi-i şopti foarte încet dar cu violenţă:

— Nu trage mâna! E inutil! Nu-ţi dau drumul! Ai puţină răbdare! Mi-e foarte rău...

Era atât de palid încât Lilo, speriată că-l va vedea leşinând, îl întrebă:

— Vrei poate un pahar cu apă?

Credea că poate astfel va scăpa de strânsoarea mâinii lui.

— Nu, nu. E altceva. Nu-mi trebuie nimic. Voiam numai să-ţi spun... ceva care poate are să te mire... voiam să-ţi spun că te iubesc.

— Ce?...

— Nu striga. Nu aşa tare că nu-ţi fac niciun rău. Nu trage mâna! Nu-ţi dau drumul până nu termin. Am răbdat prea mult. Doi ani. Şi nu voiam... nu voiam... am luptat... Stai, nu-ţi trage mâna! Ţi-am spus că nu-ţi dau drumul până ce nu-ţi spun tot...

Cuvintele lui erau geamăt strivit în gât.

— Te iubesc. Îţi dai seama ce îngrozitor lucru? Ce monstruos? Ce ridicol? Nicio clipă de linişte în aceşti doi ani. N-am spus niciodată nimic... Ar fi fost prea ridicol... Mă simt înnebunit numai la gândul că acum întrebuinţez şi eu aceleaşi cuvinte ca să-ţi spun că te iubesc ca şi Pitschau, ca şi acel muribund de Cristian.

Lilo se smuci neaşteptat de violent şi se desprinse din mâna lui.

— Lasă-mă! Eşti nebun! Cum îndrăzneşti?... tocmai dumneata... tocmai acum?

Uleind îi şopti, chinuit:

— Te iubesc…

— Ce mă priveşte? Crezi că aceasta scuză orice? Cine ţi-a permis? Ce-mi pasă?

— Te iubesc…

Lilo se întoarse să plece. Uleind, cu un strigăt de durere în glas, o chemă:

— Lilo!

Fără vrere, Lilo se opri din nou, ameţită.

— Nu striga! Nu striga aşa! Nu eşti singur în casă!

— Lilo, credeam că măcar ştii ce este mila… Credeam că ai să înţelegi ce sufăr şi are să-ţi fie milă de mine… Credeam că ai să mă înţelegi în clipa asta, că n-ai să-ţi baţi joc de mine… Poţi înţelege ceea ce este în mine acum? Ce sufăr? Nu te-ai întrebat niciodată pentru ce m-am încăpăţânat să stau aici, în casa asta? Ca să discut cu Pitschau, cu Braun sau ca mătuşa dumitale să controleze cât de târziu citesc şi de câte ori mă spăl pe zi? N-ai înţeles că, dacă nu erai aici, n-aş fi stat nicio lună? Doi ani de chin, de visuri dureroase, nopţi de insomnie, de ruşine, de revoltă, de aşteptări inutile, sfâşietoare… Totuşi, am gândit mai frumos despre dumneata decât te arăţi acum… Credeam că acum ştii ce este suferinţa… că vei înţelege că nu cer dragoste… nu e pentru mine, ştiu… Nu pot fi iubit… nu mă poţi iubi, ştiu…

Faţa lui Uleind avu un surâs crispat, dezarmat şi trist, o strâmbătură inutilă.

— Nu cer dragoste… n-o caut, nu e pentru mine… totuşi credeam că, în fundul sufletului, ai să găseşti şi pentru mine o fărâmă de milă… de înţelegere…

Uleind avu în glas o tremurare, o durere atât de neaşteptată, de om care şi-a făcut toate socotelile, şi vede că nu mai are absolut nimic de primit de la viaţă, încât Lilo se aplecă asupra lui, cum te apleci asupra unui duşman rănit şi-l întrebă încet:

— Dar ce vrei? Ce pot face?

Şi se simţi îngrozitor de nenorocită. Abia în clipa asta îşi dădu seama de drama pe care o trăise lângă Cristian.

Uleind ridică faţa către ea, o privi în ochi:

— Atât voiam, Lilo. Atât. Să-ţi aud glasul, o dată măcar, vorbindu-mi fără ură, fără scârbă, fără enervare. Ştii că lucrul acesta nu s-a întâmplat niciodată până acum? Atât voiam. Aş fi plecat fără să-ţi spun nimic. La un moment dat eram chiar hotărât să… plec aşa…

dar n-am putut. Îţi mulţumesc, Lilo. Îţi mulţumesc…

Se opri o clipă să răsufle

— Ştiu. Nu are importanţă. Zi şi noapte aşteptam să aud glasul acesta pentru mine. O clipă să stai şi cu mine. Atât doream… Aş vrea să te binecuvântez pentru clipa asta, Lilo. A, ce fericit aş fi fost dacă erai aşa cum te-am visat… dacă nu cu mine, măcar cu Cristian…

Lilo văzu lacrimi pe obrazul lui.

— Da, poţi privi. Eu sunt. N-am plâns niciodată. E întâia oară. Nu cunoşteam gustul acesta amar care uşurează atât… până la epuizare. Îţi mulţumesc şi pentru aceasta. Nu ştiam că pot plânge. Te iubesc, Lilo. Nici cuvintele acestea care, probabil, pot fi sfinte, nu le-am spus niciodată. Ce fericit aş fi fost dacă, nu pe mine, nu pentru mine, aş fi văzut că ai suflet, că poţi şi dumneata iubi… aşa cum te-am iubit eu. Aş fi sărutat urma paşilor dumitale… Într-adevăr, aş fi fost capabil de orice, aş fi muncit pentru voi, să te văd fericită. Am pândit ca să văd dacă ştii să iubeşti. Ştiu, crezi că-l iubeşti pe Cristian, că din pricina lui suferi, dar ce puţin l-ai iubit! Cum l-ai lăsat să se-njosească, înjosindu-te astfel şi pe dumneata şi dragostea dumitale! De ce n-aţi găsit puterea să muriţi dacă n-aţi putut trăi? De ce vorbeşti cuvinte goale, când cuvintele ar putea avea un sens real? Eu nu-ţi cer nimic pentru că pe mine nu mă iubeşti, dar pentru Cristian ce-ai făcut? Pentru mine, ca să fiu salvat, ar fi fost suficient să văd că ai curajul să pleci cu el. Dar l-ai lăsat să plece fără măcar să ştii unde se duce… Tocmai dumneata! M-ai fi putut salva iubindu-l măcar pe el. Îmi era necesar să cred că iubirea există… L-ai ţinut lângă dumneata ca pe un bufon. Bufonul fericirii. L-ai văzut zi de zi, clipă de clipă, înjosindu-se până n-a mai fost om, chinuindu-se în laşitate, ca un vierme, până n-a mai respirat, până a atins hotarul nebuniei, sub înverşunarea privirilor mătuşii dumitale. L-ai lăsat să guste până la cea din urmă picătură din otrava îndoielii. Ce somn, ce masă, ce odihnă, ce gânduri, ce căderi a cunoscut acest om în ultimele săptămâni petrecute lângă dumneata… Şi totuşi credeai că-l iubeşti… Fiecare clipă în care îndura înjosirea, lângă dumneata, era o probă pentru dumneata, a probă a dragostei lui, o victorie, nu? Da, v-am redat vieţii care vi se potriveşte. Dumneata aici, cu mătuşa dumitale, el… departe, singur. N-am mai putut răbda: l-am gonit eu ca să-l salvez, să fac ce n-ai putut face dumneata. Şi cred că i-am făcut un bine. Da. Cred că i-am făcut un bine. Îţi închipui poate că din gelozie l-am dat afară. Ei bine nu: din scârbă, auzi, din scârbă! Să nu-ţi închipui că pentru asta am spus că te iubesc, pentru că m-

am chinuit ca un câine, pentru că am căzut în această abjecţiune a fiinţei mele, absolut de neînţeles şi neîngăduită, nu te judec. Pe mine nu m-ai ameţit cu mângâieri, şoapte şi priviri candide… Numai imbecilul de Cristian era în stare să se legene şi să adoarmă în minciuni… ce scârbă!… ce scârbă!… Da, asta voiam să-ţi spun… ştiu că e inutil, dar nu puteam altfel. Voiam să cunoşti aceste lucruri…

Uimirea lui Lilo era atât de mare încât înregistra totul fără să poată urmări sensul, sau răspunde. I se părea că Uleind e nebun. I se părea că ea însăşi e nebună dacă ascultă nemişcată. I se părea că Uleind are dreptate, glasul lui răscolise întunecări periculoase în sufletul ei. Da, unde e Cristian? Acum, chiar de-ar muri de dorul lui, nu-l mai poate găsi. E plecat, pentru totdeauna plecat în lumea largă.

Gâtul lui Lilo se strânse sub emoţie, ca sub o mâna ucigaşă. Plânsul, reţinut acolo prin voinţă, o durea ca o rană..

Dar Lilo simţi că nu mai poate suporta demenţa lui Uleind. Măsura fusese întrecută. Putea înnebuni şi ea. O clipă de slăbiciune, de milă, şi omul şi-a dat drumul obrăzniciei, ironiilor lui obişnuite. A început să insulte. Adineauri plângea şi binecuvânta: acum strigă şi insultă.

— Aude mătuşa mea. Cred că ai terminat ce-ai avut de spus şi că pot pleca.

Uleind o privi lung, fix, cu o privire rece, schimbată, aşa cum a avut-o timp de doi ani.

— Voiam să te rog, uite, aici sunt nişte bani… Să-i dai mătuşii dumitale. Îi datorez pentru coniacul băut azi. Plec şi eu chiar acum şi nu vreau să rămân dator cu nimic…

— Poţi să-i dai şi singur.

— Nu, nu. Ai să-i dai dumneata. Nu vreau s-o deranjez. Se odihneşte, mititica… A muncit şi ea… a luptat şi ea…

Uleind râse batjocoritor, apoi scoase nişte bani din portmoneu şi, cu un gest neglijent, îi zvârli pe masă. Şopti, ca pentru el:

— Grete să pregătească de data asta două pancarte: una pentru odaia lui Cristian şi alta pentru mine. Nu, nu, nu te deranja. Am spus că plec. Am terminat, fii fără teamă. Am terminat…

Uleind plecă. Neverosimil de palid. Cu un pas de somnambul trist. În pragul odăii, se întoarse şi spuse:

— Lilo… nu mă uita! Nu uita nici numele meu: Edmond Uleind…

Apoi dispăru la el în odaie. Uşa se închise extraordinar de încet.

„Unde poate pleca acum?” se gândi Lilo cu un fior de scârbă şi teamă. „N-a spus nimănui nimic…”

În minte îi vuiau tot felul de cuvinte. „Ai observat că unii morţi au un surâs misterios pe buze?” „Pentru ce nu te-ai omorât cu el?” „Ai vorbit vreodată cu el de la om la om?”… „Aş fi muncit pentru voi, aş fi fost sluga dumitale…” „Te iubesc…” „Îţi închipui ce lucru îngrozitor?”… „Aşteaptă, aşteaptă, o să fie bine…” „Să pleci din casa mea, să te duci cu derbedeii tăi”… „Te poate înşela pe tine, dar nu pe mine…”

Lilo plângea încet. Niciun gând nu-i mai era limpede. „Nu mai am pe nimeni pe lume, Uleind a împlinit amărăciunea”, se gândi, ameţită. Căută să-şi repete că Uleind e nebun, dar gândul acesta n-o linişti. Chiar de e nebun, cuvintele lui au pătruns în sufletul ei adânc, dureros. Niciun fel de lumină nu vine de nicăieri… „Are dreptate Uleind, mai bine muream amândoi…”

Iar acum, Cristian a plecat lăsând-o fără apărare în această viaţă. Abia acum mătuşa ei îşi luase dreptul de a o înjosi, de a o certa toată ziua, de a o controla în ceea ce face. Abia acum va începe o viaţă intolerabilă, strivită în gânduri de deznădejde şi amintiri moarte. Lilo plângea în hohote neputincioase. Îi era silă să se mişte din loc, îi e sila şi de odaia ei. Îi e chiar frică. Ce va face?

De fapt, îi era îngrozitor de milă de ea însăşi. Plânse cu disperare. Deodată se auzi chemată. O şoaptă. Întoarse capul. Era Pitschau. Sosise în sufragerie, se oprise în prag.

— Lilo, eu sunt. Te căutam. Iartă-mă că te tulbur, dar eram atât de îngrijorat încât n-am putut să mai stau la mine şi am venit să văd ce faci. A plecat?

— Da.

Şi Lilo hohoti deodată, nestăpânit, ca o descătuşare.

— Sărmanul, spuse Pitschau şi Lilo simţi că într-adevăr lui Pitschau îi este milă de Cristian, că-i este milă mai ales de ea, că el înţelege cât suferă şi de ce suferă.

— Am bănuit. De aceea am venit. Nu voiam să te las singură. E prea greu singură. Nu meritai să suferi atât…

Lilo ar vrea să plângă atât de tare încât să moară. E prea grea durerea asta de dus, prea mult amar… În orice caz, el care tot timpul se plângea cel mai mult, a putut pleca liniştit, ca un străin… Probabil era obişnuit cu astfel de plecări. Desigur nu e cea dintâi… Niciodată nu vorbea de Tereza, nevasta lui…

Lui Lilo îi păru că nu mai are niciun rost în lume şi plânse mai tare. Pitschau se apropie de ea şi-i luă mâna. I-o mângâie.

— Lilo, Lilo, îmi pare foarte rău… dar nu era nimic de făcut.

Crede-mă… Nu se mai putea face nimic… era… prea chinuitor. Gândeşte-te, chiar de ar fi stat aici, ce viaţă ai fi avut peste câţiva ani lângă el? E cu treizeci de ani mai în vârstă ca tine..

— Nu chiar atât… şopti Lilo printre lacrimi.

Pitschau continuă:

— Era frumos, elegant… Acum mergea… dar mai târziu?

— Îl iubesc…

— Ştiu, dar o să-ţi treacă. Dacă ar fi fost posibil, m-aş fi gândit să-i spunem să vină la noi în casă, dar el n-ar fi primit, şi nici tu, Lilo, chiar în cazul că ai fi avut pentru el numai un sentiment de prietenie.

— Nu mai pot, nu mai pot să trăiesc în casa asta. Mă simt epuizată… înnebunesc! Parcă am înnebunit cu toţii…

După scena cu Uleind, doborâtoare, glasul lui Pitschau e atât de alintător! O călăuzeşte într-o lume mai bună, mai accesibilă. Şi, cu toate că acum plânge atât de tare, se simte mult mai uşurată. Da, nu mai era nimic de făcut. Totul era prea chinuitor. Totul s-a sfârşit. Cristian a plecat liniştit…

— Lilo, întotdeauna am ştiut că se va sfârşi aşa. Tu nu puteai judeca, dar… era imposibil altfel.

Cum a găsit Pitschau mijlocul să vorbească fără să lovească, să aline chiar, atingând lucruri atât de dureroase, atât de recente? Da, Cristian avea dreptate, Pitschau e bun şi câtuşi de puţin prost. A înţeles probabil multe lucruri… e alt om decât acel Pitschau de anul trecut, care glumea mereu, părea ridicol şi puţin nesimţitor. Acum e matur. Ce glas bun are! Lilo îşi aminteşte de balul mascat. De atunci n-a mai vorbit cu el… aproape ar putea spune că nici nu l-a mai văzut. N-o fi fost pe-acasă sau ea a fost atât de preocupată de chinul ultimelor săptămâni petrecute lângă Cristian încât nici nu l-a mai văzut? Atunci a fost cochetă. Nu trebuia. Nu trebuia, nici pentru Pitschau, nici pentru Cristian. Da, Uleind avea dreptate adineauri când spunea că nu merită să fie iubită… Îşi aminteşte cu uimire sărutarea, îmbrăţişarea din seara balului. Da, nu trebuia să-l lase. Acum, Cristian a plecat… Pentru totdeauna e plecat. Îl plânge ca pe un mort.

— Dacă ai şti, Lilo, ce bine-mi face că acum mă laşi să stau cu tine, să vorbesc cu tine, să fim prieteni. Niciodată nu mi-am închipuit că ai putea fi multă vreme supărată pe mine. Nu ţi-am făcut niciodată niciun rău… Am suferit, revoltat, numai la început… Pe urmă am înţeles că aveai dreptate, şi că aveai dreptul să-l iubeşti. Am înţeles asta destul de repede. Ştii când, Lilo? La reprezentaţia aceea

la care am fost cu toţii, *Furtuna*, piesa lui Ostrovski. Am venit numai din necaz ca să sufăr şi să văd cu ochii mei că-l iubeşti pe Cristian şi ca să-mi treacă dragostea… Eram tot timpul furios ca un taur… avea ochii atât de strălucitori! Erai atât de avidă de fericire… încât mi-a fost deodată milă de tine. Am înţeles că era dreptul tău să vrei să fii fericită. Erai ca un om închis până atunci în cuşcă şi deodată liberat. Păreai ameţită. Din clipa aceea am început să nu mai sufăr ca înainte. Sufeream îngrozitor, dar altfel. Eram atât de gelos! Zi şi noapte eram gelos. Şi… tot atunci am început să sper din nou… că vreodată… ai să mai ai nevoie de mine. Îmi părea rău că ai să suferi, dar mi se părea inevitabil. Tot ceea ce trăiai lângă el era atât de amăgitor! Era o reprezentaţie. Atât. Aşteptam sfârşitul: Lilo, ştiam că vei avea vreodată nevoie de mine… Lilo, nu-ţi spun asta ca să te supăr, sau ca să-l critic, sau ca să profit, sau ca să te conving că nu l-ai iubit, ci numai ca să te consolez. Nu trebuie să regreţi că s-a sfârşit. Trebuia să se sfârşească. I-ai dat mult. Uite, nu mai am niciun caz. Atâta pot face şi eu pentru el: să nu regret tot ce i-ai dat… cu toate că am suferit. M-a învăţat să te-nţeleg şi să am speranţă că te voi putea face fericită, Lilo, căci vei fi fericită. Eu ştiu lucrul acesta… acum. Abia acum am să am răbdarea să te aştept. Îţi spun: cu mine vei putea vorbi despre el; chiar de sunt gelos, îl respect şi-mi dau seama ce om a fost şi că, fără el, n-aş fi putut niciodată ajunge până la tine. Poate m-ai fi luat ca să scapi de mătuşa ta, dar aceasta n-ar fi fost o fericire… Uite ce mult vorbesc! Ca omul care a tăcut luni şi luni de zile. Nici n-ai observat, Lilo, cât timp n-am vorbii! Niciodată n-o să mai vorbim despre lucrurile astea, dar acum trebuie să fim cinstiţi şi să-ţi spun tot, oricât ai plânge. Ştiu să preţuiesc realitatea mai bine ca alţi oameni. Asta-i puterea mea. Cristian era atât de în afara a ce cunoşteai, şi tu, şi eu şi noi toţi! Avea darul să trezească nebunia fericirii, ceva cum ar fi morfina sau cocaina, dorinţa de viaţă exaltată… Acum vei fi în stare să preţuieşti şi tu realitatea! E bine că ai trăit ce ai trăit. Nu spune nu. Ştiu că nu-ţi face plăcere să-ţi vorbesc aşa, dar e mai bine să ştii că nu trebuie să ai scrupule faţă de mine sau faţă de tine. Nu trebuie să crezi că, dacă acum sunt lângă tine, e din slăbiciune oarbă şi că sunt un om care m-aş acomoda cu orice. Tocmai de aceea îţi explic ce am înţeles, ca să ştii ce primesc. Vezi, Lilo, eu ştiu că dacă nu treceai prin ce ai trecut, niciodată nu m-ai fi înţeles, iar mie mi-a folosit să sufăr, căci, trebuie să recunosc, am suferit ca un câine. Meritam, trebuia să sufăr. Eram ca un idiot. Eram atât de încredinţat că sunt perfect, că nu poţi dori

altceva decât ceea ce puteam eu să-ţi dau, încât am venit la tine ca un idiot. A fost o lecţie bine meritată. Am fost câtva timp ca un om care a primit o lovitură de măciucă în cap. Mi-a trebuit destulă vreme până m-am dezmeticit. Eram buimac. Ţii minte în ce mod idiot te-am cerut în căsătorie? Multă vreme, când îl vedeam pe Cristian cum se poartă cu tine, mă înroşeam de furie, aducându-mi aminte scena aceea ridicolă! Credeam că ai să sări în sus de bucurie, or tu aşteptai de la viaţă nu să-mi mărească leafa, ci poezie, sentiment. Erai sătulă de prozaism şi socoteli de băcănie. Vezi, Lilo, numai prin durere mai învaţă omul câte ceva, altfel ar rămâne toată viaţa ca un animal... Ai fost foarte nenorocită lângă mine. Dar acum...

— Taci, taci, îi spuse Lilo şi hohoti mai tare.

Pitschau îi duse mâna la pieptul lui, o mângâie.

— Lilo, vrei să plâng cu tine? Mi-ar fi foarte uşor. Dacă nu plâng acum e numai că mi-e ruşine. Îmi face bine că plângi. Chiar te rog să plângi pentru toţi, şi pentru mine şi pentru el... Am suferit cu toţii... Ne-am molipsit cu toţii de la Cristian, ne destăinuim sentimentele fără reticenţe... Nu mai pot tăcea, Lilo. Dac-ai şti ce mult te iubesc! Îmi pare bine chiar când te văd suferind, numai să ştiu că sunt cu tine şi că te pot mângâia în durerea ta. Să nu mă goneşti, Lilo. Nu ştiu dacă-ţi dai seama că nu mai ai pe nimeni pe lume decât pe mine, iar eu numai pe tine. Suntem absolut singuri pe lume. Cine vrei să stea lângă tine? Viaţa nu e totdeauna uşoară. Singurătatea e câteodată atât de grea... Nu se mai potriveşte viaţa asta din pensiune pentru tine. Te-ai îmbolnăvi de nervi. Ai nevoie să fii şi tu răsfăţată, ocrotită, nu toate grijile pe capul tău. O casă liniştită unde să fii stăpână. Aici, nici să plângi liniştită nu poţi. Nu crede că acum dragostea mea e cea dinainte. Ţi-am spus că voi avea răbdare să te înveţi cu mine. Nu vreau să ştiu decât că lângă mine ai să găseşti o uşurare. O să suferim încă multă vreme, dar cel puţin o să suferim împreună. Nu, Lilo? Nu e mai uşor? Nu e mai bine? Eu sunt sclavul tău pentru toată viaţa. Pari sleită de puteri. Nu mai sta aşa în picioare... Vino aici. Şezi pe canapea. Aşa. Odihneşte-te. Când ai să te linişteşti puţin, ai să mergi la tine în odaie şi ai să te gândeşti la tot ce ţi-am spus eu. Ai să ştii că eu sunt alături şi că oricând poţi să mă chemi şi să-mi ceri ce vrei. Am să stau lângă tine ca o soră de caritate până ai să te vindeci. Să nu te mai gândeşti că eşti singură pe lume, sau că, din partea mea, ai să întâlneşti cuvinte sau gesturi care te pot supăra. N-am decât un gând, Lilo! să te văd fericită şi liniştită. Vrei să bei puţină apă? Da? Bine. Uite că-ţi dau eu.

Pitschau merse la dulap, luă un pahar şi cana şi umplu paharul cu grijă. Lilo îi văzu mişcările atente. Era ameţită, totuşi cuvintele lui alinaseră, muiaseră durerea ca o ploaie neaşteptată şi bogată de vară, pământul. Faţa lui era serioasă dar liniştită. Totuşi, o emoţie stăpânită îl făcea simpatic. Părea sănătos şi plin de încredere în el. Ceva imperceptibil, în umeri, îi aminti de Cristian. Într-adevăr, se molipsise şi el de la Cristian.

— Topesc şi o bucăţică de zahăr în apă? Da? o să-ţi facă bine…

Lilo răspunse prin mişcări ale capului. Ar fi fost incapabilă să vorbească.

— Ţi s-a umflat faţa de atâta plâns. Dar eu o să te iubesc şi urâtă şi bătrână, Lilo. Aproape că mă bucur la gândul că ai să îmbătrâneşti şi eu tot lângă tine am să fiu. O să îmbătrânim împreună, Lilo. Dacă ai şti ce proastă eşti că acum suferi atât de mult!

În tot timpul cât bea apă auzea glasul lui Pitschau, care-i vorbea aşa cum se vorbeşte copiilor care s-au lovit şi au plâns mult: între ceartă şi răsfăţ.

— Pe unul, Lilo, o să-l cheme Petre, pentru că nu vreau să-l uităm niciodată. Îi datorăm asta. Celorlalţi o să le găsim atunci nume.

„Dacă i-am permis lui Uleind să-mi spună tot ce mi-a spus, să mă insulte, se gândi Lilo, îi pot permite şi lui Pitschau să vorbească aşa. Sunt atât de obosită, atât de speriată încât orice e mai bine decât să mă simt singură ca înainte de a fi venit el aici.

— Ai să-mi dai voie chiar să fac din timp în timp şi glume „istorice”. Nu te speria. Acum chiar de m-ai ruga, n-aş putea. Desigur, o să treacă multă vreme până atunci…

Kurt se apropie de Lilo şi-i ajută să bea. Mâinile ei tremurau…

Lui Lilo i se păru că uşa lui Uleind se deschide, se crapă puţin, imperceptibil şi că apoi se închide repede, dar atât de uşor încât Lilo se îndoi dacă era adevărat ce văzuse. Probabil Uleind voise să plece, aşa cum spusese, dar, când o văzuse pe Lilo cu Pitschau, se răzgândise.

Lilo se simţea prost. Privea încă uşa odăii lui Uleind, cu o privire fixă.

Îşi reaminti iar glasul lui Uleind, tremurarea ascunsă, tragică, surâsul lui de paiaţă tristă.

„Te-ai gândit vreodată ce-a simţit în acele ceasuri de fericire lângă. Dumneata?… Doi ani, doi ani de chin, de visuri zadarnice, de iluzii arzătoare…”

Lilo simţi o uşurare la gândul că acest om va pleca şi el din

pensiune. I-ar fi fost imposibil să-l mai vadă…

— Ce priveşti aşa fix, Lilo? o întrebă Pitschau. Ce privire speriată ai, Lilo!

Pitschau se întoarse şi privi şi el uşa odăii lui Uleind. În clipa aceasta, o împuşcătură puternică detună în liniştea casei.

— Uleind! S-a omorât Uleind! strigă Lilo cu groază.

Ca un fulger i se limpezi totul în minte. În sufragerie năvăliră chiriaşii, toată lumea pensiunii, deodată, pe toate uşile.

Pitschau se repezi la uşa odăii lui Uleind şi o deschise. Uşa nu era încuiată.

Într-adevăr, Uleind era întins pe pat. Faţa îi era puţin mai palidă ca de obicei şi o şuviţă de sânge îi curgea din tâmplă.

Când îl zări, Lilo simţi că leşină, dar în aceeaşi clipă, Pitschau o cuprinse în braţe. Şi o susţinu.

— Lilo, sunt cu tine… îi şopti. Nu uita…

CUPRINSUL

Capitolul I..... 6
Capitolul II..... 15
Capitolul III..... 26
Capitolul IV..... 43
Capitolul V..... 77
Capitolul VI..... 79
Capitolul VII..... 86
Capitolul VIII..... 100
Capitolul IX..... 114
Capitolul X..... 119
Capitolul XI..... 131
Capitolul XII..... 132
Capitolul XIII..... 137
Capitolul XIV 150
Capitolul XV..... 161
Capitolul XVI 170
Capitolul XVII 179
Capitolul XVIII 202

Bucuria nu poate fi comunicată altuia
decât o presimțim și o așteptăm ca pe ceva
simțită mai ales în durere... Și de aceea tăcerea
și gestul ei au atâta valoare. Dacă lipsește bucuria, cuvântul
tăcerea nu exprimă nimic. Numai
Bucuria mântuie, stinge, sfâșie, sfărâmă,
nu e nimic pe pământ ce să nu
fie stins, de tristețe, în pustiu ca și
de o oaste de tristețe... oricum
impune... oricum până Bucuriei
nu ne-am născut.

Henriette Stahl

Lei 10,50